

**ΑΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ**

**« ΝΗΣΟΣ ΚΑΛΥΜΝΟΣ »
ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΙ ΑΥΤΗ Η ΕΛΛΑΔΑ**

**ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
Δρ. ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΚΕΧΡΑΣ**

**ΣΥΝΤΑΚΤΡΙΑ:
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΦΙΛΙΠΠΟΥ
Α.Μ. 7758**

ΠΡΑΚΤΕΙΟ 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	σελ. 5
1) Η Μακραίωνη Ιστορία της Καλύμνου.....	σελ.8
1.1: Ιστορική Αναδρομή του νησιού (4000π.χ.-1821μ.χ.)	
1.2: Η Κάλυμνος της διασποράς μέσα από τα Καλυμνιακά Χρονικά	
2) Σπογγαλιεία: Αιώνια παράδοση για τους Καλύμνιους.....	σελ.16
2.1: Σπόγγοι-Φυσικά χαρακτηριστικά	
2.2: Τα Είδη των σπόγγων	
2.3: Οι Μέθοδοι Σπογγαλιείας	
2.4: Το Σπογγαλιευτικό Ζήτημα	
2.5: Κάρολος Φλέγκελ	
2.6: Η Επεξεργασία των σφουγγαριών	
2.7: Το Διεθνές Εμπόριο	
2.8: Ναυτικός Σπογγαλιευτικός Κανονισμός (1884)	
2.9: Η Νόσος των δυτών και οι τραγικές της συνέπειες	
2.10: Έθιμα από τα ταξίδια των σφουγγαράδων	
2.11: Η Ασθένεια των σφουγγαριών: το τέλος μιας εποχής	
3) Αλιεία και Εμπόριο: Το νησί ένα από τα πιο δυναμικά αλιευτικά κέντρα της Ελλάδας.....	σελ.36
4) Η Αρχιτεκτονική της Καλύμνου.....	σελ. 39
5) Η Ναυπηγική της Καλύμνου.....	σελ.45
6) Έθιμα και Έθιμα της Καλύμνου.....	σελ.49
6.1: Έθιμα των Χριστουγέννων	
6.2: Τα Θεοφάνεια	
6.3: Έθιμα της Αποκριάς	
6.4: Πάσχα στην Κάλυμνο	
6.5: Η 1 ^η : του Μάη	
6.6: Της Αναλήψεως	
6.7: Τ' Άι-Γιαννιού τ' ατσάλι	
6.8: Η 1 ^η του Σεπτέμβρη «Το ποδαρικό»	
7) Τοπικές Ενδυμασίες της Καλύμνου.....	σελ. 64
7.1: Οι Καλυμνιές και η φορεσιά τους	

- 7.2:** Η Αντρική φορεσιά
- 8) Ο Καλύμνικος γάμος.....σελ. 68
- 8.1:** Το Προξενιό
- 8.2:** Ο Αρραβώνας
- 8.3:** Η προ του γάμου εβδομάδα
- 8.4:** Η Μέρα του γάμου
- 8.5:** Τα Μετά του Γάμου
- 9) Ιερά Μονή Πάτμου.....σελ. 82
- 9.1:** Η Ιστορία της μονής
- 9.2:** Πάτμιοι μετανάστες στην Κάλυμνο
- 10) Ο Κλήρος.....σελ. 84
- 10.1:** Οι δύο «βραχίονες»-Ιδεολογική κυριαρχία
- 10.2:** Εκκλησία και Εκπαίδευση
- 10.3:** Ο Κανονισμός της Ιεράς Μητροπόλεως Καλύμνου
- 11) Περιβαλλοντικά προβλήματα στην Κάλυμνο.....σελ. 89
- 11.1:** Στο Κάστρο
- 11.2:** Στην Χώρα
- 11.3:** Στην Πόθια
- 12) Η Τάξη των ισχυρών της γνώσης.....σελ.93
- 12.1:** Επίπεδο παιδείας
- 12.2:** Προνόμιο των πλουσίων
- 12.3:** Η Κοινωνική θέση των ισχυρών της γνώσης
- 12.4:** Στραμμένοι στο Εθνικό κέντρο
- 12.5:** Αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα
- 13) Το Σχέδιο Σύγχρονης Ανάπτυξης της Καλύμνου.....σελ.98
- 13.1:** Πρόγραμμα ανάπτυξης Δήμου Καλυμνίων.
- 13.2:** Σχέδιο Μάρκετινγκ (Marketing) για τον τουρισμό της Καλύμνου.
- 14) Η Αναγκαιότητα Δημιουργίας Ακαδημίας Εμπορικού Ναυτικού στην Κάλυμνο.....σελ.104
- 15) Το Ακτοπλοϊκό Πρόβλημα και η εξειδίκευσή του για την Κάλυμνο.....σελ. 106
- 16) Προτάσεις Αξιοποίησης του Πολιτιστικού Πλούτου της Καλύμνου στα πλαίσια Προγραμματικής Σύμβασης Υπουργείου Πολιτισμού και Δήμου Καλυμνίων.....σελ. 112
- 17) Έργα που υλοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια από την περιφέρεια.....σελ. 119.

- 18) «Τέλεντος» Τα προβλήματα της καθημερινότητας της περιοχής ζητούν λύσεις.....σελ.123.
- 19) Νησίδα Ψέριμος.....σελ. 130.
- 19.1: Το Παράδοξο του δολομίτη της Ψερίμου.
- 20) Βιώσιμη Ανάπτυξη. Τα Προβλήματα του νησιωτικού χώρου.....σελ.133.
- 21) Αναρριχητικός Τουρισμός και οι Προοπτικές του.....σελ.139
- 22) Προοπτικές για την ανάπτυξη της Καλύμνου και τη δημιουργία εκατοντάδων θέσεων εργασίας βάσει του Δημοτικού Σχεδίου 2011-2014.....σελ.143.
- 23) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2010-2013-A' και Β' Φάση.....σελ. 148.
- 24) Βιβλιογραφία.....σελ. 261

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο νομός Δωδεκανήσου βρίσκεται στο νοτιοανατολικό τμήμα του Νοτίου Αιγαίου και περιλαμβάνει το νησιωτικό συγκρότημα που είναι γνωστό ως Δωδεκάνησα. Το συγκρότημα αυτό εκτείνεται μεταξύ των παραλλήλων 35°18'Β και 37°15'Β και των μεσημβρινών 26°12'Α και 29°30'Α. Τα 18 μεγαλύτερα νησιά του συγκροτήματος είναι: Ρόδος, Κάρπαθος, Κως, Κάλυμνος, Αστυπάλαια, Κάσος, Τήλος, Σύμη, Λέρος, Νίσυρος, Πάτμος, Χάλκη, Λειψοί, Αγαθονήσι, Μεγίστη (Καστελόριζο), Λέβιθα, Αρκοί, Αλιμιά.

Η περιοχή του νομού Δωδεκανήσου αρχίζει στον Βορρά νότια της Σάμου και της Ικαρίας και φθάνει νοτιοδυτικά μέχρι την Κρήτη, ενώ εκτείνεται από τις Κυκλάδες(δυτικά) ως τις ακτές της Μικράς Ασίας. Περιλαμβάνει δηλαδή μέρος του Ικαρίου και ολόκληρο το Καρπάθιο Πέλαγος, με τις μικρότερες θάλασσες μεταξύ των νησιών. Ο νομός έχει έκταση 2705 χιλιόμετρα και ο πληθυσμός του κατά την απογραφή του 1981 ανερχόταν σε 145071.

Το κλίμα του νομού Δωδεκανήσου είναι από τα πιο υγιεινά κλίματα της Μεσογείου, με ήπιους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κλίματος της Δωδεκανήσου είναι η μεγάλη ξηρότητα και η μεγάλη ηλιοφάνεια, που σε συνδυασμό με την πολύμηνη λουτρική περίοδο και τη δυνατότητα πολύωρης παραμονής στο ύπαιθρο ημερησίως έχουν αναδείξει τα νησιά σε σημαντικά τουριστικά κέντρα της Μεσογείου.

Η οικονομία του νομού Δωδεκανήσου βασίζεται στην αγροτική παραγωγή, την ναυτιλία και την σπογγαλιεία, στον τουρισμό και στη βιομηχανία. Επειδή όμως τα νησιά είναι διάσπαρτα σε μεγάλη θαλάσσια έκτασή, η ανάπτυξή τους δεν είναι ομοιόμορφη και δεν παρουσιάζουν ενιαία οικονομική συγκρότηση. Έτσι, τη μεγαλύτερη ανάπτυξη παρουσιάζουν τα μεγάλα νησιά Ρόδος και Κως, ενώ τα μικρότερα και πιο απομονωμένα είναι υπανάπτυκτα από οικονομική άποψη. Η έλλειψη νερού και το φτωχό έδαφος δεν ευνοούν την ανάπτυξη της γεωργίας, ενώ η μη επαρκής συγκοινωνία δεν επιτρέπει την ανάπτυξη των άλλων τομέων της οικονομίας. Για το λόγο αυτό οι κάτοικοί τους αναγκάζονται να μεταναστεύουν ή να απασχολούνται στην εμπορική ναυτιλία. Πολλά από τα φτωχότερα νησιά έχουν εμβασματική οικονομία, ζουν δηλαδή από τα εμβάσματα των μεταναστών και της ναυτιλίας. Αυτό φαίνεται και από το μικρό σχετικά ποσοστό του ενεργού πληθυσμού

των νησιών, ο οποίος κατά το 1971 ήταν 48000 επί συνολικού πληθυσμού 121000, δηλαδή ποσοστό 39,66%.

Πολύ σημαντικό ρόλο στην οικονομία του νομού παίζει ο τουρισμός, με τις χιλιάδες των ξένων που κατακλύζουν κατά τη θερινή περίοδο τα νησιά και κυρίως τη Ρόδο, αλλά και την Κω, την Πάτμο κ.ά. Ο νομός δεν στερείται φυσικού πλούτου και παρουσιάζει πολλές δυνατότητες σε όλους τους οικονομικούς κλάδους. Για να αναπτυχθεί η οικονομία του χρειάζεται την κατάλληλη υποδομή και για να επιτευχθεί αυτό πρέπει να γίνουν έργα. Τα νησιά, χάρη στο ωραίο κλίμα τους, προσφέρονται ιδιαίτερα για την καλλιέργεια πρώιμων λαχανοκηπευτικών, καθώς και πολλών άλλων γεωργικών προϊόντων. Μια όμως από τις δυσκολίες ανάπτυξης είναι τα πολλά και ιδίως τα μικρά νησιά, που δεν ευνοούν την εκτέλεση αρδευτικών έργων.

Το μοναρχικό πολίτευμα των νησιών καταργήθηκε μετά τον Τρωικό πόλεμο και μόνο στις τρεις πόλεις της Ρόδου διατηρήθηκε ως τον 6^ο π.Χ. αιώνα, οπότε τύραννος της Λίνδου ήταν ο φημισμένος και ως νομοθέτης ποιητής Κλεόβουλος, ένας από τους Επτά Σοφούς της αρχαίας Ελλάδας. Το 690 π.Χ., οι Λίνδιοι ίδρυσαν αποικίες: στη Σικελία, την πόλη Γέλα, στα σύνορα Λυκίας και Παμφυλίας τη Φάσηλιν και πιθανότατα τους Σόλους στην Κιλικία. Έναν αιώνα αργότερα ίδρυσαν τον Ακράγαντα, ενώ οι Κώοι έγιναν συνοικιστές των σικελικών πόλεων Καμάρινας και Γέλας.

Κατά τον 6^ο π.Χ. αιώνα οι τρεις πόλεις της Ρόδου ίδρυσαν, μαζί με την Κω, την Αλικαρνασσό και την Κνίδο, τη λεγόμενη Δωρική Εξάπολη, πολιτικό και θρησκευτικό κέντρο της οποίας ήταν το ιερό του Ποσειδώνας. Την περίοδο των Μηδικών πολέμων, μολονότι τα νησιά, στο σύνολό τους, περιήλθαν στους Πέρσες, τα περισσότερα κατόρθωσαν να αποφύγουν την παροχή βοήθειας προς τους κατακτητές. Μετά τη Ναυμαχία της Σαλαμίνας, τα νησιά του συμπλέγματος αποτέλεσαν αξιόλογο μέλος της Α' Αθηναϊκής Συμμαχίας. Στον Πελοποννησιακό πόλεμο τάχθηκαν με το μέρος των Αθηναίων και μόνο προς το τέλος του πολέμου η Ρόδος και η Κως αποστάτησαν από την Αθηναϊκή Συμμαχία, από υπαιτιότητα των Αθηναίων.

Κατά τους χρόνους της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας η ελευθερία των Δωδεκανήσων εξαρτιόταν από τις διαθέσεις του εκάστοτε αυτοκράτορα. Όταν, μετά τον θάνατο του Θεοδοσίου (395 μ.Χ.) το ρωμαϊκό κράτος χωρίστηκε σε δυτικό και ανατολικό, τα Δωδεκάνησα αποτέλεσαν τμήμα του ανατολικού κράτους. Περιλαμβάνονταν αρχικά στην «Επαρχία των Νήσων», που είχε συσταθεί από τον Διοκλητιανό με πρωτεύουσα την πόλη Ρόδο και, αργότερα, όταν εφαρμόστηκε το

σύστημα της διοικητικής διαιρέσεις σε «θέματα», τα Δωδεκάνησα μοιράστηκαν σε τρία θέματα: των Κιβυραιοτών, της Σάμου και της Δωδεκανήσου ή του Αιγαίου Πελάγους.

Με την έναρξη της Επανάστασης του 1821, οι Δωδεκανήσιοι έσπευσαν να πάρουν μέρος στον αγώνα ολόψυχα, γι' αυτό και τα περισσότερα από τα νησιά ανακηρύχθηκαν τμήματα της Ελληνικής Πολιτείας, αλλά το 1830 επιστράφηκαν μαζί με τη Σάμο στην Τουρκία με αντάλλαγμα την Εύβοια, η οποία ενσωματώθηκε στο ελεύθερο κράτος. Η κατάληψη των Δωδεκανήσων το 1912 από τους Ιταλούς χαιρετίστηκε ως προάγγελμα της απελευθέρωσης των νησιών. Με τη Συνθήκη των Σεβρών στις 10 Αυγούστου 1920 τα Δωδεκάνησα παραχωρούνταν στην Ελλάδα, με εξαίρεση τη Ρόδο, η οποία θα παρέμενε για ένα διάστημα υπό ιταλική κατοχή. Η ατυχής έκβαση της Μικρασιατικής Εκστρατείας έδωσε την ευκαιρία στην Ιταλία να καταγγείλει τη Συνθήκη των Σεβρών.

Μετά τη λήξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, τα Δωδεκάνησα αναγνωρίστηκαν ως ελληνικό έδαφος με τη Συνθήκη του Παρισιού του 1947. Προσαρτήθηκαν επίσημα στην Ελλάδα στις 7 Μαρτίου 1948. Μετά την προσάρτηση, τα Δωδεκάνησα αναγνωρίστηκαν ως νομός της ελληνικής επικράτειας, με τέσσερις επαρχίες: 1) Ρόδου, που περιλαμβάνει τα νησιά Ρόδο, Καστελόριζο, Σύμη, Τήλο και Χάλκη. 2) Καλύμνου, με τα νησιά Αστυπάλαια, Κάλυμνο, Λειψούς, Λέρο και Πάτμο, 3) Καρπάθου με τα νησιά Κάρπαθο και Κάσο, 4) Κω με τα νησιά Κω και Νίσυρο. Με αυτήν τη διαίρεση παραμένει ο νομός μέχρι και σήμερα. Πρωτεύουσα του νομού είναι η Ρόδος με πληθυσμό 42400. Άλλες πόλεις και κωμοπόλεις του νομού είναι η Κως, η Κάλυμνος, ο Αρχάγγελος, η Ιαλυσός ή Τριάντα, η Κρεμαστή, η Αγία Μαρίνα, το Χωριό, το Λακκί, η Σύμη και οι Καλυθιές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΜΑΚΡΑΙΩΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ

1.1 Ιστορική αναδρομή του Νησιού (4000 π.χ. – 1821 μ.χ.)

Η αρχική ονομασία του νησιού ήταν «Καλύδναι». Αυτό το επιβεβαιώνουμε και από την επιγραφή που ανακάλυψε ο Newton και σήμερα βρίσκεται στο Βρετανικό Μουσείο. Η επιγραφή αναφέρει «**Επί των πόλιν και των χώραν και τας νάσος τας Καλύδνας**» Συναντάμε όμως και διάφορες άλλες ονομασίες όπως Κάλυμνα, Καλύδναι, Κάλαμος. Πώς όμως προέκυψε η ονομασία του νησιού Καλύδνα; Υπάρχει μια μυθική απόδοση στην δημιουργία και ονομασία του νησιού.

Σύμφωνα με τη μυθολογία, ο Ουρανός και η Γαία είχαν πολλά παιδιά: Τους Τιτάνες, τους Γίγαντες, τους Κύκλωπες και τους Εκατόχειρες. Έχοντας υπόψη του ο Ουρανός ότι ένας από τους γιους του θα μπορούσε να τον εκθρονίσει, αποφάσισε να τους πετάξει όλους στα Τάρταρα, στα έγκατα της γης. Ο Κάλυδνος όμως, ένας από τους γιούς, έπεσε πάνω σ' ένα κομμάτι γης, που αναδύθηκε και σχημάτισε ένα νησί, το οποίο ονομάστηκε **Το νησί του Κάλυδνου**. Σήμερα, όταν δει κανείς το νησί από ψηλά, βλέπει δυο τεράστια βουνά και δυο μικρές πεδιάδες, που λέγεται ότι μοιάζουν με τα πόδια του Κάλυδνου. Σύμφωνα με το μύθο, ο Κάλυδνος αρχικά ήταν θεός του Άδη, ο οποίος έγινε αργότερα θεός της θάλασσας.

Η Κάλυμνος κατοικείται από τους χρόνους της νεολιθικής εποχής. Αρχαιότεροι κάτοικοι του νησιού ήταν οι Κάρες οι οποίοι ήρθαν στη Κάλυμνο από την Μικρά Ασία στις αρχές της γεωμετρικής εποχής. Το αποδεικνύουν τα ερείπια με Καρικά χαρακτηριστικά στην αρχαία μητρόπολη του Κάστελλα, κοντά στα σημερινά Στημένια. Ίχνη τους βρίσκουμε σε σπήλαια (Αγία Βαρβάρας, Δασκαλειό) καθώς και σε άλλες περιοχές (Τσιγγούρα, Εμπορείος).

Το 1150 – 850 π.Χ. το νησί κατοικήθηκε από τους Αιολείς και αργότερα από τους Δωριείς. Σημαντική απόδειξη είναι η σημερινή ονομασία ΔΑΜΟΣ και τα αξιόλογα ερείπια του Ιερού από το ναό του θεού Απόλλωνα. Επιγραφές που σώζονται σήμερα μαρτυρούν ότι οι Δωριείς κυριάρχησαν στο νησί με αρχηγό το Θεσσαλό, γιο του Ηρακλή και της Χαλκίοπης. Ο Όμηρος την ονομάζει Καλύδνες και αναφέρει ότι συμμετείχε στον Τρωικό πόλεμο στέλλοντας μαζί με άλλα νησιά 30 πλοία με αρχηγούς Φεΐδιππο και τον Άντιφο. Μετά τον Τρωικό πόλεμο (σύμφωνα με τον

Διόδωρο), τέσσερα από τα πλοία του Αγαμέμνονα στο γυρισμό τους ναυάγησαν έξω από το νησί. Τα πληρώματά τους εγκαταστάθηκαν τότε μόνιμα στο νησί και έχτισαν ένα οικισμό πάνω στο οροπέδιο του νησιού, που, σε ανάμνηση της μακρινής τους πατρίδας, ονομάστηκε Άργος. Για πολύ καιρό το Άργος υπήρξε η πρωτεύουσα του νησιού.

Ο Απόλλωνας ήταν ο προστάτης θεός της Καλύμνου, ενώ το Ιερό του υπήρξε το πολιτικό και θρησκευτικό κέντρο καθ' όλη την αρχαιότητα, από τις αρχές της 1^{ης} χιλιετίας έως και τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες. Τον 6^ο π.Χ. η Κάλυμνος κόβει αργυρά νομίσματα, στα οποία εικονίζεται κεφάλι γενειοφόρου κρανοφόρου πολεμιστή μπροστά και από πίσω η λύρα του θεού Απόλλωνα. Κατά τη διάρκεια των Περσικών Πολέμων το νησί τελεί υπό την κατοχή των Περσών και της βασίλισσας Αρτεμισίας της πρεσβύτερης. Απελευθερώνεται το 477 π.Χ., γίνεται μέλος της Αθηναϊκής Συμμαχίας, μαζί με τη Λέσβο, τη Χίο, τη Σάμο, την Κω και τη Ρόδο και πληρώνει φόρο στο ταμείο της συμμαχίας που βρίσκεται στη Δήλο. Στον Πελοποννησιακό πόλεμο δεν φαίνεται να παίρνει μέρος, αφού ο Θουκυδίδης δεν την αναφέρει καθόλου ανάμεσα σε άλλα νησιά. Το 357 π.Χ. η Κάλυμνος παύει να είναι ελεύθερη. Υποτάσσεται στην εξουσία του βασιλιά της Αλικαρνασσού Μαύσωλου. Μετά από 15 χρόνια περίπου, η Κάλυμνος επαναστατεί, αποκτά την ελευθερία της και ξαναγίνεται σύμμαχος των Αθηναίων.

Κατά τον 3^ο π.Χ. αιώνα η Κάλυμνος κόβει αργυρά και χάλκινα νομίσματα, τα οποία φέρουν στην μπροστινή όψη κεφάλι αγένειου κρανοφόρου πολεμιστή και στην πίσω όψη κιθάρα. Κατά τους ελληνοιστικούς χρόνους το νησί συχνά εμπλέκεται στους εξοντωτικούς αγώνες ανάμεσα στους διαδόχους του Αλέξανδρου, λόγω της γεωγραφικής θέσης του. Την εποχή αυτή μάλιστα οικοδομούνται σε διάφορα σημεία της Καλύμνου οχυρά για την προστασία των κατοίκων, λόγω των ασταθών κοινωνικοπολιτικών συνθηκών της εποχής. Στα τέλη του 3^{ου} π.Χ. αιώνα η Κάλυμνος και η γειτονική νήσος Κως συνενώνονται υπό το κοινό πολιτειακό καθεστώς της Ομοπολιτείας. Η Κάλυμνος υποτάχθηκε στους Ρωμαίους το 44 π.Χ. Έχοντας όμως στηρίξει τη Ρώμη στους Μυθριδατικούς πολέμους, είχε κάποια προνόμια. Κατά την περίοδο της ρωμαιοκρατίας η Κάλυμνος ανήκει στην Επαρχία των Νήσων.

Το 496 μ.Χ. υπάγεται στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, κατά τον 5^ο και 6^ο μ.Χ. η Χριστιανική θρησκεία καθιερώνεται ως επίσημη θρησκεία και στο νησί ανεγείρονται παλαιοχριστιανικοί ναοί. Στη θέση του ναού του Απόλλωνα και χρησιμοποιώντας τα ίδια μάρμαρα, κατασκευάστηκε ο ναός του «Χριστού της Ιερουσαλήμ». Σύμφωνα με

την τοπική παράδοση ο ναός κτίστηκε από την Αγία Ελένη, κατά την επιστροφή της από τα Ιεροσόλυμα μετά την εύρεση του Τιμίου Σταυρού. Άλλοι παλαιοχριστιανικοί ναοί είναι η Βασιλική του Αγίου Ιωάννη στο Μελιτσάχα, ο Ταξιάρχης στο Βαθύ. Ο ισχυρός σεισμός του έτους 554 μ.Χ., πέρα από τις άλλες καταστροφές, προκάλεσε καταβύθιση της περιοχής ανάμεσα στην Κάλυμνο και την Τέλενδο, η οποία και διαμορφώθηκε τελικά σε νησί.

Η ειρήνη που βασίλευε στην Ανατολή διασαλεύεται καθώς επικίνδunami εχθροί εμφανίζονται στην περιοχή της Μ. Ασίας τον 7^ο μ.Χ. αιώνα. Πέρσες και Άραβες προξενούν καταστροφές και λεηλασίες στα νησιά του Αιγαίου. Στην Κάλυμνο ο φόβος των θαλάσσιων επιδρομών οδηγεί στην εγκατάλειψη των παραθαλάσσιων οικισμών. Οι πληθυσμοί του νησιού μετακομίζουν σε δύσβατους και δυσπρόσιτους χώρους όπου δημιουργούν νέους περιτειχισμένους οικισμούς. Τέτοιους συναντάμε στον Άγιο Κωνσταντίνο στην Τέλενδο, στη Γαλατιανή (Σκάλια), στο Βαθύ και το μικρό φρούριο στο Καστέλι. Κατά τον 10^ο αιώνα δημιουργείται ο σημαντικότερος οικισμός, κοντά στη σημερινή Χώρα, περικλειόμενος από κάστρο, το λεγόμενο Πέρα Κάστρο ή Κάστρο του Χωριού, που βρισκόταν σ' ένα πελώριο βράχο, στο κέντρο της πιο εύφορης κοιλάδας της Καλύμνου. Το 1207 η Κάλυμνος καταλήφθηκε από τους Γενουάτες και το 1257 από τους Ενετούς. Το 1278 η Κάλυμνος με το Κάστρο της επανέρχεται και πάλι στη Βυζαντινή αυτοκρατορία, τότε που αυτοκράτορας ήταν ο Μιχαήλ Η' Παλαιολόγος.

Στα τέλη του 13^{ου} αιώνα η Κάλυμνος δέχεται επιδρομές από Γενοβέζους και Ενετούς πειρατές. Το 1303 οι αδερφοί Ζαχαρία, ανιψιοί του αυτοκράτορα Μιχαήλ Η' Παλαιολόγου, άρχοντες της Φώκαιας, κατέλαβαν την Κάλυμνο και όλα τα κάστρα της. Το 1306 το κάστρο της Χώρας παραχωρήθηκε στο Γενοβέζο κουρσάρο VIGNOLO DE VIGNOLI από το Βυζαντινό αυτοκράτορα Ανδρόνικο Β' Παλαιολόγο για υπηρεσίες που του πρόσφερε. Το 1309 το Κάστρο περιήλθε στην κυριαρχία του τάγματος των Ιπποτών του Αγίου Ιωάννη από τη Μάλτα. Κατά την περίοδο αυτή έγιναν σημαντικές επιδιορθώσεις και η οχύρωση του Κάστρου ενισχύθηκε και βελτιώθηκε αρκετά, για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τον τουρκικό κίνδυνο, που πλησίαζε όλο και περισσότερο. Το 1444 είκοσι χιλιάδες Σαρακηνοί ξεχύνονται εναντίον του νησιού, λεηλατούν και σφάζουν όσους κατοίκους βρίσκονται έξω από το Κάστρο. Τον ίδιο χρόνο γίνεται και η μεγάλη και η ανελέητη σφαγή της Βυζαντινής κωμόπολης της Ρίνας στο Βαθύ. Λίγοι από αυτούς μόνο σώθηκαν καταφεύγοντας στο απόρθητο αυτό κάστρο. Από το 1454 μέχρι το 1522 οι Τούρκοι

πραγματοποίησαν περισσότερες από 30 επιδρομές, λεηλατώντας και καταστρέφοντας το νησί, αλλά χωρίς να μπορέσουν να κυριέψουν το Μεγάλο κάστρο της Χώρας. Στο διάστημα αυτό, επίσης, και συγκεκριμένα το 1495, έγινε ισχυρός σεισμός και προκλήθηκαν μεγάλες ζημιές και καταστροφές στο Κάστρο, που επιδιορθώθηκαν αμέσως. Το 1523 η Κάλυμνος, μετά την παράδοση της Ρόδου και της Κω, παραδίδεται στους Τούρκους. Όμως διατηρείται σχεδόν αυτόνομη και σε συνδυασμό με το φτωχό έδαφος δεν κατοικείται από Τούρκους.

Το 1821 οι Καλύμνιοι, αν και βρίσκονταν σε καθεστώς αυτονομίας, συμμετείχαν στην Ελληνική Επανάσταση και μάλιστα έλαβαν μέρος στη ναυμαχία που έγινε κοντά στο νησί τους, στις 29 Αυγούστου 1825. Τότε η προσωρινή κυβέρνηση της Ελλάδας υπήγαγε την Κάλυμνο στην ελληνική πολιτεία και απέστειλε διοικητικές και ναυτικές αρχές στο νησί. Μαζί με τη Λέρο, την Πάτμο και την Ικαρία πήραν τον τίτλο «Συμπληρωματικά νησίοι του τμήματος των ανατολικών Σποράδων». Αργότερα διορίστηκε έκτακτος επίτροπός τους ο Ι. Κωλέττης. Όταν όμως καθορίστηκαν τα σύνορα του ελληνικού κράτους, η Κάλυμνος ανταλλάχθηκε με την Εύβοια, με αποτέλεσμα να επανέλθει για άλλη μια φορά στους Οθωμανούς. Το 1835 η αυτονομία της αναγνωρίστηκε με αυτοκρατορικό φερμάνι. Οι Καλύμνιοι μαζί με άλλα άγονα νησιά του Αιγαίου απέσπασαν από τους Σουλτάνους προνόμια τα οποία υπερασπίστηκαν με πάθος από κατοπινές προσπάθειες καταπάτησής τους. Μπόρεσαν έτσι να αναπτύξουν ένα θαυμαστό σύστημα τοπικής αυτοδιοίκησης, τη «Δημογεροντία», παρέχοντας σε όλο το λαό δωρεάν τα αγαθά της υγείας και της παιδείας.

Η Κάλυμνος παρέμεινε υπό τουρκική κατοχή έως το 1912, όταν πέρασε στην ιταλική κατοχή. Η κατάσταση χειροτέρεψε μετά την εγκαθίδρυση του φασισμού στην Ιταλία. Πρώτα έγινε εισαγωγή της ιταλικής γλώσσας στα σχολεία, έκλεισαν τα γυμνάσια και φυλακίστηκαν όλοι οι Έλληνες δάσκαλοι και καθηγητές. Ταυτόχρονα, οι Ιταλοί θέλησαν να κηρύξουν αυτοκέφαλη την Εκκλησία της Δωδεκανήσου που υπαγόταν στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και να την υπαγάγουν στο Βατικανό. Οι Καλύμνιοι αντέδρασαν έντονα, κλείνοντας τις εκκλησίες τους για δύο χρόνια, ενώ το 1935 έγινε ο περίφημος «πετροπόλεμος», στον οποίο πρωτοστάτησαν οι γυναίκες. Για τρεις ημέρες οι γυναίκες γράφουν επικές σελίδες θάρρους και ευψυχίας, μαχόμενες με όπλα και με πέτρες. Κάνουν γιουρούσι και σπάζουν στα γόνατά τους τα ντουφέκια των Ιταλών καραμπινιέρηδων. Την Τρίτη ημέρα έρχονται ενισχύσεις στρατιωτών από άλλα νησιά, πυροβολούν το άοπλο πλήθος, εξαπολύουν

τρομοκρατία, συλλαμβάνουν άντρες και γυναίκες, και τους κλείνουν στα μπουντρούμια της Κω και της Ρόδου. Ο αγώνας δεν σταματά. Οι εκκλησίες μένουν κλειστές, αλειτούργητες, καμιά πράξη θρησκευτική δεν γίνεται, ούτε βαφτίσια, ούτε κηδεία, ώσπου με διαβήματα στο Οικουμενικό Πατριαρχείο ματαιώνεται τελικά το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Δωδεκανήσου που, κάτω από ισχυρή πίεση, είχαν δεχτεί να υπογράψουν οι τότε μητροπολίτες. Μεγάλες δοκιμασίες (πεινά, βομβαρδισμούς) έζησε το νησί στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο και στην Κατοχή. Να σημειωθεί ότι το 1943-1944 με την κατάληψη των νησιών από τους Γερμανούς, από τους 12500 Καλύμνιους, που υπήρχαν στο νησί, οι 9000 έφυγαν κυρίως στη Μέση Ανατολή, για να μην πεθάνουν από την πείνα. Εκεί οι νέοι επάνδρωσαν τον κακοποιημένο από τα κινήματα ελληνικό στόλο. Μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, στις 7 Μαρτίου του 1948, το νησί ενσωματώθηκε επίσημα και οριστικά στα όρια του ελληνικού κράτους μαζί με τα υπόλοιπα Δωδεκάνησα.

1.2 Η Κάλυμνος της διασποράς μέσα από τα «Καλυμνιακά Χρονικά»

Η Κάλυμνος ένα σχετικά μεγάλο νησί αλλά βραχώδες, με έκταση 109 περίπου τετραγωνικά χιλιόμετρα, διαθέτει μόλις 2000 περίπου αρδευόμενα στρέμματα στις κοιλάδες Βαθύ, Πάνορμος και Πόθια. Τα εσπεριδοειδή, κατά κύριο λόγο, τα λίγα δημητριακά, το μέλι, το λάδι, τα κηπευτικά, καθώς και οι λιγοστές ποιμένες γιδοπροβάτων, μπορεί να αποτελούν τη συνισταμένη της ανθρώπινης ευτυχίας στη Παλαιά Διαθήκη, δεν θα μπορούσαν όμως να αποτελέσουν τη μοναδική πηγή πορισμού για τους κατοίκους ενός άγονου νησιού.

Η Κάλυμνος αναπτύσσεται πληθυσμιακά δεχόμενη και ένα ικανό μεταναστευτικό ρεύμα, κυρίως από γειτονικά νησιά. Οι 5000 κάτοικοι του 1825 γίνονται 7600 το 1850 και 19000 το 1900. Διακινήσεις πληθυσμών και εποικισμοί είναι σύνηθες φαινόμενο στον ελληνικό χώρο κατά τη διαδρομή των αιώνων. Η προσέλκυση μεταναστών από ένα άγονο νησί όπως η Κάλυμνος δείχνει το μέγεθος της οικονομικής ευρωστίας που αρχίζει να αποκτά το νησί. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα δημιουργείται το πρώτο ισχυρό μεταναστευτικό ρεύμα από την Κάλυμνο προς τη Ρωσία. Κύρια αιτία η προσπάθεια αποφυγής του σφουγγαράδικου επαγγέλματος το οποίο, με την εφαρμογή του σκαφάνδρου, προκαλεί μεγάλο αριθμό θανάτων αλλά και παράλυτων, σωστά ανθρώπινα ερείπια, που κατακλύζουν το νησί και προκαλούν σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα.

Με την έναρξη του Α' παγκόσμιου πολέμου, το 1914, η Καλυμνιακή παροικία στην Πετρούπολη γνωρίζει μέρες οικονομικής ακμής. Αναφέρονται περίπου τα 50-60 καταστήματα, σφουγγαράδικα, εστιατόρια, τσαϊνάγιες, παντουφλατζίδικα. Με την έκρηξη όμως της Οκτωβριανής Επανάστασης, το 1917, συντελείται η μεγάλη ανατροπή. Τα πάντα χάθηκαν μέσα σε λίγους μήνες. Διαλύθηκαν οικογένειες, τινάχτηκαν στον αέρα περιουσίες και αρχοντικά, έγιναν στάχτη ελπίδες και όνειρα μιας ζωής στη ξενιτιά. Πολλοί πέρασαν τα σύνορα της Φιλανδίας είτε νόμιμα είτε ως δραπέτες και έσωσαν μόνο το τομάρι τους. Όσοι έμειναν, και δεν ήταν λίγοι, ζούσαν με το φόβο, την ανασφάλεια και τους διωγμούς. Αρκετοί έφυγαν εξόριστοι στη Σιβηρία και χάθηκαν τα ίχνη τους.

Η πρώτη Καλυμνιακή παροικία στο Νέο Κόσμο έχει άμεση σχέση με το σφουγγάρι και τη σπογγαλιεία. Καλύμνιοι σφουγγαράδες, μαζί με Συμιακούς, Χαλκήτες και Αιγινίτες, φτάνουν στο Τάρπον Σπριγκς την πρώτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα για να δοκιμάσουν την τύχη τους στα άγνωστα νερά του Κόλπου του Μεξικού. Γρήγορα το μικρό ψαροχώρι των δυτικών ακτών της Φλόριδας μετατρέπεται σε σημαντικό σπογγαλιευτικό κέντρο παραγωγής και εμπορίας σφουγγαριών. Η Ιταλική κατοχή από το 1912, οι πιέσεις για εξιταλισμό που θα ακολουθήσουν και θα λάβουν δραματικές διαστάσεις τη δεκαετία του 30, θα έχει για την Κάλυμνο τις τραγικές συνέπειες που είχε και στα υπόλοιπα Δωδεκάνησα. Ο πληθυσμός εξωθείτε στη μετανάστευση. Η Κάλυμνος από 25000 κατοίκους το 1913 θα πέσει στις 15000 μετά 4 χρόνια. Καθώς η πόρτα της Ρωσίας έχει κλείσει ο Καλύμνιος μετανάστης στρέφεται κυρίως προς τον Νέο Κόσμο. Στην αρχή προς τη Φλόριδα, ως σπογγαλιευτικό κέντρο, λίγο αργότερα παίρνει το δρόμο προς τον βιομηχανικό βορρά, Γκέρυ, Οχάιο, Πενσιλβάνια και δευτερευόντως στη Νέα Υόρκη.

Τον Καλύμνιο μετανάστη σπρώχνει στον εκπατρισμό, όπως άλλωστε σε όλα τα υπόλοιπα νησιά μας, η στερημένη ζωή. Για να εξοικονομήσει τα ναύλα του καταφεύγει ακόμα και σε τοκογλύφους. Δεν γνωρίζει που πηγαίνει, τη γλώσσα του νέου τόπου διαμονής, τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας. Καταφεύγει στην αρχή, για να επιβιώσει, στις πιο επικίνδυνες και βαριές δουλειές και η προσαρμογή του στη νέα χώρα είναι δύσκολη.

Το πρώτο μεγάλο κύμα μεταναστών κατευθύνεται προς την Αμερική. Κι αυτό γιατί υπάρχει ήδη η μαγιά των προ του πολέμου μεταναστών που λειτουργεί ως συνδετικός κρίκος. Συγγενείς, φίλοι, γείτονες, με τις μυθώδεις διηγήσεις για το αμερικανικό όνειρο και τις ανέσεις του αμερικάνικου τρόπου ζωής εξάπτουν τη

φαντασία. Ακόμα υπάρχει και η Φλώριδα που προσφέρει στον Καλύμνιο ευκαιρίες απασχόλησης στο επάγγελμα που γνωρίζει καλά, του δύτε και του σφουγγαρά. Σημαντικό εμπόδιο είναι βέβαια η ύπαρξη της πολυπόθητης πρόσκλησης από το συγγενή και η χρονοβόρα διαδικασία έγκρισης της από το Ιμικρέσιο.

Με την Αυστραλία τα πράγματα είναι πιο απλά. Στο νησί καταφθάνει το 1953 κλιμάκιο της περίφημης ΔΕΜΕ (Διακυβερνητικής Επιτροπής Μετανάστευσης Ευρώπης) με επικεφαλής Αυστραλό διπλωματικό υπάλληλο. Επιλέγονται σταδιακά περίπου 4000 άτομα κατά πλειοψηφία κάτω των 40 ετών. Εάν λάβουμε υπ' όψιν μας ότι η απογραφή του 1951 έδειχνε για την Κάλυμνο 14000 κατοίκους και μεταναστεύει, μόνο προς μία χώρα, το ένα τρίτο του πληθυσμού και μάλιστα το πλέον παραγωγικό κομμάτι του, η μοίρα του νησιού φαινόταν προδιαγεγραμμένη και όμοια με τα υπόλοιπα νησιά. Εδώ ακριβώς βρίσκεται η ιδιαιτερότητα της Καλύμνου. Δεν εγκαταλείπεται το νησί. Ενώ οι μετανάστες δουλεύουν σκληρά στα αφιλόξενα δάση, τις μίνες και τις οικοδομές της Βόρειας Αυστραλίας, στήνεται γρήγορα μια αερογέφυρα ανάμεσα σε Κάλυμνο και Ντάργουιν και ένα μεγάλο μέρος του μόχθου τους μεταφέρεται σε επενδύσεις στο νησί. Πιο χαρακτηριστικό είναι ακόμα το γεγονός ότι πολλοί απ' αυτούς αφού εξασφάλισαν άνετη διαβίωση στο Ντάργουιν, νοίκιασαν τα ακίνητά τους, γύρισαν στην Κάλυμνο, σκάρωσαν καΐκια και ξανάγιναν ψαράδες και σφουγγαράδες.

Σήμερα, στην εποχή μας, πολλά παιδιά μεταναστών, τρίτης και τέταρτης γενιάς κατέχουν επίζηλες θέσεις στις επιστήμες, την επιχειρηματικότητα και την πολιτική, σε χώρες όπως η Αμερική και η Αυστραλία. Παρ' όλα αυτά η νοοτροπία του Καλύμνιου μετανάστη δεν έχει αλλάξει σημαντικά. Και σήμερα ακόμα, όταν η τουριστική σεζόν δεν πάει καλά στο νησί, η αερογέφυρα με Ντάργουιν ή Νέα Υόρκη λειτουργεί αδιάκοπα. Αρκετοί Καλύμνιοι θα πεταχτούν ως την Αμερική ή το Ντάργουιν, για να εργαστούν κανένα εξάμηνο «στις μπογιές» ή τις οικοδομές, συμπληρώνοντας στα γρήγορα το εισόδημά τους. Ο Καλύμνιος ολιγαρκής, δεν αποβλέπει σε μεγάλες περιουσίες, δεν εννοεί να εκπατριστεί οριστικά για να αποδειχθεί κεφαλαιούχος. Η αγάπη προς το νησί του αποτελεί την πρώτη προτεραιότητα της ζωής του.

Η μετανάστευση, «ευλογία ή κατάρα», όπως και να την χαρακτηρίσει κανείς είναι ένα φαινόμενο κοινωνικό με πολλά αίτια και πανάρχαιες ιστορικές ρίζες. Όπως συμβαίνει συνήθως με όλες τις κοινωνικές ανακατατάξεις, αποτελεί φαινόμενο προς μελέτη και ανάλυση σε διάφορες διατριβές και άρθρα. Πέραν όμως από τις ψυχρές

στατιστικές, τους αριθμούς, τις μελέτες και τις οικονομικές επιπτώσεις υπάρχουν οι άνθρωποι. Και επειδή οι ιστορίες των ανθρώπων διασώζονται μόνο στα βιβλία, τα Καλυμνιακά Χρονικά αποτυπώνουν ένα μεγάλο μέρος από το πολύτιμο αυτό κομμάτι της ιστορίας του τόπου μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

«ΣΠΟΓΓΑΛΙΕΙΑ» ΑΙΩΝΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΛΥΜΝΙΟΥΣ

Από τα πανάρχαια χρόνια η θάλασσα της Μεσογείου χάριζε τα πλούτη της στον γύρω πληθυσμό της. Η σπογγαλιεία ήταν διαδεδομένη από την αρχαιότητα, όπου αποτελούσε αγώνισμα των Ολυμπιακών αγώνων. Μέχρι και τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια η σπογγαλιεία έπαιζε βασικό ρόλο στην οικονομία της Καλύμνου. Κύρια απασχόληση των Καλυμνίων ήταν η σπογγαλιεία. Η ευημερία των κατοίκων ήταν ανάλογη της καλοχρονίας ή της κακοχρονίας της σπογγαλιείας. Αυτός ήταν ο λόγος που όλοι οι κάτοικοι της Καλύμνου είχαν στραμμένη την προσοχή τους στην σπογγαλιεία και έδιναν τις ευχές τους για καλή δούλεψη. Η ακμή της σπογγαλιείας σημειώθηκε το 1860 με 370 πλοία,

Μεταπολεμικά η ακμή σημειώθηκε το 1952 με 75 συγκροτήματα από μηχανές, φερνέζ και ρεβέρες, δηλαδή βάρκες με γυμνούς δύτες, με 120 πλοία με πληρώματα από 1160 ναυτικούς από τους οποίους 700 ήταν δύτες. Η απόδοση ήταν 125 τόνοι σπόγγων την θερινή περίοδο και 25 τόνοι την χειμερινή περίοδο, δηλαδή σύνολο 150 τόνοι. Το 1984 η δύναμη της σπογγαλιείας ήταν 61 πλοία με 254 άτομα απασχολούμενους. Η παραγωγή των σπόγγων έφτανε μόνο τους 38 τόνους.

2.1 Σπόγγοι: Φυσικά χαρακτηριστικά

Στο βυθό του, εδώ και χιλιάδες χρόνια, αναπτύσσονται στερεές πορώδεις μάζες, οι οποίες αποτελούνται κυρίως από θαλάσσιο ζώοφυτο, και παρουσιάζουν μεγάλη σχετική απορροφητική ικανότητα. Πρόκειται για τους σπόγγους, τα κοινώς λεγόμενα σφουγγάρια, των οποίων η χρήση βρίσκει εφαρμογή κυρίως στη φαρμακευτική, την οικιακή και την ατομική καθαριότητα. Ο φυσικός σπόγγος ανήκει στο γένος των κοιλεντερωτών ζώων, που με τη σειρά τους ανήκουν στην οικογένεια των σπογγιδών. Συναντιέται σε διάφορες θαλάσσιες περιοχές κυρίως σε περιοχές με υπογλίαρα ύδατα, και ήπια θαλάσσια ρεύματα και σε ποικίλα βάθη.

Τα σφουγγάρια είναι γνωστά από την προκάμβριο περίοδο και ελάχιστα έχουν διαφοροποιηθεί από την εποχή εκείνη. Τα είδη τους δεν έχουν καμία διαφορά με τα σημερινά. Έχουν διάφορες διαστάσεις, με τα πιο μικρά να έχουν ύψος 1 χιλιοστό του μέτρου, ενώ τα πιο μεγάλα μπορούν να φθάσουν μέχρι τα 2 μέτρα. Συναντιώνται σε διάφορα χρώματα, ακόμη και ανάμεσα στα άτομα του ίδιου είδους με επικρατέστερα

το καφέ, το μαύρο, το κόκκινο, το κίτρινο και το πορφυρό. Πρόκειται για απλούς, πολυκύτταρους οργανισμούς, που ανήκουν στο φύλλο Ποροφόρα, των οποίων το βασικό χαρακτηριστικό είναι, πως η επιφάνειά τους είναι πλούσια σε πόρους. Οι πόροι αυτοί είναι ανοίγματα, είσοδοι και έξοδοι, που βοηθούν στην άντληση και στην έξωση μεγάλων ποσοτήτων νερού. Έχει υπολογισθεί ότι ένα σφουγγάρι μεσαίων διαστάσεων διαπερνάται από περίπου 2 λίτρα νερό το δευτερόλεπτο. Για να αυξηθεί η μάζα του σφουγγαριού κατά 30 γραμμάρια θα πρέπει να έχει διαπεραστεί από έναν περίπου τόνο νερού.

Η τροφή των σφουγγαριών αποτελείται από βακτήρια, μικροσκοπικά φύκη, πρωτόζωα, αυγά και απομονωμένα κύτταρα, τα οποία αφήνουν ελεύθερα μέσα στο νερό διάφοροι φυτικοί και ζωικοί οργανισμοί. Το μέγεθος της τροφής τους, είναι ανάλογο με τη διάμετρο των πόρων τους οι οποίοι είναι της τάξεως των 5mm. Τα σφουγγάρια δεν διαθέτουν ιδιαίτερα όργανα, όπως δεν διαθέτουν και νευρικό σύστημα. Τα τοιχώματά τους, αποτελούνται από ένα εξωτερικό κυτταρικό στρώμα (εκτόδερμα), από ένα εσωτερικό στρώμα πεπτικών κυττάρων (ενδόδερμα), τα οποία χωρίζονται από ένα ενδιάμεσο κυτταρικό στρώμα (παρένχειμα), που περιέχει κινούμενα κύτταρα (αμοιβαδοειδή κύτταρα) που μπορούν να αφομοιώσουν και να επεξεργάζονται την τροφή τους με φαγοκυττάρωση. Στα κύτταρα αυτά παράγεται και η σπογγίνη, πολλά στοιχεία της οποίας δημιουργούν «το σκελετό» του σφουγγαριού. Τα σφουγγάρια δεν διαθέτουν όργανα κίνησης και παραμένουν προσκολλημένα σ' ένα σημείο καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Σε κάποια είδη μπορεί να παρατηρηθεί μια ελάχιστη κίνηση, ένα μικρό σύρσιμο. Δεν διαθέτουν όργανα αισθήσεων. Ορισμένα είδη δείχνουν μια μικρή ευαισθησία στο φως και την αφή. Η διάρκεια ζωής τους μπορεί να φθάσει τα 40 χρόνια. Η ποικιλότητα των μορφών τους είναι συνάρτηση πολλών παραμέτρων, όπως η θερμοκρασία, ο φωτισμός, η ύπαρξη ή η απουσία ρευμάτων, ο κυματισμός, το βάθος ακόμα και η ηλικία του κάθε ζώου.

2.2 Τα είδη των σπόγγων

Τα σφουγγάρια διακρίνονται σε «άγρια» και «ήμερα» ή σε εμπορικά και μη εμπορικά. Έχουν καταγραφεί περισσότερες από τις τέσσερις χιλιάδες ποικιλίες σφουγγαριών από τις οποίες μόνο πέντε είναι εμπορικά εκμεταλλεύσιμες και συναντώνται κυρίως στο Αιγαίο καθώς και στον ευρύτερο χώρο της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου. Πρόκειται για τα:

Hippospongia communis (Lamarck 1813) ή Καπάδικο: Είναι ένα σφουγγάρι σχεδόν σφαιρικό. Η κάτω επιφάνειά του είναι τραχιά και με αυτή προσφύεται στο υπόστρωμα. Το χρώμα του είναι σκούρο καφέ και αλιεύεται σε βάθη που ξεκινούν από τα 9 και φτάνουν τα 80 μέτρα. Τα κύρια αλιευτικά του πεδία βρίσκονται στην Κρήτη, στα Δωδεκάνησα, στις Κυκλάδες και την Εύβοια. Στο είδος αυτό ανήκει και ο Δροσίτης, ένα καπάδικο σφουγγάρι με χρώμα ανοιχτό καστανό, που ζει σε θαλασσινές σπηλιές.

Spogonia officinalis (Linnaeus 1759) mollissima (Schmidt 1862): Λέγεται και «μελάθη» ή «τούρκικο φλιτζάνι» ή «λεπτός σπόγγος της Συρίας». Το σχήμα του θυμίζει χωνί ή φλιτζάνι. Ζει σε βυθούς με χονδρόκοκκη άμμο και σε βάθη περίπου 50 μέτρων.

Spogonia agaricina (Pallas, 1976) ή Spogonia oddicinalis lamella (Schuize, 1862): Οι σφουγγαράδες αποκαλούν το σφουγγάρι αυτό λαγόφυτο ή ψαθούρι ή λαφίνα ή αυτί του ελέφαντα. Το σχήμα του μεταβάλλεται ανάλογα με την ηλικία του, και κατά την ενήλικη φάση του παίρνει μορφή ελασματοειδή η οποία θυμίζει βεντάλια. Το χρώμα

του είναι γκριζο-μπλε, η διάμετρός του όμως φτάνει το ένα μέτρο. Προτιμά τα κοραλλιογενή υποστρώματα και συναντάται σε βάθη 60 έως 100 μέτρα.

Spongia zimoca (Schmidt, 1862): Πρόκειται για τον δερματώδη σπόγγο ο οποίος αποκαλείται κοινά τσιμούχα. Το εξωτερικό του έχει χρώμα μαύρο-γκρι ενώ το εσωτερικό του είναι καφέ σκούρο θυμίζοντας συχνά το χρώμα της σκουριάς. Προτιμά τα κοραλλιογενή υποστρώματα και συναντάται σε βάθη 25 έως 100 μέτρα. Απαντάται κυρίως στην Κρήτη, τα Δωδεκάνησα και στις Κυκλάδες.

Spongia officinalis (Linnaeus 1759) adriatica (Schmidt 1862): Λέγεται και ματαπάς, όταν προέρχεται από μικρά βάθη, ή φίνο ή ελληνικός σπόγγος μπάνιου. Το χρώμα του μεταβάλλεται αντιστρόφως ανάλογα προς τη θολερότητα. Χαρακτηριστικό γνώρισμά του είναι η αίσθηση του βελούδου την οποία δημιουργεί η λεπτή του υφή. Αλιευτικά πεδία βρίσκονται στην Κρήτη, στα Δωδεκάνησα, στη Σάμο και την Εύβοια σε βάθη που φτάνουν τα 100 μέτρα.

2.3 Οι μέθοδοι σπογγαλιείας

Υπάρχουν διάφορες μέθοδοι σπογγαλιείας που εφαρμόστηκαν σε όλο το χώρο της Ανατολικής Μεσογείου. Αυτές διαχωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

- Η πρώτη δεν περιλαμβάνει κανένα είδος κατάδυσης και γίνεται από το σκάφος, όπως είναι η καγκάβα και το καμάκι.

- Η δεύτερη περιλαμβάνει αρχικά ελεύθερες καταδύσεις (με άπνοια), ενώ στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε το σκάφανδρο, η μέθοδος Φερνέζ και τέλος ο ναργιλές.

Μέθοδος Καγκάβα

Μία από τις παλαιότερες μεθόδους που έχει πλέον περιοριστεί, λόγω της καταστροφής που προκαλεί στο βυθό της θάλασσας, είναι η γκαγκάβα ή καγκάβα ή γαγγάβα. Πρόκειται για ένα συρόμενο εργαλείο, που αναφέρεται από την αρχαιότητα ως «γαγγάμη», ένα μικρό δίχτυ για το ψάρεμα των οστρακοειδών. Στη σπογγαλιεία η καγκάβα αποτελείται από ένα πλαίσιο του οποίου η μία του πλευρά ήταν ένας μεταλλικός σωλήνας διαμέτρου 5 – 7 εκ. και οι υπόλοιπες πλευρές ξύλινες. Το πλαίσιο αυτό κρεμόταν από το σκάφος με τη βοήθεια σχοινιών και αλυσίδων και συρόταν επάνω στην επιφάνεια του βυθού. Η μεταλλική πλευρά, που ήταν από το κάτω μέρος, λόγω του βάρους της, παρέσυρε ξεριζώνοντας ότι υπήρχε μπροστά της. Τα ξεριζωμένα σφουγγάρια μαζί με πέτρες, φύκια και ότι άλλο παρέσυρε ο σωλήνας της καγκάβας περνούσαν μέσα από το πλαίσιο και μαζεύονταν σε ένα δικτυωτό σάκο που υπήρχε στο πίσω μέρος του πλαισίου. Όταν γέμιζε ο σάκος, τον ανέσυραν στο σκάφος, τον άδειαζαν στο κατάστρωμα και διάλεγαν τα σφουγγάρια που είχαν παγιδευτεί μέσα. Το πλαίσιο με το σιδερένιο σωλήνα είχε συνήθως φάρδος 5 – 6,5 εκ. και ύψος 0,4 – 0,6 μέτρα, ενώ ο δικτυωτός σάκος μπορούσε να έχει μέχρι και 6 μέτρα μήκος. Η καγκάβα μπορούσε να δουλευτεί μόνο σε ομαλούς βυθούς, κυρίως αμμώδεις, σε βάθη έως 150 μέτρα και καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Συνήθως οι καγκάβες πραγματοποιούσαν 3 – 4 μακρινά ταξίδια κάθε χρόνο. Καγκάβες είχαν στις αρχές του 20^{ου} αιώνα η Σύμη, η Κάλυμνος, η Κως, η Πάτμος, η Πάρος, η Αίγινα, ο Δοκός στην Αργολίδα, η Κρήνη και η Αλικαρνασός στη Μικρά Ασία.

Το Καμάκι

Ο αριθμός των σφουγγαριών που μπορούσαν να μαζευτούν με καμάκι ήταν περιορισμένος, αλλά η μέθοδος αυτή δεν απαιτούσε ιδιαίτερο εξοπλισμό ή μεγάλο σκάφος και έτσι μπορούσαν να την εξασκήσουν οι φτωχοί ψαράδες σαν δική τους ανεξάρτητη δουλειά. Τα εργαλεία αυτά ήταν ένα καμάκι με προεκτάσεις και το γυαλί ή γυάλα, δηλαδή ένας μεταλλικός κύλινδρος με γυαλί στον πυθμένα του. Βυθίζοντας το γυαλί ελαφρά στη θάλασσα, ο ψαράς μπορούσε να παρακολουθεί μέσα από τον κύλινδρο και το γυαλί τον πυθμένα της θάλασσας και με την εμπειρία του ξεχώριζε τα σφουγγάρια. Με το καμάκι κάρφωνε το σφουγγάρι, το ξερίζωνε και το ανέβαζε πάνω στη βάρκα. Όταν ο πυθμένας ήταν σε βάθος μεγαλύτερο από το μήκος του καμακιού συνέδεε προεκτάσεις στο στειλιάρι του καμακιού, του οποίου το μήκος μπορούσε να φθάσει τα 30 μέτρα. Με καμάκι και γυαλί δούλευαν αρκετοί σπογγαλιείς από διάφορα μέρη. Την περίοδο της άνθησης της σπογγαλιείας (μέσα 19^{ου} με μέσα 20^{ου} αιώνα), οι περισσότεροι προέρχονταν από την Ύδρα, τις Σπέτσες και την Ερμιόνη.

Ο Μηχανισμός Φερνέζ

Το 1920 δοκιμάστηκε και στη συνέχεια υιοθετήθηκε ένας νέος αναπνευστικός μηχανισμός, που ονομάστηκε Φερνέζ από το όνομα του εφευρέτη του. Με το μηχανισμό αυτό, η κατάδυση, υποτίθεται ότι συνδύαζε τα πλεονεκτήματα του γυμνού δύτη και του σκάφανδρου με ορισμένες επιπλέον βελτιώσεις. Τα πιο σημαντικά πλεονεκτήματα ήταν:

- Η χρήση ενός μικρού αερόσακου στην πλάτη του δύτη από τον οποίο εξασφαλιζόταν η ομαλή ροή αέρα προς τους πνεύμονές του.
- Η κατάργηση της στολής που προκαλούσε δερματικά προβλήματα και έκανε δυσκίνητο το δύτη.
- Ο ελαφρύς σωλήνας τροφοδοσίας αέρα με τον οποίο έπαψαν τα προβλήματα που είχε ο δύτης από το βαρύ σωλήνα του σκάφανδρου.

Ωστόσο, ούτε με τη μέθοδο αυτή ελαττώθηκαν τα ατυχήματα που συνέβαιναν κυρίως όταν η κατάδυση γινόταν σε μεγάλο βάθος και λόγω υποθερμίας όταν ο δύτης έμενε πολύ ώρα στο νερό. Η μέθοδος Φερνέζ άρχισε να χρησιμοποιείται στη Σύμη και στην Κάλυμνο, για να καθιερωθεί στη συνέχεια μόνο στη Κάλυμνο.

Ο Ναργιλές

Τη δεκαετία του 1970 αντικαταστάθηκαν όλες οι παλαιότερες μέθοδοι κατάδυσης από το σύγχρονο σύστημα του ναργιλέ, που ο δύτης φοράει πλέον στολή βατραχανθρώπου και ένας αεροσυμπιεστής του παρέχει αέρα από το σκάφος. Ο χρόνος ανάδυσης είναι πλέον προγραμματισμένος και έτσι τα ατυχήματα από λάθη της διαδικασίας έχουν πρακτικά εκλείψει.

Με ελεύθερες καταδύσεις: Οι γυμνοί δύτες

Οι πιο φημισμένοι σπογγαλιείς του Αιγαίου είναι αναμφίβολα αυτοί που αναφέρονται συνήθως ως γυμνοί δύτες. Είναι οι πρώτοι δύτες ελεύθερης κατάδυσης πριν από την εμφάνιση του σκάφανδρου ή άλλου καταδυτικού μηχανισμού. Οι δύτες εξασκούσαν από πολύ μικρή ηλικία, και ενήλικες πια, μπορούσαν να φθάνουν σε πολύ μεγάλα βάθη χωρίς αναπνευστική βοήθεια. Αναφέρονται ελεύθερες καταδύσεις σε απίστευτα βάθη 60 και 70 μέτρων με συνολικό χρόνο κατάδυσης που προσέγγιζε τα τρία λεπτά. Οι επιδόσεις αυτές είχαν θεωρηθεί υπερβάσεις των φυσικών ικανοτήτων του ανθρώπου και είχαν προσελκύσει το ενδιαφέρον των ερευνητών της φυσιολογίας, ήδη από τον περασμένο αιώνα.

Βασικό εργαλείο της ελεύθερης κατάδυσης ήταν το καμπανέλλι ή σκανδαλόπετρα, μια πεπλατυσμένη πέτρα ή ένα κομμάτι λευκό μάρμαρο με μια τρύπα από όπου δενόταν ένα σχοινί. Παλαιότερα έριχναν πρώτα το καμπανέλλι στη θάλασσα και μετά βουτούσε ο δύτης, που κινείται σε πολύ κοντινή ακτίνα γύρω από

αυτήν. Το 1840 ένας Συμιακός δύτες, ο Μιχαήλ Καρανίκας, τελειοποίησε τη χρήση του καμπανελιού, όταν διαπίστωσε ότι, κρατώντας το καμπανέλλι κατά την κατάδυση, μπορούσε όχι μόνο να καταδυθεί γρηγορότερα αλλά και να ελέγχει την ταχύτητα κατάδυσης, κρατώντας αυτή την πεπλατυσμένη πέτρα, τραπεζοειδούς σχήματος, σε διάφορες θέσεις. Επίσης μπορούσε να τη χρησιμοποιήσει ως τιμόνι και να αλλάξει ελαφρώς την κατεύθυνσή του προς τον πυθμένα, προσεγγίζοντας γρηγορότερα τη θέση που βρίσκονταν σφουγγάρια.

Στη συνέχεια επινοήθηκε η «γάσα» ένα κομμάτι σχοινί με θηλιές στα δύο άκρα του. Η μία θηλιά ήταν περασμένη στο σχοινί του καμπανελιού και η δεύτερη στον καρπό του ενός χεριού του δύτε. Έτσι ο δύτες δεν κινδύνευε να παρασυρθεί από το καμπανέλλι και να χαθεί στο βυθό της θάλασσας. Σημαντικό ρόλο έπαιζε και το σκάφος το οποίο έπρεπε να κινείται με ελαφριές κινήσεις, συνήθως με τα κουπιά, τόσο για να μην παρασύρει τον δύτε, όσο και για να τον ακολουθεί στις μετακινήσεις του κατά το χρόνο κατάδυσης.

Οι πιο φημισμένοι «γυμνοί δύτες» ήταν οι Δωδεκανήσιοι και κυρίως οι Συμιακοί και οι Καλύμνιοι. Η φήμη τους ήταν τόσο μεγάλη που συχνά τους καλούσαν Έλληνες ή ξένοι ιδιοκτήτες ναυαγισμένων πλοίων, για να καταδυθούν και να ανασύρουν πολύτιμα αντικείμενα από τα ναυάγια.

Το Σκάφανδρο

Η μεγάλη επανάσταση στον χώρο της ελληνικής σπογγαλιείας συντελείται στη δεκαετία του 1860, οπότε εμφανίζεται στην Κάλυμνο και γενικότερα στο Αιγαίο το σκάφανδρο ένας «εισαγόμενος» καταδυτικός εξοπλισμός που επιτρέπει στον δύτε να παραμένει και να εργάζεται για μεγάλο διάστημα στον βυθό, χωρίς την τυραννία της σκανταλόπετρας και το καθημερινά επαναλαμβανόμενο μαρτύριο της άπνοιας και του πνιγμού. Σύμφωνα με κάποιες πηγές, η νέα εφεύρεση πρωτοεμφανίστηκε το 1863

στη Σύμη από τον ντόπιο Φώτη Μαστορίδη, γρήγορα όμως διαδόθηκε παντού και βεβαίως στην Κάλυμνο.

Το σκάφανδρο που είχε ήδη εφαρμοστεί σε λιμενικά έργα και σε ναυάγια διαδόθηκε πολύ γρήγορα στη σπογγαλιεία. Μέσα στα επόμενα δέκα χρόνια χρησιμοποιήθηκαν στο Αιγαίο πάνω από 110 καταδυτικές μηχανές από σπογγαλιείς της Σύμης, της Καλύμνου, της Χάλκης και λιγότερο της Αλικαρνασσού, του Καστελόριζου, των Κυδωνιών, των Μοσχονήσων και της ελεύθερης Ελλάδας. Αξιοσημείωτο είναι ότι το 1877 οι Συμιακοί είχαν ήδη 50 καταδυτικές μηχανές.

Μία χειροκίνητη αντλία με έμβολα έστελνε φυσικό αέρα στην περικεφαλαία του δύτη μέσω ενός σωλήνα που ονομαζόταν μαρκούτσι. Κατά την κατάδυση του δύτη 2 άνθρωποι δούλευαν την αεραντλία, ένας τρίτος παρακολουθούσε το χρόνο κατάδυσης, ένας άλλος, ο κολαουζιέρης επικοινωνούσε με τον δύτη μέσω του σχοινιού με το οποίο ήταν δεμένος στη μέση ο τελευταίος και ένας ή δύο τραβούσαν κουπί ακολουθώντας την πορεία του δύτη όπως αυτή φαινόταν από τις φυσαλίδες που έβγαιναν στην επιφάνεια. Όσο γρήγορα διαδόθηκε η νέα μέθοδος εξίσου γρήγορα έγινε φανερός οι κίνδυνοι που διέτρεχαν οι δύτες από την άγνοια των κανόνων κατάδυσης με σκάφανδρο ή από τη στυγνή εκμετάλλευσή τους από τους καπεταναίους που παρέτειναν εγκληματικά το χρόνο κατάδυσης των δυτών. Το μεγάλο ποσοστό των ατυχημάτων οδήγησε μέχρι και στον ξεσηκωμό των τοπικών κοινωνιών για την κατάργησή του και έτσι το οθωμανικό κράτος στο οποίο ανήκαν τότε τα Δωδεκάνησα αναγκάστηκε να απαγορεύσει τη χρήση του σκάφανδρου το 1881, απαγόρευση που καταστρατηγήθηκε και εν τέλει ανακλήθηκε το 1885.

Ένας από τους λόγους της ανάκλησης ήταν ότι κατά τη διάρκεια της απαγόρευσης η σπογγαλιεία με σκάφανδρο αναπτύχθηκε ανταγωνιστικά από την Ύδρα, τις Σπέτσες και την Αίγινα αφού το ελληνικό κράτος δεν την είχε απαγορεύσει. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε αθέμιτο ανταγωνισμό και εν τέλει στην ανάκληση της απαγόρευσης από το οθωμανικό κράτος, παρά τις διαμαρτυρίες των κατοίκων των Δωδεκανήσων. Τα αποτελέσματα από τη χρήση του σκάφανδρου φαίνονται και από το γεγονός ότι από το 1866 μέχρι το 1915 καταγράφηκαν σε καταδύσεις με χρήση σκάφανδρου 10000 θάνατοι και 20000 παραλύσεις στα σπογγαλιευτικά νησιά του Αιγαίου, ενώ το ίδιο διάστημα σημειώθηκαν μόνο 10 θάνατοι γυμνών δυτών. Το 1916 τα περισσότερα θύματα προέρχονταν από τη Σύμη, την Κάλυμνο, τη Χάλκη, το Καστελόριζο, τα Μοσχονήσια, την Ύδρα, και τις

Σπέτσες, ενώ λιγότερους νεκρούς θρήνησαν η Σαλαμίνα, το Κρανίδι, η Λέρος, η Τήλος, η Αστυπάλαια και η Αλικαρνασσός.

2.4 Το σπογγαλιευτικό ζήτημα

Τα σκάφανδρα με το πλούσιο αλιεύμά τους ενίσχυαν την οικονομία των κατ' εξοχήν σπογγαλιευτικών νησιών. Πληρώνονταν όμως με δεκάδες νεκρούς και παράλυτους από την νόσο των δυτών όπως και την ολοένα και μεγαλύτερη εξάντληση των βυθών.

Το καλοκαιρινό ταξίδι διαρκούσε πλέον 6 με 7 μήνες χωρίς το χειμωνιάτικο. Επιπλέον οι δύτες αποσπούσαν από τους βράχους όχι μόνο τα μεγάλα αλλά και τα μικρά σφουγγάρια. Για να βγάλουν τα χρέη του χειμώνα και τα δυσβάσταχτα δάνεια, λόγω των υπέρογκων τόκων, οι δύτες ήταν αναγκασμένοι να αντιμετωπίζουν τον Χάρο βουτώντας σε όλο και μεγαλύτερα βάθη χωρίς κανόνες και χρονικά όρια κατάδυσης. Οι γυμνοί σφουγγαράδες, μην μπορώντας να αντεπεξέλθουν αναγκαστικά να παραιτηθούν. Χαρακτηριστικό είναι ότι το 1868 η Κάλυμνος αριθμούσε 368 σκάφη με γυμνούς δύτες ενώ το 1900 υπήρχαν μόλις 87. Ο συνεχής αγώνας κατά των σκαφάνδρων γνωστό ως «Σπογγαλιευτικό Ζήτημα», κορυφώθηκε προς το τέλος του προηγούμενου αιώνα, που ως τότε τα σκάφανδρα δεν σταματούσαν να σπέρνουν τον θάνατο και την απόγνωση.

Ο απολογισμός των θυμάτων, γύρω στο 1895 ήταν τραγικός: Εκατό με εκατόν πενήντα άτομα χάνονταν κάθε χρόνο, χώρια οι παράλυτοι. Ο φόρος αίματος, μόνο στη Κάλυμνο, μέσα στα τριάντα αυτά χρόνια, από την εμφάνιση του σκάφανδρου, υπολογίζεται ότι 800 τουλάχιστον άτομα έχασαν την ζωή τους ενώ άλλα 200 ήταν βαριά τραυματισμένα. «Ελαφρά» τραυματισμένα ήταν σχεδόν όλοι οι δύτες του νησιού. Μόλο που ο σφουγγαράδικος λαός ανάστατος ποθούσε την απαγόρευση του σκάφανδρου, το πρόβλημα ήταν δύσκολο και πολύπλοκο. Για να υπάρξει ουσιώδες αποτέλεσμα θα έπρεπε να απαγορευθεί το σκάφανδρο με νόμο, όχι μόνο από την Τουρκία αλλά και από όλες τις Μεσογειακές χώρες, στα νερά των οποίων δούλευαν σφουγγαράδες

2.5 Κάρολος Φλέγελ

Ο Φλέγελ ήταν Ελληνολάτρης και καθηγητής των κλασικών σπουδών από την Βίλνα της Λιθουανίας. Ήρθε στην Ελλάδα το 1892 για να γνωρίσει τα Αιγαιοπελαγίτικα νησιά. Όταν έφτασε και στη Κάλυμνο συγκλονίστηκε από την

εικόνα που αντίκρισε. Παντού σακάτηδες, χήρες, ορφνά, χωρίς ελπίδα επιβίωσης και όλες τις τραγικές συνέπειες που είχε αυτό στη ζωή του νησιού. Έτσι αποφάσισε να εγκατασταθεί, στην Κάλυμνο και να αφιερώσει τη ζωή του στον αγώνα για λύτρωση των σφουγγαράδων από την κατάρα του σκάφανδρου.

Προσπάθησε να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη και τις κυβερνήσεις των μεσογειακών χωρών με υπομνήματα, με διαλέξεις σε διεθνή συνέδρια και με άρθρα του στο διεθνή τύπο. Το 1902 όλες σχεδόν οι εμπλεκόμενες χώρες κατήργησαν το σκάφανδρο με νομοθεσία. Γι' αυτό ο σφουγγαράδικος λαός έκφρασε την ευγνωμοσύνη του προς τον Φλέγκελ τον οποίο η Κάλυμνος ανακήρυξε επίτιμο της πολίτη. Παρ' όλα αυτά πριν καλά-καλά εφαρμοστεί ο νόμος τα σκάφανδρα επανήλθαν. Έτσι χρειάστηκε να περάσει σχεδόν ένας αιώνας από τότε που χρησιμοποιήθηκαν, ώστε να αρχίσουν να αποσύρονται

2.6. Η επεξεργασία των σφουγγαριών

Το σφουγγάρι ανήκει στο ζωικό βασίλειο και υπόκειται στις βασικές του λειτουργίες. Έτσι μόλις αποσπαστεί από τον φυσικό του χώρο και μεταφερθεί στην επιφάνεια πεθαίνει και ξεκινά για το σφουγγάρι η πορεία αποσύνθεσης. Αυτό σημαίνει πως αν δεν υπάρξει κάποια άμεση παρέμβαση, θα αρχίσει να διαλύεται και τελικά θα καταστραφεί, πριν φθάσει στα ειδικά εργαστήρια τελικής επεξεργασίας.

Πρώτο μέλημα των σφουγγαράδων αμέσως μετά την αλίευση του σφουγγαριού είναι να ξεκινήσουν διεργασίες της διάσωσής του, με πρώτη και κύρια την αφαίρεση της μαύρης μεμβράνης που το περιβάλλει καθώς και όλων των οργανικών αλλά και ανόργανων υλικών που αυτό περιέχει. Έτσι θα απομακρυνθούν τα άχρηστα μέρη του οργανισμού του σφουγγαριού, καθώς και άλλα περιττά υλικά που συγκρατούσε η μεμβράνη. Η διεργασία αυτή συντελείται από τους εργάτες της επιφάνειας, με ποδοπάτημα των σφουγγαριών και καλό πλύσιμο στη θάλασσα. Στη συνέχεια το πλυμένο σφουγγάρι αφήνεται στον ήλιο να στεγνώσει, έτσι ώστε να απομακρυνθεί από αυτό κάθε ίχνος μεμβράνης και υπόλειμμα ζωής. Η διεργασία αυτή επαναλαμβάνεται όσες φορές χρειαστεί, μέχρι το υλικό να καθαριστεί αρκετά. Σημαντικό στοιχείο αυτής της διαδικασίας είναι το δέσιμο των σφουγγαριών σε αρμαθιές και το «ξενύχτισμά» τους στη θάλασσα, όπου και θα χτυπηθούν από το κύμα. Τέλος όταν φανεί πως αποτράπηκε κάθε κίνδυνος αποσύνθεσης και συναφούς φθοράς τα σφουγγάρια στύβονται, απλώνονται στον ήλιο για να στεγνώσουν και συσκευάζονται συμπιεσμένα σε σακιά. Στις νέες συνθήκες τα συσκευασμένα και

σχετικά καθαρά σφουγγάρια κινδυνεύουν μόνο από την αναπόφευκτη υγρασία, η οποία μπορεί να τους προσδώσει ένα χρώμα σκουριάς και να μειώσει σημαντικά ή ακόμα και να καταστρέψει την εμπορική τους αξία. Τελευταίες εργασίες είναι το ψαλίδισμα των σφουγγαριών για να αποκτήσουν το επιθυμητό σχήμα και να καταταγούν σε κατηγορίες, ώστε να επιτευχθεί μια καλύτερη τιμή από τον αγοραστή.

Με την ολοκλήρωση της κάθε αποστολής, το σκάφος που μεταφέρει τα σφουγγάρια επιστρέφει στην Κάλυμνο, όπου και περιμένουν οι έμποροι. Εκεί, το εμπόρευμα βγαίνει από τους σάκους και απλώνεται σε κοινή θέα, όπου και θα γίνει η παρατήρηση και η εκτίμηση από τους υποψήφιους αγοραστές. Η τελική επεξεργασία των σφουγγαριών πριν μεταπωληθούν είναι αρκετά σύνθετη και είναι αυτή που θα τους προσδώσει την εμπορική τους αξία, πριν κατευθυνθούν από τον έμπορο στον καταναλωτή. Με την επεξεργασία αυτή, το προϊόν θα αποκτήσει, πέρα από το κατάλληλο σχήμα, την καθαρότητα, το σωστό χρώμα, την ελαστικότητα και τη χρηστικότητα που απαιτείται.

Σε πρώτη φάση της χημικής επεξεργασίας, τα σφουγγάρια τοποθετούνται σε αραιό διάλυμα υδροχλωρικού οξέος, με το οποίο ολοκληρώνεται η πρώτη επεξεργασία των σφουγγαριών και απομακρύνονται τα άχρηστα υλικά που εμπεριέχονται ακόμα μέσα σ' αυτά. Αρνητική συνέπεια από το οξύ αυτό είναι η σκλήρυνση του προϊόντος, η οποία θα το καθιστούσε σχεδόν άχρηστο, αν δεν ακολουθούσε η δεύτερη φάση επεξεργασίας. Η εμβάπτιση σε διάλυμα καυστικής ποτάσας, προσδίδει στα σφουγγάρια την επιθυμητή ελαστικότητα και απαλότητα.

Στη συνέχεια, τα σφουγγάρια πρέπει να απολέσουν τη σκούρα και αντιεμπορική τους όψη και ν' αποκτήσουν το υπόλευκο χρώμα, με το οποίο είναι γνωστά στο ευρύ κοινό. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος γίνεται εμβάπτιση σε διάλυμα υπερμαγγανικού οξέος και κατόπιν σε διάλυμα θειικού οξέος που θα επαναφέρει την επιθυμητή μαλακότητα. Καθώς έχουν χρησιμοποιηθεί οξέα, τα σφουγγάρια πρέπει να πλυθούν καλά με καθαρό νερό για να ακολουθήσει η τελευταία φάση επεξεργασίας η εμβάπτισή τους σε αραιό διάλυμα καυστικής σόδας, η οποία και θα ολοκληρώσει τη μορφοποίησή τους ως τελικών προϊόντων, έτοιμων για την τελική κατανάλωση και χρήση.

2.7 Το διεθνές εμπόριο

Μέχρι τον 19^ο αιώνα το σφουγγάρι δεν αποτελούσε προϊόν που εμφάνιζε σοβαρή εμπορική κίνηση σε ελλαδικό χώρο αλλά και διεθνές επίπεδο καθώς

συλλεγόμενες ποσότητες σπάνια ξεπερνούσαν τις τοπικές αγορές του νησιού ή του ευρύτερου αιγαιακού χώρου για να καλύψουν οικιακές και προσωπικές χρήσεις καθαριότητας. Σ' αυτό συντελούσαν πολλοί και κατανοητοί παράγοντες, που επιδρούσαν αρνητικά τόσο ως προς την ποσότητα της παραγωγής όσο και ως προς την ποιότητα και το κόστος. Σε κάθε περίπτωση αυτό που έχει σημασία είναι ότι η ζήτηση σφουγγαριών ανέβηκε κατακόρυφα στις ευρωπαϊκές αγορές από τη δεκαετία του 1850 και φυσικά αυτό προκάλεσε ανατροπές στους τόπους παραγωγής κυρίως στην Κάλυμνο αλλά και σε άλλα ελληνικά νησιά που καλούνταν να καλύψουν τεράστιες ποσότητες για εξαγωγή, δυσπρόσιτες για τις τότε δυνατότητες των σφουγγαράδων.

Η εμφάνιση του σκαφάνδρου, το 1860 άλλαξε όλα τα δεδομένα και άνοιξε το δρόμο για τη μαζική παραγωγή με ότι θετικό ή αρνητικό σήμαινε αυτή. Από χρονική άποψη, ιστορικό ορόσημο της εποχής δεν είναι μόνο η επινόηση του σκαφάνδρου αλλά και οι αλλαγές και οι νέες ανάγκες στην ευρωπαϊκή αγορά που οδήγησαν στην επινόηση του σκαφάνδρου. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι το σφουγγάρι επηρεάζει καταλυτικά τον ιστό της καλυμνιώτικης κοινωνίας και μεταλλάσει αρκετούς από τους πλανώδιους λιανοπωλητές σε εμπόρους και σε αξιοσέβαστους επιχειρηματίες της ημεδαπής και της αλλοδαπής.

Το εμπόριο των σφουγγαριών ακολούθησε πορεία παράλληλη με εκείνη της εξέλιξης της σπογγαλιείας. Έτσι, και αρχικά μέσα στα πλαίσια της ανάπτυξης της εμπορικής δραστηριότητας των Ελλήνων, οι οποίοι από τα μέσα του 18^{ου} αιώνα έχουν τη δυνατότητα να ασκούν ελεύθερο επάγγελμα έξω από τα στενά όρια της πατρίδας τους και με δεδομένη την συνεχούς αυξανόμενη ζήτηση της ευρωπαϊκής αγοράς για σφουγγάρια. Αναπτύσσονται στα παράλια της Αδριατικής, και σε κάθε ευρωπαϊκό κέντρο εμπορίου, εμπορικοί οίκοι οι οποίοι εκμεταλλεύονταν την παραγωγή αυτή αποφέροντας σημαντικά οικονομικά οφέλη τις τοπικές κοινωνίες. Στα τέλη του 18^{ου} αιώνα εξαιτίας των αλλαγών στον καθημερινό τρόπο ζωής η ζήτηση των σπόγγων αυξάνεται περισσότερο. Οι φτωχοί ψαράδες μετατράπηκαν σε σημαντικούς οικονομικούς παράγοντες καθώς με τους διεθνείς εμπορικούς οίκους που διατηρούσαν τα υποκαταστήματά τους σε ξένες πρωτεύουσες κάλυπταν το 70% του παγκόσμιου εμπορίου σπόγγων. Σπουδαίοι εμπορικοί οίκοι αναπτύχθηκαν σε πολλές χώρες όπως Άμστερνταμ, Βιέννη, Βρυξέλλες, Λονδίνο, Μόσχα και αλλού. Ο σπουδαιότερος οίκος ήταν του Νικολάου Βουβάλη ο οποίος και θεωρείται ο

μεγαλύτερος σπογγέμπορας της Καλύμνου με κεντρικό κατάστημα στο Λονδίνο και υποκαταστήματα στην Αθήνα, στο Παρίσι και τις Μπαχάμες.

2.8 Ναυτικός σπογγαλιευτικός κανονισμός (1884)

Την 1^η Μαρτίου 1884, στη λαϊκή συνέλευση που πραγματοποιήθηκε στο μητροπολιτικό ναό του Σωτήρος Χριστού, αναγνώστηκε ο Σπογγαλιευτικός Ναυτικός Κανονισμός και ψηφίστηκε ενυπόγραφα. Τετρακόσιοι εξήντα πέντε Καλύμνιοι υπέγραψαν κάτω από το κείμενο του Κανονισμού, στο βιβλίο της δημογεροντίας. Υπέγραψαν όχι μόνο σφουγγαράδες, κουπάδες, καπεταναίοι και εφοπλιστές αλλά και πολίτες που παρευρέθηκαν στη λαϊκή συνέλευση, μεταξύ των οποίων και δημογέροντες.

Σκοπός του Κανονισμού ήταν η διασφάλιση τάξης και νομιμότητας στον επαγγελματικό χώρο των «ξεκινήσεων» και κατοχύρωση των δικαιωμάτων όλων εκείνων που εμπλέκονταν στο επάγγελμα, δηλαδή τα πληρώματα των σπογγαλιευτικών, ο πλοίαρχος, οι εφοπλιστές και οι χρηματοδότες των εκκινήσεων και η δημογεροντία, ως δικαιούχος του φόρου που πρέπει να πληρώνουν οι σφουγγαράδες σ' αυτήν. Τα άρθρα του Ναυτικού Σπογγαλιευτικού Κανονισμού είναι:

- 1) Η ναυτολόγηση είναι ελεύθερη.
- 2) Υποχρεώνει τον πλοίαρχο να ρωτήσει τη δημογεροντία αν είναι χρεώστης στη δημογεροντία ο υπό ναυτολόγηση δύτης.
- 3) Η προθεσμία πληρωμής των χρεών του συντρόφου και τι θα γίνει αν πεθάνει.
- 4) Αν ο πλοίαρχος αναχωρήσει πριν από τις 15 Απριλίου, οφείλει να πληρώσει το δύτη πριν ξεκινήσει.
- 5) Αναφέρονται στις ευθύνες για τα χρέη του συντρόφου που φυγαδεύτηκε ή δραπέτευσε.
- 6) Ποια είναι τα καθήκοντα του πλοίαρχου που παίρνει στο χειμωνιάτικο ταξίδι δύτη που ανήκε σε άλλον πλοίαρχο και τι γίνεται αν αυτός ο δύτης δραπετεύσει και εξαφανιστεί.
- 7) Υποχρεώσεις πλοίαρχου και συντρόφου. Δεν εγκαταλείπει ο ένας τον άλλον.
- 8) Η εκλογή των κωπηλατών και η συνεννόηση με τους συντρόφους.
- 9) Πότε οι σύντροφοι παίρνουν χρήματα από τον εφοπλιστή.
- 10) Όσοι χρηματοδοτούν πλοίαρχο σπογγαλιευτικού που δεν έχει εφοπλιστή, όλοι τους είναι προνομιούχοι στην παραγωγή, έχουν τον πρώτο λόγο.

- 11) Αν ένας από το πλήρωμα του σπογγαλιευτικού πεθάνει ή τραυματιστεί την ώρα της δουλειάς, οι κληρονόμοι του παίρνουν το μερίδιο που του ανήκει από τα ως τότε δεδουλευμένα και όσα είναι πάνω από την αμοιβή που πήρε.
- 12) Ο κωπηλάτης που αποδεικνύεται ανίκανος ή έχει επιλήξιμη διαγωγή και δεν υπακούει διώχεται χωρίς αποζημίωση και χωρίς τα έξοδα επιστροφής.
- 13) Ο πλοίαρχος πουλάει τα σφουγγάρια μόνο με τη συναίνεση των συντρόφων και οφείλει να δώσει στον καθένα αναλυτικό λογαριασμό. Αν ο καπετάνιος δεν μπορέσει να εισπράξει το αντίτιμο των σφουγγαριών, τότε ξαναμοιράζουν τα κέρδη με τις απώλειες κοινές.

2.9 Η Νόσος των Δυτών και οι τραγικές της συνέπειες

Το σκάφανδρο έφερε στην Κάλυμνο ΧΡΗΜΑ και ΘΑΝΑΤΟ. **Χρήμα**, γιατί κατέβαιναν πολύ βαθιά, δεν κρύωναν, έπαιρναν αέρα και μπορούσαν να μείνουν περισσότερη ώρα στο βυθό κι έτσι ανακάλυπταν συνεχώς ανέγγιχτους σφουγγαρότοπους, με τόνους σφουγγάρια, τα οποία έφερναν στο νησί, προκειμένου η Κάλυμνος να γνωρίσει οικονομική ευμάρεια και ο πληθυσμός της να διπλασιαστεί. **Θάνατο**, γιατί δεν γνώριζαν την αποσυμπίεση, κάτι που δεν γνώριζαν ούτε και οι ίδιοι οι δημιουργοί του, ώστε να δώσουν κατάλληλες οδηγίες, με τραγικές συνέπειες τα θανατικά, τις αναπηρίες και την ορφάνια. Το σκάφανδρο ήταν ευλογημένο αλλά και καταραμένο.

Το 1905, επιστήμονες ανακάλυψαν τα αίτια και τα ανακοίνωσαν. Η επίδραση της πίεσης στον οργανισμό είχε σαν αποτέλεσμα να παθαίνουν τη λεγόμενη νόσο των δυτών. Αποσυμπίεση σημαίνει ότι όταν τελειώσει η βουτιά, ο δύτης πρέπει να ανέβει σιγά-σιγά, χωρίς πίεση, να σταματήσει για λίγο και έπειτα να συνεχίσει, οπότε, μέχρι να ανέβει στην επιφάνεια της θάλασσας, το άζωτο και τα λοιπά αέρια να προλάβουν να διοχετευθούν από τους πνεύμονες και ο δύτης να βγει στην επιφάνεια «καθαρός». Αυτό όμως δεν το γνώριζαν. Το άζωτο παρέμενε στο αίμα, ακολουθώντας τη ροή της κυκλοφορίας του αίματος, σφήνωνε στα τριχοειδή αιμοφόρα αγγεία, με αποτέλεσμα να διακόπτεται η τροφοδότηση των ιστών με αίμα.

Στο βυθό, όσο αυξάνεται η πίεση, μειώνεται και ο όγκος ενός αερίου. Όταν ο δύτης αναδύεται και μειώνεται το βάθος της κατάδυσης, μειώνεται και η απόλυτη πίεση του περιβάλλοντος, οι φυσαλίδες, του αζώτου που απελευθερώνονται στο αίμα γίνονται μεγαλύτερες, επιβαρύνεται η απόφραξη των τριχοειδών αγγείων, και η διακοπή της κυκλοφορίας του αίματος προκαλεί νέκρωση και επιφέρει παράλυση. Αν

οι φυσαλίδες αυτές διακόψουν τη ροή του αίματος σε ζωτικά εγκεφαλικά κέντρα τότε προκαλείται ο θάνατος ενώ όταν σφηνωθούν στις αρθρώσεις και τα οστά, η νόσος δεν εκδηλώνεται με φοβερούς πόνους και νευραλγίες.

Για την καταπολέμηση της ασθένειας των δυτών, σημαντικές είναι οι υπηρεσίες που προσφέρει το Βουβάλειο Νοσοκομείο Καλύμνου, μέσω της Υπερβαρικής Οξυγονοθεραπείας. Πρόκειται για μια μέθοδο χορήγησης οξυγόνου σε πιέσεις μεγαλύτερες της ατμοσφαιρικής, που γίνεται σε ειδικούς κλειστούς θαλάμους, ικανούς να φιλοξενήσουν έναν ή και περισσότερους ασθενείς. Η Κάλυμνος διαθέτει τον πιο σύγχρονο θάλαμο υπερβαρικής σε όλη την ανατολική Μεσόγειο ο οποίος τέθηκε σε λειτουργία το 2003.

Η νόσος των δυτών σημάδεψε με τον χειρότερο τρόπο την ιστορία της Καλύμνου, και είναι ανυπολόγιστος ο αριθμός εκείνων που έχασαν την ζωή τους ή έμειναν παράλυτοι. Πρόκειται για μια τραγωδία η οποία άγγιξε σχεδόν όλα τα σπίτια του νησιού, για μια τραγωδία καθημερινή που αποτυπώθηκε σε όλες της εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής, καθώς και στον σύγχρονο λαϊκό πολιτισμό των Καλυμνίων, μέσα από τις πολλές και ποικίλες μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης.

2.10 Έθιμα από τα ταξίδια των σφουγγαράδων

Τον Μάρτιο μήνα, με την επίκληση του Ταξιάρχη Μιχαήλ του Πανορμίτη ξεκινούσαν οι προετοιμασίες των σφουγγαράδων για το πολύμοχθο ταξίδι στα παράλια της Μεσογείου. Οι ετοιμασίες κρατούσαν πάνω από δύο μήνες. Στα τέλη Σεπτεμβρη ο σφουγγαράς γύριζε. Όλον αυτόν τον καιρό οι γυναίκες στο νησί με τα μαλλιά πλεξούδες σηκωμένες ψηλά γύρω στο κεφάλι, που μαρτυρούσαν τη θλίψη τους, κάτω από το μαύρο τσεμπέρι, κράταγαν το σπιτικό, μεγάλωναν τα παιδιά τους και περίμεναν το γυρισμό του σφουγγαρά λαχταρώντας να τον δουν γερό και όχι σακατεμένο.

Τα Ποκινήματα

Οι ετοιμασίες των σφουγγαράδικων για το μεγάλο καλοκαιρινό ταξίδι κρατούσαν πάνω από δύο μήνες. Γι' αυτό εκείνο το διάστημα έπρεπε να μαζευτούν τα διάφορα εργαλεία της δουλειάς, να φροντίσουν τις κουμπάνιες για την τροφοδοσία του πληρώματος για έξι μήνες. Τα βασικά τρόφιμα ήταν οι γαλέτες και ο καβουρμάς. Εκείνη την εποχή ο καπετάνιος έπρεπε να καταρτίσει το πλήρωμά του, με τις

διάφορες ειδικότητες που θα πάρει μαζί του. Τότε έπρεπε να γίνουν τα συμβόλαια και να αρχίσει να δίνει τα «πλάτικα».

Ο Αγιασμός

Πριν από κάθε αναχώρηση γινόταν αγιασμός και ο κάθε καπετάνιος καλούσε το παπά που συμπαθούσε και πίστευε ότι θα του φέρει γούρι. Ο αγιασμός γινόταν πάντα με την εικόνα του Αγίου Νικολάου που τον είχαν προστάτη βοηθό και καταφύγιο. Επίσης είχε ακουστεί από ναυτικούς ότι σε περίπτωση κινδύνου έβλεπαν τον Άγιο μπροστά τους να προσπαθεί να τους σώσει. Γι' αυτό κρεμούσαν την εικόνα του μπροστά στο δοιάκι και του έκαναν λειτουργίες για να τους σώσει. Παρόντες στον αγιασμό ήταν όλοι οι άντρες του πληρώματος, αλλά καμιά γυναίκα, γιατί πίστευαν ότι έφερναν γρουσουζιά, αν και ήθελαν να τις βλέπουν στο «παλαμάρι» κατά την αναχώρηση, για να πάρουν μαζί τους μορφές τους που θα τους συντρόφευαν στο ταξίδι.

Η Αναχώρηση

Η μέρα της αναχώρησης ήταν πολύ δύσκολη και φορτισμένη από συναισθήματα για όλους αλλά περισσότερο για τον καπετάνιο διότι έπρεπε να συγκεντρώσει το πλήρωμά του. Πολλοί από το πλήρωμα την τελευταία στιγμή το μετάνιωσαν και δεν παρουσιάζονταν καθόλου και άλλοι μεθούσαν και έπρεπε ο καπετάνιος να στείλει το υπόλοιπο πλήρωμα για να τους βρει. Άλλοι έρχονταν την τελευταία στιγμή και απειλούσαν τον καπετάνιο να τους δώσει περισσότερα χρήματα αλλιώς θα έμεναν πίσω στο νησί. Υπήρχαν όμως πιο σοβαροί και πιο φρόνιμοι που έρχονταν την καθορισμένη ώρα. Μερικοί κουβαλούσαν μαζί τους μουσικά όργανα και γινόταν χορός από κοπέλες στην αποβάθρα.

Το απόγευμα μαζεύονταν στην παραλία μανάδες, γυναίκες, παιδιά, ηλικιωμένοι, παλιοί σφουγγαράδες, πατεράδες και κουβέντιαζαν μεταξύ τους. Η κοινή ανησυχία και λαχτάρα τους ένωνε. Τέλος ερχόταν η ώρα της αναχώρησης και ένα κλίμα θλίψης επικρατούσε. Κάποια στιγμή έμπαιναν όλοι μέσα, έλυναν τα σχοινιά και σαλπάρανε, έκαναν δυο-τρεις βόλτες σε σχήμα σταυρού και έπειτα ανέβαιναν όλοι στα άλμπουρα και χαιρετούσαν με τα άσπρα μαντίλια τους. Το ίδιο έκαναν και αυτοί που ήταν στην στεριά. Όταν τα καϊκια απομακρύνονταν οι γυναίκες έβγαζαν το ανοιχτόχρωμο τσεμπέρι που φορούσαν και το αντικαθιστούσαν με μαύρο το οποίο το φορούσαν για όσο καιρό έλειπαν οι άντρες τους. Ακόμα σήκωναν τις

κοτσίδες τους γύρω από το κεφάλι τους και αυτό ήταν δείγμα θλίψης και επέστρεφαν στο σπίτι τους και αναλάμβαναν το ρόλο του άντρα τους.

Το πακέτθο

Μετά την αναχώρησή τους από το νησί το μοναδικό μέσο επικοινωνίας που είχαν οι σφουγγαράδες με τους δικούς τους ήταν το πακέτθο. Το πακέτθο ήταν ένα από τα μεγαλύτερα καϊκια όπου αποθήκευαν κυρίως τα σφουγγάρια. Του έδιναν αυτό το όνομα επειδή δυο-τρεις φορές το καλοκαίρι ο καπετάνιος το έστελνε πίσω στην Κάλυμνο με τριπλό προορισμό:

1. Να μεταφέρει τα σφουγγάρια που είχαν συγκεντρωθεί
2. Να δώσει τα γράμματα και τα νέα του πληρώματος στους δικούς τους
3. Να ξαναγυρίσει πίσω φέρνοντας τα γράμματα των γυναικών τους.

Όταν έφτανε το πακέτθο στο λιμάνι μοίραζε τα σφουγγάρια και τα γράμματα. Μαζεύονταν τότε οι γυναίκες, χόρευαν και έφτιαχναν πεστελλώματα για τους άνδρες τους. Έπειτα έγραφαν γράμματα με τα νέα όλης της οικογένειας. Πολλές γυναίκες που δεν ήξεραν γράμματα έπρεπε να βρουν γραμματικό για να τους τα γράψει. Ανάλογη ήταν και η χαρά των σφουγγαράδων όταν μάθαιναν πως το πακέτθο γύρισε στον τόπο της δουλειάς κι έπαιρναν τα γράμματα των γυναικών τους και τα πεστελλώματα. Με λαχτάρα τα γεύονταν και άλλαζε η γεύση της μισομουχλιασμένης γαλέτας στο στόμα τους. Έτσι το πακέτθο για γυναίκες και άντρες ήταν ο παρήγορος άγγελος του καλοκαιριού.

Το χαμπάρι – το ξόι

Δεν θα μπορούσες να ζεις στην Κάλυμνο, να 'χεις γνωρίσει την τάξη των σφουγγαράδων και να μη συμμετέχεις στις πίκρες και στις χαρές του. Έτσι όταν

ακουγόταν το χαμπάρι ενός μηχανικού σφουγγαρά, πως έσκασε στη μηχανή, το κακό μαντάτο κυκλοφορούσε αμέσως.

Το χαμπάρι το ακολουθούσε το ξόι, στο σπίτι του πεθαμένου. Και επειδή έλειπε ο νεκρός μέσα στη μεγάλη σάλα, έβαζαν σε ένα πανέρι τα ρούχα του καταγής τοποθετημένα και κάθιζαν τριγύρω. Παλιά οι μοιρολογίστρες, μόνο με τις πουκαμίσες τους ή τα μαλλιά λυτά στο πρόσωπο, χτυπούσαν σταυρωτά το στήθος και τραβούσαν τα μαλλιά τους. Τα μοιρολόγια μιλούσαν για τη λεβεντοπνίχτρα θάλασσα. Αυτό το σπαραξικάρδιο ξόι έχει σταματήσει εδώ και χρόνια. Οι θαλασσινοί μας είναι πιστοί χριστιανοί. Έπαιρναν μαζί τους τις λαμπάδες της Λαμπρής. Τις άναβαν ή τις έσβηναν στη θάλασσα. Έταζαν στον Άγιο τα πρώτα σφουγγάρια που θα έβγαζαν από τη πρώτη δουλειά. Μόλις γύριζαν με το καλό παρέδιναν αυτά τα σφουγγάρια στους επιτρόπους της εκκλησίας. Η Κάλυμνος χρωστά πολλά στους σφουγγαράδες της.

Ο Χορός του μηχανικού

Ο Χορός του μηχανικού χορεύεται σε διάφορες εκδηλώσεις είτε έχουν σφουγγαράδικο περιεχόμενο είτε όχι και είναι πολύ αγαπητός. Είναι απομίμηση του πιασμένου μηχανικού, δηλαδή του δύτε που βουτούσε με σκάφανδρο κι έχει πιαστεί, δηλαδή έχει πάθει τη νόσο των δυτών. Αυτός ο χορός ξεκίνησε σχεδόν πριν από 50 χρόνια. Η παντελής άγνοια κανόνων κατάδυσης ήταν η αιτία που υπήρχαν πολλά θύματα. Τα γλέντια γίνονταν στις ταβέρνες με χορούς και βιολιά και λαούτα. Παρακολουθούσαν και αυτοί που η πίκρα τους ήταν πιο ελαφριά και μπορούσαν να σύρουν τα πόδια τους με το μαστούνι. Ο πιο ζωηρός ακουμπώντας πάνω στους άλλους προσπαθούσε να κάνει λίγα τρεμουλιαστά βήματα χορού και σιγά-σιγά όταν συνειδητοποιούσε ότι δεν μπορούσε να χορέψει, οι φίλοι του τον κρατούσαν με πόνο ψυχής, αναλογιζόμενοι ότι θα μπορούσαν να πάθουν τα ίδια. Ο χορός του μηχανικού είναι γνήσια Καλύμνιος χορός και καθαρά αντρικός.

2.11 Η Ασθένεια των Σφουγγαριών

Το τέλος μιας εποχής

Τον Αύγουστο του 1986 ξεσπάει μια σοβαρή αρρώστια στα σφουγγάρια. Επεκτείνεται με καταπληκτική ταχύτητα σε ολόκληρη τη Μεσόγειο, περνάει το θαλάσσιο ρεύμα της Λεβαντίνης και φέρνει σε δύσκολη θέση τόσο τους σφουγγαράδες μας όσο και τους αρμόδιους επιστήμονες. Πριν το 1986, μια καλή σοδειά ξεπερνούσε τους 2-3 τόνους, αλλά μετά δεν ξεπερνούσε τα 100 κιλά. Η αιτία ήταν η εξής: Σε κάθε σφουγγάρι, συμβιώνει και αναπτύσσεται μία μεγάλη αποικία διαφόρων μικροοργανισμών που αντιπροσωπεύουν το 40-50% του συνολικού όγκου. Η αρμονική αυτή συμβίωση διαταράχθηκε από ένα άγνωστο είδος μύκητα και το σφουγγάρι άρχισε να καταστρέφεται. Οι Ιταλοί το ονόμασαν «θανατικό των σφουγγαριών»

Το αρρωστημένο σφουγγάρι πριν να διαλυθεί, ασπρίζει και είναι ευδιάκριτο από μεγάλη απόσταση, γεγονός που απέδειξε τον πλούτο των θαλασσών μας σε σφουγγάρια. Αυτό δεν ήταν δυνατό να διακριθεί πριν, επειδή είχε το ίδιο χρώμα με τον περιβάλλοντα χώρο και μόνο το έμπειρο μάτι του σφουγγαρά μπορούσε να το εντοπίσει.

Οι σφουγγαράδες έμειναν χωρίς δουλειά και έτσι άρχισε η πτώση της σπογγαλιείας. Οι δύτες μπαρκάρουν σε πλοία και μεταναστεύουν στα διπλανά νησιά, όπου βρίσκουν δουλειά σε τουριστικές επιχειρήσεις και οικοδομές. Άλλοι βγάζουν άδειες πώλησης σφουγγαριών γυρίζοντας κάθε καλοκαίρι σε όλα τα τουριστικά νησιά, πουλώντας σε πάγκους σφουγγάρια και όστρακα.

Σήμερα υπάρχουν ακόμα σφουγγαράδες στην Κάλυμνο, που παρ' όλες τις δυσκολίες δεν εγκατέλειψαν το παραδοσιακό αυτό επάγγελμα του νησιού. Έμειναν πιστοί σ' αυτό που έμαθαν, ψάχνοντας στο βυθό όλα αυτά τα δύσκολα χρόνια της αρρώστιας του σφουγγαριού, για να ανακαλύψουν όστρακα, ψάρια και αρχαία, τα οποία παραδίδουν αμέσως στο Αρχαιολογικό μουσείο του νησιού μας, εμπλουτίζοντάς το συνεχώς.

Οι Καλύμνιοι πεισματάρηδες, ξέρουν να παλεύουν σκληρά και να ξεπερνούν τις φουρτούνες, τις τρικυμίες και τα κύματα που χτυπούν το βράχο τους. Και προσμένουν πάντα καλύτερες μέρες για τα παιδιά τους, που υπεραγαπούν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΑΛΙΕΙΑ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟ

ΤΟ ΝΗΣΙ ΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΙΟ ΔΥΝΑΜΙΚΑ ΑΛΙΕΥΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Για να κατανοήσει κανείς σωστά τον Καλύμνιο είναι απαραίτητο να έχει υπόψη του ορισμένα πράγματα: Το τραχύ του περιβάλλοντος και το σκληρό της εργασίας του σφουγγαρά ανά τους αιώνες διαμόρφωσε έναν χαρακτήρα ανθρώπου εξαιρετικά δραστήριου, βασικά έντιμου στις συναλλαγές του, με έντονη ικανότητα προσαρμογής στις περιστάσεις, με ικανοποιητική ροπή προς τις τέχνες και τις επιστήμες, με βαθύ το αίσθημα της φιλοξενίας, αλλά και φοβερά εγωκεντρικό.

Ο Καλύμνιος προτιμά να πορεύεται μόνος. Προκόβει, αλλά δεν κάνει μεγάλα πράγματα, όσα θα επετύγγανε συνεργαζόμενος με τους εξίσου προκομμένους συμπατριώτες του.

Δραστηριότητες

Το εισόδημα του νησιού βασίζεται σήμερα κατά 30% στην αλιεία, σπογγαλιεία, 30% στο εμπόριο και τη βιοτεχνία, 10% στον τουρισμό, 10% στη γεωργία, κτηνοτροφία, μελισσοκομία, ιχθυοκαλλιέργεια και οικοτεχνία, 10% στο ναυτιλιακό και μεταναστευτικό συνάλλαγμα και 10% στις υπηρεσίες.

Το άγονο νησί της Καλύμνου συντηρεί, με σχετικά υψηλό βιωτικό επίπεδο, 129 άτομα ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, όταν ο μέσος όρος της Δωδεκανήσου κυμαίνεται στα 65 άτομα και της εύφορης Κω και Ρόδου σε 63-65, στοιχεία τα οποία προκύπτουν από τη γενική απογραφή πληθυσμού 1991. Αυτό οφείλεται κυρίως στην αγάπη των Καλυμνίων για τον άγονο βράχο του νησιού τους, που βάση του έχει το θαυμάσιο σύστημα της Τοπικής Δημοκρατικής Αυτοδιοίκησης, το οποίο βασίστηκε στην καλή χρήση του πλούτου που έφερε το σφουγγάρι στο νησί. Σήμερα κατοικείται από 16500 ανθρώπους, οι οποίοι αποτελούν το ένα τρίτο του συνόλου (38000) των Καλυμνίων. Τα άλλα δύο τρίτα ζουν και προκόβουν στη διασπορά. Ωστόσο, ενώ ο πληθυσμός του νησιού αντιπροσωπεύει το 10% του πληθυσμού της Δωδεκανήσου, το τουριστικό δυναμικό του δεν ξεπερνά το 1%.

Η Κάλυμνος αντιπροσωπεύει σήμερα ένα από τα πιο δυναμικά αλιευτικά κέντρα της χώρας. Περισσότερα από 500 καλά οργανωμένα αλιευτικά, κάθε είδους έχουν σημαντική παραγωγή και απασχολούν περίπου τους 1200 ψαράδες. Η αλιεία ξιφία απασχολεί σήμερα 30 σκάφη με σημαντικό εισόδημα. Η πολιτεία εκτιμά το γεγονός και κατασκευάζει ιχθυόσκαλα στην Κάλυμνο, την 9^η στη Χώρα.

Επίσης το νησί φιλοξενεί τις 7 από τις 15 ιχθυοκαλλιέργειες της Δωδεκανήσου και έναν ιδιωτικό ιχθυογεννητικό σταθμό, που είναι μια παραγωγική δραστηριότητα στα πρώτα της ακόμη βήματα, αλλά πολλά υποσχόμενη.

Προοπτικές

Μεταπολεμικά, η υποβρύχια δραστηριότητα πήρε διεθνώς τεράστιες διαστάσεις. Εκτός από τα πετρέλαια αναζητούνται κι άλλες πρώτες ύλες που έχουν εξαντληθεί στην ξηρά. Επίσης, η προστασία κι ανάπτυξη της θαλάσσιας πανίδας και χλωρίδας με τη δημιουργία θαλάσσιων πάρκων. Η πολύ ενδιαφέρουσα αυτή δραστηριότητα δημιούργησε προβλήματα υγείας στους καταδυόμενους, η έρευνα των οποίων οδήγησε στη δημιουργία της νέας ειδικότητας της υπερβαρικής και υποβρύχιας ιατρικής.

Το σύγχρονο και δυναμικό Πανεπιστήμιο «GABRIELE D' ANNUNZIO» του CHIETI (κεντρική Ιταλία) δημιούργησε το Ινστιτούτο μεταπτυχιακών σπουδών της φυσιολογίας του ανθρώπου, για να συμβάλλει στην ανάπτυξη της νέας ειδικότητας. Αφού διενήργησε έρευνες σε μεγάλα ύψη: Άλπεις, Νεπάλ, Άνδεις για την υπερβαρική ιατρική, και στα νησιά Μολούκων του Ειρηνικού στους ψαράδες μαργαριταριών στη Μεσόγειο, μια επιστημονική αποστολή με 50 ερευνητές του Ινστιτούτου ήλθε τον Οκτώβριο του 1979 στην Κάλυμνο, με πληθώρα οργάνων και εργαλείων. Επί 15 ημέρες οι ερευνητές εξέταζαν τους σφουγγαράδες μας τόσο σε κατάδυση, όσο και στην ξηρά και στο νοσοκομείο, με ιδιαίτερη προτίμηση σ' αυτούς που εξακολουθούν να καταδύονται με το πανάρχαιο σύστημα της αντοχής της ίδιας της αναπνοής τους.

Μετά από μελέτες πέντε ετών, εκπρόσωποι του Ινστιτούτου επανήλθαν στην Κάλυμνο στις 15/10/1984 και υπέβαλαν στο Επαρχείο αίτηση δημιουργίας στην Κάλυμνο «Πολυδύναμου Κέντρου ερευνών υπερβαρικής και υποβρύχιας Ιατρικής», με πλήρη περιγραφή λειτουργίας, τοποθεσία και σκαριφήματα εγκαταστάσεων και κατά προσέγγιση κόστος.

Αιτιολογώντας την πρότασή τους, αναφέρουν: «αλλά εκείνο που κάνει την Κάλυμνο αληθινά μοναδική είναι το γεγονός ότι χιλιάδες χρόνια τώρα οι ψαράδες της

καταδύονται στη θάλασσα για να ψαρεύουν σφουγγάρια. Είναι νησί εξοικειωμένων στην κατάδυση ανθρώπων, κάποτε χωρίς αναπνοή και τώρα βατραχανθρώπων. Η διαδοχή γονέων σφουγγαράδων διαμόρφωσε το σώμα και τη νοοτροπία τους. Γι' αυτό μια υποβρύχια οργάνωση στέκει καλά ανάμεσά τους. Μπορούν να την κατανοήσουν και να της δώσουν ώθηση επέκτασης και βελτίωσης. Εξάλλου, το Κέντρο θα διέθετε μια μεγάλη εφεδρεία ανθρώπων, ήδη εξειδικευμένων και εξασκημένων». Η πρόταση αυτή εγκρίθηκε παμψηφεί στις 19/8/1985 με απόφαση του Επαρχιακού Συμβουλίου.

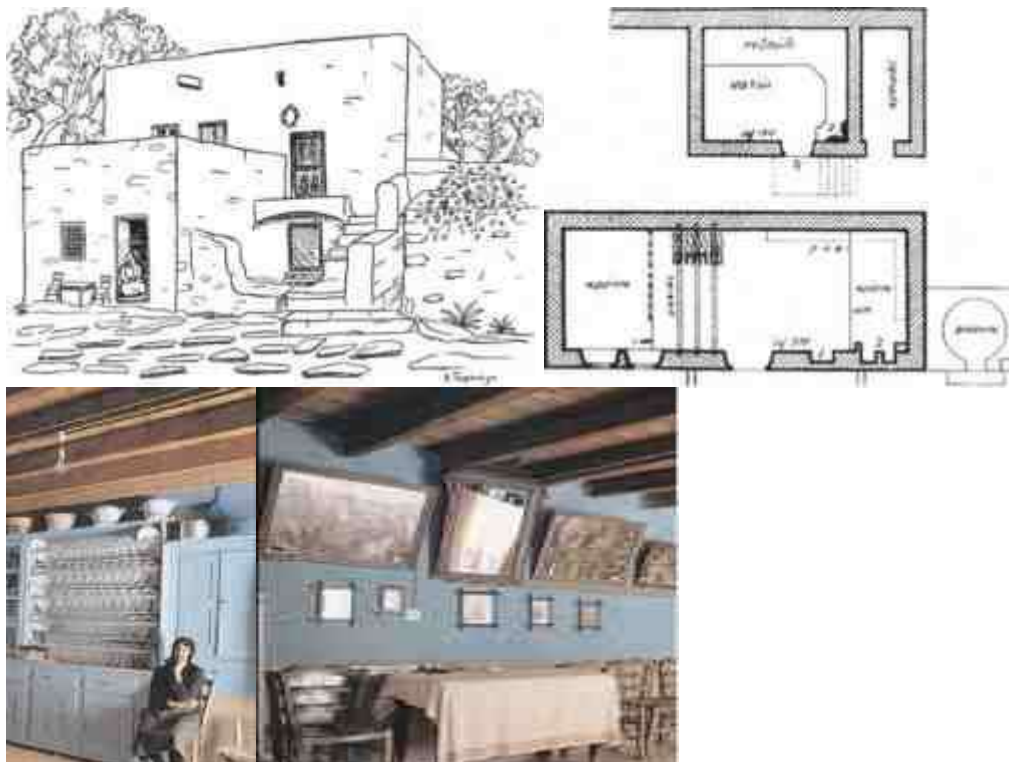
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ

Με τον απελευθερωτικό αγώνα του 1821 άρχισε η μετακίνηση των οικισμών προς τα παράλια, λόγω των νέων κοινωνικοοικονομικών συνθηκών. Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, κάτω από την τουρκική κυριαρχία, αλλά στην ουσία εντελώς αυτόνομη λόγω των προνομίων που διέθετε, η Κάλυμνος άρχισε να εξοπλίζει ένα ολόκληρο στόλο από σπογγαλιευτικά, που της εξασφάλιζαν σταθερό και υψηλό εισόδημα. Καθώς λοιπόν το μέλλον της εμφανιζόταν στενά δεμένο με τη θάλασσα, οι Καλύμνιοι μεταφέρθηκαν κοντά στη θάλασσα, στο απαραίτητο πια λιμάνι, την Πόθια, που είναι και η σημερινή πρωτεύουσα του νησιού. Τα φυσικά χαρακτηριστικά του κόλπου στη Ν.Α. άκρη της πεδιάδας προσφέρονταν για τη δημιουργία του λιμανιού. Πέρα όμως από αυτόν το λόγο, υπήρχε κι άλλη εξήγηση για την επιλογή της Πόθιας σαν κεντρικό λιμάνι του νησιού. Ο κόλπος της περιβάλλεται από δύο απότομες αντικριστές πλαγιές, γεγονός που επέτρεψε στους κατοίκους να μεταφέρουν εκεί παραστάσεις από την αμφιθεατρική δόμηση και την κοινωνική διάρθρωση του χωριού. Για λόγους οικονομίας πρώτα χτίστηκαν οι πλαγιές και όχι το επίπεδο μέρος της Πόθιας που ήταν καλλιεργήσιμο. Έχοντας λοιπόν σαν σημείο αναφοράς το φυσικό όριο της θάλασσας ο οικισμός αναπτύχθηκε ακολουθώντας τη μορφολογία του εδάφους. Ο σταδιακός σχηματισμός της Πόθιας, συνετέλεσε στο να δημιουργηθούν περιοχές με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στη δόμηση. Έτσι σήμερα διακρίνονται, με χρονολογική σειρά δημιουργίας τους: τα Μαράσια, περιοχές λαϊκής κατοικίας, στις πλαγιές της Πόθιας. Μια ζώνη, στο επίπεδο μέρος κοντά στο λιμάνι, χτισμένη με το συνεχές σύστημα, όπου οι ιδιοκτησίες παραμένουν κατά βάση μικρές και συνυπάρχουν πολλές λειτουργίες. Η περιοχή πιο μέσα από το λιμάνι, όπου κατοικούν οι ανώτερες τάξεις σε ιδιοκτησίες μεγαλύτερες και με μεγάλες αυλές. Περιοχές στα όρια της Πόθιας και κυρίως στους δρόμους που οδηγούν στο Χωριό, όπου συναντιούνται διάσπαρτα σύγχρονα σπίτια.

Κατζιά

Ο βασικός τύπος κατοικίας στην Κάλυμνο είναι το μονόχωρο ή μονόσπιτο, η λεγόμενη «καντζιά», που μαζί με το διευρυμένο τύπο του, το ανωκάτωγο, χτίζονταν μέχρι τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Το μονόχωρο σπίτι αποτελείται βασικά από ένα χώρο παραλληλόγραμμου σχήματος, με την κύρια όψη συνήθως στη μακρά πλευρά. Εσωτερικά περιλαμβάνει τον υπερυψωμένο ξύλινο κρέββατο στη μία στενή πλευρά με αποθηκευτικό χώρο στο κάτω μέρος του και την πυροστιά στην άλλη, για την παρασκευή του φαγητού και τη θέρμανση του σπιτιού. Τον εξοπλισμό συμπληρώνουν ντουλάπια, πιατοθήκες, ράφια, κρεμάστρες για τα ρούχα και τραπέζι. Το ανωκάτωγο σπίτι συναντάται σε περιοχές με έντονη εδαφική κλίση. Αποτελείται από το κατώι χαμηλά με τους δευτερεύοντες χώρους και τον επάνω χώρο, το ανώι, προορισμένο για την κύρια κατοικία. Αυτός ο τύπος κατοικίας επικράτησε στο Χωριό και χτίζονταν ως το τέλος του 19^{ου} αιώνα. Η κάπως καλύτερη οικονομική κατάσταση των κατοίκων της Πόθιας επέτρεψε την δημιουργία των διπλών σπιτιών. Συνδυασμός των παραπάνω είναι το διπλό ανωκάτωγο.

Ο κρέββατος, με την από κάτω αποθήκη ονομαζόμενη αμπάρι που σε άλλα από τα Δωδεκάνησα τον λένε σουφά, σοφά κλπ., στην Κάλυμνο δεν στολίζεται από ξυλόγλυπτες διακοσμήσεις, ούτε είναι τόσο ψηλός όπως στη Ρόδο, την Κάσο κ.ά.

Έχει στην όλη του σύνθεση τη δωρική απλότητα που διακρίνει σε όλα τους κατοίκους του τόπου. Μια σειρά σκέτα κάγκελα, τα «παρμακλίκια», με τη μικρή σκάλα που προαναφέραμε, κι ένας στύλος που φτάνει ως την στέγη και στερεώνει τα κάγκελα από το πάτωμα ως ένα μεγάλο της δοκάρι, είναι η κυριότερη ξύλινη διακόσμηση στο εσωτερικό της «κατζιάς». Το στύλο τον στερεώνει στον τοίχο ένα οριζόντιο κοντάρι, όπου απλώνουν χρωματιστά χράμια, απ' αυτά που ύφαιναν παλαιότερα στο νησί, ή πλουμιστές «μεσάλες» (πετσέτες). Έχουν και ράφι στους τοίχους, το λεγόμενο θέση, με πιάτα διακοσμητικά, τόσο στον κρέββατος όπου βρίσκεται η στοίβη με τα καλά στρωσίδια του ύπνου, οι σεντούκες με τα «σωθέματα» (το ρουχισμό), το εικονοστάσι κι άλλα έπιπλα, όσο και στο κάτω σπίτι με τον καναπέ, τον καθρέπτη, το τραπέζι, τις καρέκλες και τα άλλα νοικοκυριά. Μέσα στο ίδιο διαμέρισμα όπου γίνεται και η μεγαλύτερη λάτρα της ημέρας, γιατί εκεί συγκεντρώνεται η οικογένεια, είναι σε μια γωνιά η «παρασσιιά» (παραστιά, τζάκι) όπου μαγειρεύουν, χαμηλή αν έχει πεζούλα μέσα η κατοικία, ή ψηλότερη αν δεν έχει. Σε πολλές από τις χαμηλές «κατζιές» έχουν δίπλα και μια άλλη βοηθητική καμάρα, το «καντζί», που χτίστηκε αργότερα και χρησιμεύει για κουζίνα, έχοντας κι αυτό την «παρασσιιά» του με τα «κούμουλα» (τα φουρνέλα του τζακιού). Ο καπνός βγαίνει από τον χτιστό «φανόχτη» (καπνοδόχο) που ορθώνεται πάνω από το δώμα του σπιτιού. Σε μια άκρη της αυλής είναι ο φούρνος και ο «αγουμάς» (κοτέτσι). Υπάρχουν κι άλλες διαφορετικές «κατζιές» στη Χώρα, ανώγειες με κατώι, ή με δίπλα τον μουλαρόμυλο, όπου αλέθουν το σιτάρι, καθώς και μερικές κυβιστικές κατοικίες μ' ένα καφενεδάκι προς το δρόμο. Ο πιο χαρακτηριστικός τύπος της καλύμνικης «κατζιάς» είναι αυτός όπου συνήθως ανεβαίνουν από χτιστή σκάλα σε ταράτσα κι από εκεί μπαίνουν στο σπίτι.

Η Κάλυμνος ανθίζει οικονομικά στο τέλος του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου}, οπότε αρχίζει και η συσσώρευση πλούτου, με τη μορφή προϊόντων ή χρημάτων. Ένα μέρος της συσσώρευσης των χρημάτων και των εισαγομένων σημαντικών κεφαλαίων από τις ελληνικές παροικίες επενδύεται στην κατοικία. Έτσι βλέπουν το φως τα αρχοντικά που θα ξεχωρίσουν με τη μεγαλοπρέπειά τους από τα λαϊκά σπίτια. Εδώ η ανάγκη κοινωνικής επίδειξης είναι εμφανής. Γι' αυτό θα αναζητηθεί το καλύτερο και το ανθεκτικότερο υλικό, ο καλύτερος τεχνίτης και κάθε τι γενικά, που θα καταξιώσει κοινωνικά τον ιδιοκτήτη. Παράλληλα εμφανίζονται τα πρώτα νεοκλασικά που, στην πλειοψηφία τους, έχουν και λαϊκά στοιχεία. Εδώ κυριαρχεί η μεγαλύτερη κατανομή των χώρων και η αύξηση της ιδιωτικότητας, που συμβαδίζει με την καλύτερη κοινωνική θέση του ιδιοκτήτη. Πολλές φορές εξυπηρετούνται ταυτόχρονα και οικονομικές δραστηριότητες. Έτσι συνυπάρχει με την κατοικία η αποθήκη, το εμπορικό για τον έμπορο και, όχι σπάνια, το εργαστήριο για το βιοτέχνη. Στις λαϊκές περιοχές αναπτύσσεται μια «νεοκλασικίζουσα» αρχιτεκτονική, με ένα κράμα λαϊκών στοιχείων και λιγότερων νεοκλασικών.

Το χρώμα παίζει πρωταρχικό ρόλο στη ζωή των Καλυμνίων και στη διαμόρφωση του χώρου στον οποίο ζουν. Με αυτό αντικατοπτρίζονται στο χώρο τα συναισθήματα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ιδιοσυγκρασίας τους. Παλιότερα τα σπίτια βάφονταν γαλανά, άσπρα ή με γαιώδη χρώματα. Σήμερα χρησιμοποιείται μεγάλη ποικιλία χρωμάτων, των οποίων οι συνδυασμοί είναι αρκετά τολμηροί. Η νοικοκυρά βάφει και τον γύρω δημόσιο χώρο, σαν να ήταν μέρος του σπιτιού της. Αν και δεν υπάρχει κανένας προγραμματισμός, συμφωνία στα χρώματα ή στον τρόπο

βαψίματος, το γενικό αποτέλεσμα είναι αρμονικότερο και δίνει έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα στην Κάλυμνο. Το βάψιμο γίνεται σχεδόν κάθε εβδομάδα κυρίως των χαμηλών κοινόχρηστων χώρων, που λερώνονται εύκολα. Το χρώμα είναι η εντονότερη και συνεχής επέμβαση στα σπίτια, πλούσια ή φτωχά, συμβάλλει αποφασιστικά στη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου, κυρίως στα λαϊκά σπίτια. Τελειώνοντας αναφέρουμε τη μεγάλη σημασία του κοινόχρηστου χώρου που ενώνει και συνδέει τους ιδιωτικούς χώρους, στα Μαράσια. Τα πλατώματα των δρόμων που σκεπάζονται από κληματαριές και έχουν πεζούλες στην άκρη, είναι αυλές των σπιτιών. Ιδιωτικός και κοινόχρηστος χώρος ενώνονται αρμονικότερα, γεγονός που ευνοεί τις κοινωνικές επαφές μεταξύ των γνωστών και των ξένων που περνούν από εκεί.

Η άναρχη και ακαλαίσθητη δόμηση των δεκαετιών 1960-1980 διακύβευσε τον ιδιαίτερο νησιώτικο αρχιτεκτονικό και πολεοδομικό χαρακτήρα της Καλύμνου σε σημείο που δύσκολα μπορεί κανείς να μιλήσει για αμιγείς παραδοσιακούς οικισμούς. Παρά ταύτα τόσο στην Πόθια όσο και στη Χώρα διατηρούνται αρκετά παραδοσιακά κτίσματα. Η πρωτεύουσα του νησιού εμφανίζει ίσως τη μεγαλύτερη συγκέντρωση νεοκλασικών σπιτιών στην Ελλάδα. Μεγάλα, δώροφα, κεραμοσκεπή τα περισσότερα, με εξαιρετικής τέχνης αρχιτεκτονικά και διακοσμητικά μέρη ανήκαν κυρίως σε εύπορους καπεταναίους και εμπόρους και πολλά κατοικούνται ακόμα. Στις λαϊκές γειτονικές της Αγίας Τριάδας, του Αγίου Νικολάου και της Χώρας συναντά κανείς το παραδοσιακό ανωκάτωγο σπίτι. Η φανταχτερή χρωματικότητα και η ιδιαίτερη ρυμοτομία των Μαρασιών αποκαλύπτουν σοφία και οικονομία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Η ΝΑΥΠΗΓΙΚΗ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟ

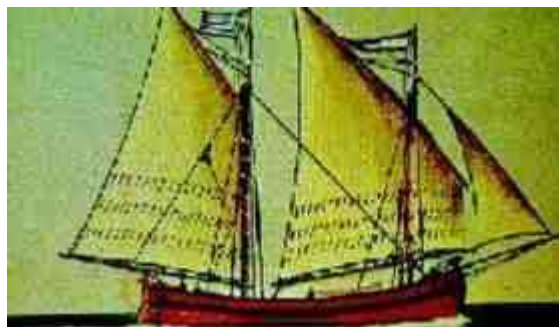
Φυσικό είναι η ζωή ενός άγονου νησιού όπως η Κάλυμνος, να έχει εξάρτηση από τη θάλασσα, με κύριες δραστηριότητες στην αλιεία και σπογγαλιεία. Κύριο εργαλείο για τις παραπάνω δραστηριότητες ήταν αρχικά η κωπηλάτη τετράκοπη βάρκα 6-8 μέτρων, μ' ένα μικρό τρίγωνο πανί. Είχε καλυμμένο ένα μέρος της πλώρης, της πρύμνης και των πλαγίων και στη μέση, στο ανοιχτό μέρος, δύο χονδρές σανίδες για καθίσματα των κωπηλατών. Στο κέντρο του καθίσματος προς την πλώρη υπήρχε μια τρύπα όπου περνούσε ένας μακρύς ξύλινος στύλος, πάνω στον οποίο στηριζόταν το πανί. Στο κέντρο του καλύμματος της πλώρης υπήρχε μεγάλη τρύπα όπου χωρούσε το μισό σώμα ενός ανθρώπου ειδικού να παρακολουθεί μ' ένα γυαλί και να ερευνά τον πυθμένα, κυρίως για σφουγγάρια. Η βάρκα αυτή λεγόταν και λέγεται «γυάλα» και για αιώνες υπήρξε το κύριο εργαλείο ψαράδων και σφουγγαράδων. Στις βάρκες αυτές δούλευαν 3 ψαράδες: ένας στο πηδάλιο, ένας στα κουπιά και ένας σε μια θέση που ήταν ειδικά κατασκευασμένη έτσι ώστε να βλέπει με το γυαλί το βυθό, κρατώντας το καμάκι. Στις γυαλάδικες βάρκες που δούλευαν στη Β. Αφρική επέβαιναν τουλάχιστον έξι άτομα, μεταξύ των οποίων και «γυμνοί δύτες», οι οποίοι βουτούσαν σε περίπτωση που κάποιο σφουγγάρι ήταν αρκετά μεγάλο και δεν μπορούσε να πιαστεί με το καλάμι. Κατασκευαζόταν στην Κάλυμνο από πευκόξυλα που μεταφερόταν από Σάμο και Ρόδο κι εξελίχθηκε σ' ένα ωραίο κατασκεύασμα πρακτικό στη χρήση του κι όμορφο στη γραμμή του.

Όταν για πρώτη φορά το 1860 δώδεκα «γυάλες» φορτώθηκαν σ' ένα μικρό караβόσκαρο και πήγαν να δουλέψουν στη Βεγγάζη, βρήκαν αφθονία εκλεκτών σφουγγαριών σε εποχή μεγάλης ζήτησης. Ήταν μια πολύ καλή προσοδοφόρος χρονιά. Η Δημογεροντία Καλύμνου αποτάνθηκε σε διάφορα ναυπηγικά κέντρα της χώρας ζητώντας ναυπηγούς ικανούς να κατασκευάσουν μεγαλύτερα σκάφη, ικανά να πηγαίνουν μόνα τους στα βορειοαφρικανικά παράλια. Εγκαταστάθηκαν εδώ τεχνίτες και μαζί με τους δικούς μας που ήταν έμπειροι στις βάρκες, άρχισαν να ναυπηγούν το κλασικό ελληνικό «τρεχαντήρι». Κι ενώ για την αλιεία το τρεχαντήρι ήταν αυτό που χρειαζόταν, για τη σπογγαλιεία τροποποιήθηκε αρκετές φορές, μέχρι να πάρει το τελικό σχήμα του «αχταρμά». Ένα σκάφος φαρδύτερο, τρεχαντήρι με διευρυμένη κοιλιά, ώστε να μη βουλιάζει ακόμη και σε μεγάλη τρικυμία και να διαθέτει ένα ευρύχωρο αμπάρι. Είχε μήκος 9-12 μέτρων, κατάρτι για πανί, γερούς σκαρμούς για μεγάλα κουπιά που συγκρατούσαν το σκάφος όταν ο δύτης δούλευε στον πυθμένα με ταραγμένη θάλασσα. Για το αβύθιστο του σκάφους του έδωσαν το χαρακτηριστικό «γουγούλα», δηλαδή αβύθιστη κολοκύθα, σαν αυτή που χρησιμοποιούσαν για σημαδούρα οι ψαράδες της Καλύμνου.

Όταν οι αχταρμάδες δούλευαν στα βορειοαφρικανικά παράλια είχαν ανάγκη ενός μεγαλύτερου συνοδού πλοίου, του «Ντεπόζιτου», μήκους 20-25 μέτρων, στο οποίο εναποθήκευαν, συνήθως ανά δύο αχταρμάδες, τις προμήθειες τους για εξάμηνο ταξίδι και τ' αλιευμένα σφουγγάρια, ύστερα από μια πρώτη πρόχειρη επεξεργασία. Τα σκάφη αυτά, τρεχαντήρια ή караβόσκαρα, κατασκευάζονταν στα μεγαλύτερα ναυπηγεία της Σύμης, Σάμου, Σκοπέλου, Σκιάθου και Μαύρης Θάλασσας. Όμως έκαναν πάντοτε την τακτική ετήσια συντήρηση κι επισκευή τους στην Κάλυμνο.

Όταν τη δεκαετία 1920 εμφανίστηκε η μηχανή πρόωσης στα μικρά σκάφη η ναυπηγική είχε μεγάλη ανάπτυξη στην Κάλυμνο, η οποία εξελίχθηκε ένα αξιόλογο ναυπηγικό κι επισκευαστικό κέντρο. Στον πόλεμο καταστράφηκε ολότελα από εμπρησμό. Όμως με το τέλος του πολέμου άρχισε μια επίμονη προσπάθεια ανασυγκρότησής του, πράγμα που δεν άργησε να επιτευχθεί.

Στη δεκαετία του 1970 σταμάτησαν να κατασκευάζονται αχταρμάδες, ενώ οι γυάλες συνέχισαν σποραδικά να κατασκευάζονται γιατί χρησιμοποιούνταν για άλλες χρήσεις, όπως για το ψάρεμα των χταποδιών. Σήμερα οι εναπομείναντες αχταρμάδες δεν ξεπερνούν τους 5-6 σε όλη την Ελλάδα. Ένας από αυτούς αγοράστηκε πρόσφατα από το μουσείο Καλύμνου, για να αποτελέσει ένα ζωντανό μνημείο της νεότερης ιστορίας του νησιού που ταυτίστηκε για πάνω από ένα αιώνα με την μοίρα της ελληνικής σπογγαλιείας.

Το ναυπηγείο Καλύμνου συνεχίζει σήμερα την παραγωγική δραστηριότητά του ανανεώνοντας και συντηρώντας τον αλιευτικό και σπογγαλιευτικό στόλο που ξεπερνά τα 800 σκάφη, τα τουριστικά κι εμπορικά ξύλινα ή πλαστικοποιημένα τόσο της Καλύμνου όσο και των γύρω αλλά και μακρινών νησιών, βρίσκεται στο δρόμο Πόθια-Βαθύ παραπλεύρως του εργοστασίου της ΔΕΗ.

Παραμένει ένα από τα ελάχιστα εναπομείναντα παραδοσιακά καρνάγια της Ελλάδας, όπου εμπειρικοί караβομαραγκοί, που κληροδοτούν την τέχνη τους από

πατέρα σε γιο, κατασκευάζουν με τεχνικοί αρτιότητα και αισθητική παραδοσιακούς τύπους ψαρόβαρκας, μικρά τρεχαντήρια, μέχρι μεγάλες ποντοπόρες τράτες, με τεχνικές που ανάγονται κατά βάση στα Ομηρικά χρόνια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΚΑΛΥΜΝΟΥ

6.1 Έθιμα Χριστουγέννων

Δωδεκαήμερο είναι οι μέρες από τα Χριστούγεννα έως και τα Φώτα. Το Δωδεκαήμερο γιορτάζεται απλά στην Κάλυμνο. Αυτό φαίνεται άλλωστε και από τον τρόπο που στολίζεται το νησί. Παλαιότερα δεν στολιζόταν ούτε δέντρο. Το πρώτο δέντρο που στολίστηκε στο νησί ήταν από την κυρία Κατερίνα Βουβάλη όταν κτίστηκε το Παρθεναγωγείο. Το δέντρο στολίστηκε έξω από το σχολείο και στα κλαδιά του κρέμονταν αντί για στολίδια δωράκια για τα παιδιά του σχολείου. Παλαιότερα ήταν απόλυτα απαραίτητο όλοι οι κάτοικοι του νησιού να παρευρίσκονται στη λειτουργία των Χριστουγέννων. Ο υπότατος, υπάλληλος της Δημαρχίας που άναβε τα φαναράκια στους δρόμους, έπρεπε να κτυπήσει όλες τις πόρτες των σπιτιών και να ξυπνήσει όλους τους νησιώτες για να πάνε στην εκκλησία.

Το παραδοσιακό χριστουγεννιάτικο τραπέζι περιέχει πετεινό ή χοιρινό με πράσα ή την καθιερωμένη σ' όλη την Ελλάδα γεμιστή γαλοπούλα. Το πρωί των Χριστουγέννων όταν επιστρέφουν από την εκκλησία πίνουν το ζωμό από τον πετεινό ή τρώνε σούπα που γίνεται με το ζωμό αυτό. Παραδοσιακά γλυκά του Δωδεκαήμερου αποτελούν οι κουραμπιέδες και τα μελομακάρονα ή φοινίκια όπως λέγονται στην Κάλυμνο. Το κόψιμο της Βασιλόπιτας γίνεται με την αλλαγή του χρόνου και φυσικά αποτελεί ακόμα μια ευκαιρία για να τρανταχθεί το νησί από τους δυναμίτες και τις τουφεκιές.

6.2 Τα Θεοφάνια

Την μέρα των Φώτων σ' όλα τα μέρη της Ελλάδας πολλοί είναι οι θαρραλέοι που βουτούν να βρουν το σταυρό. Παλαιότερα, στην Κάλυμνο αυτός που έβρισκε το σταυρό είχε και οικονομικό όφελος. Το παιδί που τον έβρισκε μαζί με άλλα παιδιά της ενορίας του έπαιρναν το σταυρό και με τα πόδια τον γυρνούσαν από σπίτι σε σπίτι σε όλη την Κάλυμνο. Σε αντάλλαγμα τους έδιναν χρήματα. Αν δεν προλάβαιναν να γυρίσουν όλα τα σπίτια του νησιού σε μια μέρα κρατούσαν τον σταυρό στο σπίτι και συνέχιζαν την επομένη.

Σήμερα όταν ο σταυρός βγει από τη θάλασσα οι παρευρισκόμενοι τον προσκυνούν στον τόπο που έγινε η ρίψη του. Μπορεί να σταμάτησε η περιφορά του

σταυρού από σπίτι σε σπίτι δεν σταμάτησε όμως και η οικονομική απολαβή αυτού που βούτηξε στα παγωμένα νερά για να τον βρει. Η αμοιβή του είναι ένας χρυσός σταυρός, δώρο του Δεσπότη, και τα χρήματα που δίνουν οι πιστοί όταν προσκυνούν το σταυρό.

6.3 Έθιμα της Αποκριάς

Γενικά η αποκριά στη σημερινή της μορφή, όπως διαμορφώθηκε κατά τη Βυζαντινή εποχή, περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα παμπάλαιων εθίμων με μαγικό αλλά και ιδιαίτερο ψυχαγωγικό χαρακτήρα. Οι παραδοσιακές μεταμφιέσεις του αγροτικού καρναβαλιού με τις προβιές και τια τραγόμορφες μάσκες, τα μουτζαλωμένα πρόσωπα, τα κουδούνια και τις μαγκούρες έχουν την ερμηνεία τους. Τις απόκριες όλα ανατρέπονται: οι άντρες γίνονται γυναίκες, οι γυναίκες, οι γυναίκες άντρες, οι φτωχοί αρχοντάδες, οι άνθρωποι ζώα, μέσα σ' ένα χαοτικό κλίμα, όπου η τρέλα αντικαθιστά τη σοβαρότητα, η κατάχρηση τη λιτότητα, ο αισθησιασμός την εγκράτεια και η αταξία την τάξη. Η Κάλυμνος παλαιότερα ζούσε την αποκριά πιο έντονα και η αποκριάτικη ατμόσφαιρα ήταν ποικιλόμορφη. Σήμερα αυτό που συνδέεται με την αποκριά στην Κάλυμνο είναι ο χορός της Παναγιάς «το συχώριο», στο Χωριό.

Η προετοιμασία για τα «Καλοέργια», όπως λέγονται οι μασκαράδες στην Κάλυμνο, ξεκινούσε 5 μήνες πριν. Παλιά η γοητεία του καρναβαλιού ήταν οι Ινδιάνοι και οι Καουμπόηδες. Τυχεροί αυτοί που οι γονείς τους ήταν ναυτικοί, και φυσικά δεν ήταν λίγοι, και τους έστελναν όπλα για δώρα. Με χαρά οι νέοι βοηθούσαν τους κρεοπώληδες να οδηγήσουν τα βόδια μέσα από την πλατεία στον τόπο της σφαγής για να αποκτήσουν σε αντάλλαγμα την ουρά την οποία πάστωναν και την χρησιμοποιούσαν για ουρά όταν μεταμφιέζονταν σε Ινδιάνους. Άλλες μεταμφιέσεις εκτός από αυτές των Ινδιάνων και των Καουμπόηδων ήταν:

- **Η Τράτα:** Μεταμφιεσμένοι και μουτζουρωμένοι κρατούσαν ένα δίχτυ με διάφορα αντικείμενα της θάλασσας επάνω όπως: κογχύλια, αστερίες και όπως προχωρούσαν τραγουδώντας και χορεύοντας προσπαθούσαν να πιάσουν με το δίχτυ όποιον περαστικό συναντούσαν με κύριο στόχο βέβαια τις όμορφες κοπελιές.
- **Αραπάδες:** Η μεταμφίεση αυτή ήταν πολύ κοινή μιας και οι σφουγγαράδες πήγαιναν στην Αφρική για σφουγγάρια και είχαν επαφή με τους μαύρους. Μουτζουρώνονταν, φορούσαν άσπρα σεντόνια και έδεναν μπρος πίσω και γύρω από τη μέση πολλά κουδούνια «τα τσαμπάλια». Κυκλοφορούσαν κάνοντας

θόρυβο με τα κουδούνια και μιμούνταν την αφρικάνικη γλώσσα λέγοντας διάφορες λέξεις χωρίς νόημα φυσικά. Διάβαζαν το ευαγγέλιο στα αραβικά και προσκυνούσαν μιμούμενοι τους Άραβες. Οι αραπάδες ήταν από τα πιο συνηθισμένα και τα πιο σατυρικά θεάματα της Αποκριάς.

- **Ανεμογάμης:** Ο ανεμογάμης είναι ένα μεγάλο αρπακτικό που κυνηγά τα πρόβατα. Ένας έκανε τον ανεμογάμη και οι άλλοι φορώντας προβιές περπατούσαν στα τέσσερα κάνοντας τα πρόβατα. Ο ανεμογάμης κυνηγά και προσπαθεί να πιάσει τα πρόβατα.

Μεγάλο γεγονός της Αποκριάς αποτελούσε και αποτελεί ακόμα ο Χορός της Παναγιάς που γίνεται στον αυλόγυρο της εκκλησίας του Χωριού την Κυριακή της Τυρινής. Παλαιότερα αποτελούσε τον τελευταίο χορό της χρονιάς, γιατί ήταν κοντά το ταξίδι των σφουγγαράδων. Οι άντρες χόρευαν με πάθος γιατί μπορεί να ήταν ο τελευταίος τους χορός και οι γυναίκες με θλίψη γιατί σαν θα έφευγαν οι άντρες τους, αυτές θα έμεναν με την αγωνία. Στη μέση βρίσκονταν τα βιολιά και γύρω ο χορός με τις γυναίκες ντυμένες με τα καβάδια και τα καλύμνικα. Οι επίτροποι της Παναγιάς κερνούσαν με το δίσκο στο χέρι αυτούς που χόρευαν αλλά και τους άλλους γύρω εισπράττοντας τον οβολό για την Παναγιά. Σαν ακουγόταν η καμπάνα, ο χορός σταματούσε και ο κόσμος έμπαινε στην εκκλησία για τον εσπερινό του «συχώριου». Σαν τελείωνε πάλι η εκκλησία το γλέντι συνεχιζόταν στο καφενείο ή στο σπίτι. Ο χορός της Παναγιάς είχε μια απλότητα αλλά και μια μεγαλοπρέπεια ανακατεμένη με τον πόνο της σφουγγαράδικης ζωής.

Σήμερα δυστυχώς ο χορός της Παναγιάς ελάχιστα μοιάζει με τον χορό του παρελθόντος. Τα βιολιά αρχίζουν να παίζουν κατά τις 3, μα και αυτοί που χορεύουν είναι ελάχιστοι, καθώς ελάχιστοι, είναι και αυτοί που είναι ντυμένοι με τις παραδοσιακές στολές της Καλύμνου.

Οι περισσότεροι μένουν απλοί θεατές. Μετά τον εσπερινό το γλέντι συνεχίζεται στο σταθμό του Χωριού.

6.3 Έθιμα του Πάσχα

Στη χώρα μας ο κάθε τόπος της ξεχωρίζει για κάποια έθιμά του, έθιμα Αποκριάς, Χριστουγέννων κλπ. Η Κάλυμνος είναι γνωστή για το Πάσχα της.

Παλαιότερα η διαδικασία του Πάσχα άρχιζε από τα μέσα της Σαρακοστής με την αγορά του αρνιού. Το πασχαλινό αρνί ήταν μεγάλη υπόθεση για τα παιδιά. Στην Πόθια και στο Χωριό είχαν τα δικά τους αρνιά-οι γονείς έπρεπε ν' αγοράσουν αρνί για τα παιδιά. Πρώτο μέλημα των παιδιών μόλις αποκτούσαν τ' αρνί τους ήταν να του πλέξουν το φουντί στρογγυλό στολίδι στο κούτελο του αρνιού φτιαγμένο από πολύχρωμο μάλλινο νήμα. Όταν γύριζαν από το σχολείο η μεγαλύτερη τους ευχαρίστηση ήταν να βγάλουν το αρνί τους στη βοσκή, συνήθως παρέα με άλλα παιδιά. Προσπαθούσαν από την πρώτη στιγμή που το αποκτούσαν να το κάνουν με κάθε τρόπο να τους ακολουθεί χωρίς σχοινί και ήταν ευχαρίστηση μεγάλη όταν τα κατάφερναν. Τις ώρες που οι μικροί ήταν στο σχολείο το αρνί τους περίμενε δεμένο στα κάγκελα, στον δρόμο ή στον κήπο. Φυσικά μεγάλη ήταν η λύπη των παιδιών όταν τους έσφαζαν το σύντροφο με τον οποίο είχαν περάσει όμορφες στιγμές. Σήμερα οι περισσότερες οικογένειες αγοράζουν σφαγμένο το αρνί τους και οι ευχάριστες αυτές στιγμές των παιδιών εκλείπουν. Το αρνί σφάζεται το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου και με το αίμα του κάνουν έναν σταυρό στην πόρτα του σπιτιού.

Τα δύο τελευταία Σάββατα της Σαρακοστής τα λένε «του Λαζάρου». Το πρώτο Σάββατο είναι του φτωχού Λαζάρου και το δεύτερο, είναι του «πλούσιου Λαζάρου». Για το φτωχό Λάζαρο υπάρχουν κάποιες αμφιβολίες για το που αναφέρεται, του πλουσίου όμως είναι ξεκάθαρο πως αναφέρεται στο φίλο του Χριστού, τον αδελφό της Μάρθας και της Μαρίας. Και τα δύο Σάββατα του Λαζάρου οι νοικοκυρές φτιάχνουν τα λαζαράκια. Τα λαζαράκια φτιάχνονται με αλεύρι, ζάχαρη, ταχίνι και μυρωδικά. Είναι γεμισμένα στην περιοχή της κοιλιάς με σταφίδες και έχουν την μορφή νεκρού με σταυρωμένα χέρια. Συμβολίζουν το σαβανωμένο Λάζαρο που ανήστησε ο Χριστός. Τα λαζαράκια αφ' ενός είναι τα εδέσματα της

μεγάλης εβδομάδας και αφ' ετέρου τα δίνουν οι νοικοκυρές στα παιδιά που θα τους πουν τα κάλαντα.

Από το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου τα παιδιά τριγυρίζουν από σπίτι σε σπίτι και λένε το τραγούδι του Λαζάρου και σε αντάλλαγμα οι νοικοκυρές τους δίνουν λαζαράκια, αυγά ή χρήματα τα οποία θα ξοδέψουν κυρίως για να αγοράσουν βαρελότα σήμερα, μπαρούτι για τα «τρίγωνα» παλαιότερα. Το τραγούδι του Λαζάρου έχει διάφορες παραλλαγές.

*«Εις την πόλη Βηθανία,
Μάρθα κλαίει και Μαρία
Λάζαρο τον αδερφό τους
τον γλυκό και γκαρδιακό τους.
Τον μοιρολογούν και λένε
τον θρηνολογούν και κλαίνε.
Τρεις ημέρες τον θρηνούσαν
και τον μοιρολογούσαν.
Την ημέρα την Τετάρτη,
κίνησε ο Χριστός για να 'ρθει,
και βγήκε η Μαρία
έξω από τη Βηθανία.
Και εμπρός του γονατίζει
και τα πόδια του φιλεί.
Αν ήσουν εδώ Χριστέ μου
δεν θα πέθαινε ο αδερφός μου.
Μα και τώρα εγώ πιστεύω
και καλότατα ξέρω
ότι αν θελήσεις
και νεκρούς να αναστήσεις».*

Όλη η μεγάλη εβδομάδα είναι καιρός έντονης προετοιμασίας. Η καθαριότητα του σπιτιού, το άσπρισμα, τα κουλούρια, οι αυγούλες. Παλαιότερα, μέρος του εθιμοτυπικού ήταν και τα εφτάζυμα. που γινόταν κυρίως τη Μεγάλη Τετάρτη. Ένα από αυτά τα εφτάζυμα θα πήγαινε και ακόμα πάει η νύφη δώρο της πεθεράς τη μέρα του Πάσχα. Η Μεγάλη Πέμπτη είναι η μέρα του βαψίματος των αυγών.

Μεγάλη Πέμπτη το απόγευμα στον αυλόγυρο της εκκλησίας της κάθε ενορίας γίνεται συγκέντρωση για το φτιάξιμο του Ιούδα. Ο Ιούδας γεμίζεται με άχυρα και κουρέλια (μερικοί και με δυναμιτάκια) και ντύνεται κανονικά με πουκάμισο, παντελόνι, σακάκι, παπούτσια. Έχει μούσι ή φορά γυαλιά ανάλογα με την φαντασία των δημιουργών της. Στο χέρι του είναι περασμένο ένα σακούλι με πέτρες που συμβολίζει τα τριάκοντα αργύρια. Αφού ετοιμαστεί και όταν πέσει το βραδάκι ο Ιούδας κρεμάται σε κάποιο σημείο στον αέρα έτσι ώστε να είναι μετέωρος και να ταλαντεύεται. Θα μείνει κρεμασμένος εκεί μέχρι το μεσημέρι του Μεγάλου Σαββάτου που θα χτυπήσουν οι καμπάνες για την πρώτη ανάσταση. Λίγο πριν χτυπήσει η καμπάνα μαζεύονται κυρίως νέοι στον αυλόγυρο και ετοιμάζονται για το κάψιμο του Ιούδα. Με το πρώτο χτύπημα της καμπάνας περιχύνουν τον Ιούδα με πετρέλαιο και του βάζουν φωτιά. Πολλές φορές ο Ιούδας έχει γίνει αιτία διενέξεων μεταξύ ενοριών. Έχει συμβεί ενορία που δεν έχει κάνει δικό της Ιούδα να κλέψει τη νύχτα τον Ιούδα μιας άλλης ενορίας.

Κάθε Μεγάλη Πέμπτη μόλις τελειώσει η ακολουθία των δώδεκα ευαγγελίων, οι εκκλησίες δεν αδειάζουν. Κάποιοι, κυρίως γυναίκες, θα μείνουν στην εκκλησία για να ξενυχτίσουν τον Χριστό και να ψάλλουν το μοιρολόι της Παναγιάς. Ο σταυρός με τον εσταυρωμένο στέκει στη μέση της εκκλησίας, μπροστά από το ιερό, στολισμένος

με στεφάνια από λουλούδια. Γύρω από το σταυρό, σε πολλές ενορίες καίνε πλήθος κεριών. Κοντά στον εσταυρωμένο κάθονται όλες, κυρίως είναι γυναίκες, αυτές που θα ψάλλουν σχεδόν όλη νύχτα. Το μοιρολόι της Παναγιάς έχει ξεχωριστή μελωδία, κάτι ανάμεσα σε λυπητερό τραγούδι και εκκλησιαστικό ύμνο.

*«Σήμερα μαύρος ουρανός σήμερα μαύρη μέρα
Σήμερα όλοι θλίβονται και τα βουνά λυπούνται
Σήμερα έβαλαν βουλή οι άνομοι Εβραίοι
Οι άνομοι και τα σκυλιά, οι τρισκαταραμένοι.
Ο Κύριος θέλησε να μπει σε περιβόλι
Να λάβει δείπνο μυστικό για να τον λάβουν όλοι.
Κι η Παναγία η Δέσποινα καθόταν μοναχή της
Τις προσευχές της έκανε για τον Μονογενή της
Φωνή εξήλθε απ' ουρανού κι απ' Αρχαγγέλου στόμα.
" Σώνουν, Κυρά μου, οι προσευχές σώνουν και οι μετάνοιες
και τον ιόν σου πιάσανε και στου χαρσά τον πάνε.
Σαν κλέφτη τον πιάσανε και σαν φονιά τον πάνε
μπρος στου Πιλάτου τις αυλές, εκεί τον τυραννούνε
Η Παναγιά σαν τ' άκουσε, έπεσε κι' λιποθύμησε
σταμνί νερό της ρίζανε, τρία κανάτια μόσχο
και τρία με ροδόσταμο, για να' ρθει ο λογισμός της.....»*

Σε όλες τις ενορίες υπάρχει κίνηση μέχρι αργά τη νύχτα. Κόσμος, κατά παρέες, περνάει από όλες τις εκκλησίες, ανάβει κεριά προσκυνάει τον σταυρό ακούει το μοιρολόι, οπού ψέλνεται, και μετά φεύγει. Αργά τη νύχτα η κίνηση θα σταματήσει μα σε κάθε ενορία υπάρχουν γυναίκες, κυρίως ηλικιωμένες, που θα ξαγρυπνήσουν το νεκρό Χριστό. Παράλληλα με το μοιρολόι γίνεται και το στόλισμα του επιταφίου. Σε κάθε ενορία υπάρχει μέσα στην εκκλησιά ή στον αυλόγυρο ένας ξεχωριστός χώρος όπου μεταφέρεται ο επιτάφιος. Στο χώρο αυτό οι γυναίκες με μαεστρία στολίζουν τον επιτάφιο της ενορίας τους με στόχο να είναι ο πιο όμορφος την επόμενη μέρα που θα συγκεντρωθούν όλοι στο Χριστό, τη Μητρόπολη της Πόθιας.

Το μεσημέρι της Μεγάλης Παρασκευής σε όσες ενορίες ο επιτάφιος έχει στολισθεί έξω από την εκκλησία μεταφέρεται μέσα και τοποθετείται μπροστά από τον εσταυρωμένο για να γίνει η αποκαθήλωση. Το απόγευμα της Μεγάλης Παρασκευής είναι αφιερωμένο στους νεκρούς. Όλοι όσοι έχουν νεκρούς, και είναι σχεδόν όλοι, πηγαίνουν στο νεκροταφείο κρατώντας λουλούδια. Ξαφνικά το

νεκροταφείο παύει να είναι νεκροταφείο και αποκτά έντονη ζωή. Σε κάθε μνήμα υπάρχει κάποιος που θα το καθαρίσει, θα το στολίσει με λουλούδια, θα του ανάψει το καντήλι, θα του βάλει λιβάνι. Τη Μεγάλη Παρασκευή απαγορεύεται ρητά η χρησιμοποίηση φωτιάς και μαχαιριού, γι' αυτό το αρνί δεν σφάζεται ποτέ την Μεγάλη Παρασκευή, και γενικά δεν επιτρέπεται να κάνουν δουλειές αυτή την ημέρα.

Η λαμπρή και πιο μαγευτική στιγμή της Μεγάλης Παρασκευής στην Κάλυμνο ξεκινά το βράδυ κατά τις 9 στην Πόθια. Κάθε ενορία, αφού τελειώσουν τα εγκώμια, με τον επιτάφιο της ακολουθούμενο από το εκκλησίασμα, κατεβαίνει στη Μητρόπολη, στο Χριστό. Έξω από το Χριστό η μπάντα του Δήμου περιμένει τον επιτάφιο να βγει. Μπροστά η μπάντα και πίσω ο επιτάφιος του Χριστού περνούν στην παραλιακή οδό μπροστά από το πλήθος που είναι συγκεντρωμένο από τη μια και από την άλλη μεριά του δρόμου. Αφού περάσει ο επιτάφιος του Χριστού, στήνεται μπροστά από το επαρχείο και δίπλα του ο Δεσπότης. Στη συνέχεια περνούν μπροστά από τον επιτάφιο του Χριστού και από το Δεσπότη μία-μία οι ενορίες με τον ιερέα της που ασπάζεται το Δεσπότη, τις μυροφόρες, που ψέλνουν τα εγκώμια, τον επιτάφιο της και πίσω το εκκλησίασμά της. Επί μια ώρα όλοι οι παρευρισκόμενοι ευφραίνονται με την ομορφιά των επιταφίων και το άκουσμα των εγκωμίων από τις τόσες διαφορετικές φωνές. Στο χωρίο οι επιτάφιοι των εκκλησιών του χωριού συγκεντρώνονται στο σταθμό.

Κατά την πρωινή λειτουργία του Μ. Σαββάτου και όταν ο παπάς αναφωνήσει " Τον κύριο υμνείτε και υπερυψούτε εις πάντας τους αιώνας " όλο το εκκλησίασμα

κτυπά παλαμάκια για περίπου 5 λεπτά . Στη συνέχεια ο παπάς ψέλνοντας το " Ανάστα ο Θεός κρίνων την Γην " βγαίνει από το ιερό με ένα καλάθι , το οποίο έχει μέσα τα λουλούδια από το στεφάνι που στόλιζε τον Εσταυρωμένο, και πετά τα λουλούδια σε όλο το εκκλησίασμα. Ο καθένας σκύβει και μαζεύει λουλούδια τα οποία θα τα φυλάξει στο εικονοστάσι του σπιτιού του.Στις 12 το μεσημέρι του Μ. Σαββάτου όλες οι καμπάνες του νησιού ση-μαίνουν την πρώτη Ανάσταση. Ταυτόχρονα αρχίζουν να πέφτουν και οι πρώτοι μαζικοί δυναμίτες από τον Άγιο Σάββα , το κάστρο στο Χωριό και από την Ανάσταση. Στις περισσότερες ενορίες αυτή είναι και η στιγμή που θα κάψουν τον Ιούδα. Άλλες ενορίες τον καίνε την Κυριακή το μεσημέρι.

Η ετοιμασία του «ΜΟΥΟΥΡΙ»

Μουούρι ονομάζεται το σκεύος μέσα στο οποίο ψήνεται το αρνί. Αρχικά ήταν πήλινο ενώ σήμερα συνηθίζεται το αλουμινένιο. Είναι κοντόφαρδο σκεύος , στρογγυλό ή τετράγωνο , με καπάκι και δύο λαβές στα πλαϊνά για να πιάνεται . Από το σκεύος πήρε την ονομασία του και το παραδοσιακό πασχαλινό φαγητό, το μουούρι , δηλ. αρνί με γέμιση. Η προετοιμασία του απαιτεί ώρες. Μετά την Πρώτη Ανάσταση υπάρχει πολλή δουλειά στο σπίτι. Πρέπει να πλυθεί πολύ καλά το αρνί, το οποίο συνήθως σφάζεται Μ. Παρασκευή, μετά τον επιτάφιο ή το πρωί του Μ. Σαββάτου, και να ετοιμαστεί η γέμιση. Η ετοιμασία της γέμισης είναι και η τέχνη της νοικοκυράς. Από τα εντόσθια, η καρδιά, το πνευμόνι και λίγο από το συκώτι κομμένα σε μικρά κομματάκια τσιγαρίζονται με πολλά κρεμμύδια . Προστίθεται σάλτσα , κανέλα , πιπέρι και αλάτι και αργότερα νερό. Πριν ολοκληρωθεί το βράσιμο των εντοσθίων προστίθεται το ρύζι και το μείγμα βράζει για λίγα λεπτά. Με το μείγμα γεμίζεται η κοιλιά του αρνιού, η οποία στη συνέχεια ράβεται γερά. Το γεμισμένο αρνί αφού αλατιστεί , πιπερωθεί και αλειφτεί με σάλτσα και βούτυρο τοποθετείται μέσα στο μουούρι στον πάτο του οποίου έχουν ήδη τοποθετηθεί κληματόβεργες για να μην κολλήσει. Τέλος σκεπάζεται με το καπάκι το οποίο δένεται με σύρμα για να είναι στέρεο. Στα χερούλια του μουουριού δένονται το φουντί του αρνιού και οι μάρτηδες, οι χρωματιστές κλωστίτσες που φορούν τα παιδιά στο χέρι τους για να μην τους κάψει ο ήλιος. Το μουούρι θα μείνει στο φούρνο όλη τη νύχτα (μπαίνει γύρω στις 6 με 8 το απόγευμα) έως την Κυριακή το πρωί.Το άναμμα του φούρνου γίνεται το απόγευμα του Μ. Σαββάτου και είναι μια ιεροτελεστία. Συγγενικές συνήθως οικογένειες οι οποίες θα ψήσουν τα μουούρι τους στον ίδιο

φούρνο μαζεύονται γύρω από το φούρνο . Έχουν ήδη συγκεντρώσει ξύλα και κάποιος ειδικός, συνήθως άνδρας, θα αναλάβει να ανάψει και ετοιμάσει το φούρνο . Όταν ο ειδικός κρίνει ότι ο φούρνος είναι έτοιμος βάζουν μέσα τα μουούρι με τέχνη και σειρά για να χωρέσουν όλα, αν είναι πολλά, με την ευχή "Αντε καλοψημένα και καλοφάωτα και του χρόνου". Στη συνέχεια ο φούρνος θα κλειστεί και θα κτιστεί με λάσπες αεροστεγώς. Όταν τελειώσει το κτίσιμο αρχίζει το πανηγύρι . Με όση λάσπη έχει μείνει " χρίζουν " (πασαλείβουν) ο ένας τον άλλον με γέλια και ευχές.

Στις 12 τα μεσάνυχτα του Σαββάτου σε όλες τις ενορίες του νησιού ηχούν οι καμπάνες για την Ανάσταση. Αφού ο παπάς πει το " Δεύτε λάβετε φως " βγαίνει από την εκκλησία και ανεβαίνει σε μια εξέδρα, που έχει στηθεί μπροστά στον αυλόγυρο της εκκλησίας και διαβάζει το ευαγγέλιο, αν φυσικά τα καταφέρει γιατί εκείνη είναι και η στιγμή που εκσφενδονίζονται οι δυναμίτες. Αυτή είναι η στιγμή που κάθε

ενορία επιδεικνύει τη δύναμη της σε εκρηκτικό υλικό. Έθιμο πανελλαδικό αποτελεί και η μεταφορά της φλόγας της Ανάστασης στο σπίτι και ο σταυρός στην πόρτα του σπιτιού.

Το απόγευμα της Κυριακής όλο σχεδόν το νησί συγκεντρώνεται στην πλατεία για να απολαύσει το θέαμα των δυναμιτών. Η ετοιμασία τους έχει αρχίσει μήνες πριν από το Πάσχα. Το απόγευμα της Κυριακής όσοι έχουν στην κατοχή τους δυναμίτες συγκεντρώνονται στο βουνό πάνω από τον Άγιο Σάββα, και στο απέναντι βουνό της Ανάστασης. Γύρω στις 5 αρχίζουν οι πρώτες ρίψεις που συνεχίζονται μέχρι αργά το βράδυ 9 ή 10 ανάλογα με την ποσότητα που έχει ετοιμαστεί. Το θέαμα γίνεται φαντασμαγορικό όταν πέφτει η νύχτα και φαίνονται έντονα οι λάμπεις των δυναμιτών και από τα δύο βουνά.

6.4 1^η Μάη

1η του Μάη, ημέρα των εργατών αλλά και των λουλουδιών και των στεφανιών σε όλη τη χώρα. Παλιότερα και πριν καθιερωθεί η πρώτη του Μάη σαν εργατική πρωτομαγιά και αργία, τα σχολεία ήταν ανοιχτά τη μέρα αυτή. Οι δάσκαλοι πήγαιναν τα παιδιά εκδρομή για να μαζέψουν λουλούδια. Με τα λουλούδια που μάζευαν έφτιαχναν στεφάνια και τα φορούσαν στο κεφάλι ενώ με μαργαρίτες έφτιαχναν κολιέδες που τους περνούσαν στο λαιμό. Έτσι στολισμένα πήγαιναν στο λιμεναρχείο όπου τα κερνούσαν λουκούμια. Σήμερα τα παιδιά μαζεύονται και πηγαίνουν στους αγρούς όπου μα-ζεύουν λουλούδια. Κατόπιν συγκεντρώνονται σε ένα σπίτι και φτιάχνουν στεφάνια, που τα φορούν στο κεφάλι, καθώς και κολιέδες με μαργαρίτες, που τους φορούν γύρω απ' το λαιμό. Το στεφάνι είναι εύκολο να φτιαχτεί. Σαν βάση βάζουν ένα κομμάτι κλαδί από το αμπέλι ενώνουν τις άκρες και τις δένουν. Έπειτα δένουν πάνω τα λουλούδια που είναι κυρίως τριαντάφυλλα, γαρύφαλλα και γουρλομάτηδες. Οι γουρλομάτηδες είναι απαραίτητοι για να κρατούν το κακό μάτι έξω από το σπίτι. Επίσης πιστεύεται πως όποιος πηγαίνει μόνος του στο βουνό τη μέρα της πρωτομαγιάς πρέπει να 'χει πάνω του γουρλομάτη για να μην τον πλησιάζουν τα κακά πνεύματα. Όταν τα παιδιά γυρίσουν στο σπίτι οι μαμάδες παίρνουν τα στεφάνια από τα κεφάλια τους και τα τοποθετούν έξω από την κεντρική πόρτα του σπιτιού. Το στεφάνι θα παραμείνει εκεί μέχρι της 22 Ιούνη, που είναι η παραμονή τ' Αι Γιαννιού τ' ατσάλι, μέρα που θα τα κάψουν στους φανούς.

Παλιότερα η πρώτη του Μάη δεν ήταν μόνο τα λουλούδια, τα στεφάνια που κρέμονταν στην πόρτα και τα τραγούδια αλλά και η μέρα του αμίλητου νερού. Το πρωί οι μητέρες πήγαιναν στη βρύση και έφερναν το αμίλητο νερό για να 'χει καλή τύχη η κόρη τους. Το νερό αυτό το έριχναν στο κατώφλι του σπιτιού. Από τη στιγμή που το έπαιρναν από τη βρύση μέχρι να το πάνε σπίτι και να το ρίξουν στο κατώφλι απαγορευόταν να μιλήσουν γιατί διαφορετικά ρισκοκινδύνευε η τύχη της κόρης τους. Σχέση όχι μόνο με την τύχη αλλά και με την υγεία είχε η πρώτη του Μάη. Τη μέρα αυτή έκοβαν ένα κλωνάρι από αγριομολόχα και την έζωναν γύρω από την μέση τους γιατί πίστευαν πως είχε θεραπευτικές ιδιότητες και καταπολεμούσε τον πόνο.

6.5 Της Αναλήψεως

Ένα έθιμο παλιό, που διατηρείται όμως ακόμα στην Κάλυμνο, είναι αυτό της Ανάληψης. Την παραμονή το βράδυ σαν αρχινά να νυχτώνει σ' όλα τα σπίτια

ανάβονται κεριά τα οποία τοποθετούνται έξω από τις πόρτες ή τα παράθυρα μαζί με μία εικόνα. Τα κεριά αυτά είναι τα κεριά της Ανάστασης που μετέφεραν το Άγιο Φως στο σπίτι και φυλάχτηκαν στο εικονοστάσι για αυτό το σκοπό. Τα κεριά ανάβονται για να βλέπει ο Χριστός να βρει το δρόμο του προς τον ουρανό. Το έθιμο όμως δεν σταματά εδώ. Σαν αρχίζει να νυχτώνει μαζεύονται οι πιτσιρικάδες της γειτονιάς με τα "κατσαρόλια τους". Αυτά είναι κάθε λογής σιδερένια αντικείμενα που μπορεί να βγάλουν δυνατό ήχο: καπάκια από κατσαρόλες, κατσαρόλες, κουτιά σάλτσας ή γάλακτος κλπ.

6.6 Γ' Αϊ – Γιαννιού τ' ατσάλι

Όπως σε πολλά μέρη της Ελλάδας έτσι και στην Κάλυμνο στις 23 του Ιούνη, παραμονή του Αι Γιάννη ανάβουν φωτιές. Ένα έθιμο, που ενώ, όπως προαναφέρθηκε, συναντάται σε πολλά μέρη της Ελλάδας παρουσιάζει σημαντικές διαφορές από τόπο σε τόπο. Στην Κάλυμνο το έθιμο αυτό παραμένει ακόμα ζωντανό αν και δεν παρατηρείται να λαμβάνει χώρα σε κάθε γωνιά της Καλύμνου όπως παλιά.

Την παραμονή τ' Αι Γιαννιού κύριο μέλημα, κυρίως των παιδιών, είναι να συγκεντρωθούν τ' απαραίτητα για να στηθούν οι φανοί δηλ. ξερά κλαδιά, χόρτα, άχυρα κλπ. Τροφή των φανών αποτελούν πολλές φορές τα βιβλία και τα τετράδια της σχολικής χρονιάς. Οι φανοί στήνονται σε γειτονιές ή στην παραλία, στα μέρη που είναι παραθαλάσσια. Στήνονται στη σειρά 3-4 ή και περισσότεροι. Εδώ οι παρέες συναγωνίζονται ποια θα φτιάξει τον μεγα-λύτερο φανό. Πάντα φροντίζουν βέβαια να έχουν εφόδια για να διατηρούν το φανό τους ζωντανό. Στο έθιμο αυτό μπορούν να πάρουν μέρος όλοι. Ακόμα και τα πιο παλιά χρόνια έπαιρναν μέρος αγόρια και κορίτσια, άνδρες και γυναίκες κάθε ηλικίας. Συχνά ακούγεται η φράση " Πάω να τ' ατσαλώσω ". Είναι δηλ. τύχη και φέρνει δύναμη το πέραςμα πάνω από τη φωτιά. Στην Ψέριμο αυτοί που πηδούσαν τις φωτιές φορούσαν στο λαιμό κουδούνια ή τα κρατούσαν στα χέρια και τα κουνούσαν καθώς πηδούσαν ώστε να κάνουν θόρυβο. Γινόταν μάλιστα και συναγωνισμός ποιος θα είχε το μεγαλύτερο κουδούνι.

Το έθιμο όμως δεν σταματά εδώ. Τα παιδιά (αγόρια και κορίτσια) έχουν φροντίσει να βρουν από μια πέτρα (συνήθως πέτρα της θάλασσας) που να έχει κάποιο διακριτικό ή φτιάχνουν κάποιο διακριτικό στην πέτρα τους ώστε να την αναγνωρίζουν. Όταν πλέον τελειώνει η τροφοδοσία των φανών τα παιδιά ρίχνουν την πέτρα τους σε έναν από τους φανούς λέγοντας "γύρω - γύρω από το φανό και από τον αποκέφαλο". Η πέτρα θα μείνει μέσα στην φωτιά όλο το βράδυ. Έπειτα όλοι μαζί

κάνουν μια βουτιά στη θάλασσα για να ξεπλυθούν από τους καπνούς. Το επόμενο πρωί, αφού τελειώσει η λειτουργία, θα πάνε τα παιδιά στους φανούς, θα βρουν την πέτρα τους και θα την πετάξουν μέσα στη θάλασσα. Στη συνέχεια βουτούν και προσπαθούν να την βρουν. Ακόμη και από χωριά, όπως το Άργος, που είναι μακριά από τη θάλασσα, τα παιδιά παίρνουν την πέτρα τους και με διάφορα μέσα κατεβαίνουν στη θάλασσα για να την πετάξουν και να βουτήξουν να τη βρουν. Να 'ναι το ατσάλωμα το δυνάμωμα; Το δυνάμωμα που προέρχεται από το πέρασμα πάνω από τη φωτιά; Άλλωστε το πέρασμα της φωτιάς είναι και ένας ανταγωνισμός του κάλλους και του θάρρους αφού ο καθένας προσπαθεί να πηδήξει όσο το δυνατό πιο δυνατό και μεγάλο φανό. Να 'ναι το ατσάλωμα του κορμιού από την πρώτη του επαφή με το νερό της θάλασσας; Τ' Αι Γιαννιού τ' ατσάλι σήμαινε παλαιότερα την έναρξη των καλοκαιρινών μπάνιων. Να 'ναι το ατσάλωμα της όρασης και της αφής; Αφού με ανοιχτά μάτια θα πρέπει να εντοπίσει τη δική του πέτρα και με τη βοήθεια της αφής να βρει το διακριτικό της; Να 'ναι το ατσάλωμα της αναπνοής; Αφού με μία αναπνοή θα πρέπει να φτάσει σε βάθος και να βρει την πέτρα του; Να 'ναι όλα αυτά που θα ατσαλώσουν γενικά το παιδί για να γίνει αργότερα ο τέλειος σφουγγαράς που με μια αναπνοή θα κατεβαίνει στα βάθη και με το μάτι και την αφή θα εντοπίζει το καλό σφουγγάρι; Μπορεί να' ναι όλα αυτά και άλλα πολλά.

6.7 Η 1^η Σεπτεμβρίου – «Το ποδαρικό»

Την πρώτη του Σεπτέμβρη γιορτάζεται η έναρξη του βυζαντινού έτους ή Πρωτοχρονιά. Συνηθίζεται την παραμονή να βάζουν έξω από το σπίτι, συνήθως στο παράθυρο, μια εικόνα (του Χριστού ή της Παναγίας) ένα ποτήρι νερό και ένα ρόδι. Το επόμενο πρωί σπάνε το ρόδι στην πόρτα του σπιτιού, βάζουν την εικόνα μέσα και ραντίζουν με το νερό. Η πρώτη του Σεπτέμβρη είναι η μέρα του ποδαρικού και απαγορεύονται οι επισκέψεις. Υπάρχουν άτομα που τηρούν αυστηρά το έθιμο αυτό και δεν επιτρέπουν σε κανένα να μπει στο σπίτι τους ακόμα και αν είναι στενός

συγγενής ή αν έρχεται από μακριά. Αν κάποιος δεχθεί κάποια επίσκεψη τότε οτιδήποτε στραβό συμβεί αποδίδεται στον επισκέπτη. Τη μέρα εκείνη κερνάνε τη γειτονιά καρπούζι και γλυκά(τηγανίτες με μέλι και κανέλα) για το συχώριο και οι νύφες επισκέπτονται τις πεθερές για να τους πάνε γλυκά και καρπούζι. Η μέρα αυτή επίσης είναι μέρα των νεκρών και έτσι όλοι όσοι έχουν χάσει κάποιον θα πάνε στο νεκροταφείο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΤΟΠΙΚΕΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ

7.1 Οι Καλυμνιές και η φορεσιά τους

Οι γυναίκες της Καλύμνου, όπως και οι άντρες τους, διατηρούν όλη τους τη δωρική αρρενωπότητα, που κληρονόμησαν από τους παππούδες και τις «παλιές» τους (τις γιαγιάδες). Χεροδύναμες κι εργατικές, κάνουν πολλά και γερά παιδιά, που τ' ανατρέφουν με σπαρτιάτικη αντίληψη. Ξέρουν να υφαίνουν μόνες στους αργαλειούς τους τα μάλλινα πολύχρωμα χράμια, το μαλλί από τα πρόβατα μόνες το κατεργάζονται, το βάφουν, το κλώθουν και το ρίχνουν στο «λάκκο» (αργαλειό). Εκτός από τα χράμια, τα δίμιτα και άλλα, υφαίνουν και ψιλά μεταξωτά, «μεσάλλες» (πετσέτες φανταχτερές) καθώς και τις «ρασές», είδος μικρές κουβέρτες υφασμένες με μαλλί και μετάξι, που μ' αυτές τυλίγουν τα μωρά τους. Ρασές υφαίνουν και για τα δικά τους τα κρεβάτια, ιδίως τα νυφικά.

Η γιορτινή στολή των γυναικών του νησιού είναι από τις απλούστερες, γι' αυτό κι από τις κομψότερες φορεσιές της Δωδεκανήσου. Χωρίς κανένα περιττό στολίδι, δίνει, με την απλή της κόψη και τα λίγα της εξαρτήματα, μια ιδιαίτερη χάρη στις λυγρόκορμες Καλυμνιοπούλες σαν τη φορούν στα πανηγύρια και στις επίσημες γιορτές. Το κύριο φόρεμα είναι το καβά(δ)ι, εφαρμοστό στον ανοιχτό μπροστά μπούστο, με μανίκια πλατιά στο κάτω μέρος και με το πλατύφυλλο, χωρίς σούρες, φουστάνι κολλημένο στο πολκάκι, και ανοιχτό εμπρός, όπως και στα δύο πλαϊνά φύλλα της φούστας που του ενός απ' αυτά ανεβάζουν την άκρη στη ζώνη. Συνήθως

τα καλύμνικα καβάδια -όπως και της Λέρου τα αντεριά, που έχουν σχεδόν την ίδια κόψη- γίνονται από κλαδωτά ή ριγωτά μεταξωτά. Όμως το κλασικό καβάδι, όπως το φορούσαν οι παλαιότερες Καλύμνιες, αλλά και πολλές από τις σύγχρονες, γινόταν από τα «λυώνια» λεγόμενα μεταξωτά, δηλ. της Αυών, σε ό,τι χρώμα, συνήθως χρυσαφί, σκούρο πράσινο, βυσσινί ή μπλε Καλύμνικη φορεσιά.

Το στήθος σκεπάζεται από τη μεταξωτή κρεμ πουκαμίσα στολισμένη με ψιλοδουλεμένα χρωματιστά κεντήματα και τραβηγμένες κλωστές, τόσο στα μακριά μανίκια, που ξεπροβάλλουν κάτω από τα φαρδομάνικα του καβαδιού -φοδραρισμένα με φανταχτερό μεταξωτό που φαίνεται όταν τα σηκώνουν- όσο και στη μακριά πουκαμίσα που προβάλλει κάτω από το σηκωμένο φύλλο του καβαδιού, κοσμημένη μπρος και κατά μάκρος με χαριτωμένα σε σχέδια και χρώματα σχηματοποιημένα θέματα, γλάστρες με λουλούδια, κλώνους με φύλλα και άλλα σχετικά καθαρής ντόπιας τέχνης, που είχε πολύ αναπτυχθεί σε παλαιότερα χρόνια στο νησί. Μια ριγωτή πολύχρωμη ζώνη, κροσσωτή στις άκρες, τυλίγεται στη μέση του κορμιού, ενώ στο κεφάλι ρίχνεται με χάρη το τουλπάνικο κίτρινο ή καφετί τσεμπερί με τις στάμπες. Άσπρες κάλτσες και γόβες ό,τι χρώμα φορούν στα πόδια, ενώ αρμαθιές από χρυσές ντούμπλες και κωσταντινάτα, καρφίτσες, αλυσίδες με σταυρούς κι άλλα κοσμήματα βάζουνε στο στήθος. Σκουλαρίκια, δαχτυλίδια και βραχιόλια συμπληρώνουν το στολισμό της νέας Καλύμνιας με την επίσημη της φορεσιά. Οι ηλικιωμένες φορούν μαύρα ή σκούρα μονόχρωμα υφάσματα, με πολύ φαρδιές φούστες σουρωτές στη μέση, καθώς και απλό μονόχρωμο τσεμπερί.

Επειδή πιο πάνω μιλήσαμε για τα καλύμνικα τσεμπερία, πρέπει να πούμε πως ανέκαθεν οι Καλυμνιές φορούσαν και φορούν ακόμα το καθιερωμένο αυτό κάλυμμα της κεφαλής. Η βιομηχανία των τσεμπεριών στην Κάλυμνο ήταν πολύ διαδομένη παλαιότερα. Έλληνες που κατοικούσαν στον Τσεσμέ της Μικρασίας και σ' άλλες χώρες της Ανατολής τήν είχαν μεταφέρει στο νησί. Για πολλά χρόνια τα

τσεμπεράδικα της Καλύμνου τροφοδοτούσαν κι άλλα γύρω νησιά με τα πολυποίκιλα κεφαλομάντιλά τους. Η βιομηχανία τούτη έχασε την πρώτη ακμή της με τον πόλεμο κι έχει καταλήξει σε σπάνια και απλή χειροτεχνία. Ζήτημα είναι αν υπάρχουν τώρα σ' όλη την Κάλυμνο δυο τσεμπεράδικα, όπου φτωχοί βιοτέχνες τεντώνουν τα τουλπάνια στα μεγάλα τους τελάρα για να σταμπάρουν ύστερα τις απλές ή πολύχρωμες γιρλάντες και γωνιές τους, αριστουργηματικά δημιουργήματα στην έκφραση της νησιώτικης λαϊκής διακοσμητικής τέχνης.

Τριών ειδών καλύμματα της κεφαλής φοριούνται στην Κάλυμνο: το καλό τουλπανένιο τσεμπέρι που προαναφέραμε, θεωρούμενο ως το πιο λουσάτο, διακοσμημένο με λουλούδια στους γύρους και ανθισμένες γλάστρες, ή στεφάνια, ή πουλιά στις γωνιές και στο κέντρο. Το «τσιπφί», κι αυτό από τουλπάνι, όμως άσπρο και σκέτο, ή με πολύ λίγα και λεπτά σχέδια για το καλοκαίρι. Τέλος ο «φουτάς», μαντίλι της κεφαλής από χοντρό ύφασμα στο χρώμα του λινού, που το βάζουν οι εργατικές γυναίκες στον τρύγο, στο θέρος, στο αλώνισμα και σε άλλες αγροτικές δουλειές.

7.2 Η Αντρική φορεσιά

Ενώ οι γυναίκες της Καλύμνου διατηρούν ακόμα την τοπική τους φορεσιά, οι άντρες την έχουν καταργήσει πριν από πολλά χρόνια όπως έχει γίνει και στα περισσότερα ελληνικά νησιά. Οι παλαιοί άνθρωποι του τόπου τη φορούσαν, με πολύ καμάρι, τόσο τις καθημερινές όσο και τις επίσημες ημέρες. Ύστερα από το άσπρο χασεδένιο πουκάμισο έμπαινε το «σαλιβάρι», βράκα τσόχινη μπλε σκούρα, με μακριά «φουτουλιά» (φουφούλα). Ακολουθούσαν: ένα ριγέ μεταξωτό ζωνάρι «ντρέικο» (υδραϊκό) στη μέση, το «γιαλελί», γιλέκο σταυρωτό ή ανοιχτό, τσόχινο ή βελουδένιο, κεντημένο με μαύρα μπρισίμια και με στρογγυλά κουμπιά από

κορδονέτο. Από πάνω φοριόταν η «σανταμάρκα», τσόχινο κοντογούνι καφέ, μαύρο ή μπλε, με μανίκια, απλούστερα κεντημένο από το γιλέκο, και τέλος συμπλήρωνε το ντύσιμο το «ταραπουλούσι», πολύχρωμο μεταξωτό μαντίλι, που το κρεμούσαν από την τσέπη ή πλάι στη ζώνη -ακόμη το 'βαζαν και το ίδιο για ζουνάρι. Στο κεφάλι ένα μεγάλο κόκκινο φέσι που το 'λεγαν «σκουφί», τσακισμένο προς τα πίσω, με το «παπάζι», παχιά και μακριά μεταξωτή φούντα μπλε ή μαύρη, που το έφερναν προς τα εμπρός πάνω στον ώμο. Είχαν και το «τσολάφι», κούκο υφαντό από μαλλί, όπως και στα πόδια τις άσπρες «φαναρωτές κράτσες» (τρυπητές κάλτσες ως κάτω από το γόνατο, με κεντητές στα πλάγια μαπαρέτες, που τις έπλεχαν οι Καλύμνιες). Ακόμη τους «κρατσοέτες» (καλτσοδέτες υφαντές με μικρή φούντα στο πλάι) και τα «Βρακά(δ)ικα» λεγόμενα παπούτσια, από μαύρο βιδέλο ή λουστρίνι, σε σχήμα γόβας με χαμηλό τακούνι και με «πετεινό», δηλ. γλώσσα που από πάνω της δενόταν ένας μαύρος ή μπλε μεταξωτός φιόγκος. Οι άκρες των βρακάδικων αυτών παπουτσιών αντί για μύτη, όπως λέμε, σχημάτιζαν εμπρός ένα στρογγύλεμα με κλίση προς τ' απάνω. Αυτή μέσα σε γενικές γραμμές ήταν η αντρική στολή της Καλύμνου που εξαφανίστηκε από τότε που οι άντρες του νησιού φόρεσαν «σουρέλο» (παντελόνι) και «πατατούκα με καρακούμπες» (σακάκι με τσέπες).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

Ο ΚΑΛΥΜΝΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

8.1 Το προξενιό

Η Κάλυμνος δεν αποτελούσε εξαίρεση όσον αφορά τον τρόπο γνωριμίας των μελλονύμφων. Όπως σε ολόκληρη την Ελλάδα, έτσι και στην Κάλυμνο ο γάμος γινόταν συνήθως με προξενιό. Οι γάμοι από αγάπη σπάνιζαν. Συνήθως το προξενιό γινόταν από την οικογένεια του γαμπρού είτε από τη μάνα του είτε από την προξενήτρα. Για να πάει η προξενήτρα στο σπίτι να ζητήσει τη νύφη έπρεπε πρώτα να νυχτώσει. Τότε έπαιρνε το φαναράκι και πήγαινε στο σπίτι της κοπέλας. Όσοι δε τύχαινε να δουν το φαναράκι καταλάβαιναν πως κάποιο "προξένι" θα γινόταν.

Όταν η πρόταση γινόταν κατ' αρχήν αποδεκτή, πριν αρχίσουν οι συνεννοήσεις, αν ο γαμπρός δεν γνώριζε τη νύφη, μέσα στα καθήκοντα του προξενητή ήταν να φροντίσει να γίνει η «μπρόβα» για να την δει τουλάχιστον από μακριά. Η «μπρόβα» γινόταν συνήθως στην αυλή της εκκλησιάς, μια Κυριακή πρωί ή στον εσπερινό μεγάλης γιορτής ή στον περίπατο. Ο προξενητής, που 'ταν μαζί με τον γαμπρό, προσπαθούσε να του δείξει τη νύφη με τρόπο, για να μην την εκθέσει. Δεν ενδιέφερε αν θα τον έβλεπε κι η νύφη. Εκείνη θα μπορούσε να τον δει για πρώτη φορά, όταν πια τέλειωναν τα προξενεία.

Αν απ' την «μπρόβα» ο γαμπρός έμενε ευχαριστημένος, ο προξενητής προχωρούσε σε συνεννοήσεις με την οικογένεια για την προίκα που διέθετε η νύφη σε κινητή και ακίνητη περιουσία. Μεγάλη σημασία δινόταν στα «μετρητά» σε λίρες χρυσές σε εύπορες οικογένειες, τουλάχιστο χίλιες όπως είπαμε και στην αρχή. Το σπίτι ήταν απαραίτητο. Η «ξεσπίτωση» ήταν ένα είδος προσβολής κι εμπόδιο να βρεθεί γαμπρός.

Παλαιότερα γάμος χωρίς προίκα δεν γινόταν. Η προίκα ήταν η αιτία για να γίνει ένας γάμος αλλά και η αιτία για να χαλάσει. Όσο μεγαλύτερη η προίκα τόσο καλύτερος ο γαμπρός. Φυσικά και στην Κάλυμνο μεγάλο ρόλο έπαιζε η κοινωνική τάξη. Οι κοπέλες με προίκα είχαν πολύ περισσότερες ελπίδες να πάρουν άντρες μορφωμένους. Η προίκα επίσης μπορούσε να κάνει τις μεγάλες να φαίνονται νεότερες. Αν η κόρη ξεπερνούσε τα 20 και δεν είχε ακόμα παντρευτεί (γεροντοκόρη για την εποχή), η οικογένεια προσπαθούσε να βρει αιτία για να καλέσει κόσμο στο σπίτι. Συνήθως έκαναν κόλλυβο για κάποιον που είχε πεθάνει πριν από κάποια χρόνια (5 χρόνια του παππού) και καλούσαν κόσμο στο σπίτι. Φρόντιζαν τότε να ξεσκεπάσουν τη στοίβη, έβαζαν απ' έξω τα αραχνοϋφαντα και τα μεταξωτά για να φαίνονται και έδειχναν όλα τα καλά του σπιτιού. Π.χ. τα καλά σερβίτσια για να δει ο κόσμος ότι το κορίτσι είναι από καλό και νοικοκυρεμένο σπίτι. Συνήθως δεν περνούσαν πολλές μέρες και έφταναν τα προξενιά.

Η πρωτοκόρη είχε το δικαίωμα να επιλέξει τα περιουσιακά στοιχεία που αυτή ήθελε. Στην πρωτοκόρη πήγαιναν και τα χρυσαφικά της οικογένειας. Βασικό στοιχείο της προίκας αποτελούσε το σπίτι. Κάθε κοπέλα για να παντρευτεί έπρεπε να έχει έτοιμο σπίτι. Το έθιμο αυτό υπάρχει ακόμα στο νησί. Άλλα στοιχεία της προίκας αποτελούσαν τα χωράφια, οι ελιές, τα χρήματα και φυσικά η στοίβη. Κάποια περιουσιακά στοιχεία βέβαια περνούσαν παραδοσιακά στο γιό, όπως : επιχείρηση, καΐκια, πρόβατα καθώς και τα βοσκοτόπια. Μία από τις βασικές φροντίδες της Καλυμνιάς μάνας ήταν να κάνει μεγάλη στοίβη για την κόρη της. Όσο πιο μεγάλη η στοίβα τόσο πιο εύκολη εθεωρείτο η αποκατάστασή της. Ένα από τα κυριότερα παιχνίδια της προξενήτρας στη μάνα του γαμπρού, ήταν η στοίβα. Η στοίβα βέβαια μπορούσε να αποτελέσει και αιτία να χαλάσει το προξενί. Η στοίβα συζητιόταν πολύ και στη γειτονιά. Τη στοίβα αποτελούσαν: στρώματα, παπλώματα, κουβέρτες, βελόντζες, χράμια, μαξιλάρια και γενικά καθετί που χρησίμευε για το στρώσιμο του κρεβατιού και του σπιτιού. Η Καλυμνιά μητέρα διατηρούσε πολλά από τα δικά της προικιά για να τα δώσει κυρίως στην πρωτοκόρη της. Έτσι τα προικιά περνούσαν από μάνα σε κόρη. Η στοίβα είχε ξεχωριστή θέση μέσα στο σπίτι. Στην «κατζιά» η στοίβα είχε τη θέση της πάνω στον κρέββατο, τοποθετημένη πάνω σε μια ξύλινη κασέλα, για να τη βλέπει όποιος έμπαινε στο σπίτι. Πάνω στον κρέββατο υπήρχε και η πρόχειρη στοίβα με τα ρούχα που χρησιμοποιούσαν για να κοιμάται η οικογένεια. Στα μεγάλα σπίτια στην Πόθια είχε τη θέση της σε ξεχωριστό δωμάτιο

κυρίως κοντά σε παράθυρο. Όταν μια κοπέλα έφτανε σε ηλικία γάμου τραβούσαν διακριτικά την κουρτίνα για να φαίνεται.

Το στοίβαγμα της στοίβας χρειαζόταν τέχνη. Τα ρούχα τα τοποθετούσαν με σειρά και τάξη ώστε να δένουν όμορφα τα χρώματα και να είναι στέρεη χωρίς να γέρνει. Κάτω έμπαιναν οι στρώσεις του σπιτιού, πάνω τα στρώματα, τα παπλώματα, ακολουθούσαν οι βελέτζες και τέλος τα χράμια και τα μαξιλιάρια. Η στοίβα σκεπαζόταν από πάνω ως κάτω με άσπρη σεντόνα φτιαγμένη ειδικά γι' αυτό το σκοπό. Υπήρχαν μέρες που η στοίβα έμενε ξεσκεπαστη όπως σε: γάμο, βαφτίσια, αρραβώνες ή κόλλυβα. Τις παραμονές του αρραβώνα η στοίβα ξαναστοιβαζόταν από γυναίκες έμπειρες και ειδικές. Ήθελε τέχνη να στοιβαχτεί έτσι ώστε να φαίνεται και πιο όμορφη και πιο μεγάλη γιατί το μάτι της πεθεράς εκεί θα πρωτοέπεφτε σαν θα έμπαινε στο σπίτι. Με ιδιαίτερη φροντίδα στοιβάζονταν τα Καλύμνικα χράμια γιατί αυτό ήταν το καμάρι μιας και χρειαζόταν αρκετός κόπος και χρόνος να γίνουν, κυρίως τα ψιλά. Με ψιλό χράμι τύλιγαν τα μωρά και ακόμα ψιλή ρασσά βάζουν κάτω από το νεκρό, έθιμο που κρατιέται ακόμα. Τα Καλύμνικα χράμια ήθελαν φροντίδα για να διατηρηθούν. Κάθε χρόνο η Καλυμνιά έπρεπε να τα πάει στο γιαλό να τα περάσει με τη θάλασσα για να καθαρίσουν και να μην κόψουν.

Η συμφωνία για την προίκα ήταν έγγραφη, το λεγόμενο προικοσύμφωνο. Γινόταν παρουσία και των δύο οικογενειών, του παπά και του γραμματικού. Στο προικοσύμφωνο αναφέρονταν όλα τα περιουσιακά στοιχεία που θα έπαιρνε η νύφη αναλυτικά. Αναφερόταν επίσης και οτιδήποτε θα έδινε ο γαμπρός. Προίκα ήταν υποχρεωμένα να δώσουν και τα αδέρφια. Ακόμα και αν ήταν μικρά, έταζαν κάτι που έπρεπε όμως να το δώσουν όταν θα μεγάλωναν. Το προικοσύμφωνο υπογραφόταν και από τις δύο οικογένειες και πολλές φορές και από μάρτυρες.

Αφού υπογράφονταν το προικοσύμφωνο, από κει και πέρα «ξεσπούσαν τα προξενεία», κοινολογούσαν το νέο κι οι δυο οικογένειες πρώτα στους άμεσους συγγενείς και στη συνέχεια στους γνωστούς και φίλους. Κι επειδή η κοινωνία του νη-

σιού είναι μικρή, το μάθαιναν όλοι κι ήταν το νέο της ημέρας. Ο γαμπρός έστελλε στο σπίτι της νύφης τενεκέδες με χαλβά και τσουβάλι καρύδια, για να τα μοιράσουν στ'Ο ρόλος του προξενητή τελείωνε εδώ. Χρήματα δεν έπαιρνε ποτέ. Μονάχα κάποιο δώρο του έδιναν για να τον ευχαριστήσουν. Αν ήταν άντρας, πουκάμισο ή παπούτσια, αν ήταν γυναίκα τσεμπέρι, φουστάνι ή παπούτσια μποτίνια. α συγγενικά σπίτια μαζί με την αναγγελία των αρραβώνων που θα ακολουθούσαν.

8.2 Ο αρραβώνας

Αφού τα συμφωνούσαν στα προικιά ξεσπούσε το " προξένη ", δινόταν δηλαδή ο λόγος. Εκείνη τη μέρα έστελνε ο γαμπρός στο σπίτι της νύφης ένα τσουβάλι καρύδια και "χαλουβά" (χαλβά). Η μάνα της νύφης μοίραζε από αυτά στη γειτονιά για ν' ακουστούν τα καλορίζικα και καλούσε με αυτά όσους ήθελε στον αρραβώνα. Ο αρραβώνας γινόταν στο σπίτι της νύφης. Τη μέρα του αρραβώνα ο γαμπρός πήγαινε στο σπίτι της νύφης με τους γονείς του και το *φουστάτο* του. Φουστάτο είναι όλοι οι συγγενείς που θα ακολουθούν το γαμπρό. Το φουστάτο δίνει κύρος στο γαμπρό γι' αυτό δεν αρκεί να είναι μεγάλο πρέπει επίσης να αποτελείται από άτομα με κύρος για τα λεφτά τους ή τη μόρφωση τους.

Επικεφαλής του φουστάτου ήταν ο γαμπρός με τη μάνα του και τον πατέρα του, ακολουθούσαν τ' αδέρφια, οι θείοι, οι θείες και άλλοι συγγενείς. Πολλές φορές τον γαμπρό συνόδευαν και βιολιά. Μόλις έφταναν στο κατώφλι, μια στενή συγγενής, κοπέλα με άσπρο τσεμπέρι που είχε ζωντανούς και τους δύο γονείς προπορευόταν κρατώντας μια μεγάλη άσπρη πετσέτα γεμάτη καρύδια, έμπαινε πρώτη μέσα, έριχνε κάτω τα καρύδια και τα σκόρπιζε φωνάζοντας δυνατά «καλορίζικα». Το επαναλάβαιναν γελαστά χαρούμενα όλοι γύρω, τα παιδιά έσκυβαν να μαζέψουν τα καρύδια ενώ συγχρόνως άρχιζαν να μπαίνουν μέσα όλοι με το «δεξί πόδι» πρώτα η μάνα, ο πατέρας, ο γαμπρός και το υπόλοιπο «φουστάτο».. Το έθιμο αυτό με τα καρύδια διατηρείται και σήμερα.

Τους υποδέχονταν φανερά συγκινημένοι οι γονείς της νύφης και η ίδια, που τα' χε λίγο χαμένα, προπάντων όταν έβλεπε για πρώτη φορά εκείνο το βράδυ το γαμπρό. Δημιουργόταν σχετική φασαρία αφού όλοι ήταν όρθιοι. Έπειτα από τους χαιρετισμούς, περνούσαν (όταν πρόκειται για εύπορους) στη μεγάλη σάλα που ήταν στολισμένη με τα πιο καλά εργόχειρα, έπιπλα, στρωσίδια κι έμενε σχεδόν κλειστή όλο το χρόνο περιμένοντας μια τέτοια περίπτωση, ένα τέτοιο γεγονός για ν' ανοίξει, να εκτελέσει τον προορισμό της. Κάθονταν κατά προτίμηση οι συγγενείς του γαμπρού, που ήταν φιλοξενούμενοι, και στην πρώτη σειρά η νύφη και ο γαμπρός για να γίνει η ανταλλαγή των δώρων. Πρώτα ένα παιδί, συνήθως κοριτσάκι, τους έβαζε τα δακτυλίδια, βέρες χρυσές, αφού τις σταύρωνε σε μια εικόνα, που έφερναν εκείνη την ώρα. Το κοριτσάκι αυτό έπρεπε να 'χει και μάνα και πατέρα. Ακολουθούσαν αμέσως τα δώρα από την πλευρά του γαμπρού. Η μάνα του (πεθερά) πρώτη έβαζε στη νύφη ένα άσπρο τσεμπέρι, αφού της έβγαζε αυτό που φορούσε, και της κρεμούσε μια αλυσίδα με σταυρό κι άλλα χρυσαφικά, έπειτα έβαζε ο γαμπρός τα δικά του, συνήθως δακτυλίδι με πολύτιμες πέτρες, βραχιόλι, ρολόι, περιδέрайο ανάλογα με την οικονομική του κατάσταση και συνέχιζαν τ' αδέρφια αν υπήρχαν, θείοι, θείες κ.λπ. Της κρεμούσαν ακόμη και φλουριά, τούμπλες κι άλλα κι έμενε έτσι στολισμένη όλο το βράδυ για να φαίνονται τα χρυσαφικά. Ο γαμπρός μπορούσε να προσφέρει χρυσαφικά, μικρότερης αξίας, στις αδερφές της νύφης.

Ερχόταν ύστερα η σειρά της οικογένειας της νύφης να δώσει τα δώρα της στον γαμπρό, ο πεθερός, η πεθερά. Τα δώρα για το γαμπρό ήταν δακτυλίδι, ρολόι, για τη μάνα του τσεμπέρι και για τις αδερφές του πάλι χρυσαφικά. Σε κάθε δώρο που δινόταν είτε από τη μια οικογένεια, είτε από την άλλη, χαιρετούσαν κι έλεγαν «καλορίζικα», «καλά στέφανα», «η ώρα η καλή» κ.λπ. Το δακτυλίδι που έβαζαν το έλεγαν «δακτυλί» ή αρραβώνα. Όταν τελείωνε η ανταλλαγή των δώρων, που γεννούσε το διαφέρον όλων των καλεσμένων και παρακολουθούσαν άλλοι θείοι κι άλλοι καθήμενοι, η νύφη άρχιζε το κέρασμα με κρασί κι άκουγε τις ίδιες ευχές

«καλορίζικα» «και στις μεγάλες χαρές» κ.λπ. Έπειτα έφερναν άφθονα γλυκά, κουραμπιέδες, «χαλουβά» και πολλές φορές στρωνόταν και τραπέζι με μεζέδες, κεφτέδες, φύλλα κ.λπ. Ο αρραβώνας και σήμερα γίνεται όπως παλιά με τη διαφορά ότι σήμερα δεν κάνουν πλέον ρούχα δώρα στα συγγενικά πρόσωπα, μα χρυσαφικά και αυτά στους πολύ κοντινούς συγγενείς.

Φυσικά δεν έλειπε το τραγούδι από τον αρραβώνα.

*«Έλα Χριστέ κ' ευλόγησε τούτο τον αρραβώνα
που' ν' ο γαμπρός σαν αετός και η νύφη σαν τρυγώνα.
Ω! Παναγιά κυρά ψηλή με τη χρυσή κορώνα
έλα να δώσεις την ευχή σ' αυτό τον αρραβώνα
Ο Κύριος από ψηλά να' ρθει να ευλογήσει
τ' αντρόγυνο που γίνεται χρόνια να τους χαρίσεις».*

Σε δύο ή τρεις μέρες μετά τον αρραβώνα έπρεπε ο γαμπρός να "τραβήξει", να βγάλει δημοσίως, τη νύφη για να τους δει ο κόσμος και να επικυρωθεί ο αρραβώνας τους. Συνήθως η πρώτη εμφάνιση μαζί γινόταν στην εκκλησία όπου το φουσατό ακολουθούσε το ζευγάρι. Πρέπει να αναφερθεί πως μέχρι το γάμο το ζευγάρι απαγορευόταν να βρεθεί μόνο του. Όπου και να πήγαιναν τους ακολουθούσε το φουσατό. Σήμερα οι νέοι που αρραβωνιάζονται κυκλοφορούν ελεύθερα χωρίς πλέον τη συνοδεία του φουσατού. Την ημέρα του αρραβώνα συζητούσαν και τη μέρα του γάμου. Στην Κάλυμνο ο γάμος δεν αργούσε. Συνήθως ακολουθούσε μετά από μια εβδομάδα. Η μόνη περίπτωση που καθυστερούσε ο γάμος ήταν αν η κοπέλα δεν ήταν έτοιμη, δηλαδή δεν ήταν έτοιμο το σπίτι της.

8.3 Η εβδομάδα πριν από το γάμο

Οι γάμοι γινόντουσαν πάντα Κυριακή. Μόνο στα τελευταία χρόνια γίνονται και άλλες μέρες της εβδομάδας κυρίως Σάββατο αλλά πάντα με προτίμηση την

Κυριακή. Η ημερομηνία του γάμου οριζόταν από τότε που γινόταν ο αρραβώνας. Ήταν κάτι που έπρεπε να ξεκαθαριστεί από πριν, γιατί οι γονείς της νύφης δεν δεχόντουσαν τον μακρινό αρραβώνα. Μόνο σε περίπτωση ανάγκης. Η άδεια του γάμου έβγαινε από την Μητρόπολη. Γάμοι δεν γινόντουσαν τη Μεγάλη Σαρακοστή, αλλά και τη Σαρακοστή των Χριστουγέννων και τον Δεκαπενταύγουστο. Επίσης δεν γινόντανε την εβδομάδα της Τυρινής, μόνο μέχρι την Τετάρτη, γιατί θα τυραννιόταν το ζευγάρι, ούτε το Μάιο γιατί δεν θα καλοπήγαινε. Ούτε παραμονή των Φώτων. Πολλές απ' αυτές τις απαγορεύσεις έχουν χαλαρώσει, και σήμερα όμως υπάρχουν ενορίες στις οποίες ο γάμος γίνεται μόνο Κυριακή. Παραδοσιακά ο γάμος γινόταν στην ενορία της κοπέλας.

Το κάλεσμα στο γάμο γινόταν συνήθως στη μέση της εβδομάδας πριν το γάμο. Αυτό το 'καναν στενά πρόσωπα που γύριζαν από σπίτι σε σπίτι και μοιράζανε χαλβά, καρύδια κι αργότερα κουραμπιέδες, που τους είχαν σε μεγάλο πανέρι σκεπασμένο με άσπρη μεγάλη πετσέτα. Το κάλεσμα μπορούσε να γίνει και χωρίς γλυκά. Αργότερα καθιερώθηκαν τα γραπτά προσκλητήρια με τον συνηθισμένο τύπο χωρίς τίποτε διαφορετικό απ' αυτά που γίνονται σε άλλες πόλεις αφού παραγγελλόντουσαν στην Αθήνα. Οι πιο φτωχοί που δεν μπορούσαν να 'χουν προσκλητήρια εξακολουθούσαν να καλούν «με το στόμα» δηλαδή να το λένε προφορικά.

Δεν δινόταν ιδιαίτερη σημασία πάντα στον κουμπάρο, που πολλές φορές δεν ήταν ένας αλλά τρεις - τέσσερις, όπως μπορούσαν και νονοί να 'ναι παραπάνω. Αν ήταν ένας και μάλιστα αξιόλογος, του γινόταν ιδιαίτερο κάλεσμα με μεγάλο πιάτο γλυκά και στο γάμο είχε ιδιαίτερη περιποίηση. Την εβδομάδα πριν τον γάμο υπήρχαν πολλά πράγματα να γίνουν εκ μέρους της οικογένειας της νύφης, ιδίως όταν η απόσταση αρραβώνα - γάμου ήταν πολύ μικρή. Πρώτη φροντίδα το νυφικό, που όπως είπαμε τ' αγόραζε ο γαμπρός σ' έξοδο με τη νύφη κι άλλους συγγενείς και το πήγαιναν κατ' ευθείαν στη «μαστόρισσα» για να το ράψει. Έβρισκαν λοιπόν όλοι μαζί το σχέδιο και μόλις η «μαστόρισσα» έβαζε το ψαλίδι για να το κόψει, ο γαμπρός που

ήταν παρών έριχνε χρήματα πάνω στο ύφασμα που απλωνόταν στο τραπέζι. Χρήματα έδιναν και οι συγγενείς που ήσαν παρόντες, μάνα αδελφή κ.λπ.

Την Πέμπτη και Παρασκευή έπρεπε να ζυμωθούν τα ψωμιά για το τραπέζι του γάμου που τα έλεγαν «ξύσματα». Ήταν πιο μεγάλα από τα συνηθισμένα ψωμιά και ζυμωμένα με λιγότερο νερό για να πλάθονται να μπαίνουν σε σανίδα πάνω κι όχι σε «νάφους» ή «μαλαθούνια». Τότε έκαμναν και τα γλυκά κυρίως κουραμπιέδες. «Ξύσματα» στο γάμο έφερναν για δώρο όλοι οι στενοί συγγενείς μαζί με ένα «γαλούνι» κρασί. Τα «ξύσματα» τα στόλιζαν με διάφορα σχήματα στεφάνια, πουλάκια, φύλλα δάφνης. Τα κουβαλούσανε πάνω σ' ένα σουφρά στρωμένο με μια «μεσάλλα» κεντημένη που οι άκριες της κρεμόντουσαν κι ανεμίζανε ή πάνω στον ώμο όπου είχαν βάλει μια άσπρη καθαρή σεντόνα ή «μεσάλλα».

Τα δώρα που έστελλαν οι φίλοι γνωστοί και μακρινοί συγγενείς ήσαν «φαγιάτσες» ή ταψιά με διάφορα γλυκά: μπακλαβάδες, κοπεγγάγια, κουραμπιέδες, γαλακτομπούρεκα που στο σπίτι του γάμου τα άδειαζαν σε μεγάλες σκάφες και λεκάνες κι από κει τα σερβίριζαν. Πολύ αργότερα, μεταπολεμικά άρχισαν να καθιερώνονται άλλα δώρα, εκτός από τα γλυκά.

Την παραμονή του γάμου συνήθως ή την προπαραμονή ο γαμπρός έστελλε τα ρούχα του στο σπίτι της νύφης. Προπορευόταν ένα παιδί, αγόρι τις πιο πολλές φορές, που κρατούσε με τα δυο του τα χέρια μια εικόνα του Χριστού, της Παναγιάς ή άλλου αγίου και από πίσω ακολουθούσαν γυναίκες με πανέρια στο κεφάλι, που είχαν μέσα τα εσώρουχα και τα διάφορα προικιά του που έπαιρνε από το δικό του σπίτι και άντρες με τις βαλίτσες και τα κουστούμια του στις κρεμάστρες κι απαραίτητα το στρώμα και τις κουβέρτες του. Ανάλογα με την οικονομική κατάσταση του γαμπρού μπορούσαν να σταλούν και πολλά άλλα είδη νοικοκυριού «κλίμια», «χράμια» καλύμνικα και τρόφιμα. Ακουστό είχε μείνει στα χρονικά του νησιού πόσα, είχε κουβάλησα στο σπίτι της νύφης ο γιος ενός πρωτοκαπετάνιου, καπετάνιος κι ο ίδιος.

Με τα τσουβάλια τη ζάχαρη, το αλεύρι, τα όσπρια, τα καρύδια κ.λπ. Τα ρούχα συνοδεύανε και στενοί συγγενείς για να γίνει «φουσάτο».

Την παραμονή του γάμου στρώνεται το νυφικό κρεβάτι. Μαζεύονται φίλες της νύφης και συγγενείς και το στρώνουν με τα καλύτερα σεντόνια, κουβέρτες και πάπλωμα μεταξωτό ή κουβέρτα μεταξωτή από πάνω. Όταν τελειώσει το στρώσιμο ρίχνουν ρύζι και κουφέτα και ένα μικρό παιδί συνήθως αγόρι για να φέρει γούρι. Τελευταία ρίχνουν χρήματα, που τα παίρνει το ζευγάρι. Στην Κάλυμνο δεν είχαμε τις συνήθειες του «παστού» που υπήρχαν στα άλλα Δωδεκάνησα. Τα πράγματα ήσαν πιο απλοποιημένα στα σπίτια του χωριού, που τα περισσότερα αποτελούντο από ένα μόνο χώρο, δεν υπήρχε κρεβάτι. Είχε μονάχα «κρέβατο» που βέβαια δεν στρωνόταν από πριν. Μονάχα στολιζόταν με τα πιο καλά στρωσίδια και σκεπαζόταν με καθαρή σεντόνα ή είδος κουρτίνας που κρεμόταν από την «κονταριά».

Το βράδυ της παραμονής όπως αναφέραμε κι αλλού γινότανε η «αγκλαβή» από το γραμματικό της Δημαρχίας ενώ ήταν παρών κι ο αρχιερατικός επίτροπος ή ο ιερέας της ενορίας των μελλονύμφων. Οι μελλονύμφοι νήστευαν μια - δύο μέρες, εξομολογούντο και το πρωί της Κυριακής του γάμου μεταλάβαιναν για να 'χουν την ευλογία της εκκλησίας και να «πάρουν τον Χριστό μέσα τους».

Την παραμονή έπρεπε να ετοιμαστούν και τα στεφάνια. Παλιά τα στέφανα γινόντουσαν από κλήματα ή από μυρτιές. Σήμερα, που όλα είναι βιομηχανοποιημένα βάζουν στο καθένα από τα στεφάνια ένα κομμάτι κλήμα που το κόβει μια κοπέλα με μάνα και πατέρα, ενώ λέει από μέσα της τρεις φορές το «πιστεύω». Το κομμάτι αυτό, το κλήμα, έχει πάνω τρεις κόμπους και το στερεώνουν στο πίσω μέρος του στεφανιού με άσπρη κλωστή.

8.4 Η μέρα του γάμου

Μετά τον πρωινό εκκλησιασμό και την μετάληψη, ο γαμπρός κι η νύφη γύριζαν στο σπίτι, που ήταν ανάστατο από τις τελευταίες ετοιμασίες. Ανάλογα με την ώρα που είχε ορισθεί για τον γάμο, νωρίς το απόγευμα αν ήταν χειμώνας (3μ.μ.) κι αργότερα αν ήταν καλοκαίρι, άρχιζε το ντύσιμο σε χωριστά δωμάτια του γαμπρού και της νύφης. Για τον γαμπρό ερχόταν ειδικά ο κουρέας στο σπίτι να του κόψει τα μαλλιά και να τον ξυρίσει, όσο πιο καλά μπορούσε κι έπειτα να βάλει το γαμπριάτικο κουστούμι. Για τον κουρέα υπήρχε το σχετικό γαμπριάτικο μπαξίσι.

Το ντύσιμο της νύφης γινόταν με περισσότερη επισημότητα. Μαζευόντουσαν μέσα στο δωμάτιο της φίλες, η μαστόρισσα που 'ραψε το φουστάνι, συγγενείς και γνωστές που την βοηθούσαν να ντυθεί κι η πιο επιδέξια (πριν να υπάρχουν οι κομμώτριες) την χτένιζε για να μπει να στρώσει το βέλος. Σ' όλο αυτό το διάστημα της τραγουδούσαν ειδικά τραγούδια νυφικά όπως

«Θ' ανέβω θέλω στο βουνό να κατεβάσω το νερό, να πει η νύφη κι ο γαμπρός και τα συμπεθερόπουλα, της νύφης ωραιόπουλα».

Παλαιότερα όταν ακόμη όλες οι γυναίκες φορούσαν την τοπική φορεσιά το «καββάδι», αυτό φορούσαν για νυφικό. Ήταν πάντα σε χρώματα ανοιχτά βυσσινί με χρυσή ρίζα, ή κι άλλο, στο κεφάλι φορούσαν άσπρο τσεμπέρι και στο στήθος κρεμούσαν όλα τα χρυσαφικά, φλουριά, λίρες χρυσές, κωσταντινάτα. Σιγά σιγά το «καββάδι» έδωσε τη θέση του στο Καλύμνικο φουστάνι, πάλι με τσεμπέρι. Κι όταν

αργότερα οι κοπέλες εξακολουθούσαν να φορούν το τσεμπέρι αλλά φουστάνια της εποχής, μπορούσε το άσπρο τσεμπέρι να αντικαταστήσει το βέλος. Μονάχα πως το φορούσαν με τις «ρέντες» μπροστά σε απόσταση.

Μόνο όταν η νύφη ήταν εντελώς έτοιμη κι έπρεπε να ξεκινήσουν για την εκκλησία, μπορούσε να την δει ο γαμπρός. Δεν επιτρεπόταν από πριν. Αρκετές φορές οι γάμοι (προπολεμικά και μέσα στον πόλεμο κι αμέσως μετά) γίνονταν μέσα στο σπίτι και τοποθετούσαν το ζευγάρι στη μέση της «σάλας».

Αν ήταν για να πάνε στην εκκλησία η νύφη πριν ξεκινήσει έκανε μετάνοια και φιλούσε το χέρι της μάνας και του πατέρα για να πάρει την ευχή τους, του παππού και της «παλιάς» αν ζούσαν, τι πεθεράς και του πεθερού και στη συνέχεια χαιρετούσε τους πολύ στενούς συγγενείς. Το ίδιο έκανε κι ο γαμπρός. Και στο σπίτι αν γινόταν ο γάμος έπρεπε να κάνουν τα ίδια. Έλεγαν και το σχετικό δίστιχο:

«Σήκου, νύφη, και φίλησε της μάνας σου το χέρι, γιατί θα πας στην εκκλησιά, (ν)α κάμεις άλλο ταίρι.»

Παλαιότερα που οι νύφες ήταν παρθένες, τη νύφη συνόδευε στην εκκλησία ο παπάς ψάλλοντας την **ωραιότητα**:

*«Την ωραιότητα της παρθενίας σου
και το υπέρλαμπρο το της αγνοίας σου
ο Γαβριήλ κατεπλάγη εβόασι Θεοτόκε
ποιούσι εγκώμιο προσαγάγων επάξιον».*

Σήμερα η ωραιότητα ψάλλεται μόνο όταν αναφέρεται στον παπά πως η νύφη είναι παρθένα. Η πομπή προς την εκκλησία δεν διαφέρει από παλιά. Προπορεύεται ένα κορίτσι με ένα δίσκο με τα στέφανα και με κουφέτα, παλαιότερα αμυγδαλόψιχα. Δίπλα στην κοπέλα με τα στέφανα πορεύεται άλλη κοπέλα που κρατά το κρασί, ακολουθεί ο παπάς, πίσω η νύφη υποβασταζόμενη από τον πατέρα και τον αδελφό ή από τ' αδελφία της, πιο πίσω ο γαμπρός και τέλος οι συγγενείς και φίλοι και των δύο νεόνυμφων. Σήμερα την πομπή πολλές φορές συνοδεύουν τα βιολιά. Επίσης σήμερα παρατηρείται συχνά να πηγαίνει πρώτος ο γαμπρός στην εκκλησία και να περιμένει τη νύφη.

Μόλις έμπαιναν στην εκκλησία άρχιζαν αμέσως τα τροπάρια του γάμου. Το ζευγάρι το άφηναν να σταθεί στη μέση της εκκλησίας κάτω από τον πολυέλαιο που όταν έψαλλαν το «Ησαΐα χόρευε» τον κινούσαν πέρα δώθε, σε ένδειξη χαράς και πανηγυρισμού ενώ από παντού έριχναν ρύζι ροδοπέταλα κι ανθούς. Την ίδια ώρα οι κουμπάροι που γύριζαν γύρω γύρω με το ζευγάρι, δεχόντουσαν ξυλιές στο σβέρκο,

στις πλάτες, από φίλους και γνωστούς και δημιουργούταν κάποια αναστάτωση. Όταν ο παπάς δώσει να πιουν κρασί ο γαμπρός και η νύφη από το ποτήρι που έφεραν μαζί με το δίσκο και τα είχαν διαλέξει κι αυτό να 'ναι ασημένιο ή κρυστάλλινο ή με τη ρίγα χρυσή στα χείλη, έδινε συνέχεια να πιουν και οι κουμπάροι.

Όταν τελείωνε η στέψη έπρεπε να γίνει το «χαιρέτος» των νεόνυμφων. Αυτό γινότανε είτε μέσα στην εκκλησία, είτε έξω στην αυλή της, είτε στο σπίτι όπου επέστρεφαν πάλι με πομπή. Όταν βρισκόταν ο κατάλληλος χώρος να σταθούν, δίπλα τους έμενε ο παπάς με τις μυγδαλόψυχες στο μαντήλι και με το δίσκο. Όποιος χαιρετούσε έπαιρνε αμυγδαλόψυχες και πετούσε χρήματα στο δίσκο τα οποία μοιραζόντουσαν μεταξύ τους οι παπάδες.

Πρώτος απ' όλους χαιρετούσαν οι γονείς, η μάνα, ο πατέρας που φιλούσαν τα στεφάνια. Η μάνα αν φορούσε μαύρο τσεμπέρι έπρεπε να το βγάλει κείνη την ώρα να βάλει άσπρο για να φιλήσει το στεφάνι. Το ίδιο έκαναν και όσες γυναίκες φορούσαν μαύρο ή σκούρο τσεμπέρι. Ακολουθούσαν οι στενοί συγγενείς πρώτα κι έπειτα όλοι οι άλλοι. Αφού χαιρετούσαν όλοι, ο παπάς τους έβγαζε τα στέφανα από το κεφάλι και τα 'δινε στον κουμπάρο, που έπρεπε να δώσει κάποιο μπαξίσι. Εκείνος πάλι τα παράδινε στη μάνα της νύφης για να τα βάλει στο εικονοστάσι ή σε ειδική στεφανοθήκη.

Όταν άρχιζε να βραδιάζει στρωνόντουσαν μεγάλα τραπέζια, όπου σερβιριζόντουσαν φαγητά διάφορα και καλούσαν λίγους λίγους όσες θέσεις υπήρχαν να καθίσουν να φάνε. Μόλις τελειώνανε ερχόντουσαν άλλοι γιατί όλοι έπρεπε να φάνε καλά. Φέτες μεγάλες από τα «ξίσματα» ήταν διασκορπισμένες πάνω στο τραπέζι άφθονες. Τα φαγητά συνήθως ήσαν κρέας μαγειρεμένο γιαχνί, στιφάδο με πατάτες, φύλλα, ψάρια μαρινάτα, μπακαλιάρος μαγειρεμένος, χοιρινό με πράσα και κρασί γλυκό μοσχάτο ή φωκιανό και μπρούσκο.

Σ' ένα από αυτά καθόταν κι η νύφη κι έτρωγε με τους στενούς συγγενείς, αλλά έτρωγε λίγο για να ισχύει το «τρώει σαν τη νύφη». Ο γαμπρός συνήθως προσπαθούσε να περιποιηθεί τον κόσμο, λίγο κάθιζε. Όσοι μπορούσαν πρόσφεραν και αρνί μέσα στο «μουούρι» ψημένο όπως τη Λαμπρή. Όσα φαγητά περίσσευαν από το γάμο τα μοίραζαν την άλλη μέρα στην γειτονιά. Ήταν η «μουχούρτα του γάμου».

Όταν πια βράδιαζε έρχονταν κι οι οργανοπαίχτες με βιολί, λαούτο και σαντούρι που είτε μάθαιναν πως είχε γάμο κι έρχονταν μόνοι τους, είτε ήσαν καλεσμένοι από πριν. Τα όργανα άρχιζαν να παίζουν και κάποιος έπρεπε να κάνει την αρχή να σηκωθεί. Αν ο γαμπρός ήξερε να χορεύει σηκωνόταν πρώτα εκείνος να

τραβήξει την νύφη στο χορό και πολλούς και πολλές από το σόι της και το δικό του σόι. Αν εκείνος δεν ήξερε, τότε αναλάμβανε κάποιος στενός συγγενής να πρωτοτραβήξει τη νύφη στο χορό μαζί με το γαμπρό και τους άλλους.

Σ' αυτόν τον πρώτο χορό που ήταν ο Καλύμνικος «ίσσος», χορός αργός χωρίς πολλές φιγούρες εκτός του «μπροστελλάτη», χόρευαν και οι γέροι παππούδες αν ήταν ζωντανοί και οι γονείς και ηλικιωμένοι συγγενείς. Ο χορός ύστερα συνέχιζε από άλλους που σηκώνονταν και «τραβούσαν» πάλι γνωστές και φίλες με επίκεντρο πάντα τη νύφη, που όλοι ήθελαν να την «τραβήξουν» στο χορό. Ο κάθε καβαλιέρος που έπαιρνε τον κάβο στο χορό, έπρεπε να ρίξει χρήματα στους οργανοπαίχτες. Τα περισσότερα τα 'ριχνε ο γαμπρός κι οι στενοί συγγενείς. Ο Καλύμνικος «ίσσος» εναλλασσόταν στη συνέχεια με την σούστα, με καλαματιανό, συρτό. Χορευόταν από τους νέους και η πόλκα, το φοξ - τροτ, το ταγκό, το βαλς, κυρίως από ανθρώπους που είχαν πάει στο εξωτερικό.

Πιο αργά, λίγο πριν τα μεσάνυχτα και μετά, ενώ χορευόταν ο ίσσος αργά αργά κάποιος συγγενής σήκωνε πάνω τη νύφη τον γαμπρό τους συμπεθέρους κι ενώ χόρευαν, άρχιζαν ειδικές γυναίκες τραγουδίστριες με πολύ καλή φωνή να λένε τα «νυφικά». Τα «νυφικά» ήταν κυρίως δίστιχα με παινέματα της νύφης, του γαμπρού, του νέου συμπεθεριού που γινότανε, ευχές για το νέο ζευγάρι. Είχαν πολύ αίσθημα μέσα, τόσο που συγκινούσαν αυτούς που τα 'κουαν και τους έκαναν να κλαίνε, όταν μάλιστα αναφερόντουσαν σε πρόσωπα της οικογένειας που είχαν πεθάνει ή και που έλειπαν μακριά στην ξενιτειά. Τα «νυφικά» μπορούσαν να κρατήσουν δύο τρεις ώρες και οι τραγουδίστριες, που μπορούσαν να 'ναι και συγγενείς, διαδεχόταν η μια την άλλη συμπλήρωναν, ανταπαντούσαν, ανταπέδιδαν τα παινέματα.

Το γλέντι κρατούσε όλη τη νύχτα με χορό και τραγούδια νυφικά κι άλλα. Κατά τα ξημερώματα όταν τα βιολιά ετοιμάζονταν πια να φύγουν, έπαιζαν οι οργανοπαίχτες και όλοι όσοι είχαν μείνει μέχρι εκείνη την ώρα τραγουδούσαν το τραγούδι: *«μέρα μέρωσε, τώρα η αυγή χαράζει»*.

8.5 Τα μετά του γάμου

Αργά το πρωί της Δευτέρας μετά της 10 ή 11 η μάνα χτυπούσε την πόρτα και πήγαινε στους νεόνυμφους τον δίσκο για το πρωινό τους, γάλα, καφέ, ψωμί και ότι άλλο είχε. Το βράδυ γινόταν ο αντίγαμος, την επομένη του γάμου γινόταν από την πεθερά ο έλεγχος της παρθενιάς. Η έλλειψη παρθενιάς ήταν σοβαρός λόγος για να χαλάσει ο γάμος. Αν όλα ήταν εντάξει, το γλέντι άρχιζε ξανά και γιορταζόταν ο

λεγόμενος αντίγαμος προς τιμή της νύφης. Το γλέντι γινόταν στο σπίτι των νεόνυμφων αλλά με λιγότερο κόσμο.

Επί τρεις ημέρες μετά τον γάμο οι νεόνυμφοι δεν έπρεπε να βγουν έξω από το σπίτι. Αν ο γάμος γινότανε Κυριακή που ήταν το πιο συνηθισμένο, την Τετάρτη μπορούσαν να βγουν έξω να κάμουν την πρώτη επίσκεψη στο σπίτι των γονιών τους. Τις πρώτες σαράντα μέρες οι νεόνυμφοι δεν έπρεπε να παρακολουθήσουν άλλο γάμο και ν' ακούσουν ξανά τα γράμματα. Δεν έπρεπε να βγαίνουν έξω τη νύχτα. Δεν έπρεπε επίσης να πάνε σε κηδεία, σε κόλυβο όλο το χρόνο όχι μόνο εκείνοι αλλά και οι συγγενείς τους.

Τον πρώτο χρόνο, δεν έπρεπε να τρέφουν ζώα ούτε να καλλιεργούν και να φυτεύουν λουλούδια. Αν το αντρόγυνο δεν έκανε παιδιά εφαρμοζότανε το έθιμο «το γονικό στο γονικό» που αναφερόταν και στο προικοσύμφωνο πάντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΤΜΟΥ

Ένα κεφάλαιο που έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο για την ιστορία της Καλύμνου είναι οι ιστορικές σχέσεις που αναπτύχθηκαν μεταξύ Πάτμου και Καλύμνου στο μεγάλο χρονικό διάστημα από τα μέσα του 12^{ου} μέχρι τις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Από τις πρώτες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα οι σχέσεις αυτές θα αρχίζουν να κλονίζονται και ο 20^{ος} αιώνας θα τις βρει να έχουν ολοκληρώσει τον ιστορικό τους ρόλο και να έχουν σβήσει.

9.1 Η ιστορία της μονής

Η Πάτμος μέσα στο Αιγαίο ανέπτυξε οικονομική δράση, κυρίως από το 1132, όταν το Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης ανήγαγε τη μονή της Πάτμου σε σταυροπηγική. Τη μονή την είχε ιδρύσει ο Όσιος Χριστόδουλος¹ το έτος 1988², όταν η Πάτμος «ήταν άγριο, έρημο νησί³» και του το παραχώρησε με χρυσόβουλο ο αυτοκράτορας Αλέξιος Α' Κομνηνός για αιώνια χρήση και για να αφοσιωθεί μαζί με τους μαθητές του στο Θεό.

Όταν ο Όσιος Χριστόδουλος πήρε το νησί, επιδόθηκε με ζήλο στο έργο του. Έσπασε με τη σκαπάνη του την πόρτα του ναού της Αρτέμιδος⁴ και ίδρυσε το μοναστήρι του παρθένου Αποστόλου. Η μονή του Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου θα ονομαστεί βασιλική και το 1132 θα γίνει σταυροπηγική, δηλαδή υπαγόμενη άμεσα στο Πατριαρχείο και προστατευόμενη από αυτό. Αυτή η προστασία άρχισε με την ίδρυση της μονής το 12^ο αιώνα και έχοντας την αυτοκρατορική αλλά και την πατριαρχική στήριξη ενισχύθηκε με προνόμια και αυτοκρατορικές ενισχύσεις, όπως ήταν η πλήρης φορολογική απαλλαγή. Με την προνομιακή μεταχείριση, η μονή θα

¹ Ο Όσιος Χριστόδουλος πέρασε από την Κάλυμνο, έχτισε την εκκλησία των Αγίων Αποστόλων, στο Άργος, συνέχισε την πορεία του στη Λέρο, αλλά από εκεί όπως αναφέρει η παράδοση, τον έδιωξαν οι Λεριοί και έτσι κατέληξε στην Πάτμο.

² Την ίδια εποχή, καλόγεροι διωγμένοι από την Παλαιστίνη κατέφυγαν στην Αμοργό και εκεί ίδρυσαν την ιερά μονή της Παναγίας της Χοζοβιώτισσας. Στην Παναγία τη Χοζοβιώτισσα δώρισαν οι καλόγεροι της μονής του Αγίου Παντελεήμονα Τήλου την ιερά μονή του Αγίου Παντελεήμονα Καλύμνου, στη Βουκολιά Πανόρμου, την οποία ίδρυσαν ως δικό τους μετόχι.

³ Ζεράρ Βαλτέρ, Η Καθημερινή Ζωή στο Βυζάντιο, Εκδόσεις Παπαδήμα, 1988, σελ. 128 κ.ε.

⁴ Επιγραφή του 4^{ου} αιώνα που φυλάγεται στο Συνοδικό της μονής, αναφέρει ότι ο ναός της Αρτέμιδος χτίστηκε από τον Ορέστη, γιο του Αγαμέμνονα και της Κλυταιμνήστρας.

γίνει πανίσχυρη στο νησί και θα κάνει τη μεγάλη έξοδο το 12^ο αιώνα για την ίδρυση μετοχιών στα νησιά Λέρο, Κάλυμνο και Κω αλλά και στην Κρήτη.

9.2 Πάτμιοι μετανάστες στην Κάλυμνο

Η Κάλυμνος έγινε το νησί της υποδοχής για πολλές οικογένειες Πατμίων μεταναστών, οι οποίοι άσκησαν στην Κάλυμνο τα επαγγέλματα των τεχνιτών, των εργατών και των μεταφορέων, επαγγέλματα στα οποία οι Καλύμνιοι δεν είχαν παράδοση αφού ήταν λαός που είχε στηριχτεί οικονομικά στην ελαιοπαραγωγή, στην μελισσοκομία και στη σπογγαλιεία.

Η εγκατάσταση Πατμίων στην Κάλυμνο ήταν δημιουργική και γόνιμη, καθώς οι εσωτερικοί αυτοί μετανάστες, ήταν στην καθημερινότητά τους άνθρωποι ήπιοι, σεμνοί, εργατικοί και κοινωνικοί γνωρίσματα που τους βοήθησαν να ενσωματωθούν γρήγορα στην Κάλυμνο. Οι Πάτμιοι της Καλύμνου προόδεψαν επαγγελματικά, απέκτησαν κτηματική και οικονομική περιουσία και αρκετοί απ' αυτούς κέρδισαν οικονομική επιφάνεια και χάρη σ' αυτήν, κέρδισαν σημαντική θέση στην τοπική κοινωνία.

Οι μετανάστες Πάτμιοι ρίζωσαν στην Κάλυμνο, έγιναν γάμοι μεταξύ Πατμίων και Καλυμνίων και αυτή η ομογενής επιμιξία συνέβαλε σε μια μερική δημογραφική εξέλιξη ποσοτικού και ποιοτικού χαρακτήρα του λαού της Καλύμνου. Η παρουσία των Πατμίων στην Κάλυμνο, υπήρξε πολύ θετική και εμπλούτισαν την Κάλυμνο με καλλιεργημένα στοιχεία κοινωνικού ήθους και πολιτισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο

Ο ΚΛΗΡΟΣ

10.1 Ο ιστορικός κλήρος και οι δύο «βραχίονες» της ιδεολογικής κυριαρχίας

Από τα χρόνια της βυζαντινής αυτοκρατορίας και καθ' όλη τη διάρκεια της τουρκοκρατίας, η εκκλησία είχε πάντοτε στραμμένη την προσοχή και τη δράση της όχι μόνο στα θρησκευτικά και λειτουργικά ζητήματα αλλά και στα «κοσμικά», τα κοινωνικά, τα πολιτικά και τα εθνικά προβλήματα της Καλύμνου. Αυτό ήταν το κύριο χαρακτηριστικό του ιερού κλήρου στην Κάλυμνο, γι' αυτό και ήταν πάντα ενωμένος με το λαό και υπήρχε αμοιβαίος σεβασμός και εμπιστοσύνη. Μόνο οι επίσκοποι⁵, σε μερικές περιπτώσεις, προκαλούσαν προβλήματα στις σχέσεις εκκλησίας-λαού. Αυτός ήταν ο ένας «βραχίονας» της εκκλησίας: η μαχόμενη εκκλησία.

Ο άλλος «βραχίονας» ήταν οι ιερές μονές και τα μετόχια, που είχαν συγκεντρώσει στην ιδιοκτησία τους μεγάλη κτηματική περιουσία, όπως ήταν οι περιπτώσεις Τήλου και Πάτμου στο μονοπώλιο των ελαιοτριβείων. Μεταξύ επισκόπων και μονών ποτέ δεν έπαυσε η αναμέτρηση πάνω στα θέματα ιδιοκτησιών και εκμεταλλεύσεων. Μπορεί πριν από το 10^ο αιώνα στο Βυζάντιο να είχε ρυθμιστεί ειρηνικά η σύγκρουση, όμως ποτέ δεν επήλθε στενή συνεργασία σε πνευματικά και οικονομικά θέματα.

Στην κοινωνία της Καλύμνου κυριαρχούσε η βαθιά θρησκευτική πίστη και η δίψα για τα γράμματα, γιατί είχε γίνει συνείδηση ότι μόνο με την παιδεία μπορούσαν τα παιδιά της Καλύμνου να γλιτώσουν από τη θάλασσα. Οι ιδεολογικές αναζητήσεις χάνονταν μέσα στον αγώνα για την επιβίωση. Αλλά όταν αρχίζει η παρακμή της οθωμανικής αυτοκρατορίας και, παράλληλα, η εισροή στον ελλαδικό χώρο και στα

⁵ Η εκκλησιαστική διοίκηση Καλύμνου και Λέρου ήταν σε επίπεδο επισκοπής, και ο επίσκοπος υπαγόταν στο μητροπολίτη Ρόδου. Το 1888, με αίτημα της δημογεροντίας Καλύμνου προς το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, ζήτησε να προαχθεί η επισκοπή Λέρου-Καλύμνου σε μητρόπολη. Να είναι δηλαδή αυτοδιοίκητη εκκλησία, άμεσα εξαρτώμενη από το Οικουμενικό Πατριαρχείο και όχι από τη Ρόδο. Με το επιχείρημα ότι η Κάλυμνος αυξήθηκε και έγινε νησί με κύρος: «ότι η πατρίς ημών Κάλυμνος επ' εσχάτων εκτήσατο σημαντική αύξηση και σπουδαιότητα». Το Πατριαρχείο έκρινε δίκαιο το αίτημα της δημογεροντίας και με τον υπ' αριθμόν Πρωτ. 5280 Πατριαρχικό και Συνοδικό Τόμο προήγαγε την επισκοπή Λέρνης σε μητρόπολη Λέρου και Καλύμνου, στην οποία υπαγόταν και η Αστυπάλαια. Πρώτος μητροπολίτης ο Χρυσάνθος ο Βυζάντιος. Όπως βλέπουμε, αν και ήταν των Καλυμνίων, στον τίτλο της μητρόπολης προηγείται η Λέρος, για λόγους παράδοσης (Ι.Π. Χαλκίτης, Καλυμνιακά Χρονικά, τ. Ζ', 1988).

νησιά μας των «νέων ιδεών» του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης, τότε ο λαός θα αποκτήσει οράματα και ιδέες για την επίλυση των κοινωνικών του προβλημάτων. Τότε και η εκκλησία αρχίζει να προσαρμόζει την πολιτική της απέναντι στα ευρωπαϊκά ιδεολογικά ρεύματα.⁶

10.2 Εκκλησία και εκπαίδευση

Η πιο σοβαρή πνευματική προσφορά της τοπικής επισκοπής ήταν στο τομέα της εκπαίδευσης. Ο ναός της Παναγίας της Κεχαριτωμένης είχε ενοριακή οργάνωση και κοινωνική παρέμβαση, που τον καθιστούσε πρωταγωνιστή των εξελίξεων. Το συμβούλιο της Κεχαριτωμένης, σε συνεργασία με τον επίσκοπο και τη δημογεροντία, ίδρυσε τα πρώτα σχολεία στη Χώρα, τέλη του 18^{ου} αιώνα, που ήταν και τα πρώτα δημόσια σχολεία στην ιστορία της Καλύμνου. Αυτή η προσπάθεια της τοπικής εκκλησίας αντιμετώπιζε την τροχοπέδη των ισχών οικονομικών πόρων του νησιού, αλλά η εκπαίδευση όλο και αναβαθμιζόταν. Η εκκλησία, πέρα από το θρησκευτικό και λατρευτικό της ρόλο και τη θέση της απέναντι στο λαό, εκπροσωπούσε ισχυρή τοπική εξουσία, η οποία συνεργαζόταν στενά με την πολιτική εξουσία και τους νοικοκυραίους πάνω σε θέματα εκπαιδευτικά, κοινωνικά, ακόμη και πολιτικά ή εθνικά.

Από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα και μετά, όταν η εκπαίδευση αποκτά πλάτος σε εκπαιδευτήρια, μαθητικό και εκπαιδευτικό δυναμικό, αλλά και απλώνεται σε Χώρα και Πόθια, οργανώθηκε και η Εφορεία των Σχολών της Καλύμνου, η οποία ήταν πενταμελής, είχε θητεία δύο ετών, την εξέλεγε ο λαός με καθολική ψηφοφορία, αλλά, για να αναλάβει καθήκοντα και να αρχίσει το έργο της, έπρεπε να την εγκρίνει ο μητροπολίτης.

Η επιλογή των εκπαιδευτικών ξεκινούσε από την εκκλησία και ολοκληρωνόταν από την δημογεροντία, η οποία αναλάμβανε τις δαπάνες της λειτουργίας των σχολείων και κυρίως τις αμοιβές των δασκάλων. Ο δάσκαλος για να έχει το δικαίωμα να μπει στον κατάλογο από τον οποίο θα επιλέξει όσους έχει ανάγκη η δημογεροντία σε συνεργασία με την Εφορεία Σχολείων, πρέπει να έχει εξασφαλίσει «πιστοποιητικό φρονημάτων» από την εκκλησία, η οποία έχει τίτλο: «**Ενδεικτικόν**» το οποίο εκδίδεται από το μητροπολίτη, ο οποίος υπογράφει την άδεια για κάθε σχολικό έτος, τονίζοντας ότι ο εφοδιασμένος με την «ένδειξιν» αυτή είναι

⁶ Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΑ, σελ. 123, Εκδοτική Αθηνών, 1975.

υποχρεωμένος να συμμορφώνεται με ακρίβεια προς τη διδασκαλία της ορθόδοξης εκκλησίας και να απέχει από καθετί που δεν είναι σύμφωνο με τα καθιερωμένα από άποψη θρησκευτική, ηθική και πολιτική. Αυτές οι τρεις συντεταγμένες της εκπαίδευσης αποκαλύπτουν τον ηθοπλαστικό και φρονηματιστικό σκοπό που υπηρετούσε η εκπαίδευση.

Ο ρόλος της εκκλησίας στην εκπαίδευση δεν ήταν αποτέλεσμα μονομερούς και αυθαίρετης απόφασης του επισκόπου, αλλά έχαιρε και τη καθολική έγκριση του λαού. Ο λαός εμπιστευόταν μόνο την εκκλησία για τους εξής λόγους:

- 1) Η εκκλησία ως θεσμός είχε την ευρύτερη κοινωνική αποδοχή και ήταν φορέας κοινωνικοποίησης πάνω από παρατάξεις και φατρίες. Η εξουσία της πήγαζε από την ανώτερη και μεταφυσική δύναμη, από το Θεό, και δεν μπορούσε κανένας να την αμφισβητήσει ή να την αξιολογήσει. Επιπλέον, τα κηρύγματα της εκκλησίας για αταξική ενότητα του ποιμνίου της, χωρίς διάκριση φτωχών και πλουσίων, ήταν πάντοτε ευχάριστα και ευπρόσδεκτα από τον καλυμνιακό λαό.
- 2) Στους κόλπους της εκκλησίας υπήρχαν οι εγγράμματοι ή τουλάχιστον αυτοί που γνώριζαν γραφή και ανάγνωση.
- 3) Ο χώρος της εκκλησίας, τα κελιά του κάθε ναού και ο γυναικωνίτης ήταν ιεροί χώροι κατάλληλοι για τη μύηση στα γράμματα και στο θείο λόγο.
- 4) Η εκκλησία είχε τα δικά της βιβλία, που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως διδακτικά βιβλία.

Η εκκλησία κατέκτησε το ρόλο του συντονιστή και του πρωτεργάτη της εκπαίδευσης, και αυτή η αντίληψη αποτέλεσε στοιχείο της κυρίαρχης ιδεολογίας από την εποχή της πολιτείας του κάστρου μέχρι και τον 20^ο αιώνα καθώς σε όλη τη μακρά αυτή ιστορική πορεία ο εκπαιδευτικός ρόλος της εκκλησίας ήταν αυτονόητη θεσμική λειτουργία και για τον λαό και για την εκκλησία.

10.3 Ο κανονισμός της Ιεράς Μητροπόλεως Καλύμνου

Πρωτοτυπία παρουσιάζει η διοικητική διάρθρωση των ενοριών όπως αυτή κωδικοποιήθηκε στον «Κανονισμό του ιερού Ενοριακού Κλήρου της Νήσου Καλύμνου»⁷, το 1904⁸ από τον τότε μητροπολίτη Λέρου και Καλύμνου Σωφρόνιο και υπογράφηκε από όλους τους ιερείς της Καλύμνου. Συντάκτης του Κανονισμού ήταν ο μέγας ιεροκήρυκας Μιχαήλ Γαλανός. Ο Κανονισμός αποτελείται από 53 άρθρα.

⁷ Αρχαία ιεράς Μητρόπολης Καλύμνου.

⁸ Το 1904 είναι και το έτος ίδρυσης του Αναγνωστηρίου «ΑΙ ΜΟΥΣΑΙ».

Τα άρθρα του Κανονισμού είναι:

Άρθρο 1^ο: Απαντες οι ορθόδοξοι χριστιανοί της νήσου Καλύμνου, μίαν και μόνην Κοινότητα αποτελούντες, διαιρούνται σε τρεις μεγάλες ενορίες. Η κάθε μια από αυτές τις ενορίες αποτελείται από άλλες δύο μικρότερες, της Πόθιας και της Χώρας.

Άρθρο 2^ο: Η πρώτη μεγάλη ενορία αποτελείται από τις ενορίες του Σωτήρος Χριστού και της Παναγίας. Η δεύτερη αποτελείται από τις ενορίες του Αγίου Νικολάου και του Προδρόμου. Η Τρίτη αποτελείται από τις ενορίες της Υπαπαντής και του Αγίου Χαραλάμπους.

Άρθρα 3^ο-6^ο: Στις τρεις αυτές βασικές ενορίες προσαρτώνται οι άλλες ενορίες:

- a) Παναγία-Χριστός: Καλαμιώτισσα, Ανάσταση, Παναγιά του κάστρου.
- b) Πρόδρομος-Άγιος Νικόλαος: Άγιος Βασίλειος, Θεολόγος.
- c) Άγιος Χαραλάμπος-Υπαπαντή: Ευαγγελίστρια, Άγιος Μάμμας, Άγιος Στέφανος.

Άρθρο 7^ο: Το έτος της εφημερίας άρχεται από την 1^η Σεπτεμβρίου και λήγει την 31^η Αυγούστου.

Άρθρα 8^ο-15^ο: Περιέχονται τα υπηρεσιακά καθήκοντα-δικαιώματα των ιερέων.

Άρθρα 16^ο-18^ο: Το ωράριο των ιερών ακολουθιών.

Άρθρα 19^ο-25^ο: Ρύθμιση οικονομικών θεμάτων.

Άρθρα 26^ο-27^ο: Κοινωνική συμπεριφορά των ιερέων (να μην εισέρχονται σε οινοπωλεία, να μη σκανδαλίζουν κ.τ.ό.).

Άρθρα 28^ο-33^ο: Διακανονισμός των οικονομικών απολαβών από τους γάμους.

Άρθρα 34^ο-36^ο: Απολαβές βαπτίσεων.

Άρθρα 37^ο-39^ο: Οι τυχερές απολαβές από τις κηδείες.

Άρθρα 40^ο-44^ο: Πηγές προέλευσης του εισοδήματος των ιερέων: α) περιφερόμενος δίσκος κάθε Κυριακή, β) η Πρόθεση,⁹ γ) ο δίσκος κατά τη χρήση των πιστών με λάδι της κανδήλας, στις μεγάλες δεσποτικές και θεομητορικές εορτές και στις μνήμες των επίσημων αγίων, δ) από τα βάγια, την Κυριακή των Βαΐων, ε) από τους αγιασμούς κάθε πρωτομηνιάς στα σπίτια και στα καταστήματα, στ) από τις παρακλήσεις και τις ευχές, ζ) από τις ιδιωτικές λειτουργίες, τα σαραντάρια και τα σαρανταλείτουργα.

Άρθρο 45^ο: Υποχρεούνται οι ιερείς να κάνουν δωρεάν τις ιερές πράξεις για τους φτωχούς.

Άρθρο 46^ο: Υποχρέωση του ιερέα να μεταδίδει την Αγία Κοινωνία στους ασθενείς, στα σπίτια τους, οποιαδήποτε ώρα κι αν τον προσκαλέσουν.

⁹ Το χρήμα που συνόδευε το πρόσφορο.

Άρθρο 47^ο: Πώς πρέπει να τελείται το μυστήριο της ιερής εξομολόγησης.

Άρθρο 48^ο: Πώς πρέπει να τελείται το μυστήριο του ιερού ευχελαίου.

Άρθρο 49^ο: Η διανομή των κουλουριών στα νεκροταφεία τα Χριστούγεννα, το Πάσχα και των Αγίων Αποστόλων.

Άρθρα 50^ο-51^ο: Διακανονισμός εσόδων από το φώτισμα τα Θεοφάνεια

Άρθρα 52^ο-53^ο: Πνευματικό Δικαστήριο για τους παραβάτες του Κανονισμού.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του Κανονισμού είναι:

- a) Ο Κανονισμός έχει ως στόχο τη ρύθμιση διοικητικών και οικονομικών θεμάτων.
- b) Τα διοικητικά και οικονομικά θέματα μεταξύ των ιερέων λύνονται με σαφήνεια και δικαιοσύνη.
- c) Από τον Κανονισμό απουσιάζουν οι δικαιοδοσίες του μητροπολίτη.
- d) Απαριθμούνται πολλές πηγές εισοδημάτων για τους ιερείς.
- e) Στο χωρισμό και στη διάρθρωση των ενοριών, η ενορία δεν ταυτίζεται με μία εκκλησία.
- f) Η Πόθια θεωρείται, εκκλησιαστικά, ως συνέχεια της Χώρας της πρώτης πρωτεύουσας της Καλύμνου.
- g) Ο χωρισμός-σύνθεση των ενοριών έχει καθαρά κοινωνικά χαρακτηριστικά.
- h) Η σύνθεση των μεγάλων ενοριών από Χωριανούς και Ποθιανούς μας παραπέμπει στο χωρισμό των φυλών της αρχαίας Ελλάδας, που είχαν πληθυσμό στα ορεινά, στα μεσόγεια και στα παράλια.¹⁰
- i) Η υπαγωγή των μικρών ενοριών στις ενορίες-κορμούς είναι μορφή επιβολής και ελέγχου των εκκλησιαστικών οικονομικών από τις ισχυρές ενορίες.
- j) Στον Κανονισμό καθρεφτίζεται η κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα και κωδικοποιείται το ισχύον εθιμικό δίκαιο.

¹⁰ Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΓΙ, σελ 85-86.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11^ο

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟ

11.1 Στο Κάστρο

Το κάστρο της Χώρας, τόσο το παλαιό όσο και το νέο είχε περιορισμένης έκτασης περιβαλλοντικά προβλήματα. Αν η ρυμοτομία και η πολεοδομία διαμόρφωναν μια πόλη συμπαγή έως ασφυκτική, αυτό δεν θα γεννούσε δυσεπίλυτα προβλήματα. Η διοχέτευση των ομβρίων υδάτων ήταν πολύ απλή υπόθεση. Το επικλινές του εδάφους χρειαζόταν ελάχιστες παρεμβάσεις για τη λύση του αποχετευτικού. Από μόνη της η μορφολογία του χώρου έδινε λύσεις.

Το μοναδικό πρόβλημα που υπήρχε σε όλες τις πόλεις ήταν η διευθέτηση των αποβλήτων και των σκουπιδιών. Τα σπίτια δεν διέθεταν βόθρους γιατί, και να ήθελαν, το βραχώδες έδαφος δεν το επέτρεπε. Δημόσια λουτρά σε μια πόλη που δύσκολα εξασφάλιζε το νερό στις ιδιωτικές και δημόσιες στέρνες δεν ήταν δυνατό να γίνουν. Δημόσια αποχωρητήρια, λόγω του ελάχιστου χώρου που προσέφερε το κάστρο αλλά κυρίως λόγω της πετρώδους υποδομής, ήταν αδύνατο να δημιουργηθούν. Η διαμόρφωση του χώρου έδινε και εδώ την λύση: να ρίχνουν οι κάτοικοι του κάστρου από τον γκρεμό ότι περιττό είχαν. Το βάθος της λαγκάδας, και της ανατολικής και της δυτικής ήταν πολύ μεγάλο.

11.2 Στη Χώρα

Ένα από τα πιο σοβαρά ήταν το περιβαλλοντικό πρόβλημα στη Χώρα. Ανατολικά άνοιγε ο ορμητικός χείμαρος της λαγκάδας του Προδρόμου, ο οποίος με τις βαθιές διαβρώσεις του εδάφους που δημιουργούσε το χειμώνα, είχε διαμορφώσει μια μεγάλη έκταση από χοχλακάρικα χωράφια¹¹. Τα νερά της λαγκάδας της Παναγιάς, το χειμώνα, κατεβαίνουν μέχρι τη Σκάφη, από εκεί διοχετεύονται στο λαγκάδι της Σκάφης και ξεχύνονται στον κεντρικό δρόμο Χώρας-Πόθιας, χωρίς να

¹¹ Στα πωλητήρια και στα προικοσύμφωνα του 17^{ου}-19^{ου} αιώνα αναφέρεται μια περιοχή με το τοπωνύμιο «Χοχλακάρικα», χωρίς να δίνεται καμιά απολύτως εξήγηση για το πού περίπου πέφτει. Και, προφανώς, οι συντάκτες των εγγράφων δεν προσδιόριζαν την ακριβή θέση ή την ευρύτερη περιοχή, επειδή θεωρούσαν περιττό, για την εποχή εκείνη, έναν τέτοιο τοπογραφικό προσδιορισμό. Γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους πιθανότατα τα Χοχλακάρικα να ήταν η περιοχή κάτω από τον Πρόδρομο.

δημιουργεί σοβαρά προβλήματα διάβρωσης του εδάφους. Γι αυτό και η περιοχή αυτή είχε σπίτια και αμπέλια πολύ πριν από την έξοδο της Καλύμνου από το κάστρο.

Η λειτουργία των ελαιοτριβείων στην Κάλυμνο δημιούργησε σοβαρό πρόβλημα ρύπανσης του περιβάλλοντος, αφού τα απόβλητα του ελαιοτριβείου τα πετούσαν στο ρέμα, από όπου περνούσε η «Βασιλική οδός» των καλόγερων του πατριαρχικού μετοχίου της Κυράς στο Άργος. Όταν η Χώρα επεκτάθηκε προς αυτή την πλευρά και ανέβηκε την πλαγιά της Κοκαλαριάς, το πρόβλημα έγινε πολύ πιο σοβαρό για την υγεία των κατοίκων. Επειδή όμως η έξαρση του προβλήματος σημειωνόταν μόνο κάθε ελαιοτριβική περίοδο, οι κάτοικοι υπέμεναν την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Η στοιχειώδης ρυμοτομία που δίνει την εικόνα μιας οργανωμένης πόλης, έρχεται σε αντίθεση με τα σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα της Χώρας. Πρώτα-πρώτα δεν υπήρχαν πηγάδια και το νερό ήταν πολύτιμο και δυσεύρετο αγαθό. Τη λύση την έδιναν οι οικιακές στέρνες οι οποίες ήταν προνόμιο μόνο των ευκατάστατων οικογενειών που έχτιζαν σπίτια με υποδομές. Οι Καλυμνιές αναγκάζονταν να μεταφέρουν νερό με τις λαήνες από πηγάδια που βρίσκονταν έξω από την πόλη. Για το πλύσιμο των ρούχων συνήθιζαν να πηγαίνουν στα πηγάδια και εκεί έκαναν την μπουγάδα τους, τα άπλωναν στους τοίχους για να στεγνώσουν και το απόγευμα επέστρεφαν στα σπίτια τους.

Τα νερά της μπουγάδας δημιουργούσαν εστίες μόλυνσης, γεγονός που υποχρέωσε τη δημογεροντία να εκδώσει διαταγή με την οποία απαγόρευσε το πλύσιμο των ρούχων σε όλα τα πηγάδια προσδιορίζοντας σε ποια πηγάδια να πλένουν οι Καλυμνιές τα ρούχα τους. Ένα από αυτά ήταν το πηγάδι του Αγίου Κωνσταντίνου, στον Πάνορμο, κάτω από το Γαϊδουρόραχο. Ο λόγος ήταν ότι το πηγάδι αυτό ήταν δίπλα σε ρέμα με τρεχούμενο νερό, που κρατούσε μέχρι το καλοκαίρι. Το καλοκαίρι οι Καλυμνιές έβρισκαν τη λύση στις ακρογιαλιές των Λιναριών, του Πλατύ Γιαλού για τα μάλλινα ρούχα.

Μεγάλο πρόβλημα ήταν οι σκουπιδότοποι που περιέβαλλαν την πόλη. Κάθε ενορία είχε έναν σκουπιδότοπο. Μεγαλύτεροι σκουπιδότοποι ήταν της Σκάφης, της λαγκάδας του Προδρόμου και του Ταξιάρχη.

Δημόσια αποχωρητήρια δεν υπήρχαν. Οι δρόμοι στις γειτονιές ρυπαίνονται ανεξέλεγκτα από ανθρώπους και ζώα και τα νερά από τις μπουγάδες πετιούνταν είτε στις αυλές και στους κήπους είτε στο δημόσιο δρόμο. Όταν όμως η δημογεροντία

οργάνωσε τη δημόσια καθαριότητα η κατάσταση έγινε κάπως καλύτερη, αλλά η έλλειψη αποχετευτικών υποδομών καθιστούσε το πρόβλημα χρόνιο και άλυτο.

Κίνδυνος για την υγεία των κατοίκων ήταν τα ψόφια ζώα στους δρόμους. Δημιουργούσαν πρόβλημα όχι μόνο ρύπανσης αλλά και μόλυνσης. Την κατάσταση την επιδεινώναν οι ρυπογόνες δραστηριότητες των κατοίκων έξω από την πόρτα τους. Έσφαζαν τα αμνοερίφια και τα γουρούνια στις αυλές τους, στο δημόσιο δρόμο όπου και τα έπλεναν. Οι εικόνες αυτές επικράτησαν μέχρι και τον 20^ο αιώνα.

Οι μεταφορές γίνονταν από το χάραμα του ήλιου μέχρι το απόγευμα με μοναδικά μέσα τα γαϊδούρια και τα μουλάρια που έσερναν τα κάρα μεταφοράς οικοδομικών υλικών. Ακόμη υπήρχαν τα γαϊδούρια των μανάβηδων, των εμπόρων αλλά και της καθαριότητας. Η καθημερινή διέλευση των ζώων είχε σαν αποτέλεσμα την ρύπανση των δρόμων από τα περιττώματά τους.

Το τεράστιο πρόβλημα όμως της δημόσιας και οικιακής καθαριότητας έπεφτε στους ώμους της Καλυμνιάς νοικοκυράς η οποία αγωνιζόταν καθημερινά να διατηρήσει καθαρούς τους εξωτερικούς χώρους, το σπίτι και τα ρούχα της οικογένειας. Χωρίς την προσπάθεια της Καλυμνιάς νοικοκυράς το φυσικό περιβάλλον της Καλύμνου και η υγιεινή των πόλεων θα ήταν σε κατάσταση υψηλού κινδύνου.

11.3 Στην Πόθια

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα της Χώρας μεταφέρθηκαν αυτούσια και στην Πόθια. Στο λιμάνι καταλήγουν οι μεγάλοι χειμάρροι που ξεκινούν από το Φάραγγα με τα νερά του Άργους, από τη Χώρα και από το Φλασκά. Οι χειμάρροι είναι ορμητικοί και η Πόθια διαβρώνεται από τους χειμάρρους και συγκεντρώνει τα σκουπίδια της Χώρας. Ο ασφαλέστερος δρόμος σύνδεσης Χώρας-Πόθιας το χειμώνα είναι αυτός που ξεκινά από τον Χριστό, ανεβαίνει στο Παρθεναγωγείο, στην Ανάσταση, στην Αγία Μαρίνα και φτάνει στην Ανάληψη.

Ο κύριος όγκος του ορμητικού νερού των χειμάρρων, κατεβαίνοντας στην παραλία, συγκεντρωνόταν έξω από το Χριστό και διέφευγε προς τη θάλασσα. Σοβαρό θέμα ήταν το αποχετευτικό, γιατί τα περισσότερα σπίτια δεν διέθεταν εγκαταστάσεις συγκέντρωσης λυμάτων και αποβλήτων. Τα περιβαλλοντικά προβλήματα στα μαράσια του Αγίου Νικολάου και Αγίου Στεφάνου είναι χειρότερα. Τα απόβλητα των σπιτιών από το μαράσι του Αγίου Νικολάου μεταφέρονταν σε τενεκέδες και ρίχνονταν στο λιμάνι.

Ο αγώνας της δημογεροντίας για την καθαριότητα ήταν συνεχής και μεγάλος όμως ήταν τέτοια η φύση και η διαμόρφωση του φυσικού χώρου της Πόθιας και τέτοιες οι συνθήκες που γεννούσαν προβλήματα και δύσκολα μπορούσε να απαλλαγεί η πόλη από αυτά.¹² .

¹² Το αποχετευτικό σύστημα σήμερα έχει λυθεί, αλλά η διευθέτηση των ομβρίων υδάτων ακόμη δεν έχει αντιμετωπιστεί πλήρως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12^ο

Η ΤΑΞΗ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΩΝ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

12.1 Επίπεδο παιδείας

Η μορφωτική δύναμη είναι από τις ισχυρότερες σε κάθε κοινωνία, από την αρχαιότητα έως σήμερα. Οι κάτοχοι της γνώσης και της σοφίας υπήρξαν πάντοτε τα πρόσωπα που ασκούσαν επιρροή στο λαό και στους άρχοντες. Η δύναμη όμως της γνώσης, στους νεότερους χρόνους, ξεκινάει από την οργάνωση της εκπαίδευσης; Ως κοινωνικού θεσμού προστατευόμενου από την πολιτεία.

Μέχρι και το 18^ο αιώνα η παιδεία βρίσκεται σε νηπιακή ηλικία. Ο λειτουργικός αναλφαβητισμός καλύπτει σχεδόν το σύνολο του λαού, ο οποίος ασχολείται με το σφουγγάρι, τη γεωργία, την κτηνοτροφία και παρόμοιες παραγωγικές δραστηριότητες. Όσοι γνώριζαν γραφή και ανάγνωση ήταν οι μορφωμένοι της κοινωνίας και αναλάμβαναν καθήκοντα γραμματέων και συμβολαιογράφων. Από τα τέλη του 18^{ου} έως τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, η εκπαίδευση άρχισε να αναγνωρίζεται στην Κάλυμνο ως κοινωνικό αγαθό. Στην αρχή της τρίτης δεκαετίας του 19^{ου} αιώνα αρχίζει να αποκτά οντότητα και δυναμική.

12.2 Προνόμιο των πλουσίων

Το πρωτοποριακό βήμα της δωρεάν παιδείας στην Κάλυμνο γίνεται με απαίτηση του λαού. Ωστόσο, συνεχίζει η εκπαίδευση να έχει ταξικό χαρακτήρα. Μπορεί ο λαός να επιβάλλει στους προκρίτους τη δωρεάν στοιχειώδη εκπαίδευση, στα σπίτια της Παναγίας, όμως η ανώτερη μόρφωση και οι σπουδές που θα εξασφαλίσουν σ' έναν νέο τη δύναμη της γνώσης για να αποκτήσει κοινωνική ισχύ και κύρος παραμένει προνόμιο των εύπορων, γιατί αυτή η εκπαίδευση είναι ιδιωτική. Τα παιδιά των ευκατάστατων οικογενειών, κυρίως των εμπόρων και των πλούσιων ναυτικών σπουδάζουν κοντά σε δασκάλους, εντός και εκτός Καλύμνου, και στη συνέχεια πηγαίνουν στη Σμύρνη, στην Πόλη και στην Οδησό, για ανώτερη μόρφωση. Στην κοινωνική διαστρωμάτωση με κριτήριο τη γνώση υπάρχει ένα βαθύ χάσμα μεταξύ των δύο τάξεων, των μορφωμένων και των ανθρώπων του λαού. Η ανώτερη τάξη αποτελεί για αιώνες (μέχρι την άνοδο της αστικής τάξης το 18^ο αιώνα) την ελάχιστη μειοψηφία και απέναντι στέκει η συντριπτική πλειοψηφία του λαού

(99%). Το μορφωτικό επίπεδο του λαού είναι πολύ χαμηλό, αλλά και οι οικονομικές δυνατότητες για μόρφωση των παιδιών και κοινωνική καταξίωση είναι ανύπαρκτες. Οπότε, αναπαράγεται και η ανισότητα μέσα από το σύστημα της εκπαίδευσης, όσο αυτό παραμένει στάσιμο.

12.3 Η κοινωνική θέση των ισχυρών της γνώσης

Η ανώτερη τάξη των ισχυρών της γνώσης έχει τη δική της λειτουργία, που τη φέρνει πιο κοντά στο λαό απ' ό τι στην εξουσία. Ενώ ελέγχει τη λειτουργία της κοινωνίας, δεν ταυτίζεται με την τάξη των ισχυρών της πολιτικής δύναμης. Μπορεί να συνεργάζεται, αλλά έχει συνείδηση της δύναμής της και διαφοροποιείται ταξικά από τους τοπικούς άρχοντες και τους εκπροσώπους του σουλτάνου. Η τάξη αυτή διαθέτει μια δύναμη που κινείται συνήθως έξω από το πλαίσιο που ορίζει το κατεστημένο και η ιδεολογία της κυρίαρχης τάξης (των προκρίτων, των οικονομικά ισχυρών και της εκκλησιαστικής ηγεσίας) και είναι φορέας του Διαφωτισμού¹³ και της κοινωνικής αλλαγής. Αν και είναι ανώτερη κοινωνικά τάξη, με κριτήριο διαστρωμάτωσης την κατοχή της γνώσης και της κοινωνικής δύναμης που απορρέει από αυτήν, στην ευρύτερη κοινωνική διαστρωμάτωση έρχεται αντιμέτωπη με τους ισχυρούς της γαιοκτησίας και του τζακιού. Είναι η εξουσία του πνεύματος, που θα συνασπιστεί με την αστική τάξη, τους ισχυρούς του χρήματος, και φορείς των ιδεών του Διαφωτισμού. Και ενώ σε άλλες κοινωνίες η τάξη των πνευματικών ανθρώπων συμάχησε με την άρχουσα τάξη του κατεστημένου των κοτζαμπάσηδων και των προκρίτων, στην Κάλυμνο οι ανάγκες ενός λαού που ένα μεγάλο ποσοστό του ασχολείται με τη θάλασσα και το εμπόριο διαμόρφωσαν ανάγκες και κοινωνική ιδεολογία που έδωσαν βάρος στη μόρφωση. Μέσα σ' αυτό το κοινωνικό κλίμα, η τάξη των ανθρώπων της γνώσης και της μόρφωσης έκλινε πολύ εύκολα προς την απαίτηση του λαού.

12.4 Στραμμένοι στο Εθνικό Κέντρο

Οι Καλύμνιοι και στο θέμα της εκπαίδευσης έχουν στραμμένα τα βλέμματά τους στο εθνικό κέντρο. Παρακολουθούν το σχεδιασμό και τους εκπαιδευτικούς θεσμούς του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Αυτό επιβεβαιώνουν έγγραφα της

¹³ Η Κάλυμνος δεν υπήρξε ποτέ αποκομμένη από τον έξω κόσμο και το κίνημα του ευρωπαϊκού Διαφωτισμού. Το επάγγελμα του θαλασσινού και από την άλλη οι σπουδές στη Σμύρνη και στην Πόλη κρατούσαν την Κάλυμνο πάντοτε μέσα στο κλίμα των κάθε φορά νέων ιδεών.

εποχής, αλλά και τα βιβλία που χρησιμοποιούσαν στην Κάλυμνο μέχρι τον 20^ο αιώνα για το γυμνάσιο. Όλα ήταν από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα και είχαν εκδοθεί από το Υπουργείο Θρησκευμάτων: Αρχαία Ελληνικά, Νέα Ελληνικά, Γεωγραφία, Ιστορία, Μαθηματικά.

Για τη χρηματοδότηση της δωρεάν εκπαίδευσης, σε όλη την ελληνική επικράτεια, τα σχολεία συντηρούνταν με αυθόρμητες προσφορές των κατοίκων και των μοναστηριών¹⁴. Ένα λαμπρό παράδειγμα ήταν ο Ιωάννης Βαρβάκης, ο οποίος δήλωσε στο βουλευτικό σώμα ότι είχε καταθέσει στην Τράπεζα της Μόσχας 300000 ρούβλια, με τόκο 5%, για την αμοιβή των δασκάλων ενός κεντρικού σχολείου, του «Βαρβακείου»- μια πράξη που θα τη μιμηθούν αργότερα και Καλύμνιοι πλούσιοι ναυτικοί και έμποροι, οι οποίοι προθυμοποιήθηκαν να στηρίξουν οικονομικά το ανέβασμα του επιπέδου της εκπαίδευσης στην Κάλυμνο, αλλά θα προσκρούσουν στην άρνηση των προκρίτων και του δεσπότη. Τέλος, από το 1825 και μετά, στην Αθήνα λειτουργούσαν πέντε σχολεία, δύο «Αλληλοδιδασκτικής», το ένα για κορίτσια, δύο «Ελληνικής Γλώσσας» και ένα «Ιστορίας Φιλοσοφικών Επιστημών». Την εποχή αυτή άρχισαν να λειτουργούν αξιόλογα σχολεία στην Τήνο, στη Σίφνο, στην Πάρο, στη Νάξο, στην Πάτμο και αλλού, στην Ύδρα, στο Ναύπλιο, στην Αίγινα, στην Τριπολιτσά κ.λπ.

Για το διδακτικό προσωπικό ο νόμος του 1834, χωρίζει τους δασκάλους σε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με τη μόρφωση και το βαθμό που πήραν στο απολυτήριο:

- Διδασκάλους Νομών και Επαρχιών, Διδασκάλους Δήμων Α' τάξεως (όσοι είχαν Απολυτήριο «Άριστα».
- Διδασκάλους Δήμων Β' τάξεως (όσοι είχαν Απολυτήριο «Λίαν Καλώς»), και Γ' τάξεως (όσοι είχαν Απολυτήριο «Καλώς»).

Το γνωστικό πεδίο για ένα δάσκαλο Α' τάξεως περιέχει μαθήματα που πρέπει να κατέχει επαρκέστατα, είναι κυρίως ανθρωπιστικού χαρακτήρα,¹⁵ και, παράλληλα, μαθήματα που θα καλύπτουν τις στοιχειώδεις καθημερινές ανάγκες των συναλλαγών και των πρακτικών δραστηριοτήτων.

Αυτή ήταν η κατάσταση της παιδείας στο πανελλήνιο και στο νησιωτικό περίγυρο της Κάλυμνου. Η Κάλυμνος βρίσκεται στην πρωτοπορία των νησιών και

¹⁴ Θεοφάνης Χατζηστεφανίδης, Ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης (1821-1986), Εκδόσεις Παπαδήμα, σελ 42.

¹⁵ Για το δημοτικό προβλέπονται τα ακόλουθα μαθήματα, που θα μείνουν τα ίδια για έναν και πλέον αιώνα: 1) Χριστιανική Κατήχηση, 2) Ανάγνωση, 3) Αριθμητική, 4) Ιερά και Ελληνική Ιστορία, 5) Γεωγραφία, 6) Φυσικές Επιστήμες, 7) Ζωγραφική, 8) Γυμναστική και 9) Ωδική.

των πόλεων που θεσπίζουν δημόσια και δωρεάν στοιχειώδη εκπαίδευση με απαίτηση του λαού. Η δυσκολία της Καλύμνου των 5000 κατοίκων της τρίτης δεκαετίας του 19^{ου} αιώνα ήταν η οργάνωση της κοινοτικής εκπαίδευσης και η στελέχωσή της με άξιους και ικανούς εκπαιδευτικούς. Και επειδή οι Καλύμνιοι των αρχών του 19^{ου} αιώνα πίστευαν ότι αποτελούσαν αναπόσπαστα μέλη του ελληνισμού, που με την ελληνική επανάσταση θεμελιώνει και τη γεωγραφική οντότητα και παρουσία, ζήτησαν τη βοήθεια του εθνικού κέντρου, παρόλο που η Κάλυμνος ήταν τρομοκρατούμενη.

12.5 Αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα

Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης και η επιλογή του διδακτικού προσωπικού ανήκει στην απόλυτη αρμοδιότητα της εκκλησίας, ενώ η πολιτική εξουσία αναλαμβάνει το βάρος της μισθοδοσίας των δασκάλων, όταν η στοιχειώδης εκπαίδευση άρχισε να παρέχεται δωρεάν στα παιδιά του λαού και δεν ήταν μόνο αγαθό των πλούσιων οικογενειών. Το αναλυτικό πρόγραμμα, δηλαδή η επεξεργασία των κεφαλαίων και των ενοτήτων που θα καλυφθούν διδακτικά σε μια τάξη για ένα χρόνο, όπως και η κάθετη οργάνωση της διδακτέας ύλης ήταν στην αρμοδιότητα του δασκάλου και του διευθυντή του σχολείου, αλλά η επιλογή των μαθημάτων, ο αριθμός των ωρών διδασκαλίας για κάθε ένα μάθημα και το περιεχόμενο των σπουδών ήταν αποκλειστική δικαιοδοσία της εκκλησίας. Τα μαθήματα στα σχολεία στοιχειώδους εκπαίδευσης ήταν τα καθιερωμένα πανελληνίως: Γραφή, Ανάγνωση, Αριθμητική, Θρησκευτικά, Ιστορία και Γεωγραφία. Οι διδακτικές ώρες ήταν το 70% υπέρ της ανθρωπιστικής παιδείας.

Το έτος 1836, με το διάταγμα της 31^{ης} Δεκεμβρίου¹⁶, στο τριτάξιο «Ελληνικόν Σχολείον», η Α' τάξη έχει τις εξής διδακτικές ώρες: Ελληνικά 12, Ιερά Ιστορία 2, Γεωγραφία 3, Αριθμητική 3, Φυσική Ιστορία-Φυσική και Χημεία 3, Γαλλικά 4, Καλλιγραφία 2, σύνολο 29 ώρες. Στη Β' τάξη φεύγει η Ιερά Ιστορία και στη θέση της μπαίνει η Κατήχηση (3). Μειώνεται η Γεωγραφία στις 2 ώρες και προστίθενται η Ιστορία με 3 ώρες, σύνολο ωρών 31. Στην Γ' τάξη σταματάνε τα Θρησκευτικά, η Καλλιγραφία και η Αριθμητική, για να μπουν στη θέση τους η Σύνθεσις 3, η Γεωμετρία και Φυσική 3, οι Αρχές Ανθρωπολογίας ή Ηθικής 2 και τα Λατινικά 3.

Το 1864, το Ελληνικό Σχολείο από τριτάξιο γίνεται τετρατάξιο, όπως και το γυμνάσιο, και τα Ελληνικά στην πρώτη τάξη γίνονται 14 ώρες. Στο γυμνάσιο οι ώρες

¹⁶ Διάταγμα 31 Δεκεμβρίου 1836/12 Ιανουαρίου 1837 «Περί Κανονισμού των Ελληνικών σχολείων και Γυμνασίων, περί Ωρολογίου Προγράμματος Ελληνικών σχολείων».

των Αρχαίων Ελληνικών από 8, 6, 5, 4 στην Α', Β' Γ', Δ' τάξη αυξάνονται σε 10, 9, 9, 9, αντίστοιχα. Το ωρολόγιο πρόγραμμα του ελεύθερου Ελληνικού Σχολείου εφαρμόζεται και στην Κάλυμνο, αφού η Κάλυμνος ακολουθεί βήμα προς βήμα την πορεία της ελλαδικής εκπαίδευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13^ο

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ

13.1 Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Δήμου Καλυμνίων

Σύμφωνα με το Τεχνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Δήμου Καλυμνίων για το έτος 2011, σχεδιάζονται για υλοποίηση τα ακόλουθα έργα:

1. Εξοπλισμός και προβολή καταδυτικού πάρκου
2. Μελέτη πλαίσιο ανάπλασης οικισμών Σκάλια-Εμπορείος.
3. Δημιουργία και συντήρηση αναρριχητικών διαδρομών.
4. Εξοπλισμός και προβολή αναρριχητικού κέντρου
5. Ολοκληρωμένη ανάπλαση Εμπορείου.
6. Μετατροπή του παραδοσιακού ελαιοτριβείου Παναγιάς Γαλατιανής σε Μουσείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς.
7. Ολοκληρωμένη ανάπλαση Σκαλιών
8. Βελτίωση κοινόχρηστων χώρων και οδικού δικτύου-Αυτεπιστασία
9. Αναπλάσεις Νήσου Καλύμνου
10. Κατασκευή ιατρείου Ψερίμου
11. Ασφαλτοστρώσεις οδικού δικτύου Καλύμνου
12. Πλήρης ασύρματη ευρυζωνική κάλυψη όλων των περιοχών του Δήμου
13. Master Plan διερεύνησης δυνατοτήτων σύμπραξης του Δήμου με τον ιδιωτικό τομέα.
14. Επισκευή ανακαίνιση Δημοτικού Μεγάρου.
15. Απαλλοτριώσεις οικοπέδων και εδαφικών εκτάσεων
16. Στατική ενίσχυση και αποκατάσταση σε ευρεία κλίμακα του Καρπάθειου 4^{ου} Δημοτικού σχολείου.
17. Στατική ενίσχυση και αποκατάσταση 2^{ου} Γυμνασίου-Λυκείου Ψιλιανής.
18. Μελέτες για το έργο στατική ενίσχυση και αποκατάσταση σε ευρεία κλίμακα των σχολείων Καρπάθειου 4^{ου} Δημοτικού σχολείου και 2^{ου} Γυμνασίου-Λυκείου.
19. Αποκατάσταση ΧΑΔΑ Δήμου Καλύμνου
20. Μελέτη περιφερειακού Δικτύου διασύνδεσης Λιμένος-Αεροδρομίου
21. Χερσαίες εγκαταστάσεις καταδυτικού πάρκου Καλύμνου
22. Γενικό πολεοδομικό σχέδιο Καλύμνου

23. Επισκευή και ανακαίνιση κτιρίου πρώην Α.Τ. Χώρας
24. Κατασκευή τεχνικών έργων εντός της κοίτης του ρέματος Λαγκάδι-Δραπέτη Καλύμνου
25. Αποχέτευση τουριστικών περιοχών
26. Διανοίξεις οδών στη Νήσο Κάλυμνο
27. Μελέτη ανάπτυξης του αναρριχητικού τουρισμού
28. Μελέτη ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού
29. Μελέτη ανάπτυξης του σπηλαιολογικού τουρισμού
30. Εκπόνηση του Destination Marketing του Δήμου Καλυμνίων
31. Καταγραφή, ψηφιοποίηση και δημιουργία γεωγραφικής βάσης πληροφοριών και διαδικτυακής πύλης προβολής των αρχαιολογικών και πολιτιστικών θησαυρών της Καλύμνου-ΗΛΠΟΛ.
32. Ανάδειξη και αξιοποίηση μύλων Χρυσοχεριάς.
33. Μελέτη θαλάσσιου τμήματος καταδυτικού πάρκου-Κατασκευή τεχνητών υφάλων και βύθιση σκαφών για την προστασία και ανάπτυξη των αλιευτικών πόρων.
34. Πρόγραμμα εμπλουτισμού παραλιών με άμμο.
35. Αντιδιαβρωτικές παρεμβάσεις στις δυτικές παραλίες της Καλύμνου.
36. Σύνταξη φακέλου για την αξιοποίηση των θερμοπηγών.
37. Ολοκλήρωση δρόμου Βουβάλι-Λαφάσι
38. Αντιμετώπιση καθίζησης-κατολίσθησης δρόμου προς Πλατύ-γιαλό.
39. Επισκευή και συντήρηση οδικού δικτύου κοινόχρηστων χώρων και δημοτικών ακινήτων-Αυτεπιστασία ανά έτος.
40. Τσιμεντοστρώσεις μικρών δρόμων και κοινόχρηστων χώρων.
41. Ολοκλήρωση και λειτουργία ΧΥΤΑ Καλύμνου.
42. Επεξεργασία και αξιοποίηση απορριμμάτων.
43. Αγορά ενός απορριματοφόρου, ενός γερανοφόρου και ενός εκσκαφέα.
44. Πρόγραμμα εξοικονόμησης ενέργειας στα δημοτικά κτίρια και εγκαταστάσεις.
45. Εξοικονόμηση ενέργειας στο σύστημα θέρμανσης του δημοτικού κολυμβητηρίου.
46. Ερευνητικό πρόγραμμα όμβριων υδάτων από Α.Π.Θ.
47. Αποκατάσταση και αισθητική αναβάθμιση ρέματος Αγίου Κωνσταντίνου.
48. Θρυμματισμός επικίνδυνων ογκόλιθων σε διάφορες περιοχές της Καλύμνου.
49. Επισκευή και συντήρηση πράνων στα Μαράσια της Καλύμνου.
50. Προστασία και διαχείριση Ελαιώνα Ψερίμου.

51. Ολοκλήρωση της χάραξης Αιγιαλού, παραλίας και οικοδομικές γραμμές σε όλες τις παράκτιες περιοχές.
52. Υπογείωση δικτύων ΟΤΕ, ΔΕΗ.
53. Πλακοστρώσεις στις υποβαθμισμένες γειτονιές Καλύμνου.
54. Κλειστό γυμναστήριο Καλύμνου
55. Επισκευή και συντήρηση δημοτικού γηπέδου ΒΑΘΥ.
56. Κατασκευή Χλοοτάπητα στο Δημοτικό γήπεδο ΒΑΘΥ
57. Επισκευή και συντήρηση σχολικών κτιρίων
58. Ειδικό πρόγραμμα ολοκληρωμένης διαχείρισης στη θάλασσα και παράκτια περιοχή Καλύμνου-Κω.
59. Ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης των σπογγοφόρων πεδίων του Αιγαίου, του Ιονίου και του Κρητικού πελάγους.
60. Δημιουργία και λειτουργία λατομικής περιοχής Καλύμνου
61. Συντήρηση κοινόχρηστων χώρων και δημοτικών κτιρίων Τελέντου.
62. Συντήρηση και επισκευή κτιρίων ακινήτων δήμου
63. Διάνοιξη δρόμου οικισμού Παλιονήσου
64. Εγκαταστάσεις ηλεκτροφωτισμού κοινής χρήσης
65. Μελέτη κατασκευής μονάδας αφαλάτωσης στην Κάλυμνο
66. Διάνοιξη, ασφαλτόστρωση δρόμου από Αγία Αικατερίνη προς Κεφάλια.
67. Κατεδαφίσεις ετοιμόρροπων κτισμάτων.
68. Δημιουργία χώρων στάθμευσης
69. Προμήθεια εξοπλισμού ελέγχου οδοποιίας και κατασκευών.
70. Τοπογραφικές μελέτες
71. Καθαρισμός και επισκευή ρημιών ΒΑΘΥ
72. Αγορά σκάφους για την προστασία αλιευτικών πόρων.
73. Αποκατάσταση ζημίας Καλαμίτσι
74. Αποκατάσταση παραλίας Μασουριού από την πτώση του τοιχίου αντιστήριξης
75. Αξιοποίηση ακινήτου Τσαμάδου
76. Πλακοστρώσεις δρόμου περιοχής Φανταρίας και δρόμου από Επαρχείο έως ΚΑΠΗ Καλύμνου.
77. Διασύνδεση Καλύμνου-Λέρου
78. Αντιπλημμυρικές εργασίες Καλύμνου για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας

13.2 Σχέδιο Μάρκετινγκ (Marketing) για τον τουρισμό της Καλύμνου

Τα προβλήματα του καλύμνικου τουρισμού που γνώρισε σημαντική πτώση την τελευταία δεκαετία, αποτέλεσαν το λόγο για την εκπόνηση του Σχεδίου Μάρκετινγκ. Η άνθηση του αναρριχητικού τουρισμού δεν μπόρεσε να αντισταθμίσει την μεγάλη κάμψη των τουριστών που διακινούν οι tour operators της Ευρώπης και που οδήγησε τόσο σε μείωση εσόδων όσο και σε συρρίκνωση της τουριστικής σεζόν. Επιπλέον, δεν υπάρχει μια διαμορφωμένη ελκυστική εικόνα της Καλύμνου στην ελληνική αγορά, γεγονός που δυσχέρανε την προσέλκυση αξιόλογου αριθμού παραθεριστών. Η σταθερή υποχώρηση των τουριστικών μεγεθών και η αδυναμία επηρεασμού της αγοράς με τις εφαρμοζόμενες τα τελευταία χρόνια ενέργειες τουριστικής προβολής, ώθησε το Δήμο Καλύμνου και τις τουριστικές επιχειρήσεις του νησιού να αναζητήσουν πιο αποτελεσματικές μεθόδους προβολής μέσα από ένα συγκροτημένο Σχέδιο Μάρκετινγκ. Έτσι εκπονήθηκε το Σχέδιο αυτό με σκοπό να υποστηριχθεί σε τεχνοκρατικό και πρακτικό επίπεδο αυτή η προσπάθεια. Το κρίσιμο σημείο του Σχεδίου είναι η ανάγκη για αλλαγή. Προϋπόθεση για να βελτιωθούν οι τουριστικές επιδόσεις της Καλύμνου είναι να αλλάξουν οι μέχρι σήμερα δράσεις και ο τρόπος οργάνωσης της τουριστικής προβολής. Η συνέχιση των σημερινών δράσεων απλώς θα αναπαραγάγει τη σημερινή κατάσταση. Κατά συνέπεια, από τη στιγμή που κρίνεται ότι ο τουρισμός της Καλύμνου δεν ακολουθεί μια επιθυμητή πορεία και ότι η μέχρι τώρα τουριστική προβολή δεν υπήρξε αποτελεσματική, θα πρέπει να τεθεί σε διαφορετική βάση ο σχεδιασμός του Δήμου. Το Σχέδιο Μάρκετινγκ δεν υπεισέρχεται σε θέματα έργων ή επενδύσεων αλλά εστιάζει αποκλειστικά στη συλλογική προσπάθεια των Καλύμνιων να προσελκύσουν περισσότερους τουρίστες στο νησί. Αυτό θα το καταφέρουν εφαρμόζοντας δοκιμασμένες τεχνικές στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου Σχεδίου Μάρκετινγκ. Ο Δήμος και οι άλλοι φορείς της Καλύμνου μπορούν άμεσα να αναβαθμίσουν τις δραστηριότητες στον τομέα του μάρκετινγκ και να αξιοποιήσουν με πιο αποδοτικό τρόπο τα κονδύλια που διατίθενται για αυτόν το σκοπό. Το μάρκετινγκ είναι η επιστήμη της αποτελεσματικότητας που μας επιτρέπει να μεγιστοποιήσουμε τα επικοινωνιακά και εμπορικά οφέλη από έναν πεπερασμένο προϋπολογισμό προβολής. Σαφής προτεραιότητα δίνεται στην προσέλκυση περισσότερων Ελλήνων παραθεριστών στην Κάλυμνο με τη διαμόρφωση μιας πιο

ελκυστικής εικόνας για το νησί. Η ελληνική αγορά αποτελεί τη σημαντικότερη αναξιοποίητη ευκαιρία για τον καλύμνικο τουρισμό και θα πρέπει να προσεγγιστεί με συστηματικό τρόπο. Το Σχέδιο Μάρκετινγκ βασίζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ειδικότερες ανάγκες του τουρισμού της Καλύμνου και επιχειρείται να δοθεί απάντηση στα εξής τρία ερωτήματα:

- Πού βρίσκεται σήμερα ο τουρισμός της Καλύμνου;
- Πού θέλουμε να βρίσκεται ο τουρισμός της Καλύμνου μετά από τέσσερα χρόνια;
- Μέσα από ποιες ενέργειες Μάρκετινγκ θα επιτύχουμε τους στόχους μας και ποια μέσα θα χρειαστούμε για αυτό;

Η διάρθρωση του κειμένου αντανακλά τη διατύπωση των τριών αυτών ερωτημάτων και περιλαμβάνει τα εξής κεφάλαια:

- ✓ Κεφάλαιο 1: Ανάλυση Υφιστάμενης Κατάστασης (Πού βρίσκεται σήμερα ο τουρισμός της Καλύμνου;)
- ✓ Κεφάλαιο 2: Στρατηγική Μάρκετινγκ για τον Τουρισμό της Καλύμνου (Πού θέλουμε να βρίσκεται ο τουρισμός της Καλύμνου μετά από τέσσερα χρόνια;)
- ✓ Κεφάλαιο 3: Πρόγραμμα Δράσεων για την περίοδο 2010-2014 (Μέσα από ποιες ενέργειες Μάρκετινγκ θα επιτύχουμε τους στόχους μας και ποια μέσα θα χρειαστούμε για αυτό;).

Το Σχέδιο Μάρκετινγκ αφενός προορίζεται για άμεση εφαρμογή και αφετέρου αποτελεί βάση για περαιτέρω συζήτηση και ζύμωση μεταξύ των επιχειρήσεων και φορέων της Καλύμνου. Ανάλογα με τις αλλαγές των δεδομένων (ύψος κονδυλίων προβολής, εξωγενείς επιδράσεις στην τουριστική κίνηση κλπ) θα πρέπει να επικαιροποιείται και να προσαρμόζεται στις εκάστοτε συνθήκες, ώστε να επιτυγχάνεται το βέλτιστο αποτέλεσμα για τον τουρισμό, τις επιχειρήσεις και την κοινωνία της Καλύμνου.

Αποτίμηση της Τουριστικής Κίνησης στην Κάλυμνο την Περίοδο 1996-2008 βάσει των στοιχείων της ΕΣΥΕ. Σχετικά με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας συλλέγει και δημοσιοποιεί στατιστικά στοιχεία για τον ελληνικό τουρισμό. Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται αναφέρονται στις αφίξεις και διανυκτερεύσεις πελατών στα ξενοδοχειακά καταλύματα της Καλύμνου, ωστόσο υπόκεινται στον εξής περιορισμό: το βαθμό στον οποίο οι ίδιοι οι ξενοδόχοι αποστέλλουν τα εν λόγω δεδομένα στην ΕΣΥΕ. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της τελευταίας δωδεκαετίας, υπάρχει μεγάλη διακύμανση όσον αφορά την ανταπόκριση των ξενοδόχων να στείλουν το συμπληρωμένο στατιστικό δελτίο στην ΕΣΥΕ. Πριν

το 2000 έστειλαν πάνω από τους μισούς ξενοδόχους τα στοιχεία τους στην ΕΣΥΕ, ενώ το 2006 εκπροσωπήθηκαν στις στατιστικές της ΕΣΥΕ 483 κλίνες, δηλαδή το ένα τέταρτο των συνολικών ξενοδοχειακών κλινών που λειτούργησαν εκείνη τη χρονιά στην Κάλυμνο. Το 2008 οι μετέχουσες στη στατιστική καταγραφή της ΕΣΥΕ κλίνες των καλυμνιώτικων ξενοδοχείων αντιστοιχούσαν στο 55% των συνολικών κλινών (861 κλίνες επί συνόλου 1561 κλινών). Αυτή η διαφοροποίηση από έτος σε έτος δεν επιτρέπει τη διαχρονική σύγκριση μεγεθών όπως οι συνολικές διανυχτερεύσεις στα ξενοδοχειακά καταλύματα. Για να γίνουν συγκρίσιμα αυτά τα στοιχεία, έγινε η αναγωγή τους ανά κλίνη. Κατ' αυτόν τον τρόπο μπορεί να αναλυθεί με ασφάλεια η διαχρονική πορεία του καλύμνικου τουρισμού. Εξάλλου, ακριβή εικόνα δίνουν τα στοιχεία της ΕΣΥΕ σε σχέση με την ποσοστιαία σύνθεση της πελατείας των ξενοδοχείων ως προς την εθνικότητα των τουριστών, τη μέση παραμονή και την εποχικότητα. Σε κάθε περίπτωση, τα στοιχεία της ΕΣΥΕ αποτελούν την ασφαλέστερη ένδειξη για την εξέλιξη της τουριστικής κίνησης στην Κάλυμνο, αφού συγκριτικά με κάθε άλλη πηγή στοιχείων αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο διαθέσιμο δείγμα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων της Καλύμνου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14^ο

Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟ

Η Κάλυμνος είναι γνωστή για την ναυτική της παράδοση, αλλά και την πληθώρα ναυτικών που έχει προσφέρει στην ελληνική ναυτική κοινότητα. Σε συγκεκριμένες έρευνες που έγιναν σχετικά με το έμψυχο ναυτεργατικό δυναμικό της χώρας μας, η Κάλυμνος έρχεται δεύτερη μετά την Χίο σε αριθμό ναυτικών φυλλαδίων. Το εργατικό δυναμικό επανδρώνει αρκετά πλοία ελλήνων πλοιοκτητών σε σημείο να τολμάμε να πούμε ότι δεν υπάρχει ελληνόκτητη ναυτιλιακή εταιρεία που να μην έχει Καλύμνιο στην υπηρεσία της.

Το ποσοστό των Καλύμνιων σπουδαστών που φοιτούν σήμερα στις Ακαδημίες Εμπορικού Ναυτικού φθάνει το 10% του συνόλου των φοιτητών. Συγκεκριμένα την τελευταία τετραετία ο αριθμός των εισακτέων, στις Ακαδημίες Εμπορικού Ναυτικού, από μαθητές της Καλύμνου ανήλθε σε 293 σπουδαστές. Ο παραπάνω αριθμός προέρχεται από όλα τα Λύκεια της Καλύμνου. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει αναφορά σε κάποια οικονομικά δεδομένα. Εάν υπολογίσουμε ότι κατά μέσο όρο ένας φοιτητής δαπανά περί τα 800 Ευρώ του μήνα, η οικονομική απώλεια του νησιού μας ανέρχεται στο ποσό των 234400 Ευρώ ανά μήνα εάν αυτοί οι σπουδαστές παρέμεναν στον τόπο μας για την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Δεδομένου του μεγάλου αριθμού των ναυτικών μας, αποτελεί γεγονός ότι η οικονομική βιωσιμότητα του νησιού στηρίζεται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό της στα εισοδήματα των ναυτικών. Τα επίπεδα ανεργίας στο νησί μας αγγίζουν το 20% του ενεργού πληθυσμού, ποσοστό από τα υψηλότερα σε όλη την χώρα. Επίσης, το συνάλλαγμα το οποίο εισέρεε από τους μετανάστες μας τα τελευταία χρόνια έχει σχεδόν εκμηδενιστεί. Η Δωδεκάνησος, είναι μία από τις πιο ακριτικές περιοχές η οποία έχει προσφέρει αρκετά στην Ελληνική Εμπορική Ναυτιλία. Σε αντίθεση με την προσφορά της δεν έχει λάβει την απαραίτητη βοήθεια από την ελληνική πολιτεία. Σχεδόν όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας μας καλύπτονται από σχολές Εμπορικού Ναυτικού, πλην της Δωδεκανήσου. Τα νησιά του Βόρειου Αιγαίου έχουν τη Χίο και τις Οινούσες, τα Ιόνια νησιά την Κεφαλονιά και την Πρέβεζα, η Κρήτη τα Χανιά, οι Κυκλάδες τη Σύρο, οι Σποράδες και η Εύβοια τη σχολή της Κύμης, η Βόρεια Ελλάδα τη σχολή της Μηχανιώνας και τέλος η Αττική τη σχολή του

Ασπρόπυργου και τη σχολή της Ύδρας. Είναι λοιπόν δίκαιο τόσο για την προσφορά, όσο και για την δύσκολη θέση στην οποία βρίσκεται σήμερα η Κάλυμνος να ζητά την δημιουργία Ακαδημίας Εμπορικού Ναυτικού. Η σχολή αυτή πέραν της αναγνώρισης των όσων έχει προσφέρει το νησί στην Ελληνική Εμπορική Ναυτιλία, θα συμβάλλει τα μέγιστα και στην οικονομική του αναζωογόνηση. Η προσέλκυση τόσο φοιτητικού όσο και εκπαιδευτικού προσωπικού θα είναι μία από τις μεγαλύτερες τονωτικές ενέσεις για την πορεία του νησιού. Η σχολή αυτή δεν συμβάλλει μόνο στην απορρόφηση των Καλύμνιων φοιτητών αλλά και φοιτητών από τα υπόλοιπα Δωδεκάνησα. Πιστεύουμε ακράδαντα ότι η Κάλυμνος αξίζει να δει τη δημιουργία μιας Ακαδημίας Εμπορικού Ναυτικού σεβόμενοι την ιστορία του νησιού, την προσφορά των ανθρώπων της, την γεωπολιτική της θέση σε ότι αφορά την χώρα μας και πρωτίστως το μέλλον των παιδιών της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15^ο

ΤΟ ΑΚΤΟΠΛΟΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟ

15.1 Γενικά

Η ακτοπλοΐα αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα πολιτικής της χώρας, γιατί έχει άμεση σχέση με τη γεωγραφική, κοινωνική και οικονομική της συνοχή. Έχει άμεση σχέση με τη δημοκρατία, γιατί αναφέρεται στο δικαίωμα του πολίτη να έχει ίση πρόσβαση στα κοινωνικά αγαθά. Έχει άμεση σχέση με αυτή καθ' αυτή τη νησιωτική ιδιαιτερότητα της χώρας, διότι αποτελεί προϋπόθεση και οξυγόνο για την εφαρμογή οποιουδήποτε προγράμματος περιφερειακής ανάπτυξης και, πολύ περισσότερο, νησιωτικής πολιτικής. Έχει άμεση σχέση και με την οικονομία, γιατί η βαριά μας βιομηχανία, ο τουρισμός βασίζεται στα νησιά μας. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σταδιακά απελευθερώνονται οι αγορές, με κανόνες, με έλεγχο και με προτεραιότητα τη διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος και την ενίσχυση του ανταγωνισμού. Ο Νόμος 2932/2001, αποτέλεσμα ευρύτατης κοινωνικής διαβούλευσης, προσανατολισμένος στην απελευθέρωση των θαλάσσιων ενδομεταφορών, στην κατοχύρωση του δημόσιου συμφέροντος και στην απρόσκοπτη αλλά και ποιοτική σύνδεση των νησιών μας με την ηπειρωτική χώρα, εφαρμόστηκε τα έτη 2001-2004 χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα και με σημαντική αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών.

15.2 Η κατάσταση σήμερα

Το ακτοπλοϊκό δίκτυο της χώρας, δηλαδή, το αν και πότε κάποιος θα μετακινηθεί δια θαλάσσης και με ποιο τίμημα, έχει αφεθεί εξ ολοκλήρου στη διάθεση και στα περιθώρια κέρδους των δραστηριοποιούμενων εταιρειών. Έχει γίνει αντιληπτό ότι ένας μικρός αριθμός εταιρειών κάνει ότι θέλει, αλλάζει πλοία, μειώνει, ακυρώνει τα δρομολόγια και αυξάνει τις τιμές κατά το δοκούν, ενίοτε απειλεί ότι θα πάρει τα πλοία του και θα φύγει, καταστρατηγεί τις Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας με τους ναυτικούς και οι πολίτες ζουν υπό καθεστώς ομηρίας. Ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης της αγοράς μέσα από μια συνεχή διαδικασία συγχωνεύσεων και εξαγορών είναι κάτι επίσης εξαιρετικά ανησυχητικό. Ο πλήρης προσανατολισμός της ΝΔ ήταν σαφής: Ένα δημόσιο αγαθό, το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα του

Έλληνα πολίτη για επαρκή, ασφαλή και οικονομικά προσιτή ακτοπλοϊκή μετακίνηση, αντιμετωπίζεται, ως μία οικονομική δραστηριότητα, η οποία, μάλιστα, έχει καταστεί βορά στους νόμους της ελεύθερης και ολιγοπωλιακής αγοράς. Χωρίς κανένα πρόγραμμα, χωρίς κανένα σχεδιασμό, χωρίς καμία συνοχή μέτρων και αποφάσεων, πραγματοποίησε ένα Νόμο του 2932/01, γνωστού ως Νόμου Παπουτσή, με αποκλειστικό σκοπό την ικανοποίηση των αιτημάτων των εταιρειών.

- 1) Πρώτο μέλημα της «νέας διακυβέρνησης» το 2004 ήταν η κατάργηση της Ρυθμιστικής Αρχής Θαλάσσιων Ενδομεταφορών, μιας ανεξάρτητης Διοικητικής Αρχής, η οποία θεσμοθετήθηκε για να παρακολουθεί και να ελέγχει προληπτικά την αγορά, παρεμβαίνοντας εκεί όπου ήταν απαραίτητο. Με την κατάργηση της ΡΑΘΕ, οι αρμοδιότητες της μεταφέρθηκαν στην Επιτροπή Ανταγωνισμού, η οποία έχει, αρμοδιότητες κατασταλτικού χαρακτήρα και είναι επιφορτισμένη με όλες τις υποθέσεις στρεβλώσεων του ανταγωνισμού και καρτέλ, ανά την Ελλάδα και αυτές είναι πολλές, χωρίς να διαθέτει το απαραίτητο προσωπικό, με αποτέλεσμα να είναι αναποτελεσματική.
- 2) Ο Νόμος Παπουτσή καθιέρωνε συγκεκριμένες διαδικασίες και χρονικά όρια, μέσα στα οποία έπρεπε να ολοκληρωθούν, προκειμένου η Πολιτεία να γνωρίζει έγκαιρα την κατάσταση και να παρεμβαίνει όπου υπήρχαν προβλήματα Ένα απ' αυτά, ήταν και η υποχρέωση υποβολής δηλώσεων τακτικής δρομολόγησης, μέχρι την 31^η Ιανουαρίου, κάθε χρόνου. Η Κυβέρνηση, υποκύπτοντας, στην εναρμονισμένη πρακτική κάποιων εταιρειών, έδωσε τη δυνατότητα τακτικής δρομολόγησης πλοίων, με υποβολή δηλώσεων δρομολόγησης μετά την 31^η Ιανουαρίου, ακόμα και την άνοιξη ή το καλοκαίρι, με αποτέλεσμα την αναίρεση κάθε έννοιας προγραμματισμού δρομολογίων, από την πλευρά της πολιτείας, αλλά και επιχειρηματικού προγραμματισμού, από την πλευρά των πλοιοκτητών.
- 3) Υποβάθμισε το Συμβούλιο Ακτοπλοϊκών Συγκοινωνιών, ένα όργανο το οποίο θεσμοθετήθηκε για το σχεδιασμό του ακτοπλοϊκού δικτύου, με αντικειμενικά και διαφανή κριτήρια, και στο οποίο συμμετείχαν οι πάντες, από υπηρεσιακούς παράγοντες του Υπουργείου, μέχρι ειδικοί επιστήμονες και εκπροσώπους των τοπικών κοινωνιών και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Σήμερα, ο ρόλος του Συμβουλίου είναι καθαρά διακοσμητικός και τις περισσότερες φορές καλείται να επικυρώσει προειλημμένες αποφάσεις της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου, στερώντας από τους χρήστες, μια ουσιαστική δυνατότητα παρέμβασης και λόγου.

- 4) Η απελευθέρωση των ναύλων της οικονομικής θέσης, σε όλες σχεδόν τις γραμμές, χωρίς κανένα μηχανισμό ελέγχου και παρακολούθησης των τιμών, οδήγησε σε υπέρογκες αυξήσεις στις τιμές των εισιτηρίων, τέτοιες, που τείνουν να μετατρέψουν μια υπηρεσία δημοσίου συμφέροντος σε είδος πολυτέλειας.
- 5) Η κατάργηση του χρονικού ορίου για τη διεξαγωγή των διαγωνισμών για τις γραμμές δημοσίου συμφέροντος, που ήταν η 15^η Ιουνίου, είχε ως αποτέλεσμα να επικρατήσει χάος στον προγραμματισμό και διεξαγωγή των διαγωνισμών. Την ίδια στιγμή, ο τρόπος, οι όροι και τα κριτήρια διεξαγωγής των διαγωνισμών απέτυχαν, νεότευκτα πλοία με δωδεκαετείς συμβάσεις δεν έχουν δρομολογηθεί, οι επιδοτήσεις αυξάνουν γεωμετρικά, όπως αυξάνεται η ταλαιπωρία και η απομόνωση των νησιών.
- 6) Καταργείται το όριο ηλικίας των πλοίων. Πλήρης αποδιοργάνωση του ακτοπλοϊκού δικτύου της χώρας, μη έγκαιρη ανακοίνωση των δρομολογίων και αλλαγές, πλοία και δρομολόγια που ανακοινώνονται και σε λίγες μέρες αποδρομολογούνται, ή καταργούνται, πλοία που παθαίνουν «βλάβη» και εξαφανίζονται επ' αόριστον, για να δρομολογηθούν σε άλλη γραμμή. Εισιτήρια που αυξάνονται αλματωδώς σε περιόδους ανόδου του πετρελαίου και ουδέποτε μειώνονται σε περιόδους ελεύθερης πτώσης του. Απλήρωτοι εργαζόμενοι στην ακτοπλοΐα, πλοία δεμένα και νησιά σε αποκλεισμό. Οι νόμοι δεν εφαρμόζονται και όσοι τους παραβαίνουν παραμένουν ατιμώρητοι. Απέναντι σε όλα αυτά, η κυβέρνηση έχει επιλέξει ρόλο παρατηρητή, ή ακόμα χειρότερα, συνηγόρου ασυνεπών εταιρειών.

15.3 Βασικοί άξονες – Προτεραιότητες

«Τάξη και προγραμματισμός, φθηνότερα εισιτήρια, ποιοτικές υπηρεσίες, ανανέωση του στόλου, καθημερινή εξυπηρέτηση των νησιών όλο το χρόνο». Απαιτείται η εφαρμογή ειδικών πολιτικών, που θα εξασφαλίζουν στον Έλληνα και Ευρωπαϊό πολίτη, «ισοδύναμο δικαίωμα» μετακίνησης, από και προς τα νησιά, με αυτό του κατοίκου της ηπειρωτικής Ευρώπης. Για το λόγο αυτό, προωθείται η επεξεργασία και ο διάλογος για τη θεσμοθέτηση του «Μεταφορικού Ισοδύναμου», δηλαδή για την κατά το δυνατόν εναρμόνιση της τιμολογιακής επιβάρυνσης του χρήστη των θαλάσσιων μεταφορών με αυτή των χερσαίων, για την απολαβή ανάλογης υπηρεσίας. Για την Κυβέρνηση αποτελεί μέτρο «ηθικού ισοδύναμου» που πρέπει να υπάρχει στις νησιωτικές μεταφορές και πρέπει να ληφθεί υπόψη σε ένα

ευρύτερο πνεύμα ισονομίας και ίσων δικαιωμάτων μεταξύ των πολιτών, ανεξάρτητα από το σημείο μόνιμης κατοικίας τους. Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα νησιά αποτελούν αναπτυξιακό κεφάλαιο για τη χώρα και στρατηγικό πυλώνα εφαρμογής και ανάδειξης της πράσινης ανάπτυξης, η εφαρμογή του μεταφορικού ισοδύναμου εντάσσεται σ' αυτό το πλαίσιο και αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης και της παραγωγικής αναδιάρθρωσης της χώρας.

Πρόκειται για μια καθαρά αναπτυξιακή επένδυση, η οποία αποτελεί προϋπόθεση και βάση για την άρση των κοινωνικοοικονομικών μειονεκτημάτων των νησιών, που η ίδια η εδαφική τους ασυνέχεια επιφέρει, και για την αξιοποίηση των συγκριτικών τους πλεονεκτημάτων. Η εφαρμογή του αναμένεται να επιδράσει θετικά και στην τόνωση του ναυπηγοεπισκευαστικού κλάδου της χώρας, αλλά και στην ανάπτυξη νέων μορφών θαλάσσιων και τουριστικών υπηρεσιών.

Σε πρώτη φάση, το μεταφορικό ισοδύναμο θα εφαρμοσθεί στα νησιά που σήμερα κρίνεται ότι χρήζουν υπηρεσιών Δημόσιας Υπηρεσίας για τις μεταφορές από και προς αυτά. Ταυτόχρονα, με συγκεκριμένους δείκτες, θα προσδιορίζονται ετησίως και όσα άλλα νησιά χρήζουν αντίστοιχων υπηρεσιών. Η παρέμβαση και η όποια υποστήριξη θα αφορά στην καθημερινή σύνδεση των νησιών με άλλα νησιά ή το κέντρο και στη τιμή εισιτηρίου επιβάτη οικονομικής θέσεως. Οι επιλογές αυτές μπορούν να υλοποιηθούν με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Εάν από τα αποτελέσματα εκμετάλλευσης προκύπτει ότι δεν καλύπτεται το κόστος, τότε μπορεί να χρηματοδοτηθεί η μεταφορική υπηρεσία, ή το μέσο ή το λειτουργικό κόστος ή το εισιτήριο.

Οι προγραμματικές προτάσεις του Κυβερνώτος Κόμματος επικεντρώνονται στα εξής σημεία:

- 1) Για να παρέμβει ουσιαστικά η Πολιτεία στις κερδοφόρες επιχειρηματικά γραμμές, θα πρέπει να λειτουργήσει η Ρυθμιστική Αρχή Θαλάσσιων Ενδομεταφορών, η οποία θα παρακολουθεί τον ιδιωτικό τομέα, θα εποπτεύει και θα ρυθμίζει την αγορά, ώστε να λειτουργεί ο υγιής ανταγωνισμός. Παρακολούθηση, συστηματικός έλεγχος και αξιολόγηση των μεταφορικών υπηρεσιών στα νησιά, απλώς δεν υφίστανται, αυτή τη στιγμή.
- 2) Επαναπροσδιορισμός και επανασχεδιασμός του δικτύου Ακτοπλοϊκών Συνδέσεων, μετά από δημόσιο διάλογο και διαβούλευση, με ισχυρή συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην αποτύπωση των προδιαγραφών της μεταφορικής υπηρεσίας που απαιτείται για την ανάπτυξη του τόπου τους. Και

όταν λέμε προδιαγραφές εννοούμε σαφή προσδιορισμό, κάνοντας χρήση ποιοτικών και ποσοτικών κριτηρίων και δεικτών του απαραίτητου επιπέδου μεταφορικών υπηρεσιών εξυπηρέτησης των νησιών, συγκεκριμένης ποιότητας και προσιτής τιμής.

- 3) Το πρόβλημα των μεταφορών στα νησιά δεν είναι ζήτημα μόνο πλοίων. Η πολιτική που, μέχρι σήμερα, είχε επίκεντρο μόνο το πλοίο, θα πρέπει να αντικατασταθεί από μια πολιτική ανάπτυξης ενός ολοκληρωμένου και ενιαίου συστήματος μεταφορών με το συντονισμό διαφορετικών μέσων μεταφοράς (πλοίο-πλοίο, πλοίο-υδροπλάνο, πλοίο αεροπλάνο κλπ.). Η δημιουργία ενιαίου κέντρου λήψης αποφάσεων, έτσι ώστε να οργανωθεί αποτελεσματικά ο προγραμματισμός, ο σχεδιασμός, ο συντονισμός, η εποπτεία και ο έλεγχος του συγκοινωνιακού έργου όλων των μέσων μαζικής μεταφοράς, θαλασσιών και αεροπορικών, στον νησιωτικό χώρο, θα συντελέσει ουσιαστικά προς αυτή την κατεύθυνση.
- 4) Όπου η ελεύθερη αγορά αδυνατεί να καλύψει τις απαιτήσεις είτε σε συχνότητα, είτε σε μεταφορική ικανότητα είτε στα επίπεδα τιμών, τότε το κράτος βάσει του κανονισμού μπορεί και πρέπει να παρέμβει, είτε επιβάλλοντας υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας στους παρόχους, είτε με την παροχή επιδότησης, η οποία μπορεί να πάρει πολλές μορφές. Αυτό που απαιτείται είναι σαφής τεκμηρίωση.
- 5) Η πολιτεία μπορεί και πρέπει να επιβάλλει ρυθμίσεις στους ναύλους των γραμμών δημόσιας υπηρεσίας, μέσα στα πλαίσια ενός ευρύτερου προγράμματος επιδότησης του εισιτηρίου, με ειδική μέριμνα για τους μόνιμους κάτοικους των νησιών. Ο βαθμός παρέμβασης θα εξαρτηθεί από παράγοντες που σχετίζονται με τις τοπικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, χρησιμοποιώντας αντικειμενικούς δείκτες προσδιορισμού νησιωτικών χαρακτηριστικών σχετικούς με την οικονομική ανάπτυξη, την προσβασιμότητα, τον πληθυσμό, ποιότητες υποδομών και υπηρεσιών κ.ά.).
- 6) Για το δίκτυο των άγονων γραμμών και την ενδονησιωτική επικοινωνία πρέπει να αναζητηθεί μόνιμη και ριζική λύση. Απαιτείται ένα νέο κανονιστικό πλαίσιο ανάθεσης των γραμμών δημοσίου συμφέροντος, που θα έχει ως σκοπό να εξασφαλίσει τη διαθεσιμότητα της υπηρεσίας σε εκείνους που την έχουν ανάγκη, να καθορίσει τις υποχρεώσεις που σχετίζονται με την συχνότητα παροχής της υπηρεσίας και την τιμή, καθώς επίσης και τα δικαιώματα των τελικών χρηστών. Θα περιλαμβάνει: Καθορισμό του δικτύου δρομολογίων, τους κατάλληλους

τύπους πλοίων, τους τεχνικούς και οικονομικούς όρους για τη διενέργεια των Δημοσίων διαγωνισμών. Στη διαμόρφωσή του, θα συμμετέχουν ενεργά όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς, θα εκπροσωπείται η κεντρική, η περιφερειακή και η τοπική διοίκηση, οι εταιρείες.

- 7) Για τον πλήρη εκσυγχρονισμό του στόλου θα πρέπει να αναζητηθεί διαφορετική λύση, από το υπάρχον μοντέλο της ανάθεσης δημόσιας υπηρεσίας. Εργαλεία που μπορούν να αξιοποιηθούν προς αυτή την κατεύθυνση:
- Οι Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), και οι πρωτοβουλίες Ιδιωτικής Χρηματοδότησης.
 - Η σύσταση Δημόσιου Οργανισμού, ο οποίος θα έχει στην διάθεσή του για χρήση αριθμό πλοίων, τη διαχείριση των οποίων θα αναθέτει σε εξειδικευμένους παρόχους μεταφορικών υπηρεσιών.
 - Σε κάθε περίπτωση θα πραγματοποιείται διεξαγωγή διαγωνισμών με τις αρχές της δημοσιότητας, της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης.
 - Η τοπική αυτοδιοίκηση και οι χρήστες των υπηρεσιών μεταφορών μπορούν να συμμετέχουν στην ακτοπλοΐα είτε μέσω σχημάτων ΣΔΙΤ ή ΠΙΧ, είτε τελείως αυτόνομα, μέσω των επιχειρήσεων που μπορούν να συστήνουν.
- 8) Ουσιαστική προστασία των Δικαιωμάτων Επιβατών της Ακτοπλοΐας και επαναφορά των εκπτώσεων, για ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.
- 9) Ολοκληρωμένος λιμενικός σχεδιασμός και προώθηση των λιμενικών έργων σε όλη την περιφέρεια, για τον εκσυγχρονισμό των λιμενικών υποδομών και τη δημιουργία σύγχρονων επιβατικών σταθμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16^ο

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ ΤΗΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ

Η Κάλυμνος, γνωστή ως το Νησί των Σφουγγαράδων, διατηρεί μέχρι σήμερα τον ιδιαίτερο πολιτισμικό, οικονομικό και κοινωνικό της χαρακτήρα. Η λαϊκή παράδοση, που σχετίζεται άμεσα με τη θάλασσα και κυρίως με τη σπογγαλιεία διατηρείται ζωντανή στο νησί. Επιπλέον, το φυσικό τοπίο, η αρχιτεκτονική και οι βαθιά ριζωμένοι στον τόπο κάτοικοι ορίζουν τη μοναδικότητά του.

Στα πλαίσια τόνωσης και αναβάθμισης των πολιτιστικών δραστηριοτήτων, των κατοίκων και της βελτίωσης του τουριστικού προϊόντος θα πρέπει να γίνει μια συνολική παρέμβαση συντήρησης, ανάδειξης και κοινωνικής ένταξης των μνημείων της ιστορίας και του πολιτισμού της. Η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Καλύμνου μπορεί να αποδώσει σημαντικότερα κοινωνικά και οικονομικά οφέλη, συνεισφέροντας καθοριστικά στη γενικότερη πρόοδο και ανάπτυξη του νησιού. Μέσα από την ανάδειξη και την προβολή των αρχαιολογικών χώρων, των πολλών και αξιόλογων μνημείων και αρχαιολογικών ευρημάτων της Καλύμνου, θα καταστεί δυνατή η αξιοποίηση και προβολή της ιστορίας και της πολιτισμικής κληρονομιάς της, που θα αποτελέσει οπωσδήποτε μοχλό ανάπτυξης του τόπου και πόλο έλξης επισκεπτών, με αναμφισβήτητα κοινωνικά, πολιτιστικά και οικονομικά οφέλη.

Η Σύναψη Προγραμματικής Σύμβασης του Δήμου με το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού αποτελεί το πρώτο και ουσιαστικότερο βήμα για την επίτευξη ενός τέτοιου σκοπού, με τη συνεργασία ανάμεσα στο Δήμο και τις Εφορείες Αρχαιοτήτων του νησιού. Ειδικότερα προτείνονται οι παρακάτω άξονες δράσης:

- 1) Σύσταση ειδικευμένου συνεργείου, που θα ασχολείται με ανασκαφικές έρευνες και καθαρισμούς αρχαιολογικών χώρων. Αποτελεί επιτακτική ανάγκη η σύσταση ειδικευμένου συνεργείου, για την ανασκαφική έρευνα και ανάδειξη σημαντικών και εύκολα επισκέψιμων μνημείων, αλλά και για τον κατ' έτος καθαρισμό των επισκέψιμων αρχαιολογικών χώρων και μνημείων της Καλύμνου και της Τελένδου, καθώς και για την γρηγορότερη προώθηση και απεμπλοκή προώθηση

υποθέσεων έρευνας ιδιόκτητων υπό οικοδόμηση οικοπέδων, που χρήζουν ανασκαφικής διερεύνησης, λόγω της ύπαρξης αρχαίων στο υπέδαφός τους.

- 2) Σύσταση συνεργείου συντηρητών, για τη συντήρηση των βυζαντινών και μεταβυζαντινών τοιχογραφιών στα εκκλησάκια της Καλύμνου. Η Κάλυμνος διαθέτει εντυπωσιακό αριθμό τοιχογραφημένων ναών, που δυστυχώς καταστρέφονται ανεπανόρθωτα από τη φθοροποιό δύναμη του χρόνου και την αδυναμία της αρμόδιας Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων να τα συντηρήσει. Αποτελεί λοιπόν επιτακτική ανάγκη η άμεση συντήρησή τους, σε συνεργασία πάντα με την αρμόδια 4^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου. Σε αυτή τη δράση πρώτη προτεραιότητα αποτελούν τα δέκα εκκλησάκια του κάστρου της χώρας.
- 3) Συνέχιση των εργασιών ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου και των μνημείων του Χριστού της Ιερουσαλήμ-Ιερό Δηλίου Απόλλωνα. Αυτός ο αρχαιολογικός χώρος, ευρισκόμενος δίπλα στην επαρχιακή οδό Χώρας-Πανόρμου, είναι ο σπουδαιότερος σε ολόκληρη την Κάλυμνο, καθώς αποτελούσε το πολιτικό και θρησκευτικό κέντρο του νησιού καθ' όλη την αρχαιότητα. Παλαιότερες και πρόσφατες εργασίες έφεραν στο φως αρχαία οικοδομήματα, ψηφιδωτά, δάπεδα, αγάλματα θεών και επιφανών θνητών, σημαντικότερες για την ιστορία του τόπου επιγραφές, καθώς και πολλά άλλα ευρήματα. Η πρόσφατη ανακάλυψη με πολλά μαρμάρινα αγάλματα κάνει επιτακτική την ανάγκη διενέργειας οργανωμένων ανασκαφών στο χώρο αυτό. Ήδη έχουν πραγματοποιηθεί απαλλοτριώσεις ιδιόκτητων οικοπέδων, δημιουργία κέντρου Ενημέρωσης, συστηματικές εργασίες περίφραξης και ανάδειξης του χώρου και των βυζαντινών μνημείων του από την 4^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Οι ανασκαφικές εργασίες θα πρέπει να οπωσδήποτε να συνεχιστούν, ώστε να αναδειχθεί και να αξιοποιηθεί περαιτέρω ολόκληρος ο σημαντικότερος αυτός αρχαιολογικός χώρος της Καλύμνου, με την αποκάλυψη των μαρτυρημένων από αρχαιολογικές μαρτυρίες μνημείων, όπως ναός Ασκληπιού, θέατρο, γυμνάσιο, βουλευτήριο κ.ά. Βασική προτεραιότητα πρέπει να αποτελέσει η διεύρυνση του αρχαιολογικού χώρου, με απαλλοτρίωση των υπολοίπων ιδιόκτητων οικοπέδων γύρω από αυτόν. Επίσης ο αρχαιολογικός χώρος χρειάζεται στελέχωση με προσωπικό φύλαξης-ενημέρωσης, κατ' έτος συστηματικούς καθαρισμούς, συντηρήσεις των μνημείων και της περίφραξης του αρχαιολογικού χώρου.

- 4) Κάστρο Χώρας. Συνέχιση των εργασιών ανάδειξης της μεσαιωνικής Καστροπολιτείας, που έγιναν από το Υπουργείο Πολιτισμού και δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων, έτσι ώστε να καταστεί το κάστρο πόλος έλξης επισκεπτών, πράγμα που θα συμβάλλει στην τόνωση της οικονομίας της ευρύτερης περιοχής του οικισμού της χώρας. Συντήρηση και αξιοποίηση των ήδη αναστηλωμένων κτιρίων της κεντρικής γειτονιάς του κάστρου, που ανακατασκευάστηκαν, στα πλαίσια του προγράμματος Κάστρων Περίπλους (1999-2001), με λειτουργία του Αναψυκτηρίου, του Κάστρου, αλλά και οι τοιχογραφίες των εκκλησιών του, που καταστρέφονται ανεπανόρθωτα από την υγρασία και την φθορά του χρόνου. Ακόμη θα πρέπει να κατασκευαστεί αμαξιτός δρόμος, άκρως απαραίτητη προϋπόθεση, που θα συνεισφέρει καθοριστικά στην αξιοποίηση του μνημειακού αυτού συνόλου, διευκολύνοντας την επισκεψιμότητά του.
- 5) Κάστρο Χρυσοχεριάς και Ανεμόμυλοι αυτού: Πρόκειται για μικρών διαστάσεων κάστρο, το οποίο περιλαμβάνει και τρεις πετρόκτιστους ανεμόμυλους. Το μνημειακό αυτό σύνολο είναι εύκολα προσβάσιμο, μέσω αμαξιτής οδού, γεγονός που καθιστά εύκολη την επίσκεψή του, αλλά και την διεξαγωγή εργασιών. Πρέπει να γίνει ανασκαφική διερεύνηση του εσωτερικού του κάστρου και εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης των τειχών και των δύο μνημειακών πυλών εισόδου του. Όσον αφορά τους τρεις ανεμόμυλους αυτοί μπορούν να επισκευαστούν και να χρησιμεύσουν ο καθένας για διαφορετικό σκοπό, όπως να αποκατασταθεί πλήρως ο ξύλινος μηχανισμός του ενός από αυτούς, χρησιμεύοντας ως Μουσείο Προβιομηχανικής Τεχνολογίας, ενώ οι άλλοι δύο να αποτελέσουν χώρους ενημέρωσης και αναψυχής των επισκεπτών του Κάστρου. Πρέπει τέλος να ηλεκτροφωτιστεί σωστά το κάστρο και οι ανεμόμυλοί του.
- 6) Αρχοντικό Βουβάλη: Βρίσκεται δίπλα στο Αρχαιολογικό Μουσείο. Πρόκειται για την κατοικία της οικογένειας του Νικολάου Βουβάλη του μεγαλύτερου σπογγέμπορα και ευεργέτη της Καλύμνου. Το Αρχοντικό Βουβάλη αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της νεοκλασικής νησιώτικης αστικής αρχιτεκτονικής στην Κάλυμνο. Λειτουργεί από το 1981 ως επισκέψιμος μουσειακός χώρος, όπου ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει την κεντροευρωπαϊκή οικοσκευή του αρχοντικού. Ως το 2004 φιλοξενούσε και μέρος του εκθέσιμου αρχαιολογικού υλικού της Καλύμνου. Παρουσιάζει πολλά κτιριολογικά προβλήματα λόγω της παλαιότητάς του και της συνεπακόλουθης φυσικής φθοράς, ειδικά από την

εισροή υγρασίας, και γι' αυτό χρήζει επισταμένων και εκτεταμένων εργασιών συντήρησης. Μάλιστα έχει εκπονηθεί και ειδική μελέτη γι' αυτό η οποία δυστυχώς δεν έχει ακόμη ενταχθεί σε κάποιο χρηματοδοτικό πρόγραμμα.

- 7) Ανάδειξη της παλαιοχριστιανικής εκκλησίας της Ευαγγελίστριας. Η μεγάλη αυτή και εντυπωσιακή χριστιανική εκκλησία του 5^{ου} μ.Χ. αιώνα, κτισμένη στα ερείπια αρχαίου ναού της Θεάς Άρτεμις, βρίσκεται κάτω από την κατεδαφισμένη πια «Σχολή του Μαύρου». Αποτελεί το μοναδικό αρχαίο μνημείο εντός της πόλης της Πόθιας. Η πλήρης αποδέσμευση του μνημείου, με την απομάκρυνση των τσιμεντένιων κατάλοιπων θεμελίωσης της παλιάς σχολής, η εν συνεχεία, ανασκαφή και η ανάδειξή του θα αποτελέσει σημαντικότερο αρχαιολογικό έργο για την πόλη, καθώς μάλιστα βρίσκεται πολύ κοντά στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Καλύμνου. Η ανάδειξη του μνημείου μπορεί να συνδυαστεί με τη διαμόρφωση πολιτιστικού χαρακτήρα περιπατητικής διαδρομής περιήγησης με αφετηρία τον πεζόδρομο Πατήθρες και προορισμό το συγκρότημα του Αρχαιολογικού Μουσείου και του Αρχοντικού Βουβάλη, μέσα από τις συνοικίες Υπαπαντής και Ευαγγελίστριας, όπου διατηρούνται ακόμη σημαντικά δείγματα της παραδοσιακής αστικής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του νησιού μας.
- 8) Δημιουργία πολύπλευρου-πολυδύναμου πολιτιστικού κέντρου στην περιοχή της Πόθιας, για την πραγματοποίηση πολυποίκιλων πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Για το σκοπό αυτό προτείνεται ο χώρος του υπάρχοντος δημοτικού ακινήτου στην περιοχή Βασιλικά.
- 9) Δημιουργία κοινού ταμείου Αλληλοβοήθειας για την εκτέλεση αρχαιολογικών έργων, με τη σύμπραξη Υπουργείου Πολιτισμού, Δήμου Καλυμνίων και ιδιωτών και με οικονομική συνδιαχείριση Υπουργείου και Δήμου.
- 10) Οχυρό Καστέλι. Ανάδειξη, συντήρηση και φωτισμός του σημαντικού αυτού πρωτοβυζαντινού παραθαλάσσιου οχυρού του 7^{ου} αιώνα, το οποίο αν και είναι εύκολα προσβάσιμο από τους επισκέπτες, βρίσκεται σε κακή κατάσταση, που επιδεινώνεται συν τω χρόνω, καθώς δεν έχει γίνει ποτέ κάποια προσπάθεια συντήρησής του, θα πρέπει να εκπονηθεί ειδική μελέτη για τη συντήρηση των τειχών και την ανάδειξή του.
- 11) Ανάδειξη της παλαιοχριστιανικής εκκλησίας του Αγίου Βασιλείου στην παραλιακή ζώνη της Τελένδου. Προτείνεται η ανασκαφή, συντήρηση και στη συνέχεια ηλεκτροφωτισμός αυτού του σημαντικότετου συγκροτήματος χριστιανικού ναού του 6^{ου} μ.Χ. αιώνα με βαπτιστήριο, ιδιαίτερη λουτρική

κτιριακή κατασκευή και άλλους λειτουργικούς χώρους γύρω από το ναό, που αποτελεί τη μεγαλύτερη εκκλησία, που φτιάχτηκε ποτέ στην Κάλυμνο, με μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη, προερχόμενα από την περιοχή της Κωνσταντινούπολης. Σημαντικότερο πλεονέκτημα αποτελεί το γεγονός ότι ο αρχαιολογικός αυτός χώρος, εμβαδόν 4 στρεμμάτων είναι απαλλοτριωμένος.

- 12) Τοποθέτηση μεγάλων ενημερωτικών πινακίδων στην Πόθια, τον Βαθύ, τη Χώρα, το Άργος, την Τέλενδο, τα Αργινώντα, τα Σκάλια, και τον Εμπορειό, οι οποίες θα περιλαμβάνουν φωτογραφικό υλικό, χάρτες και δίγλωσσα κείμενα, που θα πληροφορούν τους επισκέπτες για την ιστορία και τα αξιοθέατα των περιοχών αυτών.
- 13) Δημιουργία Μουσείου Θαλάσσιων Αρχαιοτήτων, όπου θα εκτίθενται αντικείμενα από αρχαία ναυάγια του αιγαιακού χώρου, κυρίως εμπορικοί αμφορείς, καθώς στο νησί υπάρχει μεγάλος αριθμός και ποικιλία αρχαίων και βυζαντινών αμφορέων. Αυτό μπορεί να εγκατασταθεί στο χώρο του ισογείου του κτιρίου του Ναυτικού Μουσείου ή σε χώρο του κτιρίου του καταδυτικού κέντρου στα Αργινώντα. Μεγάλος αριθμός αμφορέων από ναυάγια της περιοχής του Αιγαίου φιλοξενείται τόσο στο Ναυτικό Μουσείο, όσο και στις αποθήκες του Αρχαιολογικού Μουσείου Καλύμνου. Σε αυτό θα μπορούσαν να συνεισφέρουν και ιδιώτες συμπατριώτες μας, ώστε να εμπλουτιστεί η έκθεση και η Κάλυμνος να αποκτήσει Μουσείο Εναλίων Αρχαιοτήτων. Μία τέτοια προσπάθεια είναι εύκολο να πραγματοποιηθεί από το Δήμο σε συνεργασία με την Εφορεία Εναλίων Αρχαιοτήτων και τις κατά τόπους Εφορείες Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου και έτσι θα μπορούσε να συσταθεί στο νησί μας το σημαντικότερο Μουσείο Υποθαλάσσιων Αρχαιολογικών Ευρημάτων στον κόσμο, ανώτερο και από το Μουσείο του Bodrum στη γειτονική Τουρκία, το οποίο αποτελεί πόλο έλξης για τη γείτονα χώρα.
- 14) Ανάδειξη του πρωτοβυζαντινού οικισμού Ελληνικά στην περιοχή Ρίνας Βαθύ. Πρόκειται για τον καλύτερα διατηρημένο πρωτοβυζαντινό οικισμό σε ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο, ο οποίος χρονολογείται στον 6^ο-7^ο μ.Χ. αιώνα. Βρίσκεται στη νότια πλευρά της Ρίνας. Περιλαμβάνει πλήθος οικοδομημάτων και εκκλησιών, που διατηρούνται σε πολύ καλή κατάσταση. Ήδη έχει κατασκευαστεί λιθόστρωτο μονοπάτι στις παρυφές του οικισμού από τον Δήμο Καλυμνίων το 2004, στα πλαίσια του προγράμματος LEADER όμως ο ίδιος ο οικισμός παραμένει

αναξιοποίητος, χωρίς ανασκαφική διερεύνηση και συντήρηση αυτού του μοναδικού μνημειακού συνόλου.

- 15) Ανάδειξη της παλαιοχριστιανικής εκκλησίας της Παλαιοπαναγιάς. Ολοκλήρωση της ανασκαφικής αποκάλυψης που ξεκίνησε στα 1997-1998, αυτού του σημαντικότερου συγκροτήματος χριστιανικού ναού του 6^{ου} μ.Χ. αιώνα, με βαπτιστήριο και άλλους λειτουργικούς χώρους, που αποτελούσε τον μητροπολιτικό ναό της κοιλάδας του Βαθύ. Πρόκειται για ιδιαίτερου ενδιαφέροντος μνημειακό σύνολο, με μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη, προερχόμενα από την περιοχή της Κωνσταντινούπολης.
- 16) Συντήρηση, ανάδειξη και αξιοποίηση του μοναστηριακού συγκροτήματος της Παναγιάς Κυρά-Ψηλή στην περιοχή του Βαθύ. Πρόκειται για μικρών διαστάσεων εγκαταλελειμμένο σήμερα συγκρότημα καστρομονάστηρου, που έχει οικοδομηθεί επί της βόρειας πλαγιάς του όρους Κυρά-Ψηλή. Στο εσωτερικό της μονής υπάρχουν ένας καμαροσκεπαστος ναΐσκος, δύο σπηλαιώδεις χώροι με δεξαμενή συγκέντρωσης αγιάσματος, κελιά, μαγειρείο με κτιστό φούρνο, αποθήκη και δύο υδατοδεξαμενές. Σύμφωνα με την παράδοση το σπήλαιο με το εικόνισμα της Παναγιάς ανακαλύφθηκαν τυχαία από κάποιον βοσκό. Στη συνέχεια, κατά το α' μισό του 18^{ου} αιώνα, ο χώρος διαμορφώθηκε σε μονή. Σήμερα η μονή δεν διαθέτει μοναχούς και αποτελεί ιερό προσκυνηματικό τόπο για όλους τους Καλύμνιους. Κτιριακά το συγκρότημα αντιμετωπίζει σοβαρά στατικά προβλήματα, τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα, ώστε να διασωθεί αυτό το σημαντικό θρησκευτικό μνημείο της νεότερης ιστορίας του τόπου και να χρησιμοποιηθούν οι χώροι της μονής για πολιτιστικές δραστηριότητες.
- 17) Δημιουργία Πολιτιστικού Κέντρου για την περιοχή του Βαθύ. Για το σκοπό αυτό προτείνεται το υπάρχον κτιριακό συγκρότημα του Μετοχιού της Παναγιάς Κυρά-Ψηλής (ελαιοτριβείο, κελιά, ξενώνας, αποθήκες) που ανήκει στο Δήμο Καλυμνίων. Στα επιμέρους διαμερίσματά του κτιριακού συγκροτήματος του Μετοχιού υπάρχει η δυνατότητα να φιλοξενηθούν παράλληλα δραστηριότητες όπως:
- Λαογραφικό Μουσείο, με έμφαση στον αγροτικό χαρακτήρα του τόπου, με ενημερωτικές πινακίδες με κείμενα, χάρτες, φωτογραφίες και άλλα στοιχεία γύρω από την ιστορία, τα πολιτιστικά μνημεία, το περιβάλλον και τις παραδόσεις της περιοχής του Βαθύ.

- Διανομή πληροφοριακού υλικού, όπως έντυπα ενημερωτικά φυλλάδια.
- Ανακατασκευή του χειροκίνητου παραδοσιακού ελαιοτριβείου.
- Παρασκευή, συσκευασία και πώληση παραδοσιακών προϊόντων (υφαντών, γλυκισμάτων, κρασιών κ.ά.).
- Λειτουργία παραδοσιακού καφενείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17^ο**ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ****17.1 Βασικές υποδομές**

- ✓ Συντήρηση του Επαρχιακού οδικού Δικτύου στο Βαθύ Καλύμνου, προϋπολογισμού 350.000 ευρώ.
- ✓ Συντήρηση – Καθαρισμός οδικού δικτύου Καλύμνου 12.000 ευρώ.
- ✓ Οι πλακοστρώσεις δρόμου περιοχής φανταρίας και δρόμου από Επαρχείο έως ΚΑΠΗ Καλύμνου προϋπολογισμού 130.000 ευρώ.
- ✓ Η α' φάση του έργου «αντιπλημμυρικές παρεμβάσεις στη Ρήνα Βαθέως Καλύμνου προϋπολογισμού 52.000 ευρώ.
- ✓ Οι παρεμβάσεις στο Επαρχιακό οδικό δίκτυο από Καστέλι – Αργινόντα Καλύμνου 100.000 ευρώ.
- ✓ Συντήρηση και Αποκατάσταση Κτιρίου Πρώην Αστυνομικού Τμήματος Χώρας Καλύμνου.
- ✓ Επίστρωση με Συνθετικό Χλοοτάπητα του Αγωνιστικού Χώρου στο Γήπεδο του Βαθύ.
- ✓ Λεπτομερής καταγραφή ενεργειακού δυναμικού στο δίαυλο Καλύμνου-Λέρου, Μελέτη εφαρμογής ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, πιλοτικές εφαρμογές στην Επαρχία Καλύμνου.
- ✓ Υποβολή πρότασης για την ένταξη της Πολεοδομίας Καλύμνου στο πρόγραμμα e – Πολεοδομία με τη συμμετοχή του Τ.Ε.Ε.
- ✓ Αντιπλημμυρικές παρεμβάσεις στη Ρήνα Βαθέως Καλύμνου (β' φάση)
- ✓ Συντήρηση οδικού δικτύου Καλύμνου
- ✓ Διαμόρφωση αύλειου χώρου 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Καλύμνου
- ✓ Υλοποίηση έργου της προσθήκης κατ' επέκταση στο 1^ο Λύκειο Καλύμνου προϋπολογισμού 750.000 ευρώ.
- ✓ Ολοκλήρωση αιθουσών του 5^{ου} Δημοτικού Σχολείου Καλύμνου προϋπολογισμού 17.000 ευρώ.
- ✓ Προσθήκη αιθουσών στο 5^ο Δημοτικό Σχολείο Καλύμνου προϋπολογισμού 100.000 ευρώ.

17.2 Στην Κάλυμνο υλοποιήθηκαν τα παρακάτω προγράμματα

- ✓ Τμήμα υφαντικής για ΑΜΕΑ
- ✓ Τμήμα χειροτεχνίας για ΑΜΕΑ
- ✓ Τμήμα θεατρικού παιχνιδιού για ΑΜΕΑ
- ✓ Τμήμα Πρώτων Βοηθειών
- ✓ Δύο τμήματα Θεατρικής Παιδείας
- ✓ Τμήμα Ναυαγοσωστικής
- ✓ Τμήμα καταδύσεων
- ✓ Τμήμα Αγιογραφίας
- ✓ Τμήμα Περιβαλλοντικής Αγωγής-καταδύσεων
- ✓ Δυο τμήματα Λογοθεραπείας
- ✓ Τμήμα εθελοντισμού και κοινωνίας των πολιτών
- ✓ Τμήμα Γλυπτικής
- ✓ Τμήμα Διαιτολογίας
- ✓ Τμήμα ζωγραφικής για ΑΜΕΑ

17.3 Στην Κάλυμνο το 2010 υλοποιήθηκαν τα παρακάτω σεμινάρια

- ✓ Χειροτεχνία για ΑΜΕΑ
- ✓ Θεατρικό παιχνίδι για ΑΜΕΑ
- ✓ Ζωγραφική για ΑΜΕΑ
- ✓ Κεραμική για ΑΜΕΑ
- ✓ Ναυαγοσωστική
- ✓ Καταδύσεις
- ✓ Λογοθεραπεία
- ✓ Αναρρίχηση
- ✓ Υφαντουργία για ΑΜΕΑ
- ✓ Ζαχαροπλαστική
- ✓ Κεραμική
- ✓ Κοινωνική Πολιτική για ΑΜΕΑ
- ✓ Βιολογικές Καλλιέργειες

17.4 Μέσω του Γραφείου Κοινωνικής Παρέμβασης πραγματοποιήθηκαν:

- ✓ Οργάνωση ημερίδας με θέμα «δεξιότητες επιλογής επαγγέλματος στην εποχή της οικονομικής κρίσης» που πραγματοποιήθηκε στην Κάλυμνο στις 6/05/09.
- ✓ Διοργάνωση ενημερωτικών ομιλιών στα σχολεία της Επαρχίας Καλύμνου με θέμα τα τροχαία ατυχήματα, με στόχο την ενημέρωση των νεαρών οδηγών για τα αίτια και τους τρόπους ελαχιστοποίησης των τροχαίων ατυχημάτων.

17.5 Στην Κάλυμνο στον τομέα της υγείας και πρόνοιας διοργανώθηκαν:

- ✓ Συνέδριο για θέματα Γαστρεντερολογίας, στην Κάλυμνο, σε συνεργασία με τον ιατρικό Σύλλογο της Επαρχίας μας.
- ✓ Καρδιολογικό Συμπόσιο, στην Κάλυμνο, σε συνεργασία με τον ιατρικό σύλλογο της Επαρχίας μας.

17.6 Πρωτογενής Τομέας

Ολοκληρώθηκε από το Τμήμα Αγροτικής Ανάπτυξης του επαρχείου μας η μελέτη για την ανάπτυξη της μελισσοκομίας των νησιών της Επαρχίας Καλύμνου και σύντομα θα παρουσιαστεί.

17.7 Πολιτισμός

- ✓ Οργάνωση θεατρικών συναντήσεων ερασιτεχνικών θιάσων της Επαρχίας μας, στην Κάλυμνο προϋπολογισμού 4.500 ευρώ.
- ✓ Οργανώθηκε το Χριστουγεννιάτικο και το Πασχαλινό τραπέζι στην Κάλυμνο
- ✓ Συνδιοργάνωση με τον πολιτιστικό σύλλογο Βαθέος την γιορτή Τσαμπούνας στο Βαθύ της Καλύμνου.

17.8 Περιβάλλον – Πολεοδομία

- ✓ Κατασκευή αυτόνομου συστήματος ηλεκτροφωτισμού με χρήση ηλιακής ενέργειας στο οδικό δίκτυο Βαθύ Καλύμνου, προϋπολογισμού 80000 ευρώ.
- ✓ Κατασκευή αυτόνομου συστήματος οδοφωτισμού στις περιοχές Άργους-Εμπορείου Καλύμνου, προϋπολογισμού 90000 ευρώ.

17.9 Αθλητισμός

Ενισχύθηκαν οικονομικά πρωτοβουλίες των αθλητικών σωματείων στην Κάλυμνο με τα παρακάτω ποσά:

- 1.500 € για τον Αθλητικό Σύλλογο ΤΑΕ-KBONTO Καλύμνου

- 600 € για την εκτύπωση διπλωμάτων και αγορά μεταλλίων-κυπέλων, για τους μαθητικούς σχολικούς αγώνες, Διοργανωτής «ΚΑΛΥΜΝΟΣ 2000».
- 2.000 € για το Αθλητικό Σωματείο Στίβου «ΑΣ ΚΑΖΩΝΗΣ»
- 2.000 € για το Αθλητικό Σωματείο Στίβου «ΚΑΛΥΜΝΟΣ 2000»
- 2.000 € για τον Αθλητικό Σύλλογο Α.Ο. ΒΑΘΥ
- 2.000 € για τον ΝΑΥΤΙΚΟ ΟΜΙΛΟ ΚΑΛΥΜΝΟΥ
- 2.000 € για τον Αθλητικό Σύλλογο Α.Ο. ΚΑΛΥΜΝΙΑΚΟΣ
- 1.300 € για το Αθλητικό Σωματείο ΠΑΛΑΙΜΑΧΟΙ ΚΑΛΥΜΝΟΥ

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη βελτίωσης των εγκαταστάσεων, του γηπέδου στο Βαθύ Καλύμνου και τη σημασία του συγκεκριμένου χώρου για τους κατοίκους εντάχθηκε το έργο της βελτίωσης των εγκαταστάσεων του γηπέδου, προϋπολογισμού 244.000 ευρώ.

17.10 Διάφορες παρεμβάσεις

- ✓ Από το Δημόσιο παραχωρήθηκε η χρήση του πρώην Αστυνομικού Σταθμού Χώρας Καλύμνου και η συντήρηση και αποκατάσταση του κτιρίου, με προϋπολογισμό 170.000 ευρώ.
- ✓ Εγκατάσταση Δημόσιου Ασύρματου Δικτύου με περιοχή εμβέλειας την Πόθεια Καλύμνου και επέκταση του δικτύου έως τη Χώρα Καλύμνου ώστε να δοθεί η δυνατότητα δωρεάν πρόσβασης στο διαδίκτυο σε μεγαλύτερο αριθμό πολιτών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18^ο

«ΤΕΛΕΝΤΟΣ» ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΖΗΤΟΥΝ ΛΥΣΕΙΣ

Η Τέλεντος είναι ένα μικρό νησί της Δωδεκανήσου και μια από τις ομορφότερες περιοχές της νήσου Καλύμνου. Υπάγεται διοικητικά στο δήμο και την επαρχία Καλύμνου. Έχει έκταση 8 τετραγωνικά χιλιόμετρα και πληθυσμό 76 κατοίκους.

Τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι της περιοχής είναι:

Ως προς το φωτισμό

Έλλειψη φωτισμού, η οποία οφείλεται στην έλλειψη λαμπτήρων, τόσο στον Δημοτικό φωτισμό, όσο και στα φωτοβολταϊκά σώματα, που τοποθέτησε το Επαρχείο πριν από δύο χρόνια περίπου, όπου η οξείδωση εκτός των άλλων έχει κάνει ιδιαίτερα την εμφάνισή της. Τα προβλήματα που υπάρχουν γενικότερα στον φωτισμό και χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης και αποτελεί δικαίως πάγιο αίτημα των κατοίκων εστιάζονται στα εξής:

- ✓ Από τα τέσσερα φωτοβολταϊκά σώματα του Επαρχείου, στο ένα χρειάζεται να αντικατασταθεί ο ειδικός λαμπτήρας.
- ✓ Να αποκατασταθεί η κεντρική βάση ηλεκτροδότησης των όποιων λειτουργικών φωτιστικών στύλων και να μην χρειάζεται η χειροκίνητη παρέμβαση των κατοίκων κάθε τόσο, με ότι κινδύνους που μπορεί να διατρέχει κανείς.
- ✓ Όπου υπάρχει έλλειψη λαμπτήρων να τοποθετηθούν καινούργιοι, επίσης επιβάλλεται και συντήρηση στις σιδερένιες βάσεις των φωτιστικών σωμάτων, όπου ήδη η οξείδωση αρχίζει να κάνει έντονα την εμφάνισή της.
- ✓ Να αντιμετωπισθεί το θέμα με την έλλειψη φωτισμού με κατεύθυνση προς την παραλία ΠΟΘΑ, όπου δεν υπάρχει καθόλου φωτισμός.

Δημοτικό σχολείο

Η καθαριότητα των δημοσίων τουαλετών στο δημοτικό σχολείο που βρίσκεται προς τον Χοκλακά είναι επιεικώς απαράδεκτη, όπως και για τις τουαλέτες που βρίσκονται πίσω από το κτίριο του σχολείου και που χρησιμοποιείται από τους μαθητές, που σε καμία περίπτωση δεν θυμίζουν τουαλέτες δημοτικού σχολείου.

Για την αισθητική και την γενικότερη εικόνα που αντικρίζει κανείς στο Δημοτικό Σχολείο που στεγάζει δύο μαθητές το γεγονός ότι πριν από λίγες ημέρες υποχώρησε τμήμα μικρού μπαλκονιού και άμεσα παρέμβει συνεργείο του Δήμου χαρακτηρίζει τόσο την κατάσταση του Σχολείου όσο και την αντίληψη της νέας Δημοτικής Αρχής. Στα αρνητικά της εικόνας του σχολείου συγκαταλέγεται και η εγκατάλειψη παλιού τρικύκλου στον αύλιο χώρο του, όπως και η εξωτερική εικόνα του που χρήζει άμεσης παρέμβασης.

Παραλιακή εικόνα

Αξιοπερίεργο είναι επίσης και για το τι θα γίνει τελικά με την τοποθέτηση των σιδερένιων στηριγμάτων ανάμεσα στις μικρές τσιμεντένιες βάσεις, παραλιακά της Τελέντου. Έχουν περάσει σχεδόν δύο χρόνια και η κατάσταση παραμένει η ίδια, ενώ μερικά από τα σιδερένια στηρίγματα, βρίσκονται παρατημένα σε αύλιο χώρο, αναμένοντας προφανώς την τοποθέτησή τους, παρά τις όποιες εξαγγελίες κατά διαστήματα. Θέαμα το οποίο μόνο ως αδιαφορία μπορεί να ερμηνευθεί, ανεξάρτητα των όποιων σημαντικών έργων έχουν κατά καιρούς. Φυσικά σε όλα τα παραπάνω ως προς την εικόνα της που δείχνει η Τέλεντος και αποτελεί βιτρίνα ενός τόπου θα πρέπει να περιληφθούν και οι αυθαίρετες ιδιωτικές τοποθετήσεις διαφόρων μπαζών αποτελέσματα οικοδομικών εργασιών που γίνονται λίγο πριν την έναρξη της θερινής περιόδου. Η απομάκρυνση εγκαταλελειμμένων μικρών σκαφών που βρίσκονται κατά μήκος της παραλιακής ζώνης του νησιού, και η ρίψη σαπουνόνερων είναι από εκείνες τις ενέργειες που οι κάτοικοι της περιοχής θα πρέπει να συμβάλλουν θετικά σε αυτή την κατεύθυνση.

Καταπατήσεις της δημοτικής περιουσίας

Ένα σημαντικό θέμα στο οποίο θα πρέπει να δοθεί και η αντίστοιχη σημασία από την Νέα Δημοτική Αρχή, είναι ως προς τις καταπατήσεις δημοτικής γης στην Τέλεντο. Στην Τέλεντο παρατηρείται το φαινόμενο των αυθαίρετων προεκτάσεων στις δημοτικές παράγκες που έχουν παραχωρηθεί κατά καιρούς σε μερικούς κατοίκους της περιοχής τόσο τον χειμώνα όσο και σε προεκλογικές περιόδους. Και δεν είναι μόνο αυτό. Εκτός από τις υπενοικιάσεις που παρατηρούνταν κατά διαστήματα, έχουν κάνει και τοπογραφικές αποτυπώσεις προσβλέποντας μέσω χρησικτησίας, αποσκοπώντας μετά από αρκετά χρόνια να τα οικειοποιηθούν, στερώντας από τον Δήμο περιουσιακά του στοιχεία.

Όσον αφορά την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων έχει καταταθεί από τον Δήμο το σχέδιο της προγραμματικής σύμβασης με το Υπουργείο Πολιτισμού όπου περιλαμβάνει την ανάδειξη της παλαιοχριστιανικής εκκλησίας του Αγίου Βασιλείου στην παραλιακή ζώνη της Τελέντου όπου προτείνεται η ανασκαφή, συντήρηση και στη συνέχεια ηλεκτροφωτισμός αυτού του σημαντικότετου συγκροτήματος χριστιανικού ναού του 6^{ου} μ.Χ. αιώνα.

Τέλος η ανεξέλεγκτη τοποθέτηση τραπεζοκαθισμάτων κατά μήκος της παραλιακής ζώνης του νησιού που οφείλεται στην έλλειψη επιβολής του νόμου, εκτός του ότι οδηγεί σε αθέμιτο ανταγωνισμό και συντελούν στην δημιουργία έντονων αντιπαραθέσεων μεταξύ των επαγγελματιών, η αποκατάσταση μέρους ενός λιμανιού που έγινε κατά την μεταφορά οικοδομικών υλικών στο νησί από έργα που έχουν γίνει, η έλλειψη τουαλετών και αποδυτηρίων στις παραλίες, το υψηλό κόστος του εισιτηρίου μεταφοράς μέσω των μικρών καϊκιών από τις Μυρτιές κ.ά., μικρά και μεγάλα προβλήματα συνθέτουν την γενικότερη εικόνα που αποτελούν την Τέλεντο του σήμερα. Μια Τέλεντος που παρόλα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει, το μοναδικής ομορφιάς ηλιοβασίλεμα με την πριγκίπισσα να αγναντεύει το γαλάζιο του Αιγαίου, στέλνει το δικό της μήνυμα προς όλες τις κατευθύνσεις: ότι πράγματι το ηλιοβασίλεμα της Τελέντου είναι το ομορφότερο στην Ελλάδα.

Η Κυρά της Τελέντου

Τα πολύ παλιά χρόνια, όλες οι πόλεις και τα χωριά ήταν βασίλεια με βασιλιάδες, βασίλισσες, βασιλόπουλα και βασιλοπούλες.

Όπως σε όλα τα μέρη, έτσι και στην Κάλυμνο υπήρχαν πολλά βασίλεια κοντά στα δέκα. Τα βασίλεια αυτά, άλλοτε ήταν μονιασμένα και άλλοτε πάλι τρωγόντουσαν μεταξύ τους. Όταν όμως ερχόταν κανένας ξένος να πατήσει το νησί γίνονταν όλα ένας στρατός και ορμούσαν πάνω του. Με την τακτική αυτή κρατούσαν τους ξένους εχθρούς μακριά και το νησί έμενε ελεύθερο χρόνια και χρόνια. Μέσα στα βασίλεια της Καλύμνου ξεχώριζαν δύο: Το βασίλειο του Καστελιού και το βασίλειο της Τελέντου. Και τα δύο ήταν πολύ ισχυρά, αφού ακόμα μέχρι σήμερα φαίνονται τα κάστρα τους, τόσο που οι βασιλιάδες τους έμπαιναν αρχηγοί, όταν είχαν πόλεμο με ξένους. Τα δύο αυτά βασίλεια ήταν τόσο αγαπημένα μεταξύ τους, που φαινόταν σαν να ήταν ένα. Ο λόγος ήταν ότι, εκτός που γειτόνευαν και τα έβρισκαν σαν καλοί

γείτονες, είχαν το βασίλειο του Καστελιού ένα αγγελόμορφο με καρδιά λιονταριού βασιλόπουλο και το βασίλειο της Τελέντου μια πανώρια βασιλοπούλα, την Πόθα.

Οι νέοι αυτοί είχαν συνάψει αγάπη μεγάλη μεταξύ τους και οι γονείς τους σκέφτονταν να τους παντρέψουν, για να ενώσουν και τα βασίλεια τους. Η λαχτάρα της αγάπης των δύο νέων ήταν πολύ μεγάλη και γινόταν μεγαλύτερη, επειδή τους χώριζε όχι μόνο η κοινωνική ηθική της εποχής εκείνης, αλλά και η θάλασσα. Αυτή όσο λίγη κι' αν ήταν αποτελούσε εμπόδιο, για να βλέπονται καθημερινά οι δύο αγαπημένοι. Δεν βλέπονταν συχνά από κοντά, όμως είχαν τακτική επικοινωνία με έμπιστα πρόσωπα, που τα έστελναν για να τους μεταφέρουν μαντάτα και γράμματα.

Ο καιρός περνούσε με τα δύο βασιλόπουλα να μη βλέπουν την ώρα που θα ευλογούταν ο δεσμός τους. Και η μέρα δεν αργούσε. Κάτι λεπτομέρειες είχαν να τελειώσουν οι δικοί τους, και θα τους πάντρευαν. Τώρα, κάπου η ιστορία μας δίνει την άργητα στον πατέρα της Πόθας, γιατί της είχε τάξει να της χτίσει ένα παλάτι αλλού και μετά να την παντρέψει. Όπως και να είχαν τα πράγματα, το βασιλόπουλο και η βασιλοκόρη έμειναν χωρίς στεφάνι και μαράζωναν από τον καημό. Πιο πολύς όμως ήταν ο καημός της Πόθας, που είχε πάρει τον έρωτα κατάβαθα. Κάθε μέρα πήγαινε σε μια ακρογιαλιά, τη σημερινή Πόθα, αγνάντευε πέρα προς το Καστέλι, συχναστέναζε και ονειροπολούσε τη στιγμή που θα βρισκόταν, επιτέλους, μέσα στην αγκαλιά του αγαπημένου της. Όλη την ημέρα δεν έπαιρνε τα μάτια της από το Καστέλι, όπου βρισκόταν το βασιλόπουλό της. Τη νύχτα που σκοτεινίαζε και δεν μπορούσε να τον δει, τον έβλεπε στα όνειρά της. Πάθος ακοίμητο ο έρωτας της για το βασιλόπουλο. Εκεί που περνούσε ο καιρός και πλησίαζε η μέρα και η ώρα που θα γίνονταν οι γάμοι των δύο νέων, ξέσπασε μεγάλος πόλεμος. Είχαν έρθει από μακριά άγριοι άνθρωποι, πάρα πολλοί, βγήκαν στον κάμπο που βλέπει κατά το Νοτιά, εκεί που σήμερα είναι η Πόθια και το Χωριό, και άρχισαν να καταστρέφουν ότι έβρισκαν. Μάλιστα, καθώς ακούστηκε σκόπευαν να κάτσουν μόνιμα, γιατί τους άρεσε ο τόπος και γιατί πίστευαν ότι θα έβαζαν τους ντόπιους να τους υπηρετούν.

Όταν αγνάντευε η Πόθα απέναντι, βλέπει πρωί-πρωί, μεγάλη κίνηση και άλογα με καβαλάρηδες να πηγαиноέρχονται στο δρόμο του Καστελιού. Ήταν οι μαντατοφόροι των άλλων βασιλιάδων, που έφερναν τα άσχημα μαντάτα στο βασίλειο του Καστελιού και καλούσαν σε βοήθεια. Έτσι ξαφνικά ούτε που πρόλαβαν να πάρουν είδηση στο βασίλειο της Τελέντου. Έπρεπε όμως να ξεκινήσουν από το Καστέλι, αν ήθελαν να προλάβουν. Όσο για το Βασίλειο της Τελέντου, θα το ειδοποιούσαν στη συνέχεια. Πράγματι δεν ήταν να περάσει πολλή ώρα και η βασιλοπούλα είδε τα φλάμπουρα του βασιλείου του Καστελιού μπροστά και πίσω όλο το στρατό αρματωμένο να βγαίνει από το Κάστρο και να προχωρεί με παράταξη και την περιοχή που είχαν βγει οι καταραμένοι. Πρώτο στην παράταξη βιάδιζε, πάνω σε ένα περήφανο άλογο, με όλη του την πανοπλία, το Βασιλόπουλο. Τι να θαυμάζει κανείς περισσότερο; Το άλογο ή τον καβαλάρη, έτσι που γυάλιζε από μακριά μέσα στην ατσάλινη πανοπλία του; Σε λίγο χάθηκε από τα μάτια της η πομπή. Δεν άργησε να έρθει και ο μαντατοφόρος στην Τέλεντο. Μαζί του έφερε και ένα κρυφό σημάδι του Βασιλόπουλου για την Πόθα. Της έγραφε να μην στενοχωριέται και πως πολύ γρήγορα θα τέλειωνε η μάχη, που θα τον έβρισκε νικητή. Επίσης της έγραφε, πως ότι, κι αν γινόταν θα έδωσε εντολή να το μάθαινε πρώτη, εκτός κι αν σκοτωνόταν. Άρα, έβγαλε μόνη της το συμπέρασμα, αν αργούσε να την ειδοποιήσει θα πει ότι είχε σκοτωθεί.

Η μέρα πέρασε μέσα στην αγωνία. Η Πόθα είχε μαρμαρωθεί στέκοντας ακίνητη, ώρες ολόκληρες, με τα μάτια καρφωμένα στη στράτα που πάει για το Καστέλι. Αργά, κατά το ηλιόγεμα, φάνηκε από μακριά, μέσα σε σύννεφο σκόνης, να έρχεται παρατεταγμένη πεζούρα και καβαλαρία. Άραγε να ήταν νικητές; Τουλάχιστον αυτό έδειχνε η παράταξη. Όταν πλησίασαν, η Πόθα είδε ότι μπροστά πήγαιναν στρατιώτες που κρατούσαν πάνω σε ασπίδες ένα ανθρώπινο κορμί. Όπως

γυάλισε τις ασπίδες η τελευταία αναλαμπή του ήλιου γνώρισε το σώμα το ξαπλωμένο. Ήταν το σώμα του βασιλόπουλου. Τρελή από την αγωνία, η Πόθα, δεν ήξερε τι να υποθέσει! Ζούσε και ήταν τραυματισμένος ή είχε σκοτωθεί; Τι άλλο όμως να έκανε, πώς θα μάθαινε; Περίμενε! Άλλωστε της είχε γράψει πως ότι κι αν συνέβαινε, θα την ειδοποιούσε, φτάνει να ήταν ζωντανός. Η ώρα περνούσε, έπεσε η νύχτα και τίποτα δεν είχε μαθευτεί!.

Η αλήθεια ήταν ότι το βασιλόπουλο είχε τραυματιστεί βαριά σε μια στιγμή που, ενώ είχε τελειώσει η μάχη και εκείνο κυνηγούσε ακόμα δυο τρεις τελευταίους που είχαν ξωμείνει στην παραλία οι άλλοι, όσοι γλίτωσαν, είχαν μπει στα πλοία τους και έφυγαν. Ένας από αυτούς γύρισε και του έριξε μια σαϊτιά που τον πέτυχε κατάστηθα, δίχως όμως να τον αποτελειώσει. Ευτυχώς που το γεγονός έγινε στο τέλος της μάχης, γιατί δίχως το βασιλόπουλο δεν θα έβλεπε νίκη ο στρατός της Καλύμνου. Πέρασε η νύχτα και η αγωνία έλιωσε τη βασιλοπούλα. Καμιά είδηση! Ποιος θα νοιαζόταν, μέσα στην ταραχή, να ειδοποιήσει την Πόθα; Το βασιλόπουλο ήταν αναίσθητο και οι γιατροί, ατέλειωτες ώρες στέκονταν από πάνω του. Το ξημέρωμα βρήκε την Πόθα ακίνητη με τα μάτια καρφωμένα στο Καστέλι, μήπως έπαιρνε το μάτι της καμιά κίνηση. Τίποτα!.

Κατά το σκοτεινιάσμα σκέφτηκε κάτι να κάνει, ένα παλιό μαντικό. Πήρε μερικούς ασπίλους τους έδεσε και στέριωσε πάνω τους ένα κερί. Το άναψε και το έβαλε μέσα στη θάλασσα, όπως ήταν αναμμένο. Αν πήγαινε απέναντι με το μικρό κύμα που είχε, θα πει ότι το βασιλόπουλο ήταν μόνο λαβωμένο. Αν το κερί έσβηνε, τότε το βασιλόπουλο είχε σκοτωθεί. Η μικρή σχεδία με το κερί τράβηξε στα ανοιχτά, αλλά σε λίγο έσβησε. Μαζί με το κερί σβήστηκαν και οι ελπίδες της Πόθας. Δεν την ήθελε πια τη ζωή της. Παίρνει μια φόρα πέφτει στη θάλασσα και πνίγεται, στο σημείο ακριβώς που ο κόσμος το ξέρει και το λέει: ο γιαλός της Πόθας.

Μερικοί τα λένε διαφορετικά. Ότι το κακό έγινε ξημέρωμα της Ανάστασης ή και τη νύχτα της Μεγάλης Παρασκευής με τους Επιτάφιους-αλλιώς αυτή ιστορικά και ότι έβαλε το κερί στη θάλασσα, για να δει αν την αγαπά το Βασιλόπουλο. Ή ότι τα πράγματα αυτά έγιναν πιο παλιά, την εποχή του Θησέα. Όταν, αυτός σκότωσε το Μινώταυρο, όπως επέστρεφε για την πατρίδα του, την Αθήνα, πέρασε από την Κάλυμνο. Έτυχε να γιορτάζουν τους Διόσκουρους και εκεί είδε την Πόθα. Η ομορφιά της τον θάμπωσε και την ζήτησε από τους γονείς της. Εκείνοι ή επειδή είχαν υποσχεθεί στα Βασιλόπουλα του Καστελιού και του Πανόρμου, που την αγαπούσαν ή επειδή είχαν μάθει όσα έκανε στην Αριάδνη, έθεσαν όρο: Όποιος από τους τρεις κατάφερνε να περάσει απέναντι στην Τέλεντο κρατώντας αναμμένο κερί θα έπαιρνε την Πόθα! Τα κατάφερε το βασιλόπουλο του Καστελιού. Η Πόθα τότε που ήδη είχε αγαπήσει τον Θησέα, έπεσε και πνίγηκε.

Σε λίγες ημέρες το βασιλόπουλο συνήλθε και η πρώτη του σκέψη ήταν να μάθει νέα της Πόθας. Αλλά τι νέα να του πουν. Αυτή είχε χαθεί, όπως και η αγάπη των νέων. Ο πατέρας της κόντεψε να τρελαθεί από τη λύπη του. Για να ξεχάσει λίγο, έχτισε όχι μόνο παλάτι, αλλά ολόκληρη πόλη στο όνομά της, την Πόθια, εκεί που της το είχε τάξει. Το βασιλόπουλο έζησε, γέρασε και πέθανε με τη σκέψη της Πόθας. Η ίδια πέτρωσε ψηλά στην κορφή της Τελέντου. Από τις Μυρτιές, όταν δύει ο ήλιος φαίνεται η μορφή της ξαπλωμένη και φορά τον καλό της στρόφο στο λαιμό και το πόσι το βυζαντινό στο κεφάλι της. Είναι έτσι πετρωμένη για να θυμίζει σε όλους την αγάπη της για το βασιλόπουλο του Καστελιού και τον άδικο θάνατό της. Όσοι την βλέπουν σήμερα, πιστεύουν πια ότι, όταν η αγάπη είναι πολύ μεγάλη, μένει, όπως μένει και στην ιστορία το παραμύθι της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19^ο

ΝΗΣΙΔΑ ΨΕΡΙΜΟΣ

Η Ψέριμος, λεγόμενη και Κάπαρη, είναι ελληνικό νησί του Νοτίου Αιγαίου, του συμπλέγματος Δωδεκανήσου, με 130 κατοίκους και βρίσκεται βόρεια της Κω και νοτιοανατολικά της Καλύμνου. Η επιφάνειά του νησιού είναι 14,8 τετραγωνικά χιλιόμετρα με μέγιστο υψόμετρο 268μ (879 πόδια). Το βόρειο άκρο της νήσου ονομάζεται «Ακρωτήριο Βασιλική», ενώ το νοτιότερο άκρο «Ακρωτήριο Ρούσσα». Μεταξύ των παραπάνω επί της ανατολικής πλευράς της νήσου σχηματίζεται κόλπωση, όπου ο όρμος Βασιλική. Στη δυτική ακτή, περίπου 3,5 με 5,5 στάδια του Άκρου Σφυρί βρίσκεται ο όρμος Ψερίμου στο μυχό του οποίου υφίσταται το ομώνυμο χωριό. Περίπου 2 μίλια βορειότερα του όρμου Ψερίμου είναι το βορειοδυτικό άκρο της νήσου που λέγεται Ακρωτήριο Κοράκι, από το οποίο σε απόσταση 6 στάδια νοτιοδυτικά βρίσκεται η βραχονησίδα Πλάτη. Διοικητικά η νήσος Ψέριμος ανήκει στον δήμο Καλύμνου. Η κύρια ασχολία των κατοίκων της Ψερίμου είναι η κτηνοτροφία. Ακτοπλοϊκή σύνδεση υπάρχει τόσο με το νησί της Καλύμνου όσο και με την Κω, η απόσταση από τον λιμένα της οποίας είναι 7,3 ναυτικά μίλια. Στην Ψέριμο υπάρχει δημοτική κατασκήνωση 5 στρεμμάτων, που φιλοξενεί εκεί ομάδες Προσκόπων από όλη την Ελλάδα και από το εξωτερικό, ενώ λειτουργεί και δημοτικό σχολείο. Ο διάυλος μεταξύ Ψερίμου και Κω ονομάζεται διάυλος Ψερίμου, ή διάυλος Κάπαρη, και έχει εύρος περίπου 1,7 μίλια. Ο διάυλος χρήζει ιδιαίτερης προσοχής λόγω των υφισταμένων σκοπέλων που φέρουν το όνομα Ερινύες σε

απόσταση ένα μίλι δυτικά από την Άκρα Ρούσα της Ψερίμου, καθώς επίσης και στο μέσον του διαύλου όπου υφίσταται κίνδυνος από αβαθή περίπου 2,5μ σε απόσταση 0,6 μιλίου από ακτή.

19.1 Το «Παράδοξο του Δολομίτη» της Ψερίμου

Μόλις 3,20 χιλιόμετρα χωρίζουν το Τιγκάκι της Κω από το νησί της Ψερίμου. Η Ψερίμος των 130 κατοίκων βρίσκεται βόρεια της Κω και νοτιοανατολικά της Καλύμνου. Η επιφάνεια του νησιού είναι μόλις 15 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Πρόκειται για το μεγαλύτερο από τα νησιά που ανήκουν διοικητικά στον δήμο Καλύμνου. Το νησί έχει πολλούς χαμηλούς λόφους και μικρές κοιλάδες με άφθονα ελαιόδεντρα ενώ θεωρείται ο παράδεισος για όσους απεχθάνονται τους δρόμους και τα αυτοκίνητα. Οι ακρογιαλιές του νησιού είναι πανέμορφες ενώ περιτριγυρίζονται από κρυστάλλινα, καταγάλανα και καθαρά νερά.

Η Ψερίμος είναι ένας από τους πολλούς παράδεισους της βιοποικιλότητας του Αιγαίου. Η διαφορετική γεωλογική της ιστορία και η απομόνωση έχουν αφήσει τα ίχνη τους στην εξέλιξη των ειδών της περιοχής. Ωστόσο η πανίδα και η χλωρίδα του νησιού εδώ και τουλάχιστον 10000 χρόνια έχει σταματήσει να «συμπεριφέρεται» ως μια ηπειρωτική-συνεχής μάζα εδάφους. Η κύρια ασχολία των κατοίκων της Ψερίμου είναι η κτηνοτροφία ενώ υπάρχουν και παλαιοχριστιανικές βασιλικές 5^{ου} αιώνα μ.Χ. σε διάφορες θέσεις του νησιού.

Όμως το νησί που βρίσκεται δίπλα μας έχει την δική του φυσική ιστορία. Γεωλογικά είναι νεώτερο τόσο από το νησί της Κω όσο και της Καλύμνου. Ωστόσο η γεωιστορία και η φύση, έχουν υπάρξει ιδιαίτερα γενναιόδωρες με την περιοχή. Αποτελείται ως επί το πλείστον από τον δολομίτη, ένα χαρακτηριστικό πέτρωμα με υψηλό ποσοστό του ορυκτού δολομίτη και το οποίο είναι ανθεκτικό στην διάβρωση ενώ είναι λιγότερο διαλυτό από τον ασβεστόλιθο σε όξινα υπόγεια ύδατα. Ο δολομίτης είναι ιζηματώδες ανθρακικό πέτρωμα που μοιάζει με τον ασβεστόλιθο, ενώ το ορυκτό από το οποίο αποτελείται, οφείλει το όνομά του στον Γάλλο φυσιοδίφη και γεωλόγο Ντεοντά Ντολομιέ (1750-1801), ο οποίος ήταν από τους πρώτους που το περιέγραψε.

Όμως, οι δολομίτες έχουν κάτι το «εξωπραγματικό». Στις Άλπεις οι Ιταλοί την μοναδικότητά τους, την έχουν αξιοποιήσει, και τους έχουν καταστήσει σαν έναν από τους καλύτερους προορισμούς διακοπών παντός μέσου και καιρού. Οι δολομίτες των Άλπεων είναι μια ορεινή περιοχή με πολλές και ψηλές κορφές που καταλαμβάνουν το

μεγαλύτερο κομμάτι του βορειοανατολικού τμήματος της Ιταλίας, κάτω ακριβώς από την Αυστρία. Εκτός από την Ιταλία συναντάται και σε άλλες χώρες ενώ στην περιοχή Minas Gerais στη Βραζιλία σχετίζεται και με αυτοφυή χρυσό.

Ωστόσο το βασικότερο πέτρωμα από το οποίο αποτελείται η Ψερίμος κρύβει ένα παράδοξο και το οποίο αποκαλείται ως «πρόβλημα του δολομίτη»: Ενώ σήμερα η Γη εξακολουθεί να δημιουργεί πετρώματα όπως τους ασβεστόλιθους, ψαμμίτες και σχιστόλιθους, οι δολομίτες δεν σχηματίζονται πλέον. Όταν τους συναντάμε ξέρουμε πια ότι αφορούν αποθέσεις προηγούμενων γεωλογικών περιόδων. Αυτό που βλέπουμε στην Ψερίμο είναι πέτρωμα που μέσω της διαγένεσης, μετατράπηκε σε δολομίτες και το οποίο σταμάτησε ο πλανήτης μας να σχηματίζει.

Πώς μπορούμε να ξεχωρίσουμε τον ασβεστόλιθο από τον δολομίτη; Χρησιμοποιώντας λίγο υδροχλωρικό οξύ (HCl), ο ασβεστίτης του ασβεστόλιθου εμφανίζει έντονο αναβρασμό, ενώ ο δολομίτης ασθενέστατο ή καθόλου. Η ύπαρξη του ορυκτού δολομίτη συχνά συνδέεται, με μικτά θειούχα, φθορίτη, βαρύτη, χαλαζία, ορυκτά υδροθερμικής προέλευσης, σιδηρίτη, γύψο και διάφορα άλλα. Από πού προήλθε ο ασβεστόλιθος που μας έδωσε τον δολομίτη της Ψερίμου; Στο Αιγαίο πριν από 200-100 εκ. υπήρχε μια ζώνη που ονομάσαμε «Γαβρόβου-Τρίπολης» και η οποία αποτελούσε μια τεράστια υποθαλάσσια οροσειρά-ράχη ανάμεσα σε δυο θαλάσσιες αύλακες, την Ιόνια και εκείνη της Πίνδου (μέχρι 55εκ χρόνια πριν). Μέσα σε αυτό το θαλάσσιο περιβάλλον δημιουργούνταν οι ασβεστόλιθοι οι οποίοι με την σειρά τους θα μας έδιναν τους δολομίτες της Ψερίμου.

Πού μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο δολομίτης; Χρησιμοποιείται σε λιπάσματα αφού διαλυτοποιείται με βραδύ ρυθμό, ιδιαίτερα στα αλκαλικά εδάφη, χωρίς όμως να μειώνει στο παραμικρό τη θρεπτική ικανότητα και αξία του λιπάσματος. Επιπρόσθετα ο δολομίτης είναι φορέας των θρεπτικών στοιχείων ασβεστίου και μαγνησίου, ιδιαίτερα αναγκαίων στα όξινα εδάφη. Στα αλκαλικά εδάφη ο δολομίτης δεν αυξάνει το pH. Επιπλέον, ο δολομίτης χρησιμοποιείται ευρύτατα ως πυρίμαχο τούβλο για την επένδυση καμίνων, στην παραγωγή φυσικού τσιμέντου και ως δομικό υλικό, στα κτίρια ως διακοσμητική πέτρα, και σε πολλές άλλες εφαρμογές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20^ο

ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα νησιά δεν είναι συγκυριακής μορφής αλλά διαρθρωτικής, δηλαδή δομικής μορφής, που έχουν τη βάση τους στις ιδιαιτερότητες του νησιωτικού χώρου. Επομένως, για να αντιμετωπιστούν θα πρέπει οι πολιτικές που θα εφαρμοστούν να έχουν ως στόχο τη διόρθωση των γενεσιουργών αιτιών του προβλήματος και όχι των επιφαινομένων του. Τα σημαντικότερα προβλήματα είναι τα εξής:

- Δημογραφική και κοινωνική αποσταθεροποίηση που λαμβάνει είτε τη μορφή της δημογραφικής αποψίλωσης, είτε τη μορφή της πληθυσμιακής έκρηξης.
- Αποδιάρθρωση του τοπικού παραγωγικού ιστού και συρρίκνωση της παραγωγικής βάσης.
- Ευκαιριακή και εποχιακή οικονομία, που ως επί το πλείστον στηρίζεται στον τουρισμό και συγκεκριμένα στο μαζικό τουρισμό.
- Υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων.
- Πολιτιστικός μαρασμός.
- Τεχνολογική και οικονομική εξάρτηση από άλλες ηπειρωτικές περιοχές.
- Σύγκρουση των χρήσεων γης, πολυτεμαχισμός της και ανάπτυξη δραστηριοτήτων στις ακτές.
- Αλλοίωση ή ρύπανση ενός ιδιαίτερα ευαίσθητου περιβάλλοντος.
- Ολικό εγκλωβισμό τους κυρίως λόγω καιρικών συνθηκών και κατ' επέκταση διακοπή των θαλάσσιων και εναέριων μεταφορών.
- Στελεχιακή και οργανωτική ανεπάρκεια της κρατικής διοίκησης.
- Η ανεπάρκεια σε μεταφορικές, περιβαλλοντικές και αναπτυξιακές δομές για την προσέλκυση νέων και σύγχρονων δραστηριοτήτων.

Η πυκνότητα του πληθυσμού αποτελεί ένα ακόμη, από τα σημαντικότερα προβλήματα των νησιών, ιδιαίτερα, στα μεγάλα νησιά, όπου συχνά έρχονται αντιμέτωποι ο αγροτικός και ο αστικός τομέας. Η πληθυσμιακή αποψίλωση των αγροτικών ζωνών, ιδιαίτερα στα ορεινά νησιά, γίνεται προς όφελος των παραθαλάσσιων και αστικοποιημένων ζωνών, που διαδραματίζουν ένα πολωτικό

ρόλο. Η συγκέντρωση αυτή του πληθυσμού στους αστικούς τομείς της παραθαλάσσιας ζώνης δημιουργεί χωρική και οικονομική αντίθεση σε σχέση με την αγροτική ενδοχώρα, που βρίσκεται σε εγκατάλειψη και αρκετές φορές στο όριο της ερημοποίησης. Αποτέλεσμα της εγκατάλειψης της ορεινής αγροτικής ενδοχώρας είναι η δημιουργία προβλημάτων με κυριότερα, την αλόγιστη βόσκηση και τις πυρκαγιές στις δασικές εκτάσεις. Για τις παράκτιες περιοχές τα προβλήματα είναι περιβαλλοντικά και πολεοδομικά, λόγω της συσσώρευσης πληθυσμού και οικονομικών δραστηριοτήτων στις παραλιακές ζώνες.

Είναι γνωστό ότι, οι παράκτιες και νησιωτικές περιοχές θεωρούνται προνομιακοί τόποι για τη χωροθέτηση τουριστικών ή άλλων συναφών δραστηριοτήτων και δέχονται ολοένα και περισσότερες πιέσεις από αυτές. Το αποτέλεσμα είναι να δομούνται οι ακτές με πλήθος νόμιμων ή αυθαίρετων κτισμάτων, που είτε εξυπηρετούν τη δραστηριότητα του τουρισμού, είτε καλύπτουν ανάγκες παραθεριστικής κατοικίας. Οι πιέσεις αυτές είναι τόσο έντονες που ξεπερνούν τα όρια της φυσικής χωρητικότητας των νησιωτικών εδαφών. Το αποτέλεσμα είναι η αλλοίωση του ανθρωπογενούς και του φυσικού περιβάλλοντος και η εμφάνιση σημαντικών και αξεπέραστων χωροταξικών προβλημάτων. Το πρόβλημα αυτό υπογραμμίζει την ανάγκη χωροταξικού σχεδιασμού στις περιοχές αυτές.

Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες είναι ιδιαίτερα έντονες ίσως και πιο σημαντικές μεταξύ των νησιών, διότι η φυσική απομόνωση δεν επιτρέπει καμιά διάχυση της ανάπτυξης. Επί πλέον, η φέρουσα ικανότητα του νησιού δεν μπορεί να συνδυαστεί με αυτή του γειτονικού ώστε να παρακαμφθούν τα προβλήματα της στενότητας ανθρώπινων και φυσικών πόρων. Αξίζει να σημειωθεί ότι, οι υπάρχουσες ανισότητες μεταξύ των νησιών δεν είναι συχνά μετρήσιμες διότι τα στοιχεία που συλλέγονται στην Ελλάδα αναφέρονται συνήθως σε επίπεδο περιφέρειας ή νομού.

20.1 Πολιτικές για τα νησιά

Η περιθωριοποίηση των νησιών δεν συνδέεται με την γεωγραφική τους θέση, αλλά είναι αποτέλεσμα του κυρίαρχου μεταπολεμικού μοντέλου της οικονομίας της αγοράς, που βασίζεται στις οικονομίες κλίμακας και στις οικονομίες συγκέντρωσης, προκειμένου να ελαχιστοποιηθεί το κόστος παραγωγής. Με δεδομένα τα παραπάνω, γίνεται κατανοητό ότι τα νησιά μέσα σε αυτό το πλαίσιο δεν είναι σε θέση να ανταγωνιστούν στην αγορά τα προϊόντα της ηπειρωτικής χώρας, γιατί ο μικρός χώρος

και οι περιορισμένοι φυσικοί πόροι δεν μπορούν να δημιουργήσουν ανάλογες συνθήκες με αυτές της ηπειρωτικής χώρας.

Αξίζει να αναφερθεί ότι, στο παρελθόν τα νησιά και ιδιαίτερα στον ελλαδικό χώρο, επέδειξαν μια αξιοσημείωτη κοινωνική και οικονομική άνθηση, χάρη στην ανάπτυξη εξωνησιωτικών δραστηριοτήτων, όπως η ναυτιλία και το εμπόριο. Επίσης, σε άλλες περιοχές η εντατική εκμετάλλευση των γεωργικών πόρων επέτρεψε το άνοιγμα της νησιωτικής οικονομίας στις εξωτερικές αγορές. Η θάλασσα στο παρελθόν δεν αντιμετωπίστηκε ως εμπόδιο στην προσπελασιμότητα, αλλά σαν δρόμος επικοινωνίας. Το μικρό μέγεθος δεν μπορεί να θεωρηθεί σαν ανασταλτικός παράγοντας της αναπτυξιακής διαδικασίας, όταν μάλιστα τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του τόπου επιτρέπουν την παραγωγή προϊόντων μικρής κλίμακας μεν, αλλά υψηλής ποιότητας και εμπορευματικής αξίας. Συμπερασματικά, η νησιωτικότητα δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί εξαρχής συνώνυμο της υπανάπτυξης.

Η κοινωνική και οικονομική περιθωριοποίηση των νησιών και γενικότερα των νησιών που περικλείουν φυσικές μειονεξίες, πήρε ιδιαίτερες διαστάσεις μεταπολεμικά. Αυτό συνέβη διότι, η αναπτυξιακή πολιτική της τότε περιόδου επικεντρώθηκε σε δύο βασικούς άξονες, που άφηναν τα νησιά στο περιθώριο των επενδύσεων. Η πολιτική αυτή δημιούργησε σημαντικές περιφερειακές ανισότητες ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες περιοχές και τα αστικά κέντρα από τη μια, και στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές από την άλλη. Η περιθωριοποίηση αυτή που υπέστησαν τα νησιά είχε ως αποτέλεσμα μια σειρά από δευτερογενείς επιπτώσεις. Οι επιπτώσεις αυτές πήραν με την πάροδο του χρόνου τη μορφή εγγενών και αναλλοίωτων χαρακτηριστικών. Τέλος, οι αλλαγές στον τομέα των μεταφορών είχαν σαν αποτέλεσμα τα νησιά να χάσουν το ρόλο τους, ως νησιά-κόμβοι, στα δίκτυα επικοινωνίας και μεταφορών.

Κατά τη διάρκεια της γρήγορης μεταπολεμικής μεγέθυνσης, έγιναν προσπάθειες από την πλευρά των κρατών να εφαρμοστούν περιφερειακές πολιτικές και πολιτικές χωροταξίας. Οι πολιτικές αυτές, σκόπευαν στη μείωση των ανισοτήτων στις μειονεκτικές περιοχές και βασίστηκαν στη μεταφορά πόρων από τις αναπτυγμένες περιφέρειες προς τις λιγότερο αναπτυγμένες. Οι ενέργειες αυτές, είχαν θετικά αποτελέσματα για τα νησιά που μπόρεσαν να επωφεληθούν από τη γενική τάση μεγέθυνσης και να ενσωματωθούν στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα διαμέσου κυρίως του τουρισμού. Το γεγονός αυτό, ανέκοψε τον οικονομικό και δημογραφικό τους μαρασμό, όμως προκάλεσε την οικονομική, κοινωνική,

πολιτιστική και οικολογική παραμόρφωση τους. Αυτή η αναπτυξιακή διαδικασία, που εφαρμόστηκε με τέτοιες πολιτικές, αποσκοπούσε στο να δημιουργήσει στις νησιωτικές περιφέρειες ανάλογες συνθήκες με εκείνες των κεντρικών περιφερειών, και να τις ενσωματώσει λειτουργικά στο εθνικό και παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Το αποτέλεσμα ήταν να αυξηθεί η εξωτερική εξάρτηση των νησιών εξαιτίας του εξωστρεφή χαρακτήρα της οικονομικής δραστηριότητας που ανέπτυξαν και τη στήριξη της ανάπτυξης σε φυσικά συγκριτικά πλεονεκτήματα. Όλα τα παραπάνω, οδήγησαν σε μια στρεβλή ανάπτυξη των νησιών με έντονη εξωτερίκευση του κόστους στο περιβάλλον, στην κοινωνία και στο οικονομικό τους μέλλον. Η ανεπάρκεια των πολιτικών αυτών, έγινε αισθητή μετά την κρίση της δεκαετίας του 1970, όπου περιορίστηκε σημαντικά η δυνατότητα για μεταφορά πόρων από το κέντρο στην περιφέρεια.

Τις πρώτες μεμονωμένες προσπάθειες της δεκαετίας του '70 για τη μελέτη των προβλημάτων και την αναζήτηση λύσεων στο αναπτυξιακό πρόβλημα των νησιών, διαδέχθηκε στη δεκαετία του '80 η δημιουργία δικτύων, τόσο πολιτικών όσο και επιστημονικών. Στα πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης δημιουργήθηκε η «Διάσκεψη των Νησιωτικών Περιφερειών» ενώ στα πλαίσια της «Διάσκεψης των Παράκτιων Περιφερειακών Περιοχών της ΕΟΚ», συστάθηκε το 1980, η Επιτροπή Νησιών εξετάζοντας διάφορα θέματα των περιοχών αυτών. Επίσης, το 1988 στο Συμβούλιο Κορυφής των Ε.Κ. στη Ρόδο, αναγνωρίστηκαν και επίσημα οι ιδιαιτερότητες των νησιών και ζητήθηκε από την Επιτροπή των Ε.Κ. να αναληφθούν σχετικές πρωτοβουλίες.

Η Επιτροπή των Νησιών προσπαθεί να χρησιμοποιήσει τις δυνατότητες που προσφέρουν η πληροφορική και η τηλεματική υπέρ της άρσης των προβλημάτων των νησιών. Η υλοποίηση ενός σχεδιαζόμενου δικτύου, όπου θα επιτρέψει την πρόσβαση αρκετών φορέων σε πληροφορίες πάνω στα νησιά πιστεύεται ότι θα βοηθήσει στη μείωση των επιπτώσεων από την απομόνωση, στην ύπαρξη πληροφοριών προσαρμοσμένων στις ανάγκες των νησιών, στην ύπαρξη εργαλείων που θα επιτρέπουν εκτιμήσεις και συμπεράσματα για τα προβλήματα των νησιών και τις δυνατότητες ανάπτυξής τους και στη διαμόρφωση μιας νησιωτικής πολιτικής από τη πλευρά της κοινότητας.

Η ανάγκη δημιουργίας μιας κοινοτικής και κρατικής πολιτικής για τις νησιωτικές περιφέρειες κρίνεται αναγκαία για τους εξής λόγους:

- Την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων από την ΟΝΕ

- Την ανάγκη για ένταξη των νησιών σε μια αυτοδύναμη αναπτυξιακή διαδικασία.
- Την ανάγκη για τη δημιουργία προϋποθέσεων που θα επιτρέψουν στα νησιά να προσαρμόζονται στις εξωτερικές συνθήκες μέσα από ενδογενείς διαδικασίες.
- Την ανάγκη για προστασία της ισορροπίας των νησιών που είναι ιδιαίτερα ασταθής και εύθραυστη.

Η νησιωτική πολιτική της Ε.Ε. θα πρέπει:

- Να προβλέπει ειδικές ρυθμίσεις ή εξαιρέσεις από το κοινοτικό δίκαιο για να μη δημιουργεί στα νησιά πρόσθετα εμπόδια ανάπτυξης.
- Να μεριμνήσει για την κατασκευή τηλεπικοινωνιακών δικτύων τα οποία θα σχεδιάζονται μέσα στη λογική της βέλτιστης χρήσης του Ευρωπαϊκού χώρου.
- Να προβλέπει τη μεταφορά πόρων για να ενισχύσουν τις παραγωγικές τους δομές.
- Να επιδιώκει την ενίσχυση της ανάπτυξης και τη μεταφορά τεχνολογίας, τεχνογνωσίας και την εισαγωγή καινοτομιών.

20.2 Οι δυνατότητες ανάπτυξης των νησιών

Στις μέρες μας έχουν επέλθει σημαντικές αλλαγές που επηρεάζουν τις δυνατότητες ανάπτυξης των νησιών. Συγκεκριμένα, οι τεχνολογικές εξελίξεις και αλλαγές δίνουν νέα διάσταση στην οργάνωση του χώρου και των παραγωγικών δραστηριοτήτων και επιτρέπουν να επανεκτιμηθούν αρχές όπως οι οικονομίες κλίμακας και συγκέντρωσης. Οι αλλαγές αυτές, δίνουν την δυνατότητα στα νησιά να υπερνικήσουν τα εμπόδια που προέρχονται από τη μεγάλη απόσταση τους από την ηπειρωτική χώρα και το μικρό μέγεθος.

Η εφαρμογή νέων τεχνολογιών στον τομέα των επικοινωνιών και της πληροφόρησης δεν καθιστούν αναγκαία τη φυσική παρουσία στο χώρο των δρώμενων, δίνοντας τη δυνατότητα στις ΜΜΕ να ενσωματώσουν γρήγορα τις νέες τεχνολογίες και τα μηνύματα της αγοράς. Επιπλέον, η ανάπτυξη νέων μορφών ενέργειας, τεχνολογίες μερικής υποκατάστασης φυσικών πόρων καθώς και οι αλλαγές στον τομέα των μεταφορών βγάζουν από την απομόνωση τα νησιά και μειώνουν τα προβλήματα από τη φέρουσα ικανότητα των φυσικών πόρων.

Η τεράστια σημασία που παίζουν σήμερα οι υπηρεσίες στο σχηματισμό του εθνικού πλούτου, απελευθερώνει τα νησιά από τους περιορισμούς που θέτει η περιορισμένη ύπαρξη φυσικών πόρων αλλά και η μικρή τοπική αγορά.

Τέλος, η εφαρμογή της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης δηλαδή, της σταθερής αναπτυξιακής πορείας που επιτρέπει τη διατήρηση της φυσιογνωμίας και των χαρακτηριστικών των νησιών σε βάθος χρόνου, προσελκύει ένα σταθερό πληθυσμό. Το περιβάλλον μέσα στο οποίο εξελίσσονται τα νησιά έχει μεταβληθεί σημαντικά, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται σημαντικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξή τους και το ξεπέραςμα ορισμένων χαρακτηριστικών τους που θεωρούνται εμπόδια στην ανάπτυξή τους.

Για να είναι δυνατή η αξιοποίηση των νέων δυνατοτήτων που υπάρχουν σήμερα, χρειάζεται σχεδιασμός της ανάπτυξης, αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, ορθολογική διαχείριση των πόρων, δημιουργία κατάλληλων υποδομών και ορθολογική αξιοποίηση του συγκριτικού τους πλεονεκτήματος με το σκεπτικό ότι δεν είναι σταθερό αλλά μεταβάλλεται με την πάροδο του χρόνου.

Η αντιμετώπιση των ζητημάτων των νησιών τόσο σε εθνική όσο και σε ευρωπαϊκή κλίμακα, καθίσταται εξαιρετικά δύσκολη διότι τα ζητήματα του νησιωτικού χώρου και κυρίως τα προβλήματα που αντιμετωπίζει, διαφοροποιούνται σημαντικά. Εντούτοις, τα θέματα που έχουν ανακύψει, από την έντονη ανάπτυξη της τουριστικής δραστηριότητας, αποτελούν ζητήματα υψίστης προτεραιότητας και απαιτούν την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου χωροταξικού σχεδιασμού και συνεργασία σε όλα τα επίπεδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21^ο

ΑΝΑΡΡΙΧΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ

Η αναρρίχηση σε φυσικό πεδίο που προσφέρει σήμερα η Κάλυμνος, είναι μια αθλητική υπαίθρια δραστηριότητα, με την οποία αν εμπλουτιστεί το τουριστικό προϊόν ενός προορισμού διακοπών ήλιου και θάλασσας, μπορεί να το κάνει πιο ελκυστικό και να το διαφοροποιήσει από τα ομοειδή προϊόντα. Η αναρρίχηση, παρότι νέο στοιχείο στο τουριστικό προϊόν της Καλύμνου, αποτελεί σήμερα το κύριο χαρακτηριστικό του Τουριστικού Προορισμού και συνδυαζόμενο με τις άλλες μορφές τουρισμού που υπάρχουν στο νησί, καταδυτικός, αλιευτικός κλπ ή πρέπει να αναπτυχθούν, προσκυνηματικός, ιαματικός, περιπατητικός-μπορεί να την διαφοροποιήσει πλήρως από άλλους ομοειδείς, μετατρέποντάς την σε παγκοσμίου φήμης αναρριχητικό προορισμό.

Η ζήτηση τουριστικού προϊόντος για αυτόν τον προορισμό, είναι ο παράγοντας που θα δώσει εισόδημα στους επαγγελματίες του τουρισμού, είτε είναι ιδιοκτήτες καταλυμάτων, είτε τουριστικά γραφεία, είτε ειδικοί του σπορ. Θα πρέπει ο ενδιαφερόμενος πελάτης να έχει πρώτα ενημερωθεί ότι αυτό που θέλει, την πίστα αναρρίχησης μπορεί να την βρει εκτός από οπουδήποτε αλλού- Ισπανία, Ιταλία, Τουρκία, Κροατία, Ταϊλάνδη και στην Κάλυμνο. Ακόμα, θα πρέπει να πληροφορηθεί σε τι πλεονεκτεί η πίστα της Καλύμνου συγκρινόμενη με τις εναλλακτικές της επιλογές. Όπως επίσης η ασφάλεια στο χώρο των δραστηριοτήτων της αναρρίχησης, μαζί με τις υποδομές περίθαλψης αν του συμβεί οποιοδήποτε ατύχημα.

Πέραν όμως από αυτά, υπάρχουν και άλλα στοιχεία που σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό αξιολογεί. Πως, και πόσο εύκολα θα μπορέσει να διακινηθεί για να φτάσει στον προορισμό αυτό. Αν ταιριάζει στην κουλτούρα και τις προσωπικές του συνήθειες το τοπικό χρώμα του νησιού και των κατοίκων του. Ανάλογα με τα δικά του θέλω, πόσο ευχάριστα θα περάσουν οι μέρες που θα παραμείνει στην Κάλυμνο. Τι άλλο, πέρα από τιςπίστες αναρρίχησης, υπάρχει σε αυτό το νησί; Γιατί για αρκετούς από τους επισκέπτες το σπορ ή το χόμπι για αναρρίχηση δεν μπορεί να αποτελεί αυτοσκοπό. Πρωτίστως διακοπές κάνουν. Πρέπει λοιπόν να ενημερωθεί για τον ήλιο και την θάλασσα, την λαϊκή παράδοση, την τοπική διατροφή, τις συνήθειες των κατοίκων και πολλά άλλα. Αφού λοιπόν προηγηθούν όλα τα παραπάνω, που

τουλάχιστον στα πρώτα στάδια ωρίμανσης του τουριστικού προϊόντος, εξαρτώνται πρωτίστως από την κεντρική εξουσία και την τοπική αυτοδιοίκηση, αρχίζει ο ρόλος των επαγγελματιών. Θα απαιτηθούν υπηρεσίες μεταφορών, τουριστικά καταλύματα για διαμονή, εστιατόρια ενοικιάσεις αυτοκινήτων ή μοτοποδηλάτων, συμπληρωματικά προϊόντα και υπηρεσίες. Πρέπει λοιπόν να είναι έτοιμοι να τα προσφέρουν ανά πάσα στιγμή, στην καλύτερη σχέση τιμής προς ποιότητα.

Μία από τις πρωτοβουλίες, που έχει πάρει αυτή η δράση πολιτών συμμετέχοντας στην διοργάνωση του 1^{ου} Τοπικού Συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε στη Ρόδο στις 13 Δεκεμβρίου 2008, είναι: «Για την ανάπτυξη και προώθηση δραστηριοτήτων ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού». Στο συνέδριο αυτό έγινε εκτενέστερη αναφορά στις πίστεις αναρρίχησης της Καλύμνου και την ανάγκη για την ανάπτυξη και προώθηση αυτής της μορφής τουρισμού στο νησί.

Τα πορίσματα του συνεδρίου αυτού διαπιστώνουν, πως υπάρχει επιτακτική ανάγκη να εμπλουτισθεί το τουριστικό προϊόν της περιοχής μας με δράσεις εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Μέσα στα πλαίσια των γενικών κατευθύνσεων που προκύπτουν προτείνεται ο άμεσος συντονισμός της δραστηριότητας των οικοτουριστικών-αγροτουριστικών επιχειρήσεων της Δωδεκανήσου, προκειμένου να προωθήσουν από κοινού την ιδέα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μέσα από την δημιουργία ενός Δικτύου Επιχειρήσεων αυτής της μορφής.

Την ανάγκη να προωθηθούν «συνέργιες» των επιχειρηματιών, των κοινωνικών φορέων και των κατοίκων της περιοχής, σχεδιάζοντας ένα σύστημα συνεργασίας όλων των ποιοτικών παραγωγικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται σε αυτή. Συνέργια με άμεση αποτελεσματικότητα σε επίπεδο νόμου, μπορεί να αποτελέσει η δημιουργία Δικτύου Επιχειρήσεων για την ολοκληρωμένη εξυπηρέτηση των πελατών του τουριστικού προϊόντος με κατεύθυνση τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Στο Δίκτυο αυτό θα συμμετάσχουν επιχειρηματίες καταλυμάτων, παραδοσιακών μονάδων εστίασης, δραστηριοτήτων υπαίθρου και τοπικού λαϊκού πολιτισμού και παράδοσης, καθώς και ιδιοκτήτες εξειδικευμένων τουριστικών γραφείων από όλα τα νησιά της Δωδεκανήσου, που αναπτύσσουν ή έχουν τις προϋποθέσεις να αναπτύξουν ειδικές μορφές τουρισμού, συμβατές με τις δυνατότητες και ιδιαιτερότητες της περιοχής μας.

Η συνεργασία αυτή θα αποσκοπεί στις ακόλουθες δραστηριότητες:

- 1) Στην ανάληψη πρωτοβουλιών και δράσεων προκειμένου να αναδειχθεί, να διατηρηθεί, να υποστηριχθεί και να «κληροδοτηθεί», η πολύτιμη ιστορική και πολιτιστική παράδοση της Δωδεκανήσου.
- 2) Στην διατήρηση, προστασία και αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος και των τοπικών πόρων, ανάγοντας τα σε διακριτά σημεία συγκριτικών πλεονεκτημάτων, με σεβασμό στην φέρουσα ικανότητα της κάθε περιοχής.
- 3) Στην ανάδειξη και προώθηση των μορφών τουρισμού που προσφέρονται στα νησιά μας, ως μίας ολοκληρωμένης τουριστικής πολιτικής που ενσωματώνει ολόκληρο το τοπικό κεφάλαιο του προορισμού, δημιουργώντας ισχυρή τοπική ταυτότητα και προασπίζοντας τα τοπικά συμφέροντα.
- 4) Στην ανάληψη δράσεων με στόχο την οργάνωση και τη διαρκή βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων, σύμφωνα με τη ζήτηση και τις νέες τάσεις της αγοράς, μέσα από συμβατικές και καινοτόμες δράσεις.
- 5) Στην ανάπτυξη ολοκληρωμένων τουριστικών προϊόντων με κύριο άξονα την ζωή στα νησιά μας και όλα τα σημαντικά γύρω από αυτή στοιχεία, που μπορούν να καταστήσουν την περιοχή πόλο έλξης επισκεπτών με οικοτουριστικές διαδρομές άρρηκτα συνδεδεμένες με την φύση, τον τοπικό πολιτισμό, την γαστρονομία και τα τοπικά προϊόντα.
- 6) Στην μεταφορά εμπειριών και τεχνογνωσίας αναφορικά με όλες τις σχετικές διαστάσεις της βιώσιμης επιχειρηματικής ανάπτυξης του κλάδου.
- 7) Στη δημιουργία και υλοποίηση εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων σχεδιασμού και διαχείρισης τουριστικών προϊόντων προς τους επαγγελματίες του κλάδου, για την εξοικείωση τους με τις νέες τάσεις, τα καινοτόμα προϊόντα και τις μεθόδους διαχείρισης των διαστάσεων της τουριστικής βιομηχανίας.
- 8) Στην υποστήριξη δράσεων προβολής και προώθησης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των εταίρων, μέσω της συμμετοχής σε ερευνητικά προγράμματα, της έρευνας αγορών, της επεξεργασίας στατιστικών στοιχείων, της διοργάνωσης εκδηλώσεων, ημερίδων, εκπαιδευτικών σεμιναρίων, κ.ά.
- 9) Στην ενθάρρυνση για κάθε είδους συνεργασίας που να συνδέει τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού με τα τοπικά παραγόμενα προϊόντα, τον τοπικό πολιτισμό, τις πολιτιστικές εκδηλώσεις και τον τοπικό σχεδιασμό, με σκοπό τη δημιουργία μίας συνεχώς ανατροφοδοτούμενης αναπτυξιακής διαδικασίας.

- 10) Στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και των θεσμών, σχετικά με την οικονομική, κοινωνική και πολιτική σπουδαιότητα της ήπιας προς το περιβάλλον μορφής ανάπτυξης των νησιών μας.

Άμεσες ενέργειες που απαιτούνται

- A.** Η καταγραφή των επιχειρήσεων που υπάρχουν σήμερα στα Δωδεκάνησα και ενασχολούνται με οποιονδήποτε τρόπο με μορφές οικοτουριστικών-αγροτουριστικών δραστηριοτήτων. Η καταγραφή αυτή δεν θα πρέπει να μείνει μόνο στην δημιουργία ενός μητρώου, μιας βάσης δεδομένων, αλλά θα πρέπει να λάβει πιο πρακτική μορφή με την υπογραφή μεταξύ τους και ενός μνημονίου συνεργασίας που θα θέτει και ένα μίνιμουμ στόχων. Με βασικότερο την ποιοτική αναζωογόνηση όλων των μικρών νησιών της Δωδεκανήσου και της υπαίθρου των μεγάλων, βάσει μίας αειφόρου προσέγγισης που θα εναρμονίζει την οικονομική μεγέθυνση, την κοινωνική συνοχή και την προστασία του περιβάλλοντος.
- B.** Η καταγραφή όλων των δραστηριοτήτων που υλοποιούνται από οικοτουριστικές-αγροτουριστικές επιχειρήσεις και έχουν στόχο τους να αναδειχθεί, να διατηρηθεί, να υποστηριχθεί και να «κληροδοτηθεί» η ιστορική και πολιτιστική παράδοση της περιοχής μας και οι επιμέρους διαστάσεις της, καθώς και ο φυσικός και περιβαλλοντικός πλούτος των νησιών της Δωδεκανήσου.
- C.** Η ενίσχυση και συνδρομή σε ιδιωτικές πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην ανάπτυξη ολοκληρωμένων τουριστικών προϊόντων, με κύριο άξονα την ζωή στην ύπαιθρο, αλλά και τον τοπικό πολιτισμό, την νησιωτική γαστρονομία και τα τοπικά προϊόντα.
- D.** Η ενθάρρυνση κάθε δραστηριότητας που συνδέει τον τουρισμό της υπαίθρου με τα τοπικώς παραγόμενα προϊόντα (γεωργικά, κτηνοτροφικά, αλιευτικά, λαϊκής τέχνης κλπ.).
- E.** Η δημιουργία κοινών εργαλείων ενημέρωσης και προώθησης όπως, ενιαία ιστοσελίδα που θα στοχεύει στην παροχή επικαιροποιημένης πληροφόρησης για τις ως άνω δράσεις και επιχειρήσεις, συμμετοχή σε τουριστικές εκθέσεις, ετήσιο κύκλο εκδηλώσεων, ενιαίο έντυπο κ.ά.
- F.** Ο συντονισμός των δραστηριοτήτων των συνεργαζόμενων μερών και η ανάπτυξη συνεργασιών με την τοπική αυτοδιοίκηση, με οργανώσεις και φορείς, ή με επιχειρηματίες σχετικών κλάδων που επιδιώκουν παρεμφερείς σκοπούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22^ο**ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ ΚΑΙ
ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΚΑΤΟΝΤΑΔΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ 2011 – 2014**

- 1) **Εκτέλεση όλων των έργων μόνο από Καλύμνιους εργολάβους και Καλύμνιους εργατοτεχνίτες.**
 - Με την κλασική αυτεπιστασία
 - Από μικτή εταιρεία κατασκευών (Α.Ε.) με ιδιώτες και το Δήμο, με το μειοψηφικό πακέτο των μετοχών να ανήκει στο Δήμο.
- 2) **Ίδρυση λατομικής επιχείρησης με ιδιώτες και το δήμο. Στο Δήμο να ανήκει το μειοψηφικό πακέτο των μετοχών.**
 - Για την παραγωγή αδρανών υλικών
 - Επεξεργασία πέτρας
 - Παραγωγή ασβέστη
 - Μεταφορά αδρανών σε όλα τα νησιά του Αιγαίου με σκάφη της εταιρείας.
- 3) **Κατασκευή των δύο περιφερειακών αρτηρίων.**
 - Από Λαφάσι έως Αγία Βαρβάρα
 - Από Θέρμα έως Άγιο Βασίλειο
- 4) **Αντιπλημμυρικά έργα:** Θα πρέπει να σταματήσει επιτέλους η ντροπή του κεντρικού εμπορικού δρόμου με τα νερά της παραμικρής βροχής. Άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος.
- 5) **Εργασίες αποκατάστασης και λειτουργίας του γυμνασίου της Ψιλιανής και του Καρπάθειου δημοτικού σχολείου:** Είναι ευθύνη μας απέναντι στη μαθητευόμενη νεολαία,. Για το μέλλον του νησιού μας.
- 6) **Αξιοποίηση ιαματικών πηγών**
 - Με αυτοχρηματοδότηση
 - Με αξιοποίηση του νόμου που δίνει τη δυνατότητα σύμπραξης Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ).
- 7) **Αξιοποίηση της Ψερίμου. Η ανάπτυξη του νησιού θα προβλέπει:**
 - Οικιστική ανάπτυξη: Θα πουληθούν οικόπεδα σε συμβολική τιμή, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες, με την υποχρέωση να οικοδομηθούν σε

δύο χρόνια από την ημερομηνία αγοράς και να χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά από τους αγοραστές Καλύμνιοι οικοδόμοι.

- Τουριστική ανάπτυξη: Θα γίνουν επενδύσεις, είτε με αυτοχρηματοδότηση, είτε αξιοποιώντας τις συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ). Τόσο στη φάση των κατασκευών, όσο και στη φάση λειτουργίας των επενδύσεων, που θα υλοποιηθούν στο νησί θα υπάρχει η δέσμευση εκ μέρους των επενδυτών να χρησιμοποιούν καλύμνικα χέρια.
 - Επενδύσεις στον πρωτογενή τομέα: Θα παραχωρηθούν εκτάσεις σε νέους αγρότες για την ανάπτυξη της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και της μελισσοκομίας.
- 8) Αξιοποίηση της Πλάτης. Εξόρυξη του άριστα ποιοτικού πορώλιθου.
- 9) **Η Κάλυμνος παγκόσμιο κέντρο αναρρίχησης**
- Σύζευξη της αναρρίχησης στο τουριστικό επίπεδο με την αγωνιστική αναρρίχηση για διεξαγωγή πανελληνίων πρωταθλημάτων στο νησί.
 - Ανάπτυξη της επαγγελματικής αναρρίχησης.
 - Εκπόνηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου.
 - Λειτουργία οργανωμένου κέντρου προβολής και διαφήμισης. Προκειμένου να καταστεί πραγματικά η Κάλυμνος παγκόσμιο σημείο αναφοράς, επιβάλλεται ένα ολοκληρωμένο σχέδιο για την αναρρίχηση με κρατική χρηματοδότηση.
 - Ίδρυση και λειτουργία Εθνικής Σχολής Ακραίων Αθλημάτων.
 - Μονοπάτια για πεζοπορία.
- 10) **Ανάπτυξη θρησκευτικού τουρισμού.**
- Προβολή του Αγίου Σάββα, αξιοποιώντας το διαδίκτυο.
 - Συνεργασία Δήμου και Ιεράς Μητρόπολης με επισκέψεις σε όλες τις Μητροπόλεις της Ελλάδας – και όχι μόνο- προβάλλοντας στα κατά τόπους ΜΜΕ τον Άγιο μας.
- 11) Επιδότηση (διαφήμιση) αξιοποιώντας τα μεγάλα τουριστικά πρακτορεία: Για να εξασφαλίζουμε στα τουριστικά καταλύματα του νησιού μας πληρότητα όχι μικρότερη του 70-75% για τουλάχιστον πέντε μήνες το χρόνο.
- 12) **Αξιοποίηση των προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού.**
- Της εργατικής εστίας
 - Του Ο.Α.Ε.Δ.
- 13) Άμεση ολοκλήρωση της μαρίνας

- 14) Ίδρυση και λειτουργία Σχολής Εμπορικού Ναυτικού
- 15) Επαναλειτουργία της σχολής δυτών
- 16) Εγκατάσταση συστήματος αφαλάτωσης: Επιτέλους να αξιοποιήσουμε τη βοήθεια του συμπατριώτη μας βουλευτή από τον Καναδά, κ. Γιάννη Κάννη. Το έργο θα γίνει με αυτοχρηματοδότηση.
- 17) **Ανάπτυξη καταδυτικού τουρισμού.**
 - Ολοκλήρωση του καταδυτικού πάρκου με τις απαιτούμενες επενδύσεις στη θάλασσα και σύζευξη με τις εγκαταστάσεις στο έδαφος.
 - Ουσιαστική αξιοποίηση των κονδυλίων του ΕΠΑΛ.
 - Σκανδαλόπετρα και Κάλυμνος.
- 18) **Στήριξη με κάθε δυνατό τρόπο της παράκτιας και μέσης αλιείας.**
 - Αστυνόμευση της λεκάνης, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα, με αγορά σκάφους.
 - Τυποποίηση αλιευμάτων.
- 19) Άμεση κατασκευή των συμπληρωματικών έργων στον προσήνεμο μώλο του λιμανιού.
- 20) Κατασκευή λιμανιού στον Εμπορειό: Ίδρυση και λειτουργία μεικτής εταιρείας με ιδιώτες για την εκμετάλλευση της γραμμής Εμπορειός – Ξηρόκαμπος με φεριμπόουτ.
- 21) Ανάπτυξη αεροδρομίου Καλύμνου
- 22) Λειτουργία σύγχρονου καρνάγιου μαζί με τους караβομαραγκούς του νησιού μας με μειωηφικό πακέτο στην κατοχή του Δήμου.
- 23) Εκπόνηση γενικού πολεοδομικού σχεδίου Καλύμνου- Ψερήμου- Τελένδου.
- 24) Αξιοποίηση των ήπιων μορφών ενέργειας: αέρας- ήλιος.
- 25) Το μεγάλο κεφάλαιο των παροικιών με τους ομογενείς: Θα λειτουργήσει επιτέλους στο Δήμο γραφείο που θα ασχολείται με την προώθηση επενδυτικών σχεδίων στο νησί για να μην αντιμετωπίζουν το τέρας της γραφειοκρατίας οι ομογενείς μας.
- 26) Ποιοτική αναβάθμιση της λειτουργίας του Δημοτικού Συμβουλίου για την ορθολογικότερη και χωρίς χρονοτριβή λήψη αποφάσεων για την προώθηση των εξαγγελιών μας.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

Η μόρφωση είναι το ισχυρότερο εφόδιο ζωής των νέων. Είναι ζήτημα επιβίωσης για το νησί μας να επενδύουμε στον άνθρωπο, στη μόρφωση και την εκπαίδευσή του.

Γι' αυτό λοιπόν πρωταρχικό είναι:

- Να συνδεθούν τα σχολεία με την κοινωνία και τον περιβάλλοντα χώρο.
- Να δημιουργηθεί ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον στα σχολεία θελκτικό προς τους νέους.
- Να μετασηματιστούν τα σχολεία με τις υποδομές τους σε τοπικά κέντρα γνώσης και πολιτισμού (βιβλιοθήκες με ηλεκτρονική πρόσβαση, χώροι πολιτισμού, άθλησης και αναψυχής).
- Να λειτουργήσουν ως κέντρα κατάρτισης ενηλίκων με προγράμματα δια βίου μάθησης.

Στα πλαίσια αυτά προτείνονται:

- 1) **Αναψηλάφηση και επικαιροποίηση των συμβάσεων του Ο.Σ.Κ. που αφορούν το κτίριο του Καρπάθιου Δημοτικού Σχολείου και το κτίριο του 2^{ου} Γυμνασίου-Λυκείου της Ψιλιανής.** Είναι απαράδεκτο για οκτώ χρόνια τα σχολεία αυτά να έχουν εγκαταλειφθεί, ενώ η εκπαίδευση έχει απόλυτη ανάγκη από κτίρια και αίθουσες.
- 2) **Εξοπλισμός σχολείων-εκσυγχρονισμός των παιδαγωγικών εργαλείων.** Αξιοποίηση του ΕΣΠΑ για την προμήθεια και εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού εξοπλισμού των σχολείων. Σε όσα σχολεία υπάρχουν εργαστήρια πληροφορικής έχει γίνει η προμήθεια των υπολογιστών πριν από οκτώ χρόνια. Ο εξοπλισμός αυτός είναι παλιός και επιβάλλεται η αντικατάστασή του.

ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

- 1) **Ανάπλαση σχολικών αυλών:** Κήποι για εκπαίδευση, γήπεδα για άθληση, παιδικές χαρές, καθιστικά με φιλικά υλικά προς τα παιδιά και το περιβάλλον μπορούν να επιστρατευτούν για να κάνουν πιο ελκυστικές στους μαθητές και στους περίοικους τις σχολικές αυλές. Θα γίνει προσπάθεια να οργανωθούν οι αυλές σε «μικρές γειτονιές», καθεμία από τις οποίες θα προσφέρει δραστηριότητες, αλλά όλες θα οργανώνονται σε ένα αρμονικό ενιαίο σύνολο (γήπεδα μπάσκετ, κήποι εκπαίδευσης, αμφιθέατρο, καθιστικά, παιδική χαρά). Με την αστικοποίηση να βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη, ένα πρόγραμμα σαν το γνωστό: «Πρασινίζοντας τις αυλές των σχολείων» να έδινε μια ανάσα ζωής σε αρκετές γειτονιές. Ταυτόχρονα μπορούν έτσι να αξιοποιηθούν και για την οργάνωση συναυλιών ή άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων για τους μαθητές και όχι μόνο.

- 2) **Δημιουργία ελευθέρων ασύρματων δικτύων στα σχολεία:** Οι ευρυζωνικές συνδέσεις των σχολείων μπορούν να αξιοποιηθούν με τη προσθήκη κεραιών στα σχολικά κτίρια ώστε οι μαθητές, χωρίς να επιβαρύνουν τον οικογενειακό προϋπολογισμό, να έχουν ασύρματη πρόσβαση στο διαδίκτυο, στην πληροφόρηση και την επικοινωνία που αυτό προσφέρει.
- 3) **Πνευματικό κέντρο- Δημόσια ψηφιακή βιβλιοθήκη:** Πνευματικό κέντρο αντάξιο του σκοπού του. Ήδη μια μεγάλη ποσότητα από επιστημονικά συγγράμματα καθώς και κλασσικά λογοτεχνικά βιβλία υπάρχουν ελεύθερα στο διαδίκτυο. Με την αναβάθμιση του χώρου σε ένα χώρο σπουδής η νεολαία μας θα μπορεί να βρει ένα χώρο μελέτης ενημέρωσης και ανταλλαγής ιδεών. Άλλωστε ήδη το Υπουργείο Παιδείας προχωρά με τη συνεργασία των ΑΕΙ στη διάθεση περίπου 11000 επιστημονικών βιβλίων που θα βρίσκονται με ηλεκτρονική μορφή στο Διαδίκτυο. Ταυτόχρονα ως ακριτικό νησί θα διερευνηθεί η δυνατότητα να αναγνωριστεί από το Υπουργείο Παιδείας, το πνευματικό κέντρο ως δημόσια βιβλιοθήκη με ότι θετικό αυτό συνεπάγεται.
- 4) **Σχολείο Ψερίμου:** Στήριξη της πρωτοβουλίας που ξεκίνησε με την απόσταση εκπαίδευση ως παραρτήματος του Εσπερινού Γυμνασίου της Ψερίμου. Το σχολείο της Ψερίμου πρέπει και μπορεί να γίνει πνευματικός, πολιτιστικός και αθλητικός πνεύμονας του νησιού. Μέσα στους σκοπούς μας είναι η εμβάθυνση της συνεργασίας με το Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

- 1) **Σχολή γονέων στη Χώρα:** Δημιουργία σχολής Γονέων στη Χώρα Καλύμνου για τη στήριξη του έργου των εκπαιδευτικών, αλλά και της οικογένειας που δοκιμάζεται ως θεσμός.
- 2) **Κέντρο κατάρτισης ενηλίκων:** Με τη συνεργασία κοινωνικών φορέων θα αξιοποιήσουμε τη δυνατότητα δημιουργίας κέντρου κατάρτισης ενηλίκων σε ειδικότητες χρήσιμες για το νησί.
- 3) **Ακαδημία εμπορικού ναυτικού:** Άμεσα θα επιδιώξουμε την ίδρυση και λειτουργία της Ακαδημίας Εμπορικού Ναυτικού, η οποία αποτελεί αναγκαιότητα για το νησί μας.
- 4) **Σχολή δυτών:** Άμεση λειτουργία της σχολής Δυτών η οποία παραμένει εδώ και τέσσερα χρόνια κλειστή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23^ο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2010 – 2013

Α' και Β' Φάση

23.1 Ανάλυση πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων, ευκαιριών και κινδύνων εξωτερικού περιβάλλοντος Δήμου Καλυμνίων

Πλεονεκτήματα

- Αυξητικές τάσεις πληθυσμού τα τελευταία χρόνια
- Ικανοποιητική ηλικιακή κατανομή πληθυσμού (μεγάλο ποσοστό παιδιού και εργατικά δυναμικού πληθυσμού).
- Ύπαρξη ικανοποιητικών έργων υποδομής, όπως ο ΒΙΟ.ΚΑ., το λιμάνι, το αεροδρόμιο κ.α.
- Ενδιαφέρον φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.
- Ευνοϊκές συνθήκες και προϋποθέσεις για εκμετάλλευση ήπιων μορφών ενέργειας (π.χ. φωτοβολταϊκά).
- Δυναμική παρουσία εναλλακτικών μορφών τουρισμού, κυρίως αναρρίχηση και κατάδυση.
- Εξειδίκευση και οργάνωση στο επάγγελμα της αλιείας, της σπογγαλιείας και των ιχθυοκαλλιεργειών.
- Έντονη επιχειρηματική δραστηριότητα (εμπόριο, τουρισμός, υπηρεσίες)
- Η Κάλυμνος διαθέτει σαφή ταυτότητα και έχει θετικό προφίλ προς τα έξω.
- Μητροπολιτική Κάλυμνος, με αξιοσημείωτη και δραστήρια διασπορά (κυρίως Αμερική και Αυστραλία).

Μειονεκτήματα

- Προβλήματα κοινωνικής παραβατικότητας, περιθωριοποίησης και φτώχειας για σημαντικό μέρος του πληθυσμού.
- Διατήρηση απασχόλησης σε χαμηλά επίπεδα.
- Νησιωτικότητα-απόσταση από τα οικονομικά και διοικητικά κέντρα (Νομός, Περιφέρεια, Χώρα) με ότι αυτό συνεπάγεται σε μετακινήσεις, χρόνο, κόστος, πρόσβαση στην αγορά, σε υπηρεσίες υγείας, πολιτισμό, κ.ά.

- Ανεπαρκής χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός, έντονο ιδιοκτησιακό πρόβλημα.
- Καταπόνηση περιβάλλοντος από ανθρώπινες δραστηριότητες (υπερβόσκηση, υπεραλίευση, υπεράντληση, μόλυνση υδροφόρου ορίζοντα κ.ά.).
- Περιορισμένη αξιοποίηση πολιτιστικών πόρων και υποχρηματοδότηση του τομέα αυτού.
- Μη ικανοποιητικό επίπεδο τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών.
- Αποδυνάμωση του τρίπτυχου σπογγαλιεία-ναυτιλία-μετανάστευση, η οποία συνεπάγεται τη μείωση οικονομικών εισροών.
- Εσωστρέφεια επιχειρηματιών, αλλά και πολιτών.

Ευκαιρίες

- Βελτίωση μεταφορικών συνδέσεων και αξιοποίηση γειτνίασης με την Τουρκία και την ευρύτερη περιοχή της μέσης Ανατολής.
- Καθορισμός και έλεγχος χρήσεων γης, διευθέτηση χωροταξικών και πολεοδομικών θεμάτων.
- Διατήρηση και προστασία των ευαίσθητα οικολογικά ζωνών της περιοχής.
- Αξιοποίηση φυσικού περιβάλλοντος για ήπιες μορφές ενέργειας.
- Βελτίωση τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών.
- Ώθηση εναλλακτικού τουρισμού (αναρριχτηκού, καταδυτικού, αλιευτικού, θρησκευτικού, ορειβατικού, περιπατητικού, σπηλαιολογικού, θερμαλιστικού, κ.α.).
- Ανάδειξη πολιτιστικής ταυτότητας περιοχής και συμβολής της στην τουριστική ανάπτυξη.
- Ανάπτυξη και ενίσχυση τομέα αλιείας, σπογγαλιείας και ιχθυοκαλλιέργειας, μέσω ειδικών προγραμμάτων έρευνας και τεχνολογίας.
- Επενδυτικά κίνητρα και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών για τους Καλύμνιους, αλλά και για την προσέλκυση επιχειρηματιών/επενδυτών εκτός δήμου. Προβολή και υποστήριξη παραγωγής βιολογικών και παραδοσιακών προϊόντων. Κατοχύρωση προϊόντων ΠΟΠ.
- Διατήρηση ταυτότητας και θετικού προφίλ της Καλύμνου.
- Διατήρηση και ενίσχυση επαφών και δραστηριοτήτων με μέλη της καλυμνιακής παροικίας.

Κίνδυνοι

- Διατήρηση ή και αύξηση του ήδη ψηλού ποσοστού ανεργίας.

- Καθυστέρηση επίλυση ιδιοκτησιακών, χωροταξικών και πολεοδομικών ζητημάτων.
- Συνέχιση ή και ένταση στην καταπόνηση του περιβάλλοντος από ανεξέλεγκτη και απερίσκεπτη ανθρώπινη χρήση και επέμβαση (ανοικοδόμηση, υπεράντληση, υπεραλίευση).
- Αθέμιτος ανταγωνισμός από εδραιωμένους τουριστικούς προορισμούς του Νομού, αλλά και της γείτονος Τουρκίας.
- Υιοθέτηση μοντέλου μαζικού τουρισμού, όπως στα γειτονικά νησιά της Ρόδου και της Κω.
- Πιθανή πτώση τουριστικής κίνησης σε παγκόσμιο επίπεδο, λόγω οικονομικής κρίσης.
- Αβέβαιη εξέλιξη της ασθένειας των σπόγγων.
- Αδυναμία ενίσχυσης και επέκτασης της ενδογενούς παραγωγής, επιχειρηματικότητας και παράδοσης και αύξηση της εξάρτησης από τις μεγάλες αγορές του Νομού και της χώρας.

23.2 Ανάλυση πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων, ευκαιριών και κινδύνων εσωτερικού περιβάλλοντος Δήμου Καλυμνίων.

Πλεονεκτήματα

- Τρίτος σε πληθυσμό Ο.Τ.Α. του Νομού
- Πρόθυμο, εξυπηρετικό και με κοινωνικές ευαισθησίες ανθρώπινο δυναμικό.
- Μεγάλη δραστηριότητα και εξωστρέφεια
- Πιστοποίηση κατά I.S.O. Ικανοποιητικού βαθμού χρήση e-υπηρεσιών.
- Δικτύωση με άλλους Ο.Τ.Α. Συμμετοχή σε συνδέσμους και ανώνυμες εταιρείες του νησιού.

Μειονεκτήματα

- Έδρα του Ο.Τ.Α. σε νησί μακριά από κέντρα αποφάσεων.
- Έδρα Ο.Τ.Α. πλησίον συνόρων χώρας εκτός Ε.Ε.
- Υπερβολικά μεγάλος αριθμός εργατικού δυναμικού.
- Γραφειοκρατία και πολυπλοκότητα διαδικασιών.
- Ανεπαρκής οργανωτική δομή.
- Μεγάλος αριθμός Ν.Π.Δ.Δ. και Ν.Π.Ι.Δ.
- Ανενεργοί ή σε υπολειτουργία οργανισμοί
- Χαμηλής απόδοσης Ο.Ε.Υ.

- Ανεπαρκής επιμόρφωση προσωπικού
- Ελλείψεις σε υλικοτεχνικές υποδομές
- Χαμηλού επιπέδου συνεργασία μεταξύ αρμόδιων φορέων (Νομαρχία Δωδεκανήσου, Επαρχείο, Ο.Τ.Α., Π.Ν.Α., Υπουργεία, Δ.Ε.Κ.Ο.).

Ευκαιρίες

- Πιθανή ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε.
- Εσωτερική αναδιάρθρωση δήμου.
- Ορθολογική κατανομή εργατικού δυναμικού
- Βελτίωση της δραστηριότητας και εξωστρέφειας του δήμου.
- Βελτίωση υπηρεσιών, μέσω εκπαίδευσης προσωπικού.
- Επαναπατρισμός νέων επιστημόνων
- Ορθολογική και με μεσομακροπρόθεσμη πρόβλεψη της στελέχωσης-προσλήψεων
- Στοχευμένη αξιοποίηση του outsourcing υπηρεσιών και εργασιών.
- Διασυνοριακή συνεργασία
- Καλύτερη αξιοποίηση του Σ.Δ.Π.Ι.Σ.Ο.
- Βελτίωση των επιδόσεων στις νέες τεχνολογίες
- Ανταλλαγή εμπειριών με άλλους ΟΤΑ

Κίνδυνοι

- Σταδιακή μείωση του πληθυσμού και ερήμωση των μικρών νησιών (Τέλενδος, Ψέριμος).
- Συντήρηση δημοσιοϋπαλληλικής νοοτροπίας.
- Διατήρηση γραφειοκρατίας.
- Ανεπαρκής οργάνωση, χαμηλή εξυπηρέτηση πολιτών/ ανεπαρκής διαχείριση έργων και οργανισμών.
- Διατήρηση των πελατειακών σχέσεων..
- Δυσκολία δέσμευσης σε αποφασισμένους προγραμματισμούς.
- Διατήρηση του μικρού ποσοστού εξειδικευμένων υπαλλήλων ΠΕ-ΤΕ.
- Διατήρηση ή αύξηση του ήδη μεγάλου ποσοστού ανειδίκευτων υπαλλήλων σε σχέση με το ποσοστό των υπαλλήλων που διαθέτουν τις απαραίτητες ειδικότητες, γνώσεις και δεξιότητες.
- Επιδείνωση συνεργασίας με άλλους φορείς τοπικού, νομαρχιακού και εθνικού επιπέδου.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥ Ο.Τ.Α. ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

- **Όραμα**
- **«Κάλυμνος – Νησί εναλλακτικού τουρισμού και περιβαλλοντικής διαχείρισης»**
- **Στρατηγική**

Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης κατέδειξε την ανάγκη των προτεραιοτήτων σε τομείς που θα βελτιώνουν και θα εδραιώνουν το παραγόμενο προϊόν (φυσικό, πολιτιστικό, τουριστικό) του Δήμου Καλυμνίων, αξιοποιώντας στο μέγιστο το συγκριτικό πλεονέκτημα που το νησί διαθέτει (μαζί με τα υπόλοιπα νησιά του Δήμου) και με την όσο το δυνατόν καλύτερη και αμεσότερη συνδρομή του δήμου, ως οργανισμού.

Οι αναγκαίες προτεραιότητες για την επίτευξη του οράματος του Δήμου, συνοψίζονται ως εξής:

- **Η βελτίωση της προσπελασιμότητας**, που έχει ιδιαίτερο βάρος λόγω της πολυνησιακής μορφής του δήμου και κυρίως της απόστασης από τα οικονομικά και διοικητικά κέντρα, τόσο του νομού όσο και της χώρας.
- **Η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού**: ώστε να συνεχίσει η αύξηση του πληθυσμού, να προσελκυστούν νέοι, αλλά και να αναβαθμιστούν αμφότεροι (κατάρτιση, ειδικότητες, επιχειρηματικότητα) για να στηρίξουν την επιθυμητή ανάπτυξη.
- **Εξασφάλιση αειφορίας και σωστής εκμετάλλευσης των πόρων**: που σημαίνει συνετή διαχείριση και αξιοποίησή τους.
- **Ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας**.
- **Η αναδιάρθρωση και προσαρμογή της δομής του Δήμου (ως οργανισμού) στα νέα δεδομένα και ανάγκες της περιοχής**, για να μπορέσει να δώσει ώθηση στον τόπο και να πραγματοποιήσει το όραμά του.

Α. Γενικοί στρατηγικοί και ειδικότεροι στόχοι

Στόχος 1: Ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος, με έμφαση στον εναλλακτικό τουρισμό.

Η Κάλυμνος έχει καταπληκτικά ασβεστολιθικά βράχια ιδανικά για αναρρίχηση και μέσα από προσπάθειες των τελευταίων ετών θεωρείται πλέον ένας από τους παγκόσμιους προορισμούς για αναρρίχηση. Επίσης, η εμπειρία των

Καλυμνίων σε σχέση με τη θάλασσα, λόγω της αλιείας και της σπογγαλιείας, μπορούν να δώσουν μεγάλη ώθηση στην ανάπτυξη αλιευτικού και καταδυτικού τουρισμού στον τόπο. Αυτοί οι τομείς παράλληλα με το πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα της Καλύμνου διαμορφώνουν ένα κατάλληλο έδαφος για να την καταστήσουν κέντρο εναλλακτικού τουρισμού, όχι μόνο στο Νότιο Αιγαίο, αλλά και διεθνώς. Ο παραπάνω στόχος εξειδικεύεται:

- Στην έμφαση σε συγκεκριμένες εναλλακτικές μορφές τουρισμού (αναρριχητικού, καταδυτικού, αλιευτικού, θρησκευτικού, ορειβατικού, περιπατητικού, σπηλαιολογικού, θερμαλιστικού, κ.α.), στις οποίες υφίσταται συγκριτικό πλεονέκτημα, υπάρχει ήδη προσανατολισμός, αλλά έχει περιθώρια για αύξηση των επισκεπτών, της παραμονής τους και διεύρυνση της τουριστικής περιόδου.
- Στην δημιουργία σχέσεων και οργανώσεων με άλλους διεθνείς προορισμούς κοινού ενδιαφέροντος (αναρριχητικά και καταδυτικά κέντρα), για την από κοινού προώθηση των δραστηριοτήτων τους.
- Στον εκσυγχρονισμό των τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών.
- Στην μετατροπή του πολιτιστικού αποθέματος σε πολιτιστικό προϊόν.
- Στην ανάδειξη του πολιτισμού μέσα από τη μορφή εμπειριών, ως πολύ σημαντικού κινήτρου για επισκέπτες υψηλού επιπέδου.
- Αξιοποίηση φυσικών πόρων Καλύμνου (παραλιών, σπηλαίων κ.α.).

Στόχος 2: Βελτίωση της προσπελασιμότητας

Η έλλειψη φυσικής επικοινωνίας των κατοίκων του Δήμου Καλύμνου (Κάλυμνος, Ψέριμος, Τέλενδος), λόγω της νησιωτικότητας, με τα διοικητικά και οικονομικά κέντρα του νομού, της περιφέρειας και της χώρας, δημιουργεί δυσκολία στη διάχυση του εισοδήματος και αδυναμία πρόσβασης πηγές κοινωνικού, διοικητικού, πολιτιστικού και οικονομικού χαρακτήρα. Ο παραπάνω στόχος εξειδικεύεται:

- Στη βελτίωση των ακτοπλοϊκών, αεροπορικών, αλλά και οδικών συνδέσεων.
- Στην αναβάθμιση των υποδομών σε χώρους εξυπηρέτησης επιβατών και εμπορευμάτων.

Στόχος 3: Επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό, εναρμόνισή του με νέες τεχνολογίες και επιχειρηματικότητα

Το ανθρώπινο δυναμικό μπορεί να δώσει ώθηση και πνοή στο νησί και σ' αυτό μπορεί να βοηθήσει η πολιτεία, παρέχοντας κατάλληλα εφόδια, τόσο σε υλικό, όσο και σε πνευματικό επίπεδο. Επίσης ο στόχος αυτός αποσκοπεί στη διεύρυνση και ανάπτυξη των τοπικών επιχειρήσεων και στην προσέλκυση νέων επιχειρηματιών, από άλλες περιοχές με νέες ειδικότητες, ώστε η τοπική αγορά να αναβαθμιστεί και να μπορεί να ανταποκριθεί στα νέα δεδομένα και τις απαιτήσεις του σύγχρονου καταναλωτή: Ο παραπάνω στόχος εξειδικεύεται:

- Η βελτίωση και διεύρυνση υποδομών εκπαίδευσης χώρων αναγνωστηρίων, πολιτιστικών εκδηλώσεων και δημιουργικής απασχόλησης.
- Η αύξηση των ατόμων με πρόσβαση στο διαδίκτυο, γρήγορα και σύγχρονα δίκτυα (διαδίκτυο και τηλεπικοινωνίες), αύξηση στη χρήση εφαρμογών πληροφορικής.
- Η ανάπτυξη των δεξιοτήτων των εργαζομένων, καθώς και η προσέλκυση νέου εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού για τη βελτίωση των υπηρεσιών σε όλους τους τομείς εργασίας.
- Ενεργοποίηση της καλυμνιακής διασποράς για μεταφορά νέων εμπειριών, γνώσεων, νοοτροπίας, οικονομικών πόρων αλλά και επιχειρηματικότητας.
- Αναγνώριση συγκεκριμένων τοπικών παραδοσιακών προϊόντων ως ΠΟΠ (π.χ. μέλι) και ενθάρρυνση της παραγωγής βιολογικών προϊόντων.
- Καθεστώς πριμοδότησης εισροών της αγροτικής παραγωγής (Κ.615/2008).
- Επενδύσεις σε υποδομές και υπηρεσίες τουρισμού υψηλού επιπέδου.
- Προσέλκυση επενδύσεων σε υποδομές ειδικών μορφών τουρισμού (συνεδριακός, πολιτισμικός, θρησκευτικός κ.α.).
- Ανάπτυξη νέου τύπου υπηρεσιών και υποδομών σε σχέση με τη δυνατότητα διαπεριφερειακής και διασυνοριακής συνεργασίας με Τουρκία, Κύπρο και λοιπές χώρες Μέσης Ανατολής και βορειοανατολικής Αφρικής (π.χ. διαμετακόμιση) αλλά και τις χώρες της Ε.Ε. και τα κέντρα της Καλυμνιακής Διασποράς όπου Γης.
- Αξιοποίηση του δυναμικού τμήματος του τοπικού πληθυσμού για την ανάληψη καινοτόμων πρωτοβουλιών.

Στόχος 4: Διατήρηση παραδοσιακών επαγγελμάτων ή μεταφορά τους στη σύγχρονη πραγματικότητα

Η Κάλυμνος χαρακτηρίζεται για την ύπαρξη παραδοσιακών κλάδων απασχόλησης, κυρίως αναφερόμαστε στην σπογγαλιεία και την αλιεία. Η στενότητα των φυσικών πόρων έχει περιορίσει σταδιακά τη δυναμική αυτών των κλάδων, με

αποτέλεσμα να φθίνει και το ποσοστό απασχόλησης σ' αυτούς. Παρεμβάσεις που θα βοηθούσαν στη διατήρηση ή τον εκσυγχρονισμό αυτών των επαγγελματιών είναι οι εξής:

- Ενίσχυση και προώθηση του καταδυτικού τουρισμού και ανάπτυξη καταδυτικών προγραμμάτων (επίσκεψη σε ναυάγια, δημιουργία υποθαλάσσιου καταδυτικού πάρκου).
- Εκμετάλλευση της παράδοσης και της τεχνογνωσίας σχετικά με την αλιεία, μέσω της ανάδειξης και υποστήριξης του αλιευτικού τουρισμού.
- Δημιουργία υποδομών και υπηρεσιών για την υποστήριξη των σχετικών δραστηριοτήτων και σκαφών που προσεγγίζουν το νησί.
- Απόφαση για δημιουργία Κέντρου Αλιευτικής Έρευνας του ΕΘΙΑΓΕ.
- Διατήρηση και ενίσχυση σχολής Δυτών

Στόχος 5: Ορθολογική περιβαλλοντική διαχείριση

Το περιβάλλον αποτελεί πηγή ζωής, αλλά και το μέσο για την απόκτηση εισοδήματος. Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε ότι η πηγή αυτή δεν είναι αστείρευτη, ούτε αναλλοίωτη. Μόνο με συνετή και ελεγχόμενη διαχείριση των φυσικών πόρων μπορούμε να εξασφαλίσουμε την αειφορία τους. Συγκεκριμένες παρεμβάσεις μπορεί να εξειδικευτούν ως εξής:

- Συνετή διαχείριση των υδάτινων πόρων.
- Θεσμοθέτηση της Ειδικής Χωροταξικής Μελέτης-ΓΠΣ, προσαρμογή πολεοδομικών διατάξεων, καθορισμό και έλεγχο εφαρμογής χρήσεων γης.
- Υιοθέτηση ελεγχόμενης αλιείας, εφαρμογή ορθόδοξων αλιευτικών πρακτικών πρακτικών σε όλα τα αλιευτικά πεδία.
- Ήπια τουριστική αξιοποίηση των μικρών νησιών και νησίδων (Τέλενδος, Ψέριμος, Πλάτη, Καλόλιμος, Νερά, Αγία Κυριακή, Άγιος Νικόλαος, Ίμια, Γλαρονήσια).
- Σύνδεση του τουριστικού προφίλ της Καλύμνου με το μοναδικό φυσικό/περιβαλλοντικό πλεονέκτημα.
- Στην ευαισθητοποίηση και στην καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης σε κατοίκους και επισκέπτες.
- Στην ενίσχυση πολιτιστικών υποδομών και δράσεων, προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στόχος 6: Αναδιοργάνωση και βελτίωση υπηρεσιών Δήμου

Ο Δήμος για να στηρίζει την τοπική κοινωνία, να ανταποκριθεί στις ανάγκες της και να προστατεύσει και αναδείξει τα νησιά που περιλαμβάνει θα πρέπει να λειτουργεί το δυνατόν αποδοτικότερα. Η σωστή στελέχωση (ο κατάλληλος άνθρωπος στην κατάλληλη θέση), το άρτιο εργασιακό περιβάλλον, η συνεχής επιμόρφωση και η επαφή με τον πολίτη είναι εφόδια απαραίτητα για τη λειτουργικότητά του. Ο παραπάνω στόχος μπορεί να εξειδικευτεί ως εξής:

- Καταγραφή υφιστάμενης κατάστασης, αναγκών και δυνατοτήτων του Δήμου και τρόπων επίτευξής τους μέσα από μια ορθολογική εσωτερική αναδιάρθρωσή του.
- Επιμόρφωση δημοτικών υπαλλήλων, σχετικά με το αντικείμενό τους, αλλά και στη χρήση νέας τεχνολογίας.
- Βελτίωση υλικοτεχνικών υποδομών.
- Σύναψη συνεργασιών με εξειδικευμένους οργανισμούς ή επιχειρήσεις για την ανάληψη συγκεκριμένων εργασιών.
- Συγχώνευση, επέκταση ή και κατάργηση οργανισμών του Δήμου, βάσει των πραγματικών αναγκών του και των αναγκών των πολιτών του.
- Σύσφιξη σχέσεων με την Καλυμνιακή διασπορά.

Στόχος 7: Βελτίωση της οικονομικής κατάστασης του Δήμου

Για την επίτευξη του παραπάνω στόχου θα πρέπει να δρομολογηθούν οι εξής ειδικότεροι στόχοι:

- Αύξηση παραγωγικότητας δημοτικών υπηρεσιών.
- Μείωση λειτουργικών δαπανών Δήμου.
- Δημιουργία συνθηκών για τη διασφάλιση νέων δημοτικών πόρων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ**Γενική άποψη του προγράμματος**

Η ομάδα κατάρτισης προσπάθησε να παρουσιάσει ένα επιχειρησιακό πρόγραμμα ικανό να αποτελέσει ένα εργαλείο ανάπτυξης, το οποίο είναι δυνατόν να τύχει των απαραίτητων διορθώσεων που θα προτείνει η τεχνική υπηρεσία ή και η πολιτική ηγεσία, δεν θα πρέπει όμως να ανατραπεί η φιλοσοφία του σχεδιασμού του.

Είναι ανάγκη να υπογραμμισθεί ότι ο σχεδιασμός του επιχειρησιακού προγράμματος βασίστηκε στα δεδομένα της υπάρχουσας κατάστασης της Καλύμνου,

όπως αυτά αποτυπώθηκαν στην Α' Φάση σχεδιασμού. Ο ορθολογικός σχεδιασμός όμως ενός προγράμματος απαιτεί, εκτός από τα δεδομένα της υπάρχουσας κατάστασης του γεωγραφικού χώρου, και την ύπαρξη «οράματος».

Η Β' φάση αποτελεί στην ουσία τη ραχοκοκαλιά του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Δήμου Καλυμνίων.

Οι παράμετροι, σύμφωνα με τις οποίες σχεδιάστηκε το παρόν πρόγραμμα βασίστηκαν στις εξής βασικές αρχές ανάπτυξης:

- Εδραίωση της Καλύμνου ως νησί εναλλακτικού τουρισμού, με κεντρικό στόχο την αύξηση του αριθμού των επισκεπτών, συνοδευόμενη από ανάλογη αύξηση της ημερήσιας τουριστικής δαπάνης και επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.
- Κατανόηση των προβλημάτων και ιδιαίτερα των επερχόμενων κινδύνων και αλλαγή της νοοτροπίας και του τρόπου σκέψης στην εφαρμογή των σχεδίων ανάπτυξης.
- Αναδιάρθρωση των υπηρεσιών του Δήμου, ώστε να λειτουργεί ορθολογικότερα και αποδοτικότερα, προκειμένου να μετατραπεί από μοχλό ανάσχεσης σε μοχλό ανάπτυξης του νησιού.

Η ομάδα κατάρτισης είναι στη διάθεση του Δήμου να παρουσιάσει το προτεινόμενο πρόγραμμα όσες φορές απαιτηθεί και να εξηγήσει τις παραμέτρους σχεδιασμού, τα υπάρχοντα προβλήματα, τους επερχόμενους κινδύνους και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα από την εφαρμογή του επιχειρησιακού προγράμματος.

Εάν η πολιτική ηγεσία και οι κοινωνικοί φορείς του τόπου εγκρίνουν την παρούσα πρόταση, χωρίς να ενστερνισθούν το όραμα, τότε το επιχειρησιακό πρόγραμμα θα έχει την τύχη τόσων άλλων προγραμμάτων ανά τη χώρα, τα οποία απλώς διακοσμούν τα ράφια των βιβλιοθηκών των πολιτικών και των μηχανικών των τεχνικών υπηρεσιών.

Μεθοδολογία

Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το επιχειρησιακό πρόγραμμα έχει τετραετή χρονικό διάστημα. Όμως υπάρχουν δράσεις που προτείνονται στο πρόγραμμα, με χρονοδιάγραμμα υλοποίησης, πολύ πέραν του τέταρτου έτους, τελευταίου έτους του προγράμματος.

Χρονικές περίοδοι του προγράμματος

Η ως άνω διαπίστωση, δημιουργεί την ανάγκη διαχωρισμού του συνολικού κόστους σε δύο περιόδους. Την περίοδο που αναφέρεται στην χρονική διάρκεια του προγράμματος και στην περίοδο που αναφέρεται στην συνολική διάρκεια

αποπεράτωσης των προτεινόμενων δράσεων. Προκειμένου να είναι εύκολα αντιληπτό από τον αναγνώστη, διαμορφώθηκε συγκεντρωτικός πίνακας, κατά μέτρο και άξονα του προγράμματος όπου παρουσιάζονται τα σύνολα του οποίου προέρχονται από το κόστος των επί μέρους δράσεων.

Πηγές χρηματοδότησης

Για τη διευκόλυνση των πολιτικών αποφάσεων, αλλά και της παρακολούθησης του προγράμματος από τις υπηρεσίες του Δήμου, οι πηγές χρηματοδότησης της κάθε δράσης, το σύνολο των οποίων αντανακλάται στον συγκεντρωτικό πίνακα, έχουν διαχωριστεί σε:

- Χρηματοδότηση των δράσεων για τις οποίες Φορέας Υλοποίησης είναι ο Δήμος Καλυμνίων ή εποπτευόμενοι από τον Δήμο οργανισμοί (ΔΕΥΑΚ, ΔΛΤΚ, ΔΟΤ, ΔΟΠ κλπ), από το ΠΔΕ (ΕΣΠΑ, Θησέας, Ειδικό πρόγραμμα των περιφερειών του Στόχου Ανταγωνιστικότητα κλπ).
- Χρηματοδότηση των δράσεων για τις οποίες Φορείς Υλοποίησης είναι οργανισμοί διάφοροι του Δήμου (π.χ. ΝΑΔ, Υπουργεία κλπ), από το ΠΔΕ (ΕΣΠΑ, Ειδικό πρόγραμμα των περιφερειών του Στόχου Ανταγωνιστικότητα κλπ).
- Χρηματοδότηση από ίδιους πόρους του Δήμου (ΣΑΤΑ, ΚΑΠ κλπ).
- Χρηματοδότηση από συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαίων κατά την υλοποίηση των δράσεων.

Το σύνολο των παραπάνω χρηματοδοτήσεων αποτελεί το κόστος του προγράμματος, ενώ από το παραπάνω συνολικό κόστος αν αφαιρεθεί η ιδιωτική χρηματοδότηση, προκύπτει η απαιτούμενη δημόσια δαπάνη για την υλοποίησή του.

Άξονας 1: Αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της Καλύμνου

Η προσπάθεια επίτευξης του πρώτου στόχου, με την αξιοποίηση του εναλλακτικού τουρισμού (αναρριχητικός, καταδυτικός, αλιευτικός κλπ), με την δημιουργία πόλων έλξης, προκειμένου να αυξηθεί ο αριθμός των διανυχτερεύσεων, η προσέλκυση τουριστών υψηλότερου εισοδήματος και η αύξηση της ημερήσιας τουριστικής δαπάνης, επιτυγχάνεται κυρίως μέσα από τις δράσεις του παρόντος Άξονα.

Ο Άξονας στοχεύει αφ' ενός μεν στην αξιοποίηση των περιβαλλοντικών και πολιτισμικών πόρων, αφ' ετέρου δε στη βελτίωση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού που ασχολείται με τις τουριστικές δραστηριότητες, ώστε να αναπτυχθούν

οι αντίστοιχες μορφές τουρισμού, μέσα από μία ολοκληρωμένη παρέμβαση στο νησί της Καλύμνου, η οποία περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις:

- Υποδομές και δράσεις εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως αναρριχητικού, καταδυτικού, αλιευτικού κλπ.
- Υποδομές και δράσεις στον πολιτιστικό τομέα.
- Ανάπτυξη εκπαιδευτικών δομών εξυπηρέτησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού και βελτίωση των ήδη υφιστάμενων.
- Διάχυση του προγράμματος στους εμπλεκόμενους, ενημέρωση των επαγγελματιών του τουριστικού τομέα για την καταβαλλόμενη προσπάθεια και κατάρτιση στη νέα οικονομία.
- Διάχυση του προγράμματος στους εργαζόμενους του τουριστικού τομέα και δράσεις συνεχούς κατάρτισης στις νέες μορφές τουρισμού, καθώς και δράσεις βελτίωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Συστηματική προβολή των νέων δραστηριοτήτων, μέσα από συνέδρια των tour operators και των operators του εναλλακτικού τουρισμού.

Ο Άξονας αποτελείται από τα εξής μέτρα:

- 1) Υποδομές και δράσεις εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- 2) Ανάπτυξη εκπαιδευτικών δομών εξυπηρέτησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- 3) Δράσεις κατάρτισης και δια βίου μάθησης εμπλεκόμενων στην παραγωγή τουριστικού προϊόντος.
- 4) Προβολή τουριστικού προϊόντος.

Χρηματοδοτικό σχήμα άξονα

Το χρηματοδοτικό σχήμα του άξονα και η προέλευση των πόρων για την υλοποίηση των έργων και δράσεων, εμφανίζεται στον παρακάτω πίνακα.

Χρηματοδοτικό σχήμα Άξονα 1

Άξονας 1: Αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της Καλύμνου	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	36.860.000,00	79,17%	13,73%
Δήμος Καλυμνίων	2.055.000,00	4,41%	6,05%
ΠΔΕ	34.805.000,00	74,75%	14,84%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	9.700.000,00	20,83%	49,59%
(3) Συνολικό Κόστος	46.560.000,00	100,00%	16,16%

α/α Μέτρου	Περιγραφή	Συνολικό Κόστος	ΠΑΕ	Πόροι Δήμου	Ιδιωτική Συμμετοχή
Μέτρο 1.1	Υποδομές και δράσεις εναλλακτικών μορφών τουρισμού	45.385.000,00	33.630.000,00	2.055.000,00	9.700.000,00
Μέτρο 1.2	Ανάπτυξη εκπαιδευτικών δομών εξυπηρέτησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού	260.000,00	260.000,00	0,00	0,00
Μέτρο 1.3	Δράσεις κατάρτισης και διά βίου μάθησης εμπλεκόμενων στην παραγωγή τουριστικού προϊόντος	515.000,00	515.000,00	0,00	0,00
Μέτρο 1.4	Προβολή τουριστικού προϊόντος	400.000,00	400.000,00	0,00	0,00
Σύνολο Άξονα 1		46.560.000,00	34.805.000,00	2.055.000,00	9.700.000,00

Μέτρο 1.1: Υποδομές και δράσεις εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης

Ο τουριστικός προσανατολισμός, το μοναδικό φυσικό περιβάλλον και η ιδιαιτερότητα των παραδοσιακών επαγγελμάτων και συνηθειών της Καλύμνου στο Αιγαίο Πέλαγος, αλλά και στο σύμπλεγμα των Δωδεκανήσων, αποτελούν ιδανικό περιβάλλον για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού.

Το νησί έχει αποκτήσει τα τελευταία χρόνια, φήμη παγκόσμιας εμβέλειας στην άσκηση του πρωταθλήματος της αναρρίχησης. Εξαιτίας του ιδιαίτερου φυσικού του περιβάλλοντος έχουν δημιουργηθεί και συνεχίζουν να δημιουργούνται αναρριχητικά πεδία και διαδρομές, κατάλληλα για υψηλού επιπέδου απαιτήσεις, τα οποία μάλιστα διαθέτουν εξαιρετικό κάλλος, λόγω της γειτνίασης με το θαλάσσιο στοιχείο. Κάθε χρόνο πραγματοποιείται αναρριχητικό φεστιβάλ, το οποίο συγκεντρώνει σπουδαία ονόματα του χώρου, αλλά και θαυμαστές του αθλήματος.

Αντίστοιχα, υπάρχουν οι προϋποθέσεις να ευδοκιμήσουν αθλήματα σχετικά με την αλιεία και κυρίως τις καταδύσεις. Η τεράστια πείρα των Καλύμνιων δυτών-σφουγγαράδων, η μοναδική δημόσια σχολή δυτών και ο θαλάσσιος πλούτος του νησιού, είναι δυνατόν να κατατάξουν το νησί ψηλά στη λίστα των θαλάσσιων σπορ.

Επίσης, το νησί διαθέτει σπήλαια (4), θερμές πηγές, εκκλησίες και ναούς σύγχρονους, παλαιοχριστιανικούς και βυζαντινούς, ενετικά μονοπάτια, εφόδια κατάλληλα για τον προσανατολισμό και σε άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως ο σπηλαιολογικός, ο θερμαλιστικός, ο θρησκευτικός, ο περιπατητικός και ο ορειβατικός.

Περιγραφή-Στόχοι

Οι στόχοι του μέτρου αποβλέπουν στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος και στην ποιοτική αναβάθμιση του τουρισμού με την προσέλκυση τουριστών υψηλότερου εισοδήματος, μέσα από δράσεις νέων υποδομών και εκσυγχρονισμού υφισταμένων υποδομών εξυπηρέτησης του εναλλακτικού τουρισμού. Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με τα υπόλοιπα μέτρα του Άξονα 1.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Επιλογή χώρων και επενδύσεων με τη συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων του νησιού.
- Δράσεις που θα στοχεύουν στην εξυπηρέτηση επισκεπτών με προσανατολισμό στα extreme sports, αλλά και σε ευρύτερο κύκλο επισκεπτών που ενδιαφέρονται για εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- Τοποθεσίες με ιδιαίτερα πλεονεκτήματα για αξιοποίηση
- Αποδοτικότητα των επενδύσεων

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με:

- Την εκπόνηση προγραμμάτων ανάπτυξης θεματικού τουρισμού.
- Τη δημιουργία υποδομών εναλλακτικού τουρισμού.
- Την ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Την αξιοποίηση σπηλαίων, αρχαιολογικών χώρων, παραλιών, μονοπατιών και θερμοπηγών του νησιού.
- Τη διοργάνωση θεματικών φεστιβάλς.
- Την ολοκλήρωση και λειτουργία υποθαλάσσιου πάρκου.

Ποσοτικοποίηση στόχων

Α. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
Εκπόνηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων θεματικού τουρισμού	2
Καταδυτικό πάρκο	1
Ανάδειξη μονοπατιών	10 χιλιόμετρα
Διοργάνωση θεματικών festivals	4
Β. Δείκτες αποτελέσματος	
Αριθμός νέων επισκεπτών θεματικού τουρισμού	850
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης	10
Ποσοστό αύξησης των διανυκτερεύσεων	2%
Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε ημέρες	4

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 1.1

Μέτρο 1.1: Υποδομές και δράσεις εναλλακτικών μορφών τουρισμού	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια δαπάνη	35.685.000,00	78,63%	96,81%	13,29%
Δήμος Καλυμνίων	2.055.000,00	4,53%	100,00%	6,05%
ΠΔΕ	33.630.000,00	74,10%	96,62%	14,34%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	9.700.000,00	21,37%	100,00%	49,59%
(3) Συνολικό Κόστος	45.385.000,00	100,00%	97,48%	15,75%

Μέτρο 1.2: Ανάπτυξη εκπαιδευτικών δομών εξυπηρέτησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης

Ο προσανατολισμός στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, προϋποθέτει την ανάπτυξη νέων και τον εκσυγχρονισμό των υφισταμένων εκπαιδευτικών δομών που αναφέρονται σε εναλλακτικές μορφές και σε ακραία αθλήματα. Η παροχή εκπαιδευτικών ευκαιριών σε συνδυασμό με την προσφορά υπηρεσιών εναλλακτικού τουρισμού, δημιουργεί συνθήκες εξάρτησης των επισκεπτών από το νησί. Μόνιμοι επισκέπτες αποτελούν πάντα την καλύτερη μορφή διαφήμισης για κάθε τόπο τουριστικού προορισμού. Διαθέτοντας η Κάλυμνος το ανάλογο φυσικό περιβάλλον, τις υποδομές και τη φήμη, θα καταστεί το πλέον κατάλληλο μέρος για τη δημιουργία και λειτουργία εκπαιδευτικών κέντρων διδασκαλίας και πρακτικής εξάσκησης

εναλλακτικών αθλημάτων. Με αυτόν τον τρόπο το νησί καθίσταται ελκυστικότερος προορισμός για τους ενδιαφερόμενους αυτού του τομέα, αλλά και για τη δημιουργία νέων.

Περιγραφή – Στόχοι

Το μέτρο αποσκοπεί στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών δομών, με βασικούς στόχους την προσέλκυση ειδικού τουριστικού ρεύματος, την αύξηση του μέσου όρου ημερών παραμονής των τουριστών κατ' έτος και την μείωση της εποχικότητας της τουριστικής κίνησης. Περιλαμβάνει μελέτες, έργα, προμήθειες, υπηρεσίες και άλλες ενέργειες που έχουν ως αντικείμενο τον εκσυγχρονισμό των υφισταμένων δομών, καθώς και τη δημιουργία νέων. Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με τα υπόλοιπα μέτρα του Άξονα 1.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Προτεραιότητα θα δοθεί στον εκσυγχρονισμό των υφισταμένων εκπαιδευτικών δομών.
- Συνδυαστικότητα με τις δράσεις των μερών του άξονα.
- Αποδοτικότητα της επένδυσης.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με:

- Τον εμπλουτισμό των υφιστάμενων δομών (Σχολή Δυτών Καλύμνου).
- Την ίδρυση και λειτουργία νέων εκπαιδευτικών δομών, όπως Σχολής Ακραίων Αθλημάτων.

Ποσοτικοποίηση στόχων

A. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
Εκσυγχρονισμός υφισταμένων εκπαιδευτικών δομών	1
Κατασκευή νέων εκπαιδευτικών δομών	1
B. Δείκτες αποτελέσματος	
Αριθμός εκπαιδευομένων ετησίως	100
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης	3
Αύξηση αριθμού επισκεπτών off season	50
Ποσοστό αύξησης των διανυκτερεύσεων	0,20%
Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε ημέρες	1

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 1.2

Μέτρο 1.2: Ανάπτυξη εκπαιδευτικών δομών εξυπηρέτησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	260.000,00	100,00%	0,71%	0,10%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
ΠΔΕ	260.000,00	100,00%	0,75%	0,11%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
(3) Συνολικό Κόστος	260.000,00	100,00%	0,56%	0,09%

Μέτρο 1.3: Δράσεις κατάρτισης και δια βίου μάθησης εμπλεκόμενων στην παραγωγή τουριστικού προϊόντος

Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης

Η ανάπτυξη του τουρισμού στην Κάλυμνο και η καθιέρωσή του σε μία από τις πηγές εισοδήματος για τους κατοίκους, ώθησε μέρος των κατοίκων στην ενασχόλησή τους με τον τουρισμό και τα συναφή επαγγέλματα. Μεγάλη μερίδα απασχολούμενων σε διαφορετικούς τομείς της οικονομίας, ωθούνται από την ζήτηση, ιδρύουν επιχειρήσεις ή απασχολούνται ευκαιριακά σε τουριστικές επιχειρήσεις.

Στον τριτογενή τομέα της οικονομίας στην Κάλυμνο απασχολείται το 76,8% του απασχολούμενου πληθυσμού του νησιού, από το οποίο το 34% στον τομέα του τουρισμού (Πηγή: Πρωτογενή στοιχεία από ΕΣΥΕ, Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο, Επιμελητήριο Δωδεκανήσου, Πανελλήνια ένωση Κάμπινγκ).

Ο ισχυρός διεθνής ανταγωνισμός, η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, η καθιέρωση του κοινού ευρωπαϊκού νομίματος και η διεθνής οικονομική ύφεση, επιβάλλουν νέα δεδομένα στη λειτουργία της τουριστικής αγοράς. Οι συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις των επισκεπτών και των tour operators, για υπηρεσίες υψηλού επιπέδου δημιουργούν ένα νέο περιβάλλον, στο οποίο καλείται να λειτουργήσει το σύνολο των τουριστικών επιχειρήσεων.

Έννοιες όπως ο εναλλακτικός τουρισμός, η πιστοποίηση υπηρεσιών ποιότητας (ISO), η ανάλυση επικινδυνότητας σε κρίσιμα σημεία ελέγχου (HACCP), η δημιουργία κανόνων δεοντολογίας στην λειτουργία των επιχειρήσεων, η δημιουργία ελαχίστων προϋποθέσεων λειτουργίας των επιχειρήσεων, δεν πρέπει να αγνοούνται,

αντίθετα επιβάλλεται η κατανόηση και η υιοθέτησή τους στο σύγχρονο και απαιτητικό παγκόσμιο περιβάλλον.

Τα αδιέξοδα στα οποία μπορεί να βρεθεί ο τουριστικός τομέας στο νησί, η έλλειψη συνείδησης επαγγελματισμού, πρέπει να αντιμετωπισθούν, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της υγιούς τουριστικής ανάπτυξης, της αύξησης της ημερήσιας τουριστικής δαπάνης και της επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου.

Περιγραφή – Στόχοι

Το μέτρο αποσκοπεί στην συνεχή κατάρτιση των επαγγελματιών όλων των επιχειρήσεων που εμπλέκονται στην παραγωγή του τουριστικού προϊόντος, έχοντας σαν στόχο την ενημέρωσή τους για τα πλεονεκτήματα του εναλλακτικού τουρισμού και τις αρνητικές συνέπειες του μαζικού τουρισμού, την ανάδειξη του προβλήματος της φθίνουσας απόδοσης κάθε νέας κλίνης, τους τρόπους βελτίωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών, τις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης και τους τρόπους εναρμόνισης των επιχειρήσεων στο νέο περιβάλλον. Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με τα υπόλοιπα μέτρα του Άξονα 1 και άμεση συνάφεια με τα μέτρα 3 και 4 του Άξονα 3, καθώς και με το μέτρο 3 του Άξονα 4.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Κατάρτιση σε τομείς που θα υποστηρίζουν τις δράσεις του Άξονα 1.
- Προτεραιότητα θα δοθεί στην συμμετοχή όλων των επαγγελματιών που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα με το παραγόμενο τουριστικό προϊόν.
- Ενεργοποίηση επαγγελματιών επιμελητήριων, κλαδικών σωματείων και όλων των εκπροσώπων των κλάδων του τουρισμού.
- Συμβατότητα με τον εθνικό σχεδιασμό.
- Άμεση σχέση με τις βιώσιμες παραγωγικές δραστηριότητες του νησιού.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με:

- Προγράμματα κατάρτισης όλων των επαγγελματιών που εμπλέκονται στην παραγωγή του τουριστικού προϊόντος για τους νέους τρόπους λειτουργίας των επιχειρήσεων.
- Προγράμματα κατάρτισης των επαγγελματιών σχετικά με την αναγκαιότητα ύπαρξης συστημάτων διασφάλισης ποιότητας (ISO, HACCP κλπ).

Ποσοτικοποίηση στόχων

A. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
Προγράμματα κατάρτισης για τον τρόπο λειτουργίας των επιχειρήσεων	4
Προγράμματα κατάρτισης για την αναγκαιότητα εφαρμογής συστημάτων διασφάλισης ποιότητας	2
B. Δείκτες αποτελέσματος	
Αριθμός καταρτιζόμενων	50
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών	10%

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 1.3

Μέτρο 1,3: Δράσεις κατάρτισης και διά βίου μάθησης εμπλεκόμενων στην παραγωγή τουριστικού προϊόντος	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	515.000,00	100,00%	1,40%	0,19%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
ΠΔΕ	515.000,00	100,00%	1,48%	0,22%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
(3) Συνολικό Κόστος	515.000,00	100,00%	1,11%	0,18%

Μέτρο 1.4: Προβολή τουριστικού προϊόντος

Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης

Η Κάλυμνος είναι ένας από τους πλέον προβεβλημένους διεθνώς προορισμούς εναλλακτικού τουρισμού (αναρρίχησης κατά κύριο λόγο), χωρίς όμως να προβάλλεται επαρκώς από τους τοπικούς φορείς. Η φήμη της εξαπλώνεται παγκοσμίως, λόγω του μοναδικού φυσικού περιβάλλοντος και όχι λόγω των συντονισμένων ενεργειών προβολής σε συλλογικό επίπεδο. Το νησί δεν καταγράφεται μεταξύ των προορισμών με υψηλή ποιότητα παροχής υπηρεσιών.

Οι νέες προσπάθειες για βελτίωση των υπηρεσιών στο παρεχόμενο τουριστικό προϊόν, επιβάλλεται να συνοδευτούν από συντονισμένες προσπάθειες προβολής του τόπου, των χαρακτηριστικών του, των δυνατοτήτων που μπορεί να προσφέρει και της

βελτίωσης των υπηρεσιών υψηλού επιπέδου που θα κληθεί να παράσχει σε κάθε επίπεδο.

Μόνο οι συγκροτημένες προσπάθειες προβολής, στις οποίες θα συμμετέχουν όλοι, μπορούν να επιφέρουν θετικά αποτελέσματα στην αύξηση της τουριστικής δαπάνης και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου με μακροπρόθεσμα και διαρκή αποτελέσματα.

Περιγραφή-Στόχοι

Το μέτρο αποσκοπεί στη δημιουργία ενιαίας διαφημιστικής καμπάνιας, μέσα από συλλογικές δράσεις προβολής των πλεονεκτημάτων της Καλύμνου, Τελένδου και Ψερίμου καθώς και των υπολοίπων νησίδων του Δήμου, των διαφορετικών μορφών τουρισμού και των νέων αναβαθμισμένων υπηρεσιών που προσφέρουν. Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με τα υπόλοιπα μέτρα του Άξονα 1 και με όλα τα μέτρα του Άξονα 3.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Προτεραιότητα θα δοθεί στην συμμετοχή όλων των φορέων του τουρισμού.
- Πληρότητα του σχεδίου.
- Ιδιωτική συμμετοχή στις δράσεις προβολής.
- Συνδυαστικότητα με τις δράσεις των μέτρων του άξονα.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με:

- Την εκπόνηση ολοκληρωμένου σχεδίου προβολής του νησιού
- Την οργανωμένη συμμετοχή των φορέων που εμπλέκονται στην παραγωγή του τουριστικού προϊόντος σε διεθνείς ή εθνικές εκθέσεις.
- Την έκδοση οδηγών, τουριστικών φυλλαδίων κλπ.

Ποσοτικοποίηση στόχων

Α. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
Εκπόνηση σχεδίου προβολής	1
Συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις	8
Β. Δείκτες αποτελέσματος	
Προώθηση νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού	5%
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης	3
Ποσοστό αύξησης των διανυκτερεύσεων	0,50%
Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε ημέρες	2

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 1.4

Μέτρο 1.4: Προβολή τουριστικού προϊόντος	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	400.000,00	100,00%	1,09%	0,15%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
ΠΔΕ	400.000,00	100,00%	1,15%	0,17%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
(3) Συνολικό Κόστος	400.000,00	100,00%	0,86%	0,14%

Άξονας 2: Βελτίωση των βασικών υποδομών και προστασία του περιβάλλοντος

Υπάρχουν σημαντικά προβλήματα σε ότι αφορά στις βασικές υποδομές του νησιού όπως, ανεπάρκεια και επικινδυνότητα μέρους του οδικού δικτύου, έλλειψη ΧΥΤΑ(δεν έχει ολοκληρωθεί το έργο), ανεπάρκεια ενεργειακής κάλυψης, ελλείψεις σε λιμάνι και αεροδρόμιο, απουσία ελικοδρομίου στην Κάλυμνο και στην Ψέριμο, χαμηλός αριθμός θέσεων πρόσδεσης σκαφών αναψυχής, σε Κάλυμνο και Τέλενδο, ελλείψεις σε εκπαιδευτικές υποδομές και πλήθος άλλων προβλημάτων από τον πολεοδομικό σχεδιασμό και την άναρχη δόμηση, μέχρι την έλλειψη κοινωνικών υποδομών.

Η προσπάθεια επίτευξης του δεύτερου στόχου, με την δημιουργία ή βελτίωση των βασικών υποδομών μέσω της αειφορικής προσέγγισης και προστασίας των φυσικών πόρων θα έχει θετικές επιπτώσεις στην τουριστική ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Δεν νοείται ποιοτική αναβάθμιση των υπηρεσιών, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η τουριστική δαπάνη και να αυξηθεί ο αριθμός των διανυκτερεύσεων, χωρίς επαρκείς υποδομές. Στον περιορισμένης έκτασης γεωγραφικό χώρο της Καλύμνου, της Τελένδου, της Ψερίμου και των υπολοίπων νησίδων του Δήμου, είναι δυνατόν να κατασκευαστούν έργα υποδομής εναρμονισμένα με το φυσικό περιβάλλον και το ιστορικό παρελθόν των νησιών. Η επίτευξη του στόχου της αειφορικής προσέγγισης και προστασίας των φυσικών και πολιτισμικών πόρων, επιτυγχάνεται κυρίως μέσα από τις δράσεις του παρόντος Άξονα.

Ο Άξονας στοχεύει αφ' ενός μεν στην κατασκευή νέων υποδομών και στη βελτίωση των υφισταμένων, αφ' ετέρου δε στην προστασία και ανάδειξη των φυσικών πόρων, ώστε να αναπτυχθούν οι αντίστοιχες εναρμονισμένες στο

περιβάλλον υποδομές, προκειμένου να υποδεχτούν επισκέπτες υψηλότερων εισοδημάτων.

Μία ολοκληρωμένη παρέμβαση στις βασικές υποδομές, προκειμένου να διευκολύνει την προσπάθεια μεταστροφής στον θεματικό τουρισμό και να βελτιώσει σημαντικά την ποιότητα ζωής των κατοίκων, είναι δυνατόν να περιλαμβάνει τις ακόλουθες δράσεις:

- Βελτίωση λιμένων, αεροδρομίου, και οδικού δικτύου. Δημιουργία ελικοδρομίων.
- Βελτίωση υφισταμένων και δημιουργία νέων εκπαιδευτικών υποδομών.
- Ολοκλήρωση του ΧΥΤΑ, δημιουργία mini ΒΙΟ.ΚΑ. ανά περιοχή, αξιοποίηση ήπιων μορφών ενέργειας, αντιπλημμυρικά έργα, έναρξη της ανακύκλωσης, ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης στερεών αποβλήτων και ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης λιμενικών αποβλήτων.
- Διαχείριση υδάτινων πόρων.
- Διαφύλαξη και ανάδειξη δασικών περιοχών.
- Πολεοδομικό σχεδιασμό, καθορισμό ορίων οικισμών και ουσιαστικό έλεγχο της άναρχης δόμησης.
- Βελτίωση των κοινωνικών υποδομών και του αστικού περιβάλλοντος.
- Βελτίωση της ποιότητας των κοινωνικών παροχών.

Ο Άξονας αποτελείται από τα εξής μέτρα:

- 1) Βασικές υποδομές.
- 2) Υποδομές προστασίας περιβάλλοντος.
- 3) Χωροταξικός, πολεοδομικός σχεδιασμός-κοινωνικό περιβάλλον.
- 4) Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Χρηματοδοτικό σχήμα Άξονα

Το Χρηματοδοτικό σχήμα του άξονα και η προέλευση των πόρων για την υλοποίηση των έργων καθώς και το ποσοστό συμμετοχής του άξονα στο συνολικό πρόγραμμα παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Χρηματοδοτικό σχήμα Άξονα 2

Άξονας 2: Βελτίωση των βασικών υποδομών και προστασία του περιβάλλοντος	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	174.464.237,00	97,27%	64,97%
Δήμος Καλυμνίων	15.020.662,00	8,37%	44,26%
ΠΔΕ	159.443.575,00	88,89%	67,96%

(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	4.900.000,00	2,73%	25,05%
(3)Συνολικό Κόστος	179.364.237,00	100,00%	62,26%

α/α Μέτρου	Περιγραφή	Συνολικό Κόστος	ΠΔΕ	Πόροι Δήμου	Ιδιωτική Συμμετοχή
Μέτρο 2.1	Βασικές υποδομές	88.629.237,00	85.373.575,00	3.255.662,00	0,00
Μέτρο 2.2	Υποδομές προστασίας του περιβάλλοντος	40.665.000,00	32.690.000,00	5.075.000,00	2.900.000,00
Μέτρο 2.3	Χωροταξικός, πολεοδομικός σχεδιασμός-οικιστικό περιβάλλον	27.760.000,00	24.695.000,00	1.065.000,00	2.000.000,00
Μέτρο 2.4	Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων	22.310.000,00	16.685.000,00	5.625.000,00	0,00
Σύνολο Άξονα 2		179.364.237,00	159.443.575,00	15.020.662,00	4.900.000,00

Μέτρο 2.1: Βασικές Υποδομές

Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης

Το μοναδικό φυσικό περιβάλλον της Καλύμνου με τις γεωγραφικές του ιδιομορφίες, δεν επιτρέπει μεγάλες παρεμβάσεις σε έργα υποδομής, χωρίς συνέπειες αλλοίωσης του φυσικού πλούτου, στον οποίο οφείλει μέρος της φήμης της παγκοσμίως. Παρεμβάσεις σχεδιασμένες στη βάση της αειφορικής προσέγγισης που θα συμπληρώνουν τις βασικές ελλείψεις των υποδομών, προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών, επιβάλλεται να υλοποιηθούν, ώστε το νησί να διατηρήσει τις αναπτυξιακές του προοπτικές για τα επόμενα χρόνια.

Στο οδικό δίκτυο θα απαιτηθούν σημαντικές παρεμβάσεις, ενώ παρεμβάσεις θα απαιτηθούν στις λιμενικές υποδομές, στις υποδομές εναέριων μεταφορών, στο δίκτυο ΔΕΗ και ΟΤΕ. Τέλος, σημαντικές παρεμβάσεις απαιτούνται στις δράσεις προσπελασιμότητας από την ενδοχώρα και τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου.

Περιγραφή – Στόχοι

Το μέτρο αποσκοπεί στην υλοποίηση έργων βασικής υποδομής, τα οποία θα επιλύσουν κυρίως ανάγκες προσβασιμότητας, με έργα ήπιας μορφής, προκειμένου να διατηρηθεί το περιβάλλον, βασικός πλούτος του τόπου. Το μέτρο έχει άμεση

συνέργεια με όλα τα μέτρα του Άξονα 2, με το μέτρο 1 του Άξονα 1, καθώς και με τα μέτρα 1 και 2 του Άξονα 3.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Συμβατότητα με προτεραιότητες.
- Βαθμός πίεσης και μεγιστοποίηση κοινωνικού και περιβαλλοντικού οφέλους από την παρέμβαση.
- Εξυπηρέτηση των αναγκών για την επόμενη δεκαετία.
- Ποιοτική αναβάθμιση υποδομών.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με:

- Τη δημιουργία νέων οδικών αξόνων.
- Τη βελτίωση του υφιστάμενου οδικού δικτύου.
- Τη βελτίωση των υποδομών των αερομεταφορών.
- Τη βελτίωση των λιμενικών υποδομών.
- Τη βελτίωση της προσβασιμότητας.
- Την εκπόνηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης των μικρών νησιών και περιοχών του Δήμου.

Ποσοτικοποίηση στόχων

A. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
Έργα βελτίωσης λιμενικών εγκαταστάσεων	5
Έργα βελτίωσης αεροδρομίου	1
Έργα βελτίωσης υφιστάμενου οδικού δικτύου	40 km
Αγορά ή ναυπήγηση νέων αναγκών	2
Εκπόνηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων	3
B. Δείκτες αποτελέσματος	
Αύξηση θέσεων πρόσδεσης μικρών σκαφών	70
Βελτίωση της ασφάλειας του οδικού δικτύου	10%
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας	
Αύξηση των εβδομαδιαίων αφίξεων πλοίων	4

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 2.1

Μέτρο 2.1: Βασικές υποδομές	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	88.629.237,00	100,00%	50,80%	33,00%
Δήμος Καλυμνίων	3.255.662,00	3,67%	21,67%	9,59%
ΠΔΕ	85.373.575,00	96,33%	53,54%	36,39%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
(3) Συνολικό Κόστος	88.629.237,00	100,00%	49,41%	30,76%

Μέτρο 2.2: Υποδομές προστασίας του περιβάλλοντος**Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης**

Η προσπάθεια που θα καταβληθεί για την τουριστική ανάπτυξη της Καλύμνου, σε συνδυασμό με τη σχεδιαζόμενη ποιοτική αναβάθμιση των υπηρεσιών του τουρισμού δεν συνάδει με τις ελλείψεις σε υποδομές για την προστασία του περιβάλλοντος στη σημερινή πραγματικότητα.

Η επάρκεια σε ενέργεια και ποιοτικό νερό, ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες, η κάλυψη όλων των τουριστικών περιοχών με δίκτυα αποχέτευσης, καθώς και η αντιμετώπιση της έλλειψης χώρου υγειονομικής ταφής απορριμμάτων, αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την τουριστική ανάπτυξη του νησιού.

Περιγραφή-Στόχοι

Το φυσικό περιβάλλον αποτελεί ένα από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Καλύμνου. Ο μεγάλος αριθμός και η ποικιλία οικοσυστημάτων που χαρακτηρίζει το φυσικό περιβάλλον της, είναι δυνατόν να αποτελέσει σημαντικό πόλο έλξης για τον τουρισμό, ο οποίος είναι δυνατόν να αποτελέσει σημαντική πηγή εισοδήματος των κατοίκων. Ως εκ τούτου, η προστασία του περιβάλλοντος και η βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, συνεχίζει να αποτελεί στρατηγικό στόχο για την Κάλυμνο.

Κύριοι στόχοι του μέτρου είναι:

- Η προστασία της δημόσιας υγείας των κατοίκων και των επισκεπτών.
- Η προστασία των υπογείων υδάτων.
- Η εξασφάλιση επάρκειας πόσιμου νερού.
- Η εξασφάλιση επάρκειας ενέργειας.
- Η προστασία των θαλάσσιων περιοχών.

- Η αύξηση του τουριστικού ρεύματος και ο έλεγχος των επιπτώσεων της τουριστικής ανάπτυξης στο περιβάλλον.

Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με όλα τα μέτρα του Άξονα 2, καθώς και με όλα τα μέτρα του Άξονα 1.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Αειφορική προσέγγιση.
- Συμβατότητα με προτεραιότητες και κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Συνδυαστικότητα με τα υπόλοιπα μέτρα του άξονα.
- Βαθμός πίεσης και μεγιστοποίηση κοινωνικού και περιβαλλοντικού οφέλους από την παρέμβαση.
- Εξυπηρέτηση των αναγκών για την επόμενη εικοσαετία.
- Επίλυση των αναγκών στα πλαίσια σεβασμού του φυσικού περιβάλλοντος.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με δράσεις:

- Ολοκλήρωση του ΧΥΤΑ και μετατροπή του σε ΧΥΤΥ και έναρξη των ολοκληρωμένων συστημάτων ορθολογικής διαχείρισης απορριμμάτων και λιμενικών αποβλήτων.
- Δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας.
- Δράσεις διαχείρισης υδάτων.
- Προστασία ρεμάτων και χειμάρρων και αντιπλημμυρική προστασία.
- Αναδάσσεις, δενδροφυτεύσεις, προστασία δάσους.

Ποσοτικοποίηση στόχων

A. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
ΧΥΤΑ	1
Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Στερεών αποβλήτων	1
Στρέμματα αναδάσωσης	5
Χιλιόμετρα νέων δικτύων αποχέτευσης	3
Χιλιόμετρα νέων δικτύων ύδρευσης	3
Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Λιμενικών αποβλήτων	1
Εγκατάσταση ήπιων μορφών ενέργειας σε σχολεία και δημοτικά ακίνητα	500KW
B. Δείκτες αποτελέσματος	
Εξοικονόμηση ενέργειας στα δημοτικά ακίνητα	10%
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Εξυπηρετούμενο ποσοστό κατοίκων από δίκτυα ύδρευσης	60%
Εξυπηρετούμενο ποσοστό κατοίκων από δίκτυα αποχέτευσης	50%
Ποσοστό στερεών αποβλήτων σε ΧΥΤΑ με ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης	100%

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 2.2

Μέτρο 2.2: Υποδομές προστασίας του περιβάλλοντος	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	37.765.000,00	92,87%	21,65%	14,06%
Δήμος Καλυμνίων	5.075.000,00	12,48%	33,79%	14,95%
ΠΔΕ	32.690.000,00	80,39%	20,50%	13,93%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	2.900.000,00	7,13%	59,18%	14,83%
(3) Συνολικό Κόστος	40.665.000,00	100,00%	22,67%	14,11%

Μέτρο 2.3: Χωροταξικός, πολεοδομικός σχεδιασμός-οικιστικό περιβάλλον**Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης**

Η καταβαλλόμενη προσπάθεια για υγιή τουριστική ανάπτυξη της Καλύμνου και ο προσανατολισμός σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού που επιδιώκεται, προσκρούει στην ανυπαρξία θεσμικού πλαισίου του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού.

Η έλλειψη χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, οδηγεί σε συνθήκες άναρχης δόμησης, ιδιαίτερα σε περιοχές εκτός οικισμού, στον ασαφή καθορισμό των ορίων των οικισμών, στις αλληλοκαλύψεις ασύμβατων λειτουργιών (τουρισμός-αγροτικές καλλιέργειες-μεταποίηση), με αποτέλεσμα τις αρνητικές συνέπειες στην τουριστική ανάπτυξη αλλά και στην ποιότητα της ζωής των κατοίκων.

Οι περισσότεροι κοινόχρηστοι χώροι, χώροι πρασίνου και κοινωνικής υποδομής, καθώς και η ύπαρξη ρύπων, επιβάλλουν την αναβάθμιση της ποιότητας του αστικού περιβάλλοντος.

Περιγραφή – Στόχοι

Το μέτρο στοχεύει στον περιορισμό της ανεξέλεγκτης ανάπτυξης και στον καθορισμό χρήσεων γης για την ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Επί προσθέτως, το μέτρο επιδιώκει τον σχεδιασμό και την εφαρμογή πολεοδομικού κανονισμού, προκειμένου να προστατευθεί το δομημένο περιβάλλον, ενώ παράλληλα στοχεύει στην αισθητική αναβάθμιση και στην μείωση των αρνητικών επιπτώσεων που δημιουργούνται από τα συγκοινωνιακά προβλήματα και την παραγωγή ρύπων στο αστικό περιβάλλον.

Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με όλα τα μέτρα του Άξονα 2, με το μέτρο 1 του Άξονα 1, καθώς και με τα μέτρα 1 και 2 του Άξονα 3.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Συμβατότητα με προτεραιότητες και κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Συμβατότητα με εθνικό και περιφερειακό σχεδιασμό
- Προστασία του δομημένου περιβάλλοντος.
- Ανάδειξη των μονοπωλιακών χαρακτηριστικών του φυσικού περιβάλλοντος.
- Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.
- Μακροπρόθεσμη προοπτική.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με δράσεις όπως:

- Μέτρα για την αποτελεσματική εφαρμογή των χωροταξικών σχεδίων και τη θεσμοθέτηση χρήσεων γης.
- Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, πολεοδομικές μελέτες και πράξεις εφαρμογής τους.
- Εφαρμογή του εθνικού κτηματολογίου.
- Εφαρμογή του εθνικού δασολογίου.
- Ολοκλήρωση της χάραξης αιγιαλού και παραλίας στο σύνολο των ακτών του νησιού.
- Δράσεις αναπλάσεων και αισθητικών αναβαθμίσεων.
- Δράσεις μείωσης της ηχορύπανσης εντός των οικισμών.
- Δράσεις αντιμετώπισης του κυκλοφοριακού προβλήματος.

Ποσοτικοποίηση στόχων

A. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
Γ.Π.Σ.-Πολεοδομικές μελέτες	1
Νέες θέσεις στάθμευσης ΙΧ	100
Νέες θέσεις στάθμευσης μοτοποδηλάτων	100
Στρέμματα αναπλάσεων δημόσιων χώρων	50
B. Δείκτες αποτελέσματος	
Μείωση κυκλοφοριακού φόρτου	5%
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού επισκεπτών	0,20%

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 2.3

Μέτρο 2.3: Χωροταξικός, πολεοδομικός σχεδιασμός-οικιστικό περιβάλλον	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	25.760.000,00	92,80%	14,77%	9,59%
Δήμος Καλυμνίων	1.065.000,00	3,84%	7,09%	3,14%
ΠΔΕ	24.695.000,00	88,96%	15,49%	10,53%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	2.000.000,00	7,20%	40,82%	10,22%
(3) Συνολικό Κόστος	27.760.000,00	100,00%	15,48%	9,64%

Μέτρο 2.4: Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων**Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης**

Η πληθυσμιακή αύξηση που παρουσιάστηκε τις τελευταίες δεκαετίες, σε συνδυασμό με την έλλειψη, για μεγάλα χρονικά διαστήματα, ικανής χρηματοδότησης της χώρας για κοινωνικές υποδομές, δημιούργησε ιδιαίτερα αυξημένες ανάγκες στον συγκεκριμένο τομέα.

Οι υπάρχουσες κοινωνικές υποδομές μολονότι κρίνονται σχετικά επαρκείς για τα δεδομένα της Περιφέρειας, εν τούτοις δεν ικανοποιούν το αίσθημα ασφάλειας στους επισκέπτες και στο μόνιμο πληθυσμό. Η ως άνω διαπίστωση δεν διευκολύνει τη συγκράτηση του μόνιμου πληθυσμού, και μειώνει τη διάρκεια παραμονής των επισκεπτών στο νησί.

Περιγραφή – Στόχοι

Το μέτρο αποσκοπεί στην δημιουργία βασικών κοινωνικών υποδομών, καθώς επίσης και παροχών, οι οποίες θα βελτιώσουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων στους τομείς της υγείας, της παιδείας, της πρόνοιας και του αθλητισμού.

Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με όλα τα μέτρα του Άξονα 1 και το μέτρο 7 του Άξονα 3.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Συγκράτηση του πληθυσμού.
- Αντιμετώπιση της γεωγραφικής απομόνωσης.
- Βελτίωση της ποιότητας ζωής.
- Συνδυαστικότητα με τα μέτρα που παρουσιάζει συνέργεια το παρόν μέτρο.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με δράσεις:

- Αναβάθμιση υποδομών και υπηρεσιών υγείας.
- Αναβάθμιση υποδομών και υπηρεσιών πρόνοιας.
- Αναβάθμιση υποδομών και υπηρεσιών παιδείας.
- Αναβάθμιση υποδομών και υπηρεσιών πολιτισμού.
- Αναβάθμιση υποδομών και υπηρεσιών Αθλητισμού.

Ποσοτικοποίηση στόχων

A. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
Κατασκευή αγροτικού ιατρείου	1
Νέες σχολικές αίθουσες	10
Βελτίωση αθλητικών εγκαταστάσεων ή κατασκευή νέων	4
Βελτίωση πολιτιστικών εγκαταστάσεων ή κατασκευή νέων	2
Βελτίωση προνοιακών εγκαταστάσεων ή κατασκευή νέων	2
Ετήσια Ολοκληρωμένα Προγράμματα Πολιτιστικών και Αθλητικών δραστηριοτήτων	4
B. Δείκτες αποτελέσματος	
Αύξηση της δυναμικότητας των σχολείων	5%
Βελτίωση των υπηρεσιών υγείας	4%
Βελτίωση των υπηρεσιών Πολιτισμού	5%
Βελτίωση των υπηρεσιών Αθλητισμού	5%
Βελτίωση των υπηρεσιών Πρόνοιας	5%
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Δημιουργία νέων θέσεων μόνιμης απασχόλησης	5

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 2.4

Μέτρο 2.4: Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγραμματισμού
(1) Δημόσια Δαπάνη	22.310.000,00	100,00%	12,79%	8,31%
Δήμος Καλυμνίων	5.625.000,00	25,01%	37,45%	16,57%
ΠΔΕ	16.685.000,00	74,79%	10,46%	7,11%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
(3) Συνολικό Κόστος	22.310.000,00	100,00%	12,44%	7,74%

Άξονας 3: Τοπική ανάπτυξη και απασχόληση

Η Κάλυμνος είναι ονομαστή τόσο για τη σπογγαλιεία, όσο και για την αλιεία-ιχθυοκαλλιέργεια, τομείς του πρωτογενή τομέα με τη μεγαλύτερη βαρύτητα στο νησί. Αποτελεί το σπουδαιότερο αλιευτικό λιμάνι του Αιγαίου και το μοναδικό

σπογγαλιευτικό λιμάνι τουλάχιστον στην Ευρωπαϊκή Μεσόγειο. Ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού της ζει από αυτά και από άλλα παρελκόμενα επαγγέλματα. Για την στήριξη και αναζωογόνηση του παραγωγικού περιβάλλοντος της αλιείας απαιτείται να γίνουν πολλαπλές δράσεις τόσο άυλες όπως καταγραφή ιχθυοποθεμάτων, ολοκληρωμένα προγράμματα δράσης, έρευνες, θέσπιση κανόνων αλιείας, όσο και υλικές, όπως δημιουργία τεχνητού υφάλου, εκσυγχρονισμό του καρνάγιου κ.α. Η δημιουργία εκπαιδευτικών δομών σχετικών με την αλιεία, κρίνεται απαραίτητη για την ενίσχυση του κλάδου, αλλά και για την καταγραφή, διατήρηση και μετάδοση της τεράστιας πείρας που διαθέτει το δυναμικό του νησιού σε θέματα αλιείας και σπογγαλιείας.

Στον πρωτογενή τομέα ακολουθούν με σειρά προτεραιότητας η μελισσοκομία, η κτηνοτροφία και η γεωργία. Συγκεκριμένα η μελισσοκομική παραγωγή την τελευταία δεκαετία έχει σημειώσει σημαντική εξέλιξη, έχει σαφή εξαγωγικά χαρακτηριστικά, είναι περιζήτητη και αισίως απασχολεί κυρίως νεαρό σε ηλικία εργατικό δυναμικό. Σε ότι αφορά στην κτηνοτροφία θα πρέπει να αναφερθεί ότι κυρίως αφορά σε αιγοπρόβατα και βοοειδή και λιγότερο σε χοίρους, πουλερικά και κουνέλια. Ελάχιστοι κάτοικοι ασχολούνται αποκλειστικά με την κτηνοτροφία, οι οποίοι ως επί το πλείστον είναι μεγάλης ηλικίας. Η γεωργία στην Κάλυμνο συναντάται κυρίως στις περιοχές Βαθύ, Πάνορμο και Άργος και αφορά στην καλλιέργεια εσπεριδοειδών, οπωροκηπευτικών (θερμοκηπίου και υπαίθρου) και δευτερευόντως ελιές και συκιές. Για να υπάρξει βελτίωση στις παραπάνω κατηγορίες του πρωτογενή τομέα απαιτείται πρωταρχικά ενημέρωση των εμπλεκόμενων σχετικά με τις σύγχρονες μεθόδους και προοπτικές των επαγγελμάτων τους και στροφή τους προς το βιολογικό τρόπο παραγωγής. Επίσης, τοπικά προϊόντα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά πρέπει να κατοχυρωθούν ως προϊόντα με ονομασία προέλευσης (Π.Ο.Π.) για να διασφαλιστεί η μοναδικότητα και η ποιότητά τους. Ο εκσυγχρονισμός και η τυποποίηση της παραγωγής με επιστημονική καθοδήγηση είναι μία δράση, η οποία θα ενδυναμώσει αυτούς τους κλάδους. Πέρα όμως από την ενημέρωση των εμπλεκόμενων που αναφέρθηκε πρωτίστως, είναι ανάγκη να γίνει πρόβλεψη για την κατάρτιση των παραγωγών, προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις αλλαγές και στις νέες απαιτήσεις εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης της παραγωγής.

Ο Άξονας 3 περιλαμβάνει επίσης δράσεις για τον δευτερογενή τομέα και τον τομέα του εμπορίου, προκειμένου να στηριχθούν οι συναφείς με βιοτεχνία και

εμπόριο επιχειρήσεις. Μέσα από προγράμματα ενίσχυσης των ΜΜΕ, δημιουργία ΒΙ.ΠΕ., οργανωμένες διαφημιστικές καμπάνιες των τοπικών προϊόντων, δικτύωση, εξοικείωση, χρήση και πρόσβαση των επαγγελματιών όλων των τομέων παραγωγής στις νέες τεχνολογίες, δράσεις με τις οποίες προσδοκάται η βελτίωση του ΑΕΠ στο νησί. Ιδιαίτερη μέριμνα θα δοθεί στα άτομα που χρήζουν ειδικής βοήθειας (ΑμεΑ, άτομα τρίτης ηλικίας, κ.α.) μέσα από ολοκληρωμένα προγράμματα παρέμβασης.

Οι δράσεις που προτείνονται για την επιτυχή κάλυψη των προαναφερθέντων στόχων είναι:

- Ειδικά προγράμματα για την αλιεία, τη σπογγαλιεία και τις βιολογικές καλλιέργειες.
- Συμμετοχή εμπλεκόμενων στον πρωτογενή τομέα σε ενημερωτικά συνέδρια, φεστιβάλς, κ.α.
- Κατοχύρωση συγκεκριμένων τοπικών προϊόντων ως ΠΟΠ.
- Τυποποίηση και εκσυγχρονισμός παραγωγής.
- Ανάπτυξη εκπαιδευτικών δομών εξυπηρέτησης αλιευτικών δραστηριοτήτων.
- Δράσεις κατάρτισης και δια βίου μάθησης των εμπλεκόμενων στον πρωτογενή, δευτερογενή τομέα και στο εμπόριο.
- Δράσεις στήριξης βιοτεχνών και εμπορών.
- Δράσεις σχετικές με νέες τεχνολογίες.
- Δράσεις στήριξης ατόμων που χρήζουν ειδικής βοήθειας.

Ο Άξονας αποτελείται από τα εξής μέτρα:

- 1) Βελτίωση παραγωγικού περιβάλλοντος της αλιείας και σπογγαλιείας.
- 2) Βελτίωση παραγωγικού περιβάλλοντος πρωτογενούς τομέα (πλην αλιείας-σπογγαλιείας).
- 3) Ανάπτυξη εκπαιδευτικών δομών εξυπηρέτησης αλιευτικών δραστηριοτήτων.
- 4) Δράσεις κατάρτισης και δια βίου μάθησης των εμπλεκόμενων στον πρωτογενή τομέα.
- 5) Δράσεις στήριξης βιοτεχνών και εμπορών.
- 6) Νέες τεχνολογίες.
- 7) Δράσεις στήριξης ατόμων που χρήζουν ειδικής βοήθειας.

Χρηματοδοτικό σχήμα άξονα

Το Χρηματοδοτικό σχήμα του άξονα και η προέλευση των πόρων για την υλοποίηση των έργων καθώς και το ποσοστό συμμετοχής του άξονα στο συνολικό πρόγραμμα παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Χρηματοδοτικό σχήμα Άξονα 3

Άξονας 3: Τοπική ανάπτυξη και απασχόληση	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	42.405.000,00	89,53%	15,79%
Δήμος Καλυμνίων	5.040.000,00	10,64%	14,85%
ΠΔΕ	37.365.000,00	78,89%	15,93%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	4.960.000,00	10,47%	25,36%
(3) Συνολικό Κόστος	47.365.000,00	100,00%	16,44%

α/α Μέτρου	Περιγραφή	Συνολικό Κόστος	ΠΔΕ	Πόροι Δήμου	Ιδιωτική Συμμετοχή
Μέτρο 3.1	Βελτίωση παραγωγικού περιβάλλοντος αλιείας	21.005.000,00	16.045.000,00	0,00	4.960.000,00
Μέτρο 3.2	Βελτίωση παραγωγικού περιβάλλοντος πρωτογενούς τομέα	5.710.000,00	5.710.000,00	0,00	0,00
Μέτρο 3.3	Ανάπτυξη εκπαιδευτικών δομών εξυπηρέτησης αλιευτικών δραστηριοτήτων	4.160.000,00	4.160.000,00	0,00	0,00
Μέτρο 3.4	Δράσεις κατάρτισης και δια βίου μάθησης των εμπλεκόμενων στον πρωτογενή τομέα	180.000,00	180.000,00	0,00	0,00
Μέτρο 3.5	Δράσεις στήριξης βιοτεχνών και εμπόρων	9.370.000,00	9.370.000,00	0,00	0,00
Μέτρο 3.6	Νέες τεχνολογίες	800.000,00	800.000,00	0,00	0,00
Μέτρο 3.7	Δράσεις στήριξης ατόμων που χρήζουν ειδικής βοήθειας	6.140.000,00	1.100.000,00	5.040.000,00	0,00
Σύνολο Άξονα 3		47.365.000,00	37.365.000,00	5.040.000,00	4.960.000,00

Μέτρο 3.1: Βελτίωση παραγωγικού περιβάλλοντος αλιείας.**Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης**

Το παραγωγικό περιβάλλον της αλιείας περιλαμβάνει πλην της αλιείας με την ευρεία της μορφή, την σπογγαλιεία, τις ιχθυοκαλλιέργειες και συναφή επαγγέλματα, όπως π.χ. επαγγέλματα επισκευής και συντήρησης αλιευτικών σκαφών κλπ. Η σπογγαλιεία τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει ύφεση, λόγω της ασθένειας των σπόγγων, αντιθέτως η αλιεία και οι ιχθυοκαλλιέργειες αποτελούν σημαντική πηγή εισοδήματος για τους Καλύμνιους.

Η πολυνησιακή διάρθρωση της ελληνικής αλιείας, η αύξουσα και εντεινόμενη ρυθμιστική και κανονιστική δράση της Ε.Ε. σε θέματα αλιείας προκαλεί με ραγδαίο τρόπο συνεχόμενα πλήγματα στους έλληνες αλιείς. Ως εκ τούτου, πέρα από την κωδικοποίηση της αλιευτικής νομοθεσίας και τον έλεγχο της παράνομης αλιείας απαιτείται ενίσχυση και ανάπτυξη του κλάδου με έργα και δράσεις, που θα διασφαλίσουν τη διατήρηση της απασχόλησης και της παραγωγικότητας του κλάδου.

Περιγραφή – Στόχοι

Οι δράσεις για την στήριξη και εκσυγχρονισμό των υποδομών αλιείας-σπογγαλιείας-ιχθυοκαλλιέργειας, ώστε να καταστούν βιώσιμες και ανταγωνιστικές στο διεθνές περιβάλλον, αποτελούν βασικό στόχο του παρόντος μέτρου. Έρευνες, ειδικά προγράμματα, καταγραφές και χαρτογραφήσεις αποτελούν άλλες δράσεις του παρόντος μέτρου, προκειμένου να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις εκείνες, που θα ωθήσουν στην προστασία των αλιευμάτων, στη διευκόλυνση και κατοχύρωση των επαγγελματιών στην εργασία τους και εν τέλει στην αποδοτικότητα και την εξασφάλιση μεγαλύτερου και ασφαλέστερου εισοδήματος.

Το μέτρο αποσκοπεί στην βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος της αλιείας (συμπεριλαμβανομένης της σπογγαλιείας και ιχθυοκαλλιέργειας). Στόχοι του μέτρου είναι:

- Η διατήρηση της παραγωγής του αλιευτικού και σπογγαλιευτικού κλάδου τουλάχιστον στα σημερινά επίπεδα και η περαιτέρω ανάπτυξή του.
- Η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών εγκαταστάσεων επισκευής και διαχείμησης σκαφών.
- Ο συνδυασμός του αλιευτικού τομέα με τουριστικές δυνάμεις.

Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με τα μέτρα 3 και 6 του Άξονα 3.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Η βιωσιμότητα και αποδοτικότητα του αλιευτικού κλάδου.
- Η διασφάλιση της παραγωγής αλιευμάτων και σπόγγων.
- Η εξυπηρέτηση των αναγκών για την επόμενη δεκαετία.
- Η συνδυαστικότητα με τα μέτρα του άξονα.
- Η ποιοτική αναβάθμιση των υποδομών.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με:

- Προγράμματα διαχείρισης και προστασίας της αλιείας και σπογγαλιείας.
- Κατοχύρωση προϊόντων ΠΟΠ.
- Δράσεις στήριξης ΜΜΕ αλιευτικού τομέα.

Ποσοτικοποίηση στόχων

A. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
Εκπόνηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων αλιείας-σπογγαλιείας	2
Αριθμός επενδυτικών σχεδίων στον τομέα της αλιείας	15
B. Δείκτες αποτελέσματος	
Δημιουργία σύγχρονων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων	10
Αριθμός επιχειρήσεων που δρουν συνδυαστικά με τουριστικές	2
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος στην αλιεία	0,50%

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 3.1

Μέτρο 3.1: Βελτίωση παραγωγικού περιβάλλοντος αλιείας	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	16.045.000,00	76,39%	37,84%	5,97%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
ΠΔΕ	16.045.000,00	76,39%	42,94%	6,84%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	4.960.000,00	23,61%	100,00%	25,36%
(3) Συνολικό Κόστος	21.005.000,00	100,00%	44,35%	7,29%

Μέτρο 3.2: «Βελτίωση παραγωγικού περιβάλλοντος πρωτογενούς τομέα»**Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης**

Η συρρίκνωση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, σε συνδυασμό με το μικρό μέγεθος του αγροτικού κλήρου, την έλλειψη εργατικού δυναμικού και τα

προβλήματα άρδευσης των καλλιεργειών, δημιουργούν σοβαρά προβλήματα βιωσιμότητας των γεωργικών επιχειρήσεων.

Η στροφή στον βιολογικό τρόπο παραγωγής, η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των άνυδρων καλλιεργειών και των παραδοσιακών προϊόντων, είναι δυνατόν να ισορροπήσουν το ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο και να αυξήσουν το εισόδημα των αγροτών.

Η μελισσοκομία αποτελεί έναν αρκετά προσοδοφόρο και με καλές προοπτικές κλάδο, που με ανάλογες δράσεις μπορεί να γίνει ελκυστικότερος και αποδοτικότερος. Το ίδιο και η κτηνοτροφία σε μικρότερη όμως εμβέλεια.

Περιγραφή – Στόχοι

Το μέτρο αποσκοπεί στη στήριξη των επενδύσεων σε αγροτικές, κτηνοτροφικές και μελισσοκομικές εκμεταλλεύσεις, συμβάλλοντας στη βελτίωση των αντίστοιχων εισοδημάτων και στη διατήρηση της παραγωγής στα σημερινά τουλάχιστον επίπεδα, με τους εξής στόχους:

- Μείωση του κόστους παραγωγής.
- Διατήρηση των βιώσιμων καλλιεργειών, κτηνοτροφικών και μελισσοκομικών εγκαταστάσεων.
- Βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων.
- Χρήση βιολογικών μεθόδων παραγωγής.
- Κατοχύρωση προϊόντων ΠΟΠ.

Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με το Μέτρο 4 του Άξονα 3.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Συμβατότητα με προτεραιότητες και κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Συνδυαστικότητα με τα υπόλοιπα μέτρα του άξονα.
- Βιωσιμότητα και αποδοτικότητα των επενδυτικών σχεδίων.
- Μείωση του ελλειμματικού εμπορικού ισοζυγίου.
- Εξοικονόμηση υδάτινων πόρων.
- Αύξηση στρεμματικής απόδοσης.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με:

- Τη δημιουργία και λειτουργία σύγχρονων σφαγείων.
- Τον εκσυγχρονισμό του ελαιοτριβείου.
- Την εκπόνηση σχεδίων βελτίωσης της γεωργικής, κτηνοτροφικής και μελισσοκομικής παραγωγής.

- Την προώθηση βιώσιμων καλλιεργειών.
- Τον εξηλεκτρισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και περιοχών.
- Την προώθηση βιολογικών μεθόδων στην παραγωγική διαδικασία.
- Την κατοχύρωση προϊόντων ονομασίας προέλευσης.
- Την ενίσχυση επενδύσεων που εφαρμόζουν νέες τεχνολογίες.
- Την προώθηση και διαφήμιση των τοπικών προϊόντων παραγωγής.

Ποσοτικοποίηση στόχων

Α. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
Νέα σφαγεία	1
Εκσυγχρονισμός ελαιοτριβείου	1
Αριθμός επενδυτικών σχεδίων	10
Β. Δείκτες αποτελέσματος	
Δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης	5
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Αύξηση του κατά κεφαλήν αγροτικού εισοδήματος	0,50%

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 3.2

Μέτρο 3.2: Βελτίωση παραγωγικού περιβάλλοντος πρωτογενούς τομέα	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Περιβάλλοντος
(1) Δημόσια Δαπάνη	5.710.000,00	100,00%	13,47%	2,13%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
ΠΔΕ	5.710.000,00	100,00%	15,28%	2,43%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
(3) Συνολικό Κόστος	5.710.000,00	100,00%	12,06%	1,98%

Μέτρο 3.3: «Ανάπτυξη εκπαιδευτικών δομών εξυπηρέτησης αλιευτικών δραστηριοτήτων»

Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης

Για την επιτυχή υλοποίηση του μέτρου 1 του άξονα, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ανάπτυξη εκπαιδευτικών δομών εξυπηρέτησης αλιευτικών δραστηριοτήτων. Με τη δημιουργία τέτοιων δομών εκτός από την βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος της αλιείας, θα καταγραφεί και θα διαδοθεί η μοναδική εμπειρία των Καλύμνιων αλιέων και σπογγαλιέων και θα ενισχυθεί το νησί ως πόλος θαλάσσιων αθλημάτων και δραστηριοτήτων.

Μολονότι ζούμε στην εποχή της άμεσης πληροφόρησης, η αποδοχή σύγχρονων παραγωγικών μεθόδων δεν αγγίζει την πραγματικότητα του νησιού, είτε λόγω δυσκολίας στην συνειδητοποίηση των επερχόμενων κινδύνων, είτε λόγω γεωγραφικής απομόνωσης, η οποία δημιουργεί ανασφάλεια στην εφαρμογή καινοτόμων δράσεων.

Περιγραφή – Στόχοι

Το μέτρο στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των αλιέων και σπογγαλιέων επαγγελματιών, προκειμένου να αντιδράσουν δημιουργικά στις νέες συνθήκες της αγοράς. Τα προγράμματα κατάρτισης και ενημέρωσης, εάν δεν συνοδεύονται από την ύπαρξη οράματος, δεν θα λειτουργήσουν αποδοτικά. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητη η ίδρυση εκπαιδευτικών δομών σε θέματα αλιείας, οι οποίες θα δράσουν συνδυαστικά με τα μέτρα του Άξονα 1 που αναφέρονται στον εναλλακτικό τουρισμό.

Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με τα μέτρα 1 και 4 του Άξονα 3 και τα μέτρα 1 και 2 του Άξονα 1.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Προτεραιότητα θα δοθεί στη συμμετοχή όλων των επιχειρηματιών αλιευτικών δραστηριοτήτων.
- Η δυνατότητα καινοτομίας.
- Έλλειψη συγκεκριμένων εκπαιδευτικών δομών συγκεκριμένου γνωστικού αντικειμένου σε πανελλήνιο επίπεδο.
- Άμεση σχέση με τις βιώσιμες παραγωγικές δραστηριότητες του νησιού.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

- Ίδρυση και λειτουργία σχολής αλιείας.
- Ίδρυση και λειτουργία ινστιτούτου αλιευτικών ερευνών.
- Δημιουργία μεσογειακής σχολής και βιβλιοθήκης για τη σπογγαλιεία.

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 3.3

Μέτρο 3.3: Ανάπτυξη εκπαιδευτικών δομών εξυπηρέτησης αλιευτικών δραστηριοτήτων	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	4.160.000,00	100,00%	9,81%	1,55%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
ΠΔΕ	4.160.000,00	100,00%	11,13%	1,77%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
Συνολικό Κόστος	4.160.000,00	100,00%	8,78%	1,44%

Μέτρο 3.4: «Δράσεις κατάρτισης και δια βίου μάθησης των εμπλεκόμενων στον πρωτογενή τομέα».

Στην Α' φάση του Επιχειρησιακού Προγράμματος παρατηρήθηκαν χαμηλά ποσοστά απασχόλησης του ενεργού πληθυσμού στον πρωτογενή τομέα, εξαιρούμενης της αλιείας και των ιχθυοκαλλιεργειών.

Ειδικότερα το ΑΕΠ που προέρχεται από τους κλάδους του πρωτογενή τομέα εκτός αλιείας (γεωργία, κτηνοτροφία, μελισσοκομία), μόλις αγγίζει το 14,68% του συνολικού ΑΕΠ του πρωτογενή τομέα του νησιού, ο οποίος αποτελεί μόλις το 5,6% του συνολικού ΑΕΠ του νησιού. Η ταχεία ανάπτυξη του τουρισμού σε συνδυασμό με την ταυτόχρονη συρρίκνωση των συγκεκριμένων παραγωγικών κλάδων, στρέφουν την πλειονότητα των εργαζομένων σε ασφαλέστερους τομείς απασχόλησης.

Ο εκσυγχρονισμός επιχειρήσεων του πρωτογενούς τομέα και η μεγιστοποίηση της παραγωγής με χρήση νέων τεχνολογιών και βιολογικών μεθόδων, προϋποθέτουν την εξασφάλιση εξειδικευμένου και καλά καταρτισμένου εργατικού δυναμικού.

Η εξασφάλιση εξειδικευμένου προσωπικού προϋποθέτει την υλοποίηση δράσεων κατάρτισης και δια βίου μάθησης των εμπλεκόμενων, ιδίως των νεαρότερων σε ηλικία σε συνεργασία με επιστήμονες του ανάλογου κλάδου.

Περιγραφή – Στόχοι

Το μέτρο αποσκοπεί στην κατάρτιση των εργαζομένων στον πρωτογενή τομέα, στις νέες μεθόδους παραγωγής, στη χρήση νέων τεχνολογιών και καινοτόμων βιολογικών εφαρμογών.

Στόχος του παρόντος μέτρου είναι η συγκράτηση του πληθυσμού και η αύξηση της προσφοράς σε εξειδικευμένο προσωπικό, προκειμένου να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις ανάπτυξης των προαναφερθέντων παραγωγικών κλάδων στο σύγχρονο και ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον.

Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με τα μέτρα 1,2,3 του Άξονα 3 και συνάφεια με το μέτρο 3 του Άξονα 1.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Η συμμετοχή κατά το δυνατόν περισσότερων εργαζομένων στους αντίστοιχους κλάδους παραγωγής.
- Η δυνατότητα συγκράτησης του πληθυσμού.
- Η δυνατότητα αύξησης της προσφοράς του εξειδικευμένου προσωπικού.

- Η ύπαρξη ιδιωτικής συμμετοχής στο κόστος των σεμιναρίων.
- Η συνδυαστικότητα με τα μέτρα του άξονα.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με:

- Τη διοργάνωση προγραμμάτων κατάρτισης των εργαζομένων στη χρήση νέων τεχνολογιών και καινοτόμων εφαρμογών στον πρωτογενή τομέα.
- Τη διοργάνωση προγραμμάτων κατάρτισης των εργαζομένων στη χρήση νέων τεχνολογιών, βιολογικών μεθόδων παραγωγής και εφαρμογών σε καλλιέργειες υψηλής παραγωγικότητας στον πρωτογενή τομέα.
- Τη διοργάνωση προγραμμάτων κατάρτισης των επαγγελματιών του κλάδου σε θέματα διασφάλισης ποιότητας.

Ποσοτικοποίηση στόχων

A. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
Προγράμματα κατάρτισης εργαζομένων στον πρωτογενή τομέα	1
Προγράμματα κατάρτισης εργαζομένων στην αλιεία	1
Προγράμματα κατάρτισης στην διασφάλιση ποιότητας	1
B. Δείκτες αποτελέσματος	
Αριθμός κατατάξεων	150
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος στον πρωτογενή τομέα	0,20%

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 3.4

Μέτρο 3.4: Δράσεις κατάρτισης και δια βίου μάθησης των εμπλεκόμενων στον πρωτογενή τομέα	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	180.000,00	100,00%	0,42%	0,07%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
ΠΔΕ	180.000,00	100,00%	0,48%	0,08%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
Συνολικό Κόστος	180.000,00	100,00%	0,38%	0,06%

Μέτρο 3.5: «Δράσεις στήριξης βιοτεχνών και εμπόρων»

Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης

Στην Κάλυμνο δεν υπάρχουν μεγάλες βιομηχανικές μονάδες, πέραν του εργοστασίου της ΔΕΗ, το οποίο και παράγει το 29,27% του ΑΕΠ του δευτερογενούς τομέα του νησιού. Ο δευτερογενής τομέας παράγει συνολικά το 20,49% του ΑΕΠ της Καλύμνου. Υπάρχουν αξιόλογες βιοτεχνικές μονάδες και εγκαταστάσεις καυσίμων.

Ο κατασκευαστικός κλάδος παρουσιάζει μεγάλη ανάπτυξη (50,52% του ΑΕΠ του δευτερογενή τομέα), όπως και ο κλάδος ένδυσης και υπόδησης. Γενικά η Κάλυμνος διαθέτει ικανοποιητικό βιοτεχνικό, μεταποιητικό και τεχνικό δυναμικό, το οποίο δεν πλήττεται από διακυμάνσεις εποχικότητας στην ένταση που πλήττονται άλλοι κλάδοι της οικονομικής δραστηριότητας.

Υπάρχει πρόβλημα χωροθέτησης των υφιστάμενων και των νέων βιοτεχνικών μονάδων σε σχέση με τους οικισμούς και τον τουρισμό. Προβλήματα επίσης παρατηρούνται από το μεγάλο κόστος μεταφοράς πρώτων υλών, εφοδίων και εμπορευμάτων.

Επίσης η αδυναμία εκμετάλλευσης των οικονομικών κλίμακας και άλλοι ανασταλτικοί παράγοντες που αναλύθηκαν στην Α' φάση του Επιχειρησιακού Προγράμματος, οδηγούν αναπόφευκτα στη συρρίκνωση των μεταποιητικών επιχειρήσεων στο νησί.

Περιγραφή – Στόχοι

Οι δράσεις για τον εκσυγχρονισμό των υποδομών των ΜΜΕ, ώστε να καταστούν βιώσιμες και ανταγωνιστικές στο διεθνές περιβάλλον, αποτελούν βασικό στόχο του παρόντος μέτρου.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Η βιωσιμότητα και αποδοτικότητα της επένδυσης.
- Η ποιοτική αναβάθμιση των υποδομών.
- Η ποσοστιαία συμβολή στην κάλυψη των τοπικών αναγκών.
- Η συνδυαστικότητα με τα μέτρα του άξονα.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με:

- Οργάνωση και λειτουργία ΒΙ.ΠΕ.
- Οργάνωση και λειτουργία λατομικής ζώνης
- Δικτύωση επιχειρήσεων
- Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 3.5

Μέτρο 3.4: Δράσεις στήριξης βιοτεχνών και εμπόρων	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	9.370.000,00	100,00%	22,10%	3,49%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
ΠΔΕ	9.370.000,00	100,00%	25,08%	3,99%

(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
Συνολικό Κόστος	9.370.000,00	100,00%	19,78%	3,25%

Μέτρο 3.6: «Νέες τεχνολογίες»

Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης

Η χρήση νέων τεχνολογιών σε όλους τους τομείς παραγωγής, στη ζωή των πολιτών, των μαθητών και στην καθημερινότητα της ζωής στο νησί εν γένει είναι πλέον επιβεβλημένη.

Γρήγορη πρόσβαση στο διαδίκτυο, οπτικές ίνες, σύγχρονα μηχανήματα και εργαλεία αποτελούν μερικές από τις πλευρές της νέας τεχνολογίας, η οποία διευκολύνει, διευρύνει, επιταχύνει και διασφαλίζει την εργασία και τις δραστηριότητές μας και ανεβάζει σε ψηλότερη στάθμη την παραγωγικότητα των επιχειρήσεων και την ποιότητα της ζωής.

Είναι όμως άξιο λόγου να υπογραμμιστεί ότι ο όρος καινοτομία ή νέα τεχνολογία, δεν περιλαμβάνει μόνο το τεχνολογικό επίτευγμα ή τον αυτοματισμό. Η παραγωγή ενός νέου προϊόντος ή παραγωγή υφιστάμενου προϊόντος με νέο τρόπο (νέα παραγωγική διαδικασία), αποτελεί την πεμπουσία της καινοτομίας.

Περιγραφή – Στόχοι

Το μέτρο αποσκοπεί στην εφαρμογή νέων τεχνολογιών τόσο από πλευράς υποδομών, όσο και σε υλικοτεχνικό εξοπλισμό, προκειμένου να βελτιωθεί το παραγωγικό περιβάλλον του νησιού, αλλά και η ποιότητα ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών του. Ομοίως το μέτρο στοχεύει στην προαγωγή καινοτόμων μεθόδων στην παραγωγή, καθώς και στην προσπάθεια παραγωγής νέων προϊόντων ή υπηρεσιών.

Στόχος του παρόντος μέτρου είναι η εναρμόνιση με το σύγχρονο τρόπο δομής της εργασίας και της ζωής, ούτως ώστε να υπάρχει συμβατότητα στις συναλλαγές με τρόπο απλό και ταχύ για εξοικονόμηση τόσο υλικών, όσο και άυλων πόρων.

Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με όλα τα υπόλοιπα μέτρα του Άξονα 3 και με τα μέτρα του Άξονα 1 και με το μέτρο 4 του Άξονα 2.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Η ύπαρξη τεχνολογίας αιχμής.
- Ο καινοτόμος χαρακτήρας.
- Η δυνατότητα διεισδυτικότητας σε μεγάλο αριθμό χρηστών.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με:

- Την ίδρυση δημοτικού κέντρου επίδειξης νέων τεχνολογιών.
- Την εγκατάσταση ευρυζωνικού δικτύου.

Ποσοτικοποίηση στόχων

	Τιμή στόχου
A. Δείκτες πραγματοποίησης	
Ποσοστό κάλυψης του πληθυσμού με ευρυζωνικό δίκτυο	100%
B. Δείκτες αποτελέσματος	
Ποσοστό του πληθυσμού που χρησιμοποιεί νέες τεχνολογίες	30%
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Βελτίωση της ταχύτητας των συναλλαγών	10%

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 3.6

Μέτρο 3.6: Νέες τεχνολογίες	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	800.000,00	100,00%	1,89%	0,30%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
ΠΔΕ	800.000,00	100,00%	2,14%	0,34%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
Συνολικό Κόστος	800.000,00	100,00%	1,69%	0,28%

Μέτρο 3.7: «Δράσεις στήριξης ατόμων που χρήζουν ειδικής βοήθειας»**Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης**

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, των μελετών του ΕΚΚΕ και των στατιστικών στοιχείων της απογραφής πληθυσμού του έτους 2001, έγινε καταγραφή των κοινωνικών χαρακτηριστικών στα διοικητικά όρια του Δήμου Καλυμνίων, με τα εξής αποτελέσματα:

- Άνεργοι και υποαπασχολούμενοι από 18 έως 30 ετών (νέοι άνεργοι με ποσοστό ανεργίας 52,11%, στο σύνολο των ανέργων).
- Άνεργοι και υποαπασχολούμενοι > των 30 ετών (άνεργοι με ιδιαίτερα προβλήματα, προερχόμενοι από πολυμελείς οικογένειες με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, έλλειψης δεξιοτήτων και αδυναμίες εισόδου στις νέες τεχνολογίες).
- Μακροχρόνια άνεργοι.

- Γυναίκες > των 18 ετών (μεγάλο ποσοστό ανεργίας > 30%, οι οποίες δεν συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό της περιοχής 63,59%).
- ΑΜΕΑ (160 περίπου άτομα με ειδικές ανάγκες διαφορετικών κατηγοριών, ως προς το είδος των αναπηριών ή παθήσεων). Αναφέρουμε αναλυτικά τις υποομάδες των ΑΜΕΑ οι οποίες είναι:
 - 1) Άτομα με νοητική καθυστέρηση και σύνδρομο DOWN.
 - 2) Άτομα με κινητικές αναπηρίες εκ γενετής, λόγω τροχαίων ατυχημάτων, λόγω της νόσου των δυτών και άλλων λοιμωδών νοσημάτων.
 - 3) Άτομα με χρόνιες παθήσεις, όπως μεσογειακή αναιμία, ζαχαρώδη διαβήτη, καρδιακά νοσήματα.
 - 4) Άτομα με ψυχωσικό σύνδρομο.
 - 5) Άτομα που προέρχονται από κλάδους οι οποίοι αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα (αλιεία-σπογγαλιεία).
- Παλιννοστούντες.

Περιγραφή-Στόχοι

Το μέτρο αποσκοπεί στην στήριξη ατόμων ή ομάδων ατόμων που συμπεριλαμβάνονται στις πιο πάνω κατηγορίες και χρήζουν ειδικής βοήθειας, όπως είναι τα ΑΜΕΑ, τα άτομα τρίτης ηλικίας, άτομα εξαρτημένα, διαζευγμένες γυναίκες, μακροχρόνια άνεργοι, άνεργοι που αναζητούν λίγα έσοδα για να μπορέσουν να συνταξιοδοτηθούν. Στόχος του παρόντος μέτρου είναι να δημιουργηθεί το κατάλληλο περιβάλλον, ώστε άτομα των ως άνω κατηγοριών, να έχουν ένα ικανοποιητικό επίπεδο ζωής, να βρουν τρόπους έκφρασης, συναναστροφής και δημιουργικότητας και να ενταχθούν χωρίς αποκλεισμούς στο κοινωνικό σύνολο.

Το μέτρο έχει συνάφεια με το μέτρο 4 του Άξονα 2.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Αποτελεσματικότητα της δράσης.
- Ικανότητα της δράσης στην κάλυψη περισσότερων ατόμων.
- Βιωσιμότητα της παρέμβασης, μετά την διακοπή χρηματοδότησης.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με:

- Δημιουργία δομών στήριξης ευπαθών κοινωνικά ομάδων.
- Δημιουργία Ξενώνα ΑΜΕΑ στο Άργος.
- Ίδρυση ταμείου κοινωνικής αλληλεγγύης.
- Πρόγραμμα πρόληψης και θεραπείας χρηστών.

- Ολοκληρωμένη μελέτη παρεμβάσεων για εξυπηρέτηση ΑΜΕΑ.
- Απασχόληση διαζευγμένων γυναικών ή γυναικών με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα ή ανέργων με άνεργους συζύγους, ατόμων πλησίον της συνταξιοδότησης με δυσκολία συμπλήρωσης υπολειπόμενης ασφάλισης και εξαρτημένων ατόμων σε εργασίες και υπηρεσίες του Δήμου και ιδιωτών.

Ποσοτικοποίηση στόχων

A. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
Κέντρο συμβουλευτικής υποστήριξης	1
Προγράμματα στήριξης μειονεκτούντων	1
Κέντρο στήριξης ΑΜΕΑ στο Άργος	1
Ειδικό πρόγραμμα απασχόλησης διαζευγμένων γυναικών ή γυναικών με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα ή ανέργων με άνεργους συζύγους	1
Ειδικό πρόγραμμα απασχόλησης ατόμων πλησίον της συνταξιοδότησης με δυσκολία συμπλήρωσης υπολειπόμενης ασφάλισης	1
Ειδικό πρόγραμμα απασχόλησης εξαρτημένων ατόμων	1
B. Δείκτες αποτελέσματος	
Αριθμός επωφελούμενων	300
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης μειονεκτούντων	5%

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 3.7

Μέτρο 3.7: Δράσεις στήριξης ατόμων που χρήζουν ειδικής βοήθειας	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	6.140.000,00	100,00%	14,48%	2,29%
Δήμος Καλυμνίων	5.040.000,00	82,08%	100,00%	14,85%
ΠΔΕ	1.100.000,00	17,92%	2,94%	0,47%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
Συνολικό Κόστος	6.140.000,00	100,00%	12,96%	2,13%

Άξονας 4: «Ενίσχυση της αποδοτικότητας του Ο.Τ.Α.»

Στους τρεις άξονες του επιχειρησιακού προγράμματος του Δήμου Καλυμνίων, αναλύθηκαν διεξοδικά οι δράσεις, με την υλοποίηση των οποίων θα επιτευχθούν οι πέντε πρώτοι στόχοι του προγράμματος, που έχουν ως εξής:

- Ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος, με έμφαση στον εναλλακτικό τουρισμό.
- Βελτίωση της προσπελασιμότητας.

- Επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό, εναρμόνισή του με νέες τεχνολογίες και επιχειρηματικότητα.
- Διατήρηση παραδοσιακών επαγγελμάτων ή μεταφορά τους στη σύγχρονη πραγματικότητα.
- Ορθολογική περιβαλλοντική διαχείριση.

Η επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων δεν είναι εφικτή χωρίς τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης. Τα σημερινά προβλήματα της τοπικής αυτοδιοίκησης επικεντρώνονται κύρια στους παρακάτω τομείς:

- Έδρα του ΟΤΑ σε νησί, μακριά από τα κέντρα αποφάσεων και κοντά σε σύνορα με τρίτη χώρα.
- Χαμηλή ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Μεγάλος αριθμός εργατικού δυναμικού, ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ.
- Ανεπαρκής οργανωτική δομή και Ο.Ε.Υ. του Ο.Τ.Α.
- Αποσπασματική ανάπτυξη ψηφιακής υποδομής.
- Μικρός αριθμός εγκατεστημένων ολοκληρωμένων πληροφοριακών συστημάτων, που οδηγούν στην διατήρηση των γραφειοκρατικών δομών.
- Ανεπαρκής επιμόρφωση προσωπικού.
- Ελλείψεις σε υλικοτεχνικές υποδομές.

Πέρα από την ενίσχυση των ψηφιακών υποδομών και της μηχανοργάνωσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι δράσεις του άξονα στοχεύουν στην αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών από τον Δήμο προς τους πολίτες, στην εσωτερική αναδιάρθρωση του Δήμου, καθώς και στην ανταλλαγή εμπειριών και σε συνεργασίες με άλλους Ο.Τ.Α., εντός και εκτός συνόρων.

Επί προσθέτως, προβλέπονται δράσεις συνεχιζόμενης κατάρτισης των εργαζομένων στις υπηρεσίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς και ενέργειες οι οποίες αποσκοπούν στην ενημέρωση όλων των εμπλεκόμενων φορέων για την κατανόηση του προγράμματος και των νέων στόχων που τίθενται.

Τα μέτρα του άξονα 4 περιλαμβάνουν τις ακόλουθες δράσεις:

- Εσωτερική αναδιάρθρωση του Δήμου και ορθολογική κατανομή του εργατικού δυναμικού του.
- Πλήρη μηχανοργάνωση των υπηρεσιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εφαρμογή του θεσμού της έξυπνης κάρτας για τους πολίτες, δημιουργία καταστατικού χάρτη επαγγελματιών φορέων.

- Ενημέρωση όλων των εμπλεκομένων φορέων, αποδοχή νέων κανόνων και θεσμών, επαναπροσδιορισμός του τουριστικού προσανατολισμού.
- Προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης των εργαζομένων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, στη χρήση νέων τεχνολογιών.
- Ανταλλαγή εμπειριών αιρετών και δημοτικών υπαλλήλων, με σκοπό την συνειδητοποίηση και εδραίωση των αλλαγών που προτείνονται.
- Επαναπροσδιορισμός του ρόλου της Καλύμνου, ως μητροπολιτικό κέντρο των απανταχού Καλυμνίων.

Ο Άξονας αποτελείται από τα εξής μέτρα:

- Αναδιάρθρωση υπηρεσιών.
- Εφαρμογή νέων τεχνολογιών στις δημοτικές υπηρεσίες.
- Συνεχιζόμενη κατάρτιση των δημοτικών υπαλλήλων.
- Ενημέρωση αιρετών-ανταλλαγή εμπειριών.
- Κάλυμνος-Μητρόπολη των Καλυμνίων όπου γης.

Χρηματοδοτικό σχήμα άξονα

Το Χρηματοδοτικό σχήμα του άξονα και η προέλευση των πόρων για την υλοποίηση των έργων καθώς και το ποσοστό συμμετοχής του άξονα στο συνολικό πρόγραμμα παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Χρηματοδοτικό σχήμα Άξονα 4

Άξονας 4: Ενίσχυση της αποδοτικότητας του Ο.Τ.Α.	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	14.810.000,00	100,00%	5,22%
Δήμος Καλυμνίων	11.825.000,00	79,84%	34,84%
ΠΔΕ	2.985.000,00	20,16%	1,27%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%
Συνολικό Κόστος	14.810.000,00	100,00%	5,14%

α/α Μέτρου	Περιγραφή	Συνολικό Κόστος	ΠΔΕ	Πόροι Δήμου	Ιδιωτική Συμμετοχή
Μέτρο 4.1	Αναδιάρθρωση υπηρεσιών	11.395.000,00	2.985.000,00	8.410.000,00	0,00
Μέτρο 4.2	Εφαρμογή νέων τεχνολογιών στις δημοτικές υπηρεσίες	1.335.000,00	0,00	1.335.000,00	0,00
Μέτρο 4.3	Συνεχιζόμενη κατάρτιση των δημοτικών υπαλλήλων	100.000,00	0,00	100.000,00	0,00
Μέτρο 4.4	Ενημέρωση αιρετών-Ανταλλαγή εμπειριών	100.000,00	0,00	100.000,00	0,00
Μέτρο 4.5	Κάλυμνος-Μητρόπολη των Καλυμνίων	1.880.000,00	0,00	1.880.000,00	0,00

όπου γης				
Σύνολο Άξονα 4	14.810.000,00	2.985.000,00	11.825.000,00	0,00

Μέτρο 4.1: «Αναδιάρθρωση υπηρεσιών»

Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης

Ο Δήμος Καλυμνίων σαν οργανισμός χαρακτηρίζεται από υπερβολικά μεγάλο αριθμό εργατικού δυναμικού, το οποίο δεν είναι ορθολογικά κατανομημένο, διαπιστώσεις οι οποίες δημιουργούν προβλήματα στην οργανωτική δομή και κατ' επέκταση στη λειτουργία του Δήμου. Παράλληλα, ο Ο.Ε.Υ. του Δήμου δεν καλύπτει πλήρως τις ανάγκες του Δήμου, ενώ έχει δημιουργηθεί μεγάλος αριθμός Ν.Π.Δ.Δ. και Ν.Π.Ι.Δ., μέρος των οποίων έχουν καταστεί ανενεργά ή υπολειτουργούν, δυσχεραίνοντας ακόμα περισσότερο το έργο του Δήμου.

Περιγραφή – Στόχοι

Βασικός στόχος του Δήμου είναι η αναδιοργάνωση των υπηρεσιών του με σκοπό την αύξηση της παραγωγικότητας των τμημάτων και τη βελτιστοποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών του. Σημαντικό βήμα στην επίτευξη του στόχου είναι η τροποποίηση του οργανισμού εσωτερικής υπηρεσίας βάση του οποίου θα καθορίζονται αυστηρά οι αρμοδιότητες, οι ευθύνες και τα καθήκοντα των τμημάτων και των υπαλλήλων.

Επιπλέον, η εφαρμογή στοχοθεσίας των τμημάτων θα βοηθήσει στην υλοποίηση των στόχων και στον ορθό προγραμματισμό των εργασιών των υπηρεσιών. Το προτεινόμενο σχέδιο δράσης δεν περιορίζεται μόνο στην δημιουργία νέου ΟΕΥ, την στοχοθεσία και την ενίσχυση υπηρεσιών με τεχνολογικά μέσα αλλά και άλλες δράσεις όπως η ανακατανομή του προσωπικού σε θέσεις που θα συνάδουν με την μόρφωση, τις ικανότητες και τις δεξιότητες τους, η διάρθρωση των υπηρεσιών, ο ορθολογικότερος προγραμματισμός των εσόδων του Δήμου κλπ.

Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με όλα τα μέτρα 2,3 και 4 του Άξονα 4 και συνάφεια με το σύνολο των μέτρων του προγράμματος, δεδομένου ότι η επιτυχία του ΕΠ εξαρτάται από την επιτυχία του παρόντος μέτρου, σε συνδυασμό με το μέτρο 2 του Άξονα 4.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Η αποτελεσματική εξυπηρέτηση του πολίτη.
- Η εξοικονόμηση πόρων από την λειτουργία των δημοτικών υπηρεσιών.
- Η συρρίκνωση των λειτουργικών εξόδων του Δήμου.
- Συμβατότητα με τον εθνικό σχεδιασμό.

- Συμβατότητα με την απαιτούμενη διαχειριστική επάρκεια και Σ.Δ.Π. ISO.
- Συνδυαστικότητα με τις δράσεις των μέτρων του άξονα.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με:

- Την σωστή και πλήρη αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης σε ότι αφορά τις υπηρεσίες και τη στελέχωση του Δήμου.
- Τη σύνταξη μελέτης για την αναδιάρθρωση των υπηρεσιών του Δήμου.
- Με δράσεις που θα έχουν σαν αποκλειστικό στόχο: «**Πρώτα ο πολίτης**».

Ποσοτικοποίηση στόχων

Α. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
Αναδιάρθρωση Εσωτερικού Οργανισμού	1
Κατάρτιση δημοτικού περιουσιολογίου	1
Β. Δείκτες αποτελέσματος	
Εξοικονόμηση πόρων των δημοτικών υπηρεσιών	10%
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Βελτίωση της εξυπηρέτησης των πολιτών	10%

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 4.1

Μέτρο 4.1: Αναδιάρθρωση υπηρεσιών	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	11.395.000,00	100,00%	76,94%	4,24%
Δήμος Καλυμνίων	8.410.000,00	73,80%	71,12%	24,78%
ΠΔΕ	2.985.000,00	26,20%	100,00%	1,27%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
Συνολικό Κόστος	11.395.000,00	100,00%	76,94%	3,96%

Μέτρο 4.2: «Εφαρμογή νέων τεχνολογιών στις δημοτικές υπηρεσίες

Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης

Οι ελλείψεις υποδομών για την ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες και η δημιουργία αυτοματοποιημένων διαδικασιών που θα οδηγούν σε μείωση του χρόνου απασχόλησης των δημοτικών υπηρεσιών και συνεπώς σε εξοικονόμηση πόρων, βρίσκονται στο επίκεντρο των δράσεων του παρόντος μέτρου.

Η ανεπαρκής εξωτερική και εσωτερική διασύνδεση των υπηρεσιών του Δήμου, με τις υπηρεσίες της κεντρικής διοίκησης (extranet) και τις υπηρεσίες των φορέων που ελέγχονται από το Δήμο (intranet), η ανυπαρξία χρήσης λογισμικών

προγραμμάτων που να αξιοποιούν τις υφιστάμενες βάσεις δεδομένων που ήδη διαθέτει η Τοπική Αυτοδιοίκηση, καθώς και η έλλειψη νέων βάσεων δεδομένων (νομοθεσίες, αποφάσεις δημοτικού συμβουλίου κ.ά.), δεν παρέχουν δυνατότητα αποτελεσματικής εξυπηρέτησης των πολιτών. Κατά συνέπεια χάνεται πολύτιμος χρόνος των ήδη μη επαρκώς στελεχωμένων δημοτικών υπηρεσιών, ενώ μεγιστοποιείται η απώλεια πόρων, χωρίς να εξυπηρετούνται τελικά οι πολίτες.

Περιγραφή – Στόχοι

Το μέτρο στοχεύει στον εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών του Δήμου, με τη δημιουργία και εφαρμογή ανάλογων υποδομών, ώστε να καταστεί δυνατή η αύξηση της παραγωγικότητας του οργανισμού και να βελτιωθεί η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τον πολίτη.

Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με όλα τα μέτρα 1,2 και 4 του Άξονα 4 και συνάφεια με το σύνολο των μέτρων του προγράμματος, δεδομένου ότι η επιτυχία του ΕΠ εξαρτάται από την επιτυχία του παρόντος μέτρου, σε συνδυασμό με το μέτρο 1 του Άξονα 4.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Η αποτελεσματική εξυπηρέτηση του πολίτη.
- Η εξοικονόμηση πόρων από την λειτουργία των δημοτικών υπηρεσιών.
- Συμβατότητα με τον εθνικό σχεδιασμό.
- Συνδυαστικότητα με τις δράσεις των μέτρων του άξονα.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με:

- Την ασύρματη δικτύωση των δημοτικών κτιρίων και υπηρεσιών.
- Την εφαρμογή ηλεκτρονικού συστήματος διαχείρισης εγγράφων.
- Τη δημιουργία και εγκατάσταση internet protocol, με φωνή και εικόνα για αποτελεσματικότερη επικοινωνία των πολιτών με τις δημοτικές υπηρεσίες.
- Τη διασύνδεση των δημοτικών υπηρεσιών με την κεντρική διοίκηση, μέσω του προγράμματος «Σύζευξη».
- Τη δημιουργία ηλεκτρονικών βιβλιοθηκών για την άμεση ενημέρωση των πολιτών.
- Την εφαρμογή της «έξυπνης κάρτας» για παροχή δυνατοτήτων συναλλαγών των πολιτών με τις υπηρεσίες του Δήμου (έκδοση πιστοποιητικών, ηλεκτρονική κατάθεση αιτήσεων, ηλεκτρονικές ψηφοφορίες κλπ.).
- Τη δημιουργία e-ΚΕΠ, για την εξυπηρέτηση των πολιτών.

- Την κατασκευή πόρτας (portal) στο διαδίκτυο, το οποίο θα ενημερώνεται από εξειδικευμένο προσωπικό, προκειμένου να διατηρείται δυναμικό.

Ποσοτικοποίηση στόχων

A. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
Ποσοστό ηλεκτρονικής διασύνδεσης των υπηρεσιών του Δήμου	100%
Ποσοστό συναλλαγών που εκτελούνται ηλεκτρονικά	10%
B. Δείκτες αποτελέσματος	
Εξοικονόμηση πόρων των δημοτικών υπηρεσιών	10%
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Βελτίωση στην εξυπηρέτηση των πολιτών	10%

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 4.2

Μέτρο 4.2: Εφαρμογή νέων τεχνολογιών στις δημοτικές υπηρεσίες	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	1.335.000,00	100,00%	9,01%	0,50%
Δήμος Καλυμνίων	1.335.000,00	100,00%	11,29%	3,93%
ΠΔΕ	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
Συνολικό Κόστος	1.335.000,00	100,00%	9,01%	0,46%

Μέτρο 4.3: «Συνεχιζόμενη κατάρτιση των δημοτικών υπαλλήλων»

Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης

Απαραίτητη προϋπόθεση επιτυχούς υλοποίησης των μέτρων 1 και 2 του παρόντος Άξονα, είναι η αντιμετώπιση των αδυναμιών οι οποίες καθυστερούν τον εκσυγχρονισμό και την εφαρμογή καινοτόμων μορφών διοίκησης για την ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες. Η ενεργοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, τόσο κατά την φάση του σχεδιασμού, όσο και κατά τη φάση της υλοποίησης, αποτελεί πρωταρχικό μέλημα του παρόντος μέτρου.

Οι αναλύσεις των στοιχείων της υφιστάμενης κατάστασης του Δήμου έχουν να προσδιορίσουν τις απαιτήσεις σε ανάγκες εγκατάστασης νέων λειτουργικών συστημάτων για την εκμετάλλευση και διάθεση των πληροφοριών προς τους πολίτες. Η αποδοχή του προγράμματος από το στελεχικό δυναμικό του Δήμου και η πίστη στο νέο όραμα για την ανάπτυξη του τόπου, είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή έκβαση του μέτρου.

Περιγραφή – Στόχοι

Το μέτρο στοχεύει στην αύξηση της παραγωγικότητας και στη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, μέσα από δράσεις συνεχούς κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού των υπηρεσιών και των επιχειρήσεων του Δήμου. Οι δράσεις επιμόρφωσης, οι οποίες έχουν ως στόχο τον εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών του Δήμου αφορούν:

- Στην βελτίωση των δεξιοτήτων του στελεχιακού δυναμικού του Δήμου και των ελεγχόμενων απ' αυτόν φορέων, για την αύξηση της αποτελεσματικότητάς τους.
- Στην βελτίωση του οργανωτικού και λειτουργικού πλαισίου των υπηρεσιών του Δήμου που θα διαχειριστούν τις αλλαγές.
- Στην κατάρτιση των χρηστών σε ενέργειες που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια των μέτρων 1 και 2 του παρόντος Άξονα.

Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με όλα τα μέτρα 1 και 2 του Άξονα 4.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Άμεση σχέση με τη βελτίωση της αποδοτικότητας του ανθρώπινου δυναμικού.
- Άμεση σχέση με τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών.
- Εξοικονόμηση ανθρώπινου δυναμικού.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

- Μέτρηση αποδοτικότητας των εργαζομένων.
- Προγράμματα κατάρτισης των εργαζομένων του Δήμου.
- Επιμόρφωση των εργαζομένων στην εκμάθηση νέων διαδικασιών για την αναδιοργάνωση του Δήμου.
- Συσχετισμός της επιμόρφωσης με κίνητρα για ταχύτερη ιεραρχική εξέλιξη.

Ποσοτικοποίηση στόχων

A. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
Προγράμματα κατάρτισης εφαρμογής νέων τεχνολογιών	2
Προγράμματα επιμόρφωσης αναδιοργάνωσης του Δήμου	3
B. Δείκτες αποτελέσματος	
Βελτίωση της αποδοτικότητας των εργαζομένων	20%
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Βελτίωση της εξυπηρέτησης των πολιτών	10%

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 4.3

Μέτρο 4.3: Συνεχιζόμενη κατάρτιση των δημοτικών υπαλλήλων	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	100.000,00	100,00%	0,68%	0,04%
Δήμος Καλυμνίων	100.000,00	100,00%	0,85%	0,29%
ΠΔΕ	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
Συνολικό Κόστος	100.000,00	100,00%	0,68%	0,03%

Μέτρο 4.4: «Ενημέρωση αιρετών-Ανταλλαγή εμπειριών»**Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης**

Για την επιτυχή υλοποίηση του προγράμματος και την επίτευξη των στόχων, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η αποδοχή του από το σύνολο των εμπλεκόμενων φορέων. Η κινητοποίηση των πολιτών και η ευαισθητοποίησή τους, στην προσπάθεια προσανατολισμού της τουριστικής δραστηριότητας σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, δεν μπορεί να γίνει χωρίς την αποδοχή του συνόλου του προγράμματος από τους αιρετούς και χωρίς την στήριξη των προσπαθειών μέσα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Πρωταρχικό βήμα αποτελεί η καταγραφή των απόψεων των εμπλεκόμενων φορέων, αναφορικά με τους στόχους και τη μεθοδολογία επίτευξής τους. Επόμενα βήματα είναι η πληρέστερη ενημέρωση των πολιτικών της Καλύμνου, η απόκτηση εμπειριών από ανάλογες προσπάθειες σε άλλους Ο.Τ.Α εντός και εκτός συνόρων και η διάχυση των πληροφοριών προς τα κάτω.

Περιγραφή – Στόχοι

Το μέτρο αποσκοπεί στην στήριξη των προσπαθειών για την επιτυχή υλοποίηση του προγράμματος μέσα από την ευαισθητοποίηση διοικούντων, φορέων και κατοίκων.

Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με όλα τα μέτρα 1,2 και 3 του Άξονα 4 και βρίσκεται σε συνάφεια με όλα τα μέτρα του Άξονα 1.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Η πληρέστερη ενημέρωση όλων των εμπλεκόμενων φορέων.
- Η ανταλλαγή εμπειριών και ιδεών με άλλους Ο.Τ.Α. και φορείς εντός και εκτός της χώρας.

- Η κινητοποίηση και η ευαισθητοποίηση των εκπροσώπων των μέσων μαζικής επικοινωνίας.
- Η συνδυαστικότητα με τα μέτρα του άξονα.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

Οι στόχοι του μέτρου επιδιώκεται να επιτευχθούν με:

- Την καταγραφή των απόψεων όλων των εμπλεκομένων φορέων της Καλύμνου αναφορικά με τη μεθοδολογία που θα πρέπει να ακολουθηθεί για την υλοποίηση του στόχου που αναφέρεται στον εναλλακτικό τουρισμό.
- Την ενημέρωση όλων των πολιτικών και εκπροσώπων των μέσων μαζικής επικοινωνίας για τη στήριξη των προσπαθειών.
- Αποστολές των αιρετών και των υπαλλήλων του Δήμου σε ανεπτυγμένους ΟΤΑ του εσωτερικού ή του εξωτερικού, για την απόκτηση εμπειριών και τον εμπλουτισμό γνώσεων.

Ποσοτικοποίηση στόχων

Α. Δείκτες πραγματοποίησης	Τιμή στόχου
Ενημερωτικές ημερίδες με συμμετοχή ειδικών επιστημόνων	2
Αποστολές αιρετών και υπαλλήλων του Δήμου	20
Β. Δείκτες αποτελέσματος	
Αποδοχή του προγράμματος από φορείς και κατοίκους	60%
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Αναβάθμιση των υπηρεσιών του Δήμου	5%

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 4.4

Μέτρο 4.4: Ενημέρωση αιρετών-Ανταλλαγή εμπειριών	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	100.000,00	100,00%	0,68%	0,04%
Δήμος Καλυμνίων	100.000,00	100,00%	0,85%	0,29%
ΠΔΕ	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
Συνολικό Κόστος	100.000,00	100,00%	0,68%	0,03%

Μέτρο 4.5: «Κάλυμνος – Μητρόπολη των Καλυμνίων όπου γης»

Συνοπτική περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης

Η καλύμνικη οικονομία στηριζόταν κατεξοχήν στο τρίπτυχο σπογγαλιεία-ναυτιλία-μετανάστευση. Η Κάλυμνος είναι νησί στενά συνδεδεμένο με την ξενιτιά,

ενώ τα Κεφάλαια μεταναστών αποτέλεσαν και συνεχίζουν να αποτελούν σημαντικό παράγοντα της οικονομίας της. Σήμερα υπάρχει μια δεύτερη Κάλυμνος, αυτή της διασποράς, με αξιοζήλευτη ανάπτυξη και παρουσία στις περιοχές που ζει και δραστηριοποιείται.

Στις μέρες μας η Κάλυμνος περνά στην επόμενη φάση της σχέσης της με την ξενιτιά και από σχέση πρόσκαιρης μετάβασης των Καλυμνίων στα μέρη υποδοχής, μετατρέπεται σε σχέση μόνιμης εγκατάστασης και ενσωμάτωσης των αποδήμων, με αυξανόμενη παρουσία της δεύτερης και τρίτης γενιάς των παιδιών και των εγγονιών των ίδιων των μεταναστών.

Η ενίσχυση των δεσμών με την καλύμνικη διασπορά, η παροχή διευκολύνσεων σε θέματα διοικητικά στους Καλύμνιους μετανάστες και γενικότερα η μέριμνα απέναντι στους ξενιτεμένους του νησιού θα δυναμώσουν πολύπλευρα το νησί και τους ανθρώπους του.

Περιγραφή – Στόχοι

Στόχος του μέτρου είναι η οργάνωση μιας διαρκούς και αποτελεσματικής σχέσης της Κάλυμνου με τους Καλύμνιους όπου γης, με ενεργή συμμετοχή τους στην αναπτυξιακή πορεία και το όραμα της Κάλυμνου.

Το μέτρο έχει άμεση συνέργεια με το μέτρο 4 του Άξονα 4 και με το μέτρο 4 του Άξονα 2.

Κριτήρια επιλογής των δράσεων

- Η δυνατότητα συμμετοχής των Καλύμνιων μεταναστών στη αναπτυξιακή πορεία της Κάλυμνου.
- Η δυνατότητα σύσφιξης των σχέσεων μεταξύ της Κάλυμνου και της Καλυμνιακής διασποράς.
- Η δυνατότητα οικονομικής ενίσχυσης του νησιού από τα μεταναστευτικά κεφάλαια.
- Η δυνατότητα ανταλλαγής εμπειριών και ιδεών από τους Καλύμνιους της διασποράς και τα διοικητικά τους κέντρα.

Συνοπτική περιγραφή κατηγοριών πράξεων

- Υποστήριξη προγράμματος «Κάλυμνος-Μητρόπολις»
- Συστηματοποίηση και στήριξη της Πανκαλυμνιακής συνδιάσκεψης.
- Δημιουργία μητρώου των απανταχού Καλυμνίων.
- Ανταλλαγή εμπειριών.
- Θεσμοθέτηση του ταμείου της μητροπολιτικής Κάλυμνου.

- Δράσεις εκπαίδευσης.

Ποσοτικοποίηση στόχων

	Τιμή στόχου
A. Δείκτες πραγματοποίησης	
Ολοκλήρωση του μητρώου αποδήμων	50%
Επισκέψεις αντιπροσωπευτικών Δήμου σε Καλυμνιακές παροικίες	6
B. Δείκτες αποτελέσματος	
Αύξηση του τουριστικού ρεύματος των μεταναστών	5%
Γ. Δείκτες επιπτώσεων	
Αύξηση των διανυκτερεύσεων	1%

Χρηματοδοτικό σχήμα Μέτρου 4.5

Μέτρο 4.5: Κάλυμνος-Μητρόπολη των Καλυμνίων όπου γης	Ποσό σε €	% στο ΣΚ του Μέτρου	% στο ΣΚ του Άξονα	% στο ΣΚ του Τεχνικού Προγράμματος
(1) Δημόσια Δαπάνη	1.880.000,00	100,00%	12,69%	0,70%
Δήμος Καλυμνίων	1.880.000,00	100,00%	15,90%	5,54%
ΠΔΕ	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%	0,00%	0,00%
Συνολικό Κόστος	1.880.000,00	100,00%	12,69%	0,65%

Η Ομάδα μελέτης παρουσιάζει μια σύντομη περιγραφή κάθε ομάδας δράσεων που προβλέπεται να υλοποιηθεί στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Δήμου Καλυμνίων, καθώς και ένα γενικό χρονοδιάγραμμα και μία γενική περιγραφή των ενεργειών ανά ομάδα δράσεων και ανά έτος για την επόμενη τετραετία.

Η σύντομη περιγραφή των δράσεων, οι απαιτούμενες ενέργειες, το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης και οι πηγές χρηματοδότησης, εμφανίζονται για κάθε ομάδα δράσεων με τη μορφή καρτέλας, στις επόμενες παραγράφους ομαδοποιημένες κατά άξονα και μέτρο του προγράμματος.

Άξονας 1

Μέτρο 1.1

Τίτλος Έργου: Πρόγραμμα ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Άξονας/Μέτρο: 1.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-Υπ. Πολιτισμού.

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Μητρόπολη Καλύμνου

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Εκπόνηση οκτώ αναπτυξιακών θεματικών τουριστικών προγραμμάτων και εκπόνηση και εφαρμογή του DESTINATION MARKETING του δήμου Καλυμνίων.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο.

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Εκδήλωση ενδιαφέροντος εκπόνησης Αναπτυξιακών προγραμμάτων και DESTINATION MARKETING, ανάθεση Α.Π. & DM, εκπόνηση Α.Π. & DM.

Χρηματοδοτικό Σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	3.530.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	3.530.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	3.530.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Βελτίωση υποδομών εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Άξονας/Μέτρο: 1.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Χαρτογράφηση, συντήρηση και ανάδειξη μονοπατιών και συντήρηση υφισταμένων και δημιουργία νέων αναρριχητικών και περιπατητικών διαδρομών και προσβάσεων στα αναρριχητικά πεδία.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Β

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση εκπόνηση προμελέτης, ανάθεση εκπόνηση ΠΠΕ και ΜΠΕ, έγκριση ΠΟ δημοπράτηση και υλοποίηση έργου.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	2.000.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	2.000.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	2.000.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Δημιουργία και βελτίωση μουσείων

Άξονας/Μέτρο: 1.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικείμενου: Μουσεία (Αργους, Τελένδου, Βαθύ Καλύμνου, σπογγαλιείας) & Μουσείο εκπαιδευτικής ιστορίας της Καλύμνου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Δημιουργία καταλόγου έργων και δράσεων σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού, ανάθεση εκπόνηση προμελέτης ανάθεση εκπόνηση ΠΠΕ και ΜΠΕ, έγκριση ΠΟ δημοπράτηση και υλοποίηση έργου.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	5.500.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	5.500.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	5.500.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Ανάδειξη και αξιοποίηση πολιτιστικής κληρονομιάς

Άξονας/Μέτρο: 1.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων, Υπ. Πολιτισμού.

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων, Υπ. Πολιτισμού-ΔΟΠ

Περιγραφή φυσικού αντικείμενου: Ανάδειξη και αξιοποίηση μύλων Χρυσοχειριάς. Ανάδειξη και αξιοποίηση κάστρων και λοιπών αρχαιολογικών χώρων. Ολοκληρωμένη συντήρηση-ανάδειξη και προβολή των βυζαντινών και προβιομηχανικών μνημείων της Καλύμνου. Σήμανση αξιοθέατων, μνημείων και ποιοτικών χώρων νήσων δήμου Καλύμνου. Ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανασκαφών νήσων δήμου Καλυμνίων. Κατασκευή κλειστού Θεάτρου-Πολιτιστικού κέντρου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση εκπόνηση προμελέτης, ανάθεση εκπόνηση ΠΠΕ και ΜΠΕ, έγκριση ΠΟ δημοπράτηση και υλοποίηση έργου.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	13.200.000,00	94,29%
Δήμος Καλυμνίων	200.000,00	1,43%
ΠΔΕ	13.000.000,00	92,86%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	800.000,00	5,71%
Συνολικό Κόστος	14.000.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Πολιτιστικές δράσεις

Άξονας/Μέτρο: 1.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-Υπ. Πολιτισμού

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Υπ. Πολιτισμού-ΔΟΠ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Το παρόν συμπεριλαμβάνει έργα στήριξης πολιτιστικών δράσεων όπως: Ανάδειξη μεγάλων Καλύμνιων ζωγράφων και γλυπτών. Πρόγραμμα διεθνών σχέσεων και πολιτιστικών ανταλλαγών. Ανάδειξη αρχαίου νομίσματος της Καλύμνου. Επαναπατρισμός Καλυμνιακών αρχαιοτήτων στην Κάλυμνο. Επανεκδοση βιβλίου σφουγγαράδικες ιστορίες. Ανάκτηση αγάλματος πηδαλιούχου του παλιού μνημείου του άγνωστου στρατιώτη. Παροχή συνοικιακών δανειστικών βιβλιοθηκών. Επιχορηγήσεις στους πολιτιστικούς Συλλόγους. Οργάνωση και λειτουργία ανοιχτού θεάτρου χώρας Καλύμνου. Παροχή μουσικής παιδείας στο Βαθύ Καλύμνου. Στέγαση πολιτιστικών συλλογών.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Δ

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση σε εξειδικευμένο γραφείο με κύρος και πείρα.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	1.100.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	1.070.000,00	97,27%
ΠΔΕ	30.000,00	2,73%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	1.100.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Χαρτογράφηση μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και αξιόλογων περιοχών

Άξονας/Μέτρο: 1.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Κατάρτιση Αρχαιολογικού Χάρτη. Κατάρτιση Αρχαιολογικού Χάρτη Εναλλίων Αρχαιοτήτων. Κατάρτιση Χάρτη Αξιόλογων Αισθητικά περιοχών.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Β

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύνταξη προδιαγραφών, δημοπρασία, σύμβαση με ανάδοχο και υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	120.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	120.000,00	100,00%
ΠΑΕ	0,00	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	120.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Τελεφερίκ Κάστρου Χώρας

Αξονας/Μέτρο: 1.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Δημιουργία τελεφερίκ για πρόσβαση στο Κάστρο της Χώρας.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση εκπόνηση προμελέτης, ανάθεση εκπόνηση ΠΠΕ και ΜΠΕ, έγκριση ΠΟ δημοπράτηση και υλοποίηση έργου.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	400.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΑΕ	400.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	400.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Υπηρεσίες ξενάγησης

Άξονας/Μέτρο: 1.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Ο δήμος Καλυμνίων θα παρέχει υπηρεσίες ξενάγησης που ενδεικτικά θα περιλαμβάνει: tour στα κάστρα της Καλύμνου. Tour στις βυζαντινές εκκλησίες της Καλύμνου και υπηρεσίας ξενάγησης και εκπαιδευτικής σε μουσεία, περιοχές και μνημεία.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο.

Βαθμός ωριμότητας: Δ

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύνταξη προκήρυξης, ανάθεση, υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	375.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	375.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	375.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Διοργάνωση θεματικών Festivals & ημερίδων

Άξονας/Μέτρο: 1.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης

Περιγραφές φυσικού αντικειμένου: Αφορά στην διοργάνωση φεστιβάλ, ημερίδων και συνεδρίων όπως: Διεθνές αναρριχητικό φεστιβάλ Καλύμνου. Διεθνές καταδυτικό φεστιβάλ Καλύμνου. Ετήσιο πανελλήνιο πρωτάθλημα beach volley. Διοργάνωση ενημερωτικών ημερίδων. Διοργάνωση αγώνων και συνεδρίων. Παροχή ημερίδας «ανάπτυξη του beach volley στην Κάλυμνο».

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύνταξη προκήρυξης, διενέργεια διαγωνισμού, ανάθεση σε εξωτερικό συνεργάτη για υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	610.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	90.000,00	14,75%
ΠΔΕ	520.000,00	85,25%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	610.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Υποδομές καταδυτικού πάρκου

Άξονας/Μέτρο: 1.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Εγκαταστάσεις αναγκαίες για τη λειτουργία του καταδυτικού πάρκου που ενδεικτικά περιλαμβάνουν: Τεχνητός ύφαλος για την προστασία και ανάπτυξη των αλιευτικών πόρων στο καταδυτικό πάρκο Καλύμνου. Χερσαίες εγκαταστάσεις καταδυτικού πάρκου Καλύμνου. Κέντρο υποδοχής και μουσείου στο καταδυτικό πάρκο Καλύμνου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο.

Βαθμός ωριμότητας: Δ

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση εκπόνηση προμελέτης, ανάθεση εκπόνηση ΠΠΕ και ΜΠΕ, έγκριση ΠΟ δημοπράτηση και υλοποίηση έργου.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	310.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	310.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	310.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Υπηρεσίες οργάνωσης & λειτουργίας υποδομών εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Άξονας/Μέτρο: 1.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Οι δράσεις αυτές περιλαμβάνουν: Παροχή υπηρεσίας «οργάνωση και λειτουργία καταδυτικού πάρκου & αναρριχητικού κέντρου Καλύμνου». Παροχή υπηρεσίας «ομάδα διάσωσης Καλύμνου». Παροχή υπηρεσίας «ο γύρος της Καλύμνου». Παροχή υπηρεσίας «tour με τουριστικό πλοίο υποθαλάσσιας θέασης». Παροχή υπηρεσίας «λειτουργίας τουριστικών περιπτέρων παροχής πληροφοριών». Παροχή υπηρεσίας λειτουργίας τουριστικών infokiosks.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: A

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύνταξη προκήρυξης, διενέργεια διαγωνισμού, ανάθεση σε εξωτερικό συνεργάτη για υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	1.150.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	1.150.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	1.150.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Αξιοποίηση σπηλαίων

Αξονας/Μέτρο: 1.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης.

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Οι δράσεις αυτές περιλαμβάνουν την Αξιοποίηση Σπηλαίου Ψερήμου, Σκαλιών, Στημενιών, Κεφάλας και του Δασκαλιού στη Ρίνα Βαθύ.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: A

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Καταγραφή υφιστάμενης κατάστασης, Ανάθεσης εκπόνηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	700.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	700.000,00	100,00%

(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	700.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Δράσεις αξιοποίησης παραλιών

Άξονας/Μέτρο: 1.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Οι δράσεις αυτές περιλαμβάνουν: Παροχή υπηρεσίας «υλοποίηση ολοκληρωμένου προγράμματος διαχείρισης παραλιών Καλύμνου».

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο.

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύνταξη τευχών δημοπράτησης, διενέργεια διαγωνισμού.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1)Δημόσια Δαπάνη	340.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	340.000,00	100,00%
(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	340.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Βελτίωση και ανάδειξη παραλιών

Άξονας/Μέτρο: 1.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Οι δράσεις αυτές περιλαμβάνουν: Φωτισμός και ανάδειξη Φιορδ στη Ρίνα Βαθύ. Ολοκληρωμένο πρόγραμμα δημιουργίας νέων παραλιών και βελτίωσης υπαρχουσών. Πρόγραμμα εμπλουτισμού παραλιών με άμμο. Αντιδιαβρωτικές παρεμβάσεις στις δυτικές παραλίες της Καλύμνου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Β

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση εκπόνηση προμελέτης, ανάθεση εκπόνηση ΠΠΕ και ΜΠΕ, έγκριση ΠΟ δημοπράτηση και υλοποίηση έργου.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	3.260.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	3.260.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	3.260.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Βελτίωση παραγωγικού περιβάλλοντος τουριστικού τομέα

Άξονας/Μέτρο: 1.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΣΔΙΤ

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-ΣΔΙΤ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Προβλέπεται να υλοποιηθούν έξι δράσεις για τη βελτίωση του παραγωγικού περιβάλλοντος του τουριστικού τομέα οι οποίες είναι: Προσέλκυση κρουαζιερόπλοιων στην Κάλυμνο, Αξιοποίηση θερμοπηγών, Κατασκευή και λειτουργία ξενοδοχειακής μονάδας τύπου χωριού στα νησιά Νερά, Τέλενδος, Πλάτη και Ψέρημος, του Δήμου Καλύμνου.

Τρόπος υλοποίησης: ΣΔΙΤ

Βαθμός ωριμότητας: Β

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύνταξη τευχών δημοπράτησης, διενέργεια διαγωνισμών, επιλογή αναδοχών, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	300.000,00	3,26%
Δήμος Καλυμνίων	200.000,00	2,17%
ΠΔΕ	100.000,00	1,09%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	8.900.000,00	96,74%
Συνολικό Κόστος	9.200.000,00	100,00%

Μέτρο 1.2

Τίτλος Έργου: Στήριξη σχολής δυτών

Άξονας/Μέτρο: 1.2

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Οι δράσεις για την στήριξη της σχολής δυτών περιλαμβάνουν των εμπλουτισμό της Σχολής Δυτών με προγράμματα στήριξης του.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Δ

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Δημιουργία και θεσμοθέτηση σχολών, Στελέχωση, Λειτουργία.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	150.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	150.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	150.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Σχολές ακραίων αθλημάτων

Άξονας/Μέτρο: 1.2

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Οι δράσεις για την στήριξη της σχολής ακραίων αθλημάτων περιλαμβάνει τη δημιουργία της σχολής ακραίων αθλημάτων και αναρρίχησης καθώς και τη δημιουργία σχολής Διάσωσης.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Δημιουργία και θεσμοθέτηση σχολών, Στελέχωση, Λειτουργία..

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	110.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	110.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	110.000,00	100,00%

Μέτρο 1.3

Τίτλος Έργου: Κατάρτιση επαγγελματιών & εργαζομένων στην παραγωγή του τουριστικού προϊόντος

Άξονας/Μέτρο: 1.3

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης-ΚΕΚ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Για την κατάρτιση επαγγελματιών & εργαζομένων στην παραγωγή του τουριστικού προϊόντος έχουν προβληθεί οι ακόλουθες δράσεις: Κατάρτιση επαγγελματιών παραγωγής τουριστικού προϊόντος, Κατάρτιση επαγγελματιών σε θέματα διασφάλισης ποιότητας. Κατάρτιση εργαζομένων στον τουριστικό τομέα.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύναψη σύμβασης με ΚΕΠ, προσδιορισμός διδακτέας ύλης, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	425.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	425.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	425.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Θέσπιση κανόνων δεοντολογίας επιχειρηματιών

Άξονας/Μέτρο: 1.3

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης-ΚΕΚ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Σύνταξη κανόνων δεοντολογίας από ομάδα εμπειρογνομόνων μέσα από κοινή δράση με τους επαγγελματικούς συλλόγους τους.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Προγραμματική σύμβαση με ΑΕΙ

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	90.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	90.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	90.000,00	100,00%

Μέτρο 1.4

Τίτλος Έργου: Συμμετοχή σε εκδηλώσεις τουριστικού προϊόντος

Άξονας/Μέτρο: 1.4

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης-ΚΕΚ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Στις δράσεις αυτές περιλαμβάνονται: Η συμμετοχή σε εκθέσεις, Συμμετοχή σε συνέδρια και θεματικά φεστιβάλ, Συμμετοχή στις δράσεις του δικτύου “FRIENDS OF NATURE”.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση σε εταιρία διοργάνωσης εκθέσεων και φεστιβάλ, Ανάθεση σε εταιρία προβολής, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	150.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	150.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	150.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Πρόγραμμα προβολής

Άξονας/Μέτρο: 1.4

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης-ΚΕΚ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Στη δράση αυτή συμπεριλαμβάνεται η έκδοση τουριστικών οδηγών, τρίπτυχων, αφισών κλπ.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση σε γραφείο γραφιστικής, προμήθεια φυλλαδίων.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	250.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	250.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	250.000,00	100,00%

Άξονας 2

Μέτρο 2.1

Τίτλος Έργου: Περιφερειακό δίκτυο διασύνδεσης Λιμένος-Αεροδρομίου Καλύμνου

Άξονας/Μέτρο: 2.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Η δράση περιλαμβάνει τη δημιουργία δρόμου με τον οποίο θα γίνει η διασύνδεση του Λιμένα της Καλύμνου και του Αεροδρομίου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Δ

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Δημοπράτηση έργου και επιλογή, αναδόχου, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	9.000.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	9.000.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	9.000.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Διασύνδεση Καλύμνου-Λέρου

Άξονας/Μέτρο: 2.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Δημιουργία δρόμου και δύο λιμενικών εγκαταστάσεων.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Εκπόνηση-Έγκριση ΠΠΕ, ΜΠΕ, Εκπόνηση Οριστικής Μελέτης, Σύνταξη Τευχών Δημοπράτησης, Δημοπράτηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	9.000.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	9.000.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	9.000.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Βελτίωση οδοποιίας Δήμου Καλύμνου

Άξονας/Μέτρο: 2.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΝΑΔ

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-ΝΑΔ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Η βελτίωση οδοποιίας περιλαμβάνει φωταγώγηση δρόμων, διαπλατύνσεις, Ασφαλτοστρώσεις, Διανοίξεις καινούριων δρόμων, τσιμεντοστρώσεις και διαμορφώσεις περιβάλλοντος χώρων υφιστάμενων δρόμων.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Εκπόνηση Μελετών, Έγκριση ΠΠΕ, ΠΟ, Σύνταξη Τευχών Δημοπράτησης, Δημοπρασία.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	18.675.000,00	100,00%

Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	18.675.000,00	100,00%
(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	18.675.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Αεροδρόμιο Καλύμνου

Άξονας/Μέτρο: 2.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: ΥΠΑ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Οι δράσεις για την βελτίωση του Α/Δ της Καλύμνου περιλαμβάνουν: Εκπόνηση μελέτης αναβάθμισης αεροδρομίου Καλύμνου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Δ

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση εκπόνηση προμελέτης, ανάθεση εκπόνηση ΠΠΕ και ΜΠΕ, έγκριση ΠΟ δημοπράτηση και υλοποίηση έργου.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1)Δημόσια Δαπάνη	3.030.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	3.030.000,00	100,00%
(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	3.030.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Ελικοδρόμιο Δ Καλύμνου

Άξονας/Μέτρο: 2.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΥΠΑ

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-ΥΠΑ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Οι δράσεις για την βελτίωση του Ε/Δ της Καλύμνου περιλαμβάνουν την δημιουργία Ε/Δ στην Ψέρημο & στην Κάλυμνο.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση εκπόνηση προμελέτης, ανάθεση εκπόνηση ΠΠΕ και ΜΠΕ, έγκριση ΠΟ δημοπράτηση και υλοποίηση έργου.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	300.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	300.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	300.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Λιμενικές υποδομές

Άξονας/Μέτρο: 2.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΔΛΤΚ

Φορέας λειτουργίας: ΔΛΤΚ-ΑΝΕΚ ΑΕ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Δημιουργία νέων και βελτίωση υφισταμένων λιμενικών εγκαταστάσεων Δ. Καλυμνίων.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Δημοπράτηση και υλοποίηση έργου.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	26.424.237,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	3.255.662,00	12,32%
ΠΔΕ	23.168.575,00	87,68%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	26.424.237,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Υποδομές ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών

Άξονας/Μέτρο: 2.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΑΝΕΚ ΑΕ

Φορέας λειτουργίας: ΑΝΕΚ ΑΕ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Απόκτηση πλοίων για συχνότερη διασύνδεση της Καλύμνου με την ενδοχώρα και τα άλλα νησιά.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Εκπόνηση μελετών, έκδοση αδειών, απόκτηση πλοίου έναρξη δρομολογίων.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	10.000.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	10.000.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	10.000.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Δράσεις βελτίωσης προσπελασιμότητας

Άξονας/Μέτρο: 2.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΥΠΑ

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης-ΥΠΑ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Για την βελτίωση της προσπελασιμότητας έχουν προβλεφθεί δράσεις όπως η προώθηση χρήσης των υδροπλάνων η προώθηση χρήσης ελικοπτέρων σύνδεσης της Καλύμνου με τα άλλα νησιά, η χρήση εναλλακτικών τεχνολογιών πρόσβασης σε ειδικές ή δυσπρόσιτες περιοχές, η αύξηση αεροπορικών δρομολογίων προς και από Αθήνα, Ένταξη της Καλύμνου στο ενδοδωδεκανησιακό αεροπορικό δρομολόγιο.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύσταση ομάδας παρακολούθησης υλοποίησης των δράσεων, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	1.000.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	1.000.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	1.000.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Επισκευές Δημόσιων κτιρίων

Άξονας/Μέτρο: 2.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Συμπεριλαμβάνεται η επισκευή του Δημαρχιακού μεγάρου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Δ

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Υπογραφή με ανάδοχο, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	1.200.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	1.200.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	1.200.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Πρόγραμμα ανάπτυξης νησιών και περιοχών του Δ. Καλύμνου

Άξονας/Μέτρο: 2.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΔΕΥΑΚ-ΑΝΕΚ ΑΕ-ΔΛΤΚ-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης.

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-ΔΕΥΑΚ-ΑΝΕΚ ΑΕ-ΔΛΤΚ-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης.

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Αφορά την εκπόνηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης στα νησιά Ψερίμου, Τελένδου, Βόρειας Καλύμνου, Άργους και Βαθύ.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύνταξη τευχών δημοπράτησης, Επιλογή αναδόχου εκπόνηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης, Εκπόνηση απαραίτητων μελετών και έκδοση αδειοδοτήσεων, δημοπράτηση των έργων και υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	10.000.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	10.000.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	10.000.000,00	100,00%

Μέτρο 2.2**Τίτλος Έργου:** Αξιοποίηση αποβλήτων ΒΙΟΚΑ-Δίκτυα αποχέτευσης**Άξονας/Μέτρο:** 2.2**Φορέας υλοποίησης:** Δήμος Καλυμνίων-ΔΕΥΑΚ**Φορέας λειτουργίας:** ΔΕΥΑΚ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Αξιοποίηση αποβλήτων βιολογικών καθαρισμών Δήμου Καλυμνίων, αφορά στην βελτίωση της επεξεργασίας των λυμάτων και διάθεση των αποβλήτων. Αντικατάσταση και επέκταση δικτύου αποχέτευσης.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο.**Βαθμός ωριμότητας:** Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Εκπόνηση μελέτης, αδειοδοτήσεις, δημοπρασία και υλοποίηση έργων.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	1.000.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	1.000.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	1.000.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: ΧΥΤΑ Καλύμνου**Άξονας/Μέτρο:** 2.2**Φορέας υλοποίησης:** Δήμος Καλυμνίων**Φορέας λειτουργίας:** Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Περιλαμβάνει την Αποκατάσταση ΧΑΔΑ δήμου Καλυμνίων, την Ολοκλήρωση και λειτουργία ΧΥΤΑ Καλύμνου και την κατασκευή μονίμων χώρων υποδοχής οικιακών απορριμμάτων-ΠΗΓΑΔΙΑ.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο**Βαθμός ωριμότητας:** Γ

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Εκπόνηση μελετών, αδειοδοτήσεις, δημοπρασία και υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	2.950.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	2.950.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	2.950.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Αποκομιδή-Ανακύκλωση-Ολοκληρωμένα συστήματα Διαχείρισης

Άξονας/Μέτρο: 2.2

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δ. Καλυμνίων-Κάλυμνος Α.Ε.-Ιδιώτης-ΦΟΔΣΑ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Περιλαμβάνει μια σειρά από ανακύκλωση υλικών, την Θεσμοθέτηση ΦΟΔΣΑ, σύστημα διαχείρισης στερεών αποβλήτων, Προώθηση της οικιακής κομποστοποίησης.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Θεσμοθέτηση, Λειτουργία.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	6.335.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	2.165.000,00	34,18%
ΠΔΕ	4.170.000,00	65,82%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	6.335.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Δράσεις καθαριότητας

Άξονας/Μέτρο: 2.2

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δ. Καλυμνίων-Κάλυμνος Α.Ε.-Ιδιώτης

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Παροχή υπηρεσίας καθαριότητας περιοχών, δρόμων και εγκαταστάσεων.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύνταξη τευχών δημοπράτησης, διενέργεια διαγωνισμών.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	2.710.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	2.710.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	2.710.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Πρόγραμμα εξοικονόμησης ενέργειας

Άξονας/Μέτρο: 2.2

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΣΔΙΤ

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης.

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Αφορά μια σειρά από δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας με χρήση τεχνολογιών ΑΠΕ στα δημόσια κτίρια, σχολεία, γυμναστήρια.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Εκπόνηση μελετών, έκδοση αδειοδοτήσεων, υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	5.140.000,00	63,93%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	5.140.000,00	63,93%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	2.900.000,00	36,07%
Συνολικό Κόστος	8.040.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Διαχείριση Υδάτων

Άξονας/Μέτρο: 2.2

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΔΕΥΑΚ

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-ΔΕΥΑΚ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Αφορά δράσεις όπως: Ολοκληρωμένο σύστημα βέλτιστης διαχείρισης επιφανειακών υδάτων, Λιμνοδεξαμενή Φάραγγα, Αξιοποίηση όμβριων από το αεροδρόμιο Καλύμνου, Διοχέτευση όμβριων προς λιμνοδεξαμενή

Βαθύ, Βελτίωση υποδομών και υπηρεσιών διαχείρισης υδάτων, Αντικατάσταση και επέκταση δικτύου ύδρευσης.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Εκπόνηση μελετών, έκδοση αδειοδοτήσεων, υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	10.700.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	10.700.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	10.700.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Αντιπλημμυρική προστασία-προστασία από φυσικούς κινδύνους

Άξονας/Μέτρο: 2.2

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Αφορά σε δράσεις αντιμετώπισης πλημμυρικών φαινομένων, στην κατάρτιση χάρτη ρεμάτων και χειμάρων, σε πρόγραμμα προστασίας και ανάδειξης ρεμάτων και χειμάρων, αποκατάσταση και αισθητική αναβάθμιση ρεμάτων, επισκευή και συντήρηση πρανών.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο.

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Εκπόνηση μελετών, έκδοση αδειοδοτήσεων, υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	6.380.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	6.380.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	6.380.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Ανάδειξη δασικών περιοχών

Άξονας/Μέτρο: 2.2

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Αφορά σε δράσεις όπως: Ανάδειξη και προστασία περαστικού δάσους Καλύμνου, Δημιουργία περαστικού δάσους στο Άργος, Ολοκληρωμένο πρόγραμμα αναδάσωσης και φυτεύσεων, Προστασία και διαχείριση ελαιώνα Ψερίμου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση-Εκπόνηση Μελετών, έκδοση αδειών, Δημοπράτηση έργων, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	2.350.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	2.350.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	2.350.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Συνεργασίες-συμμετοχές σε συνέδρια & ημερίδες περιβαλλοντικού περιεχομένου

Άξονας/Μέτρο: 2.2

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Αφορά συμμετοχή σε διεθνείς, εθνικές και τοπικές δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος και συνεργασίες με εθελοντικές περιβαλλοντικές ομάδες.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύσταση ομάδας για την οργάνωση των συμμετοχών, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	200.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	200.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	200.000,00	100,00%

Μέτρο 2.3**Τίτλος Έργου:** Γ.Π.Σ Καλύμνου**Άξονας/Μέτρο:** 2.3**Φορέας υλοποίησης:** Δήμος Καλυμνίων**Φορέας λειτουργίας:** Δήμος Καλυμνίων**Περιγραφή φυσικού αντικειμένου:** Εκπόνηση μελέτης και θεσμοθέτηση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου Καλύμνου.**Τρόπος υλοποίησης:** Δημόσιο έργο**Βαθμός ωριμότητας:** Δ**Ενέργειες που πρέπει να γίνουν:** Εκπόνηση μελέτης, θεσμοθέτηση.**Χρηματοδοτικό σχήμα**

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	350.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	350000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	350.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Πολεοδόμηση οικισμών**Άξονας/Μέτρο:** 2.3**Φορέας υλοποίησης:** Δήμος Καλυμνίων**Φορέας λειτουργίας:** Δήμος Καλυμνίων**Περιγραφή φυσικού αντικειμένου:** Αφορά στην πολεοδόμηση 14 οικισμών του Δ. Καλυμνίων.**Τρόπος υλοποίησης:** Δημόσιο έργο**Βαθμός ωριμότητας:** Α**Ενέργειες που πρέπει να γίνουν:** Εκπόνηση μελέτης, θεσμοθέτηση

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	1.320.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	1.320.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	1.320.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Κτηματολόγιο-Δασολόγιο-Αιγιαλός & παραλία

Άξονας/Μέτρο: 2.3

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-Εθνικό Κτηματολόγιο ΑΕ-ΥΠΑΑ

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Εθνικό Κτηματολόγιο ΑΕ-ΥΠΑΑ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Εφαρμογή Εθνικού Κτηματολογίου, Εφαρμογή Εθνικού Δασολογίου, Ολοκλήρωση της χάραξης αιγιαλού, παραλίας και οικοδομικής γραμμής σε όλες τις παράκτιες περιοχές.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Θεσμοθέτηση-Λειτουργία.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	100.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	100.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	100.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Διοικητικές πράξεις βελτίωσης του οικιστικού περιβάλλοντος

Άξονας/Μέτρο: 2.3

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Μελέτη και εφαρμογή ολοκληρωμένου Αντισεισμικού Σχεδιασμού, Επικαιροποίηση και εκσυγχρονισμός κανονιστικών αποφάσεων, Αντιμετώπιση προβλημάτων νομιμότητας οχλουσών επιχειρήσεων, Απαγόρευση κυκλοφορίας ΙΧ και μοτοποδηλάτων στην Ψέρημο, Απαγόρευση κυκλοφορίας κάθε μηχανοκίνητου οχήματος στην Τέλενδο.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Προσδιορισμός πράξεων-Εφαρμογή.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	55.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	35.000,00	63,64%
ΠΔΕ	20.000,00	36,36%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	55.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Αναπλάσεις περιοχών

Άξονας/Μέτρο: 2.3

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΔΕΗ

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Αφορά 19 αναπλάσεις περιοχών, Υπογείωση δικτύων ΟΤΕ, ΔΕΗ, Πρόγραμμα δημοτικού ηλεκτροφωτισμού, Πρόγραμμα αποκατάστασης και συντήρησης στα Δαμάκια των βουνών και στα «ξεροτρίχαλλα».

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο.

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση-Εκπόνηση μελετών, έκδοση αδειών, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	18.350.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	18.350.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	18.350.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Αναπλάσεις αυλαίων χώρων & κτιρίων

Άξονας/Μέτρο: 2.3

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-Ειδικός φορέας

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Ειδικός φορέας

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Πρόγραμμα ανάπλασης και λειτουργικής αξιοποίησης αύλειων χώρων των εκκλησιών της Καλύμνου-Συντήρηση Εκκλησιών, Πρόγραμμα ανάπλασης όψεων κτιρίων.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση-Εκπόνηση μελετών, έκδοση αδειών, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1)Δημόσια Δαπάνη	4.000.000,00	80,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	4.000.000,00	80,00%
(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	1.000.000,00	20,00%
Συνολικό Κόστος	5.000.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Υποδομές συγκοινωνιών

Άξονας/Μέτρο: 2.3

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΔΛΤΚ

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-ΔΛΤΚ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Αγορά ελεύθερων χώρων για δημιουργία χώρων στάθμευσης, Δημιουργία πλωτού χώρου στάθμευσης μοτοποδηλάτων.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση-Εκπόνηση μελετών, έκδοση αδειών, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1)Δημόσια Δαπάνη	500.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	500.000,00	100,00%
(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	500.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Δράσεις συγκοινωνιακών ρυθμίσεων

Άξονας/Μέτρο: 2.3

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΣΔΙΤ

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-ΣΔΙΤ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Συγκοινωνιακή μελέτη περιοχών Δήμου, Προώθηση χρήσης μέσων μαζικής μεταφοράς, Παροχή υπηρεσίας «εξυπηρέτηση δημοτικής συγκοινωνίας», Παροχή υπηρεσίας λειτουργίας και εκμεταλλεύσεις δημοτικών χωρών στάθμευσης, Αντιμετώπιση κυκλοφοριακού προβλήματος.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Εκπόνηση μελετών, Έκδοση αδειών, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	980.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	955.000,00	97,45%
ΠΔΕ	25.000,00	2,55%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	980.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Δράσεις καταπολέμησης της ηχορύπανσης

Αξονας/Μέτρο: 2.3

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΔΕΗ-ΣΔΙΤ

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-ΔΕΗ-ΣΔΙΤ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Ίδρυση και λειτουργία Κέντρου Ελέγχου Θορύβου, Αντιμετώπιση ηχορυπάνσεις οικισμού Λαφασίου από την λειτουργία του εργοστασίου της ΔΕΗ.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Θεσμοθέτηση-Λειτουργία, Εκπόνηση μελετών, έκδοση αδειών, Δημοπράτηση έργου, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	30.000,00	2,91%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	30.000,00	2,91%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	1.000.000,00	97,09%
Συνολικό Κόστος	1.030.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Δράσεις διακοσμήσεως και αισθητικής

Άξονας/Μέτρο: 2.3

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Πρόγραμμα εορταστικών διακοσμήσεων οικισμών της Καλύμνου, Πρόγραμμα αισθητικής υιοθέτησης και φροντίδας σημείων της.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Απευθείας ανάθεση στην Δημοτική Κάλυμνος Α.Ε.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	75.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	75.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	75.000,00	100,00%

Μέτρο 2.4

Τίτλος Έργου: Υποδομές υγείας-πρόνοιας

Άξονας/Μέτρο: 2.4

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-ΚΑΠΗ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Ενσωμάτωση υπηρεσιών παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών στον δήμο Καλύμνου και αναβάθμιση τους, Παροχή υπηρεσίας λειτουργίας και εκμετάλλευση δημοτικής κατασκήνωσης Ψερήμου, Κατασκευή αγροτικού ιατρείου Ψερήμου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Εκπόνηση μελετών, Έκδοση αδειών, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	2.695.000,00	100,00%

Δήμος Καλυμνίων	2.495.000,00	92,58%
ΠΔΕ	200.000,00	7,42%
(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	2.695.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Δράσεις στον τομέα υγείας

Άξονας/Μέτρο: 2.4

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Δράσεις υγείας

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Αδειοδοτήσεις, εγκρίσεις (έχει εκπονηθεί μελέτη)

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Προσδιορισμός αναγκών, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1)Δημόσια Δαπάνη	40.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	40.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	40.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Δράσεις πρόνοιας

Άξονας/Μέτρο: 2.4

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Πρόγραμμα «βοήθεια στο σπίτι», Πρόγραμμα στήριξης γηροκομείου Καλύμνου, Πρόγραμμα στήριξης απόρων φοιτητών

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Προσδιορισμός αναγκών, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1)Δημόσια Δαπάνη	310.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	310.000,00	100,00%

ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	310.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Δημιουργία & βελτίωση υποδομών εκπαίδευσης

Άξονας/Μέτρο: 2.4

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΝΑΔ

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-ΝΑΔ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Συνολικά 10 δράσεις Βελτίωσης, Δημιουργίας και επέκτασης σχολείων.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Εκπόνηση μελετών, Έκδοση αδειών, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1)Δημόσια Δαπάνη	12.685.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	12.685.000,00	100,00%
(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	12.685.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Δράσεις εκπαίδευσης

Άξονας/Μέτρο: 2.4

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Σχολικές Επιτροπές

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Παροχή Υπηρεσίας «μεταφορά μαθητών», «εξυπηρέτηση παιγνιοθήκης με μεταφορά παιδιών», Πρόγραμμα δημοτικών ολοήμερων σχολείων και δομών δημιουργικής απασχόλησης παιδιών. Στήριξη της μουσικής παιδείας στα δημοτικά σχολεία, Εφαρμογή του φιλανδικού μοντέλου σε ένα δημοτικό σχολείο στην Κάλυμνο, Έκδοση και διανομή του Σχολικού Εγχειριδίου της Ιστορίας της Καλύμνου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Προσδιορισμός αναγκών-Εφαρμογή

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	1.080.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	280.000,00	25,93%
ΠΔΕ	800.000,00	74,07%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	1.080.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Υποδομές βελτίωσης εκπομπών Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης

Άξονας/Μέτρο: 2.4

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Τηλεοπτική κάλυψη οικισμών δήμου

Καλυμνίων, Βελτίωση τηλεπικοινωνιών απομακρυσμένων οικισμών και μικρών νησιών Δήμου Καλυμνίων.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Εκπόνηση μελετών, Έκδοση αδειών, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	90.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	90.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	90.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Υποδομές αθλητισμού

Άξονας/Μέτρο: 2.4

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΝΑΔ

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-ΝΑΔ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Κλειστό γυμναστήριο Καλύμνου, Βοηθητικό γυμναστήριο Καλύμνου, Κατασκευή χλοοτάπητα στο δημοτικό γήπεδο Βαθύ Καλύμνου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Εκπόνηση μελετών, Έκδοση αδειών, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	4.500.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	1.500.000,00	33,33%
ΠΔΕ	3.000.000,00	66,67%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	4.500.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Δράσεις στον τομέα του αθλητισμού

Άξονα/Μέτρο: 2.4

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων- Κάλυμνος ΑΕ- Ιδιώτης

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Σύλλογοι-ΔΑΟΚ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Επιχορηγήσεις στους Αθλητικούς Συλλόγους

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Παροχή Επιχορήγησης

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	910.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	910.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	910.000,00	100,00%

Άξονας 3**Μέτρο 3.1**

Τίτλος Έργου: Πρόγραμμα διαχείρισης και προστασίας αλιείας

Άξονας/Μέτρο: 3.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Συμπράξεις με φορείς

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Κατάρτιση και θεσμοθέτηση Χωροταξικού Σχεδίου για Ιχθυοκαλλιέργειες, καταγραφή και προστασία ιχθυοποθεμάτων Καλύμνου-Κω, Ειδικό πιλοτικό πρόγραμμα ολοκληρωμένης διαχείρισης στη θάλασσα και παράκτια περιοχή μεταξύ Καλύμνου και Κω, Ολοκληρωμένο σχέδιο

διαχείρισης των σπογγοφόρων πεδίων Αιγαίου, Ιονίου και Κρητικού πελάγους, και διαχείρισης οργανωμένης ιχθυοκαλλιεργητικής, Δίκτυο αλιευτικών περιοχών της Μεσογείου, Ίδρυση και Λειτουργία παραρτήματος παρατηρητηρίου FAO, Ειδικό πρόγραμμα αλιείας αστακού, οστράκων και κοραλλιών κ.α. Διεκδίκηση αποκέντρωσης πολιτικής Αλέκας στην Τ.Α.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Θεσμοθέτηση-Υλοποίηση

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1)Δημόσια Δαπάνη	6.150.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	6.150.000,00	100,00%
(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	6.150.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Πρόγραμμα διαχείρισης και προστασίας της σπογγαλιείας

Άξονας/Μέτρο: 3.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Συμπράξεις με φορείς.

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Έρευνα και χαρτογράφηση των υπαρχουσών σπογγαλιευτικών δραστηριοτήτων σε επίπεδο Ευρώπης και Μεσογείου, Θέσπιση κανόνων και όρων σπογγαλιείας στις περιοχές της Μεσογείου, Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα ανάπτυξης Αλιείας και Σπογγαλιείας, Παροχή υπηρεσίας στήριξης και ανάπτυξης της αλιείας σπογγαλιείας, Ανάδειξη βιοτεχνιών επεξεργασίας σπόγγου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Θεσμοθέτηση-Υλοποίηση

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1)Δημόσια Δαπάνη	1.215.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	1.215.000,00	100,00%

(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	1.215.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Κατοχύρωση προϊόντων αλιείας

Άξονας/Μέτρο: 3.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Προϊόν ονομασίας προέλευσης στο μεσογειακό σφουγγάρι, Κατοχύρωση Καλύμνων προϊόντων ως ΔΟΠ

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α΄

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύσταση ομάδας παρακολούθησης-Θεσμοθέτηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1)Δημόσια Δαπάνη	90.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΑΕ	90.000,00	100,00%
(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	90.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: ΜΜΕ αλιείας

Άξονας/Μέτρο: 3.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΣΔΙΤ

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης-ΥΠΠΟ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Μητρώο αλιέων και αλιευτικών εκμεταλλεύσεων, πρόγραμμα αξιοποίησης πείρας Καλύμνιων σφουγγαράδων, ΣΔΙΤ-εκσυγχρονισμού καρνάγιου, ΣΔΙΤ-Οργάνωση νέων εγκαταστάσεων επισκευής και διαχείρισης σκαφών, Στήριξη συνταξιούχων σπογγαλιέων για την συνέχιση της εργασίας τους, Αλλαγή δικτύων και παραγαδιών, Αναβάθμιση-Μετεγκατάστασης ιχθυόσκαλας Καλύμνου, Ενίσχυση πρωτοβουλιών τυποποίησης, συσκευασίας, διαφήμισης και προώθησης των Μεσογειακών σπόγγων.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύνταξη τευχών δημοπράτησης ΣΔΙΤ & δημοπράτηση. Στόχευση ενίσχυσης-Εφαρμογή.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	8.590.000,00	63,39%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	8.590.000,00	63,39%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	4.960.000,00	36,61%
Συνολικό Κόστος	13.550.000,00	100,00%

Μέτρο 3.2**Τίτλος Έργου:** Βελτίωση υποδομών πρωτογενούς τομέα**Άξονας/Μέτρο:** 3.2**Φορέας υλοποίησης:** Δήμος Καλυμνίων**Φορέας λειτουργίας:** Δήμος Καλυμνίων

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Ολοκλήρωση νέων δημοτικών σφαγείων, Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση & Ανάδειξη δημοτικού ελαιοτριβείου, Κατασκευή οργανωμένου χώρου πώλησης ντόπιων προϊόντων, Ολοκλήρωση εξηλεκτρισμού αγροτικών και απομακρυσμένων περιοχών και μικρών νησιών Δήμου Καλυμνίων.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο**Βαθμός ωριμότητας:** Α**Ενέργειες που πρέπει να γίνουν:** Εκπόνηση μελετών, Έκδοση αδειών, Υλοποίηση**Χρηματοδοτικό σχήμα**

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	1.700.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	1.700.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	1.700.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Υπηρεσίες λειτουργίας υποδομών πρωτογενούς τομέα**Άξονας/Μέτρο:** 3.2**Φορέας λειτουργίας:** Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης**Φορέας υλοποίησης:** Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Παροχή υπηρεσίας λειτουργίας και εκμεταλλεύσεις δημοτικών σφαγείων & δημοτικού ελαιοτριβείου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύνταξη τευχών προκήρυξη, Επιλογή αναδόχου, Παροχή Υπηρεσιών.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	200.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	200.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	200.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Προώθηση παραγωγικών δραστηριοτήτων πρωτογενούς τομέα

Άξονας/Μέτρο: 3.2

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Επιχειρηματικό σχέδιο παραγωγής και διάθεσης οικολογικών αγροτικών προϊόντων, Συμμετοχή σε εκθέσεις, συνέδρια κλπ, Οργάνωση ενημερωτικών διαδικασιών, Διαφήμιση Καλυμνιακών προϊόντων, Προώθηση τυποποίησης και εκσυγχρονισμού μεθόδων συντήρησης προϊόντων, Ανάπτυξη κέντρου βασιλοτροφίας στη Ψέριμο, Εφαρμογή της υπάρχουσας μελέτης ανάπτυξης της Μελισσοκομίας, Προώθηση προγραμμάτων καλλιέργειας Χαρουπιάς, Συκιάς, Φραγκοσυκιάς και γενικά άνυδρων καλλιεργειών.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Διενέργεια διαγωνισμού για την ανάδειξη αναδόχου ΕΣ, Διενέργεια διαγωνισμού για την ανάδειξη αναδόχου προβολής & προώθησης.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	3.810.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	3810000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	3810000,00	100,00%

Μέτρο 3.3**Τίτλος Έργου:** Εκπαιδευτικές δομές αλιείας**Άξονας/Μέτρο:** 3.3**Φορέας υλοποίησης:** Δήμος Καλυμνίων**Φορέας λειτουργίας:** Δήμος Καλυμνίων-Συμπράξεις με φορείς**Περιγραφή φυσικού αντικειμένου:** Εκπαιδευτικό Μεσογειακό Κέντρο Σπογγαλιείας, Ίδρυση και Λειτουργία Σχολής Αλιείας, Ίδρυση και Λειτουργία Ινστιτούτου Αλιευτικών Ερευνών, Δημιουργία μεσογειακής σχολής σπογγαλιείας και καταδυτικών τεχνικών, Δημιουργία μεσογειακής βιβλιοθήκης για την σπογγαλιεία.**Τρόπος υλοποίησης:** Δημόσιο έργο**Βαθμός ωριμότητας:** Β**Ενέργειες που πρέπει να γίνουν:** Θεσμοθέτηση-Ίδρυση και στελέχωση-Λειτουργία**Χρηματοδοτικό σχήμα**

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	4.160.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	4.160.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	4.160.000,00	100,00%

Μέτρο 3.4**Τίτλος Έργου:** Κατάρτιση επαγγελματιών πρωτογενούς τομέα**Άξονας/Μέτρο:** 3.4**Φορέας υλοποίησης:** Δήμος Καλυμνίων**Φορέας λειτουργίας:** Δήμος Καλυμνίων-ΚΕΚ**Περιγραφή φυσικού αντικειμένου:** Τρία (3) προγράμματα κατάρτισης των επαγγελματιών του πρωτογενούς τομέα.**Τρόπος υλοποίησης:** Δημόσιο έργο**Βαθμός ωριμότητας:** Α'**Ενέργειες που πρέπει να γίνουν:** Ανάθεση προγραμμάτων κατάρτισης σε πιστοποιημένο Κ.Ε.Κ.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	60.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	60.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	60.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Κατάρτιση επαγγελματιών τομέα αλιείας

Άξονας/Μέτρο: 3.4

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-ΚΕΚ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Τρία (3) προγράμματα κατάρτισης των επαγγελματιών αλιέων.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση των προγραμμάτων σε πιστοποιημένο ΚΕΚ.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	60.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	60.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	60.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Κατάρτιση επαγγελματιών διασφάλισης ποιότητας

Άξονας/Μέτρο: 3.4

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-ΚΕΚ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Δύο (2) προγράμματα κατάρτισης σε θέματα συστημάτων διασφάλισης ποιότητας των επαγγελματιών που εμπλέκονται στην παραγωγή του τουριστικού προϊόντος.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση των προγραμμάτων σε πιστοποιημένο ΚΕΚ.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	60.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	60.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	60.000,00	100,00%

Μέτρο 3.5

Τίτλος Έργου: Υποδομές στήριξης του δευτερογενούς τομέα

Άξονας/Μέτρο: 3.5

Φορέα υλοποίησης: Δ. Καλυμνίων

Φορέα λειτουργίας: Δ. Καλυμνίων / Κάλυμνος ΑΕ/ Ιδιώτης/ ΣΔΙΤ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Δημιουργία και λειτουργία λατομικής περιοχής Καλύμνου, Οργάνωση και λειτουργία ΒΠΠΕ Καλύμνου ή Επιχειρηματικής Περιοχής.

Τρόπος υλοποίησης: ΣΔΙΤ

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύνταξη τευχών δημοπράτησης, Διενέργεια διαγωνισμού, επιλογή αναδόχου-Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	6.000.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	6.000.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	6.000.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Προώθηση παραγωγικών δραστηριοτήτων δευτερογενούς τομέα

Άξονας/Μέτρο: 3.5

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων / Κάλυμνος ΑΕ / Επιμελητήριο ΔΩΔ.

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Δικτύωση επιχειρήσεων, Περιοδική εκπόνηση μελέτης για τη βιοτεχνία και το εμπόριο της Καλύμνου, Ευρωπαϊκό Κέντρο πληροφόρησης των ΜΜΕ σε σύνδεση με το υπάρχον στο ΕΒΕΔ στη Ρόδο, Αντιμετώπιση του παραεμπορίου, Διεκδίκηση ειδικού φορολογικού καθεστώτος, Master Plan διερεύνησης δυνατοτήτων Σύμπραξης του Δήμου Καλύμνου με τον Ιδιωτικό Τομέα.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Διενέργεια διαγωνισμού ανάθεσης υπηρεσιών-Υλοποίηση

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	340.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	340.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	340.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Ενίσχυση δραστηριοτήτων δευτερογενούς τομέα και εμπορίου

Άξονας/Μέτρο: 3.5

Φορέας υλοποίησης: ΥΠΟΙΟ

Φορέας λειτουργίας: ΥΠΟΙΟ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Ενίσχυση ΜΜΕ δευτερογενούς τομέα και εμπορίου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Δ

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Υποβολή προτάσεων ΜΜΕ στο ΕΣΠΑ-Υλοποίηση

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	3.030.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	3.030.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	3.030.000,00	100,00%

Μέτρο 3.6**Τίτλος Έργου:** Ευρυζωνικά δίκτυα**Άξονας/Μέτρο:** 3.6**Φορέας υλοποίησης:** Δήμος Καλυμνίων**Φορέας λειτουργίας:** Δήμος Καλυμνίων**Περιγραφή φυσικού αντικειμένου:** HOTSPOT δήμου Καλυμνίων**Τρόπος υλοποίησης:** Δημόσιο έργο**Βαθμός ωριμότητας:** Α΄**Ενέργειες που πρέπει να γίνουν:** Σύνταξη τευχών δημοπράτησης-έγκριση αδειών-διενέργεια διαγωνισμού-Υλοποίηση**Χρηματοδοτικό σχήμα**

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1)Δημόσια Δαπάνη	300.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	300.000,00	100,00%
(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	300.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: e-commerce**Άξονας/Μέτρο:** 3.6**Φορέας υλοποίησης:** Δήμος Καλυμνίων**Φορέας λειτουργίας:** Δ. Καλυμνίων/Κάλυμνος ΑΕ/Ιδιώτης**Περιγραφή φυσικού αντικειμένου:** Ίδρυση δημοτικού κέντρου επίδειξης νέων τεχνολογιών.**Τρόπος υλοποίησης:** Δημόσιο έργο**Βαθμός ωριμότητας:** Α΄**Ενέργειες που πρέπει να γίνουν:** Σύνταξη τευχών δημοπράτησης-έγκριση αδειών-διενέργεια διαγωνισμού-Υλοποίηση.**Χρηματοδοτικό σχήμα**

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1)Δημόσια Δαπάνη	500.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	500.000,00	100,00%
(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%

Συνολικό Κόστος	500.000,00	100,00%
------------------------	-------------------	----------------

Μέτρο 3.7

Τίτλος Έργου: Κέντρο συμβουλευτικής υποστήριξης

Άξονας/Μέτρο: 3.7

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δ. Καλυμνίων/Κάλυμνος ΑΕ/Ιδιώτης

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Οργάνωση και λειτουργία κέντρου συμβουλευτικής στην χώρα Καλύμνου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Θεσμοθέτηση-Λειτουργία

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	100.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	100.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	100.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Πρόγραμμα στήριξης ατόμων που χρήζουν ειδικής βοήθειας

Άξονας/Μέτρο: 3.7

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΥΠ. Προστασίας του Πολίτη.

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ-ΥΠ. Προστασίας του Πολίτη.

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: 11 προγράμματα ενίσχυσης ατόμων που χρήζουν ειδικής βοήθειας, Ίδρυση και λειτουργία ειδικού Ταμείου Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την κάλυψη των μειονεκτούντων και αδυνατούντων.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Θεσμοθέτηση-Υλοποίηση, Διεξαγωγή προγραμμάτων.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	4.840.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	4.840.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	4.840.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Κέντρο ΑΜΕΑ στο Άργος

Άξονας/Μέτρο: 3.7

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων-Κάλυμνος ΑΕ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Ανάπτυξη και λειτουργία του κέντρου στήριξης ΑΜΕΑ στο Άργος, Κατασκευή και Λειτουργία Ξενώνα ΑΜΕΑ σε συνεργασία με τον σύλλογο Γονέων ΑΜΕΑ στο Άργος.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Εκπόνηση μελετών, Έκδοση αδειών, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	1.200.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	200.000,00	16,67%
ΠΔΕ	1.000.000,00	83,33%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	1.200.000,00	100,00%

Άξονας 4**Μέτρο 4.1**

Τίτλος Έργου: Δράσεις αναβάθμισης των υπηρεσιών του Δήμου

Άξονας/Μέτρο: 4.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων, Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης-ΔΛΤΚ-ΚΕΔΚΕ

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Προσδιορισμός και εφαρμογή 52 δράσεων που στοχεύουν στην αναβάθμιση των υπηρεσιών του Δήμου.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο.

Βαθμός ωριμότητας: Α'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Προσδιορισμών αναγκών, διενέργεια διαγωνισμών & επιλογή αναδόχων, Υλοποίηση δράσεων.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	7.355.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	5.855.000,00	79,61%
ΠΔΕ	1.500.000,00	20,39%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	7.355.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Πρώτα ο Πολίτης

Άξονας/Μέτρο: 4.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων, Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης-ΔΕΥΑΚ.

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Προσδιορισμός και εφαρμογή 21 δράσεων που στοχεύουν στην εξυπηρέτηση του πολίτη.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Προσδιορισμών αναγκών, διενέργεια διαγωνισμών & επιλογή αναδόχων, Υλοποίηση δράσεων.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	1.990.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	1.990.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	1990000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Πολιτισμός-Αθλητισμός

Άξονας/Μέτρο: 4.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων-ΝΑΔ

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων, Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης.

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Προσδιορισμός και εφαρμογή 17 δράσεων για την στήριξη του πολιτισμού και του αθλητισμού.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Προσδιορισμός αναγκών, διενέργεια διαγωνισμών & επιλογή αναδόχων, Υλοποίηση δράσεων.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	1.500.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	520.000,00	34,67%
ΠΔΕ	980.000,00	65,33%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	1.500.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Κοινωνικές δράσεις

Άξονας/Μέτρο: 4.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων, Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Ίδρυση σταθμού αιμοδοσίας στην Κάλυμνο

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύνταξη τευχών προκήρυξη, Επιλογή αναδόχου, Παροχή Υπηρεσιών.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	100.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	100.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	100.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Δράσεις αξιοποίησης Δημοτικής περιουσίας

Άξονας/Μέτρο: 4.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων, Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης.

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Παροχή υπηρεσιών ΠΣΕΑ

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: A

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Προσδιορισμός σχεδίου δράσης, προετοιμασία υλοποίησης, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	45.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	45.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	45.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Δράσεις αντιμετώπισης κινδύνων από φυσικά αίτια

Άξονας/Μέτρο: 4.1

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων, Κάλυμος ΑΕ-Ιδιώτης.

Περιγραφή φυσικού αντικείμενου: Κατάρτιση δημοτικού περιουσιολογίου και λειτουργία ειδικής δομής διαχείρισης της Δημοτικής Περιουσίας, Αξιοποίηση δημοτικής περιουσίας, Μίσθωση ακινήτων για τις λειτουργικές ανάγκες του δήμου, Ειδικό πρόγραμμα κατοχύρωσης και προστασίας της δημοτικής περιουσίας και αποτροπής της αυθαίρετης δόμησης.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: A'

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Θεσμοθέτηση, Στελέχωση, Λειτουργία.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	405.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	0,00	0,00%
ΠΔΕ	405.000,00	100,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	405.000,00	100,00%

Μέτρο 4.2

Τίτλος Έργου: Ηλεκτρονική διακυβέρνηση (e-government)

Άξονας/Μέτρο: 4.2

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων, Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης.

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Εφαρμογή 14 προγραμμάτων βελτίωσης της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Β

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύνταξη τευχών προκήρυξη, Επιλογή αναδόχου, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	1.135.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	1.135.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	1.135.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Ηλεκτρονική εξυπηρέτηση του πολίτη

Άξονας/Μέτρο: 4.2

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων, Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Εφαρμογή 8 προγραμμάτων βελτίωσης της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο

Βαθμός ωριμότητας: Β

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Σύνταξη τευχών προκήρυξη, Επιλογή αναδόχου, Υλοποίηση.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	200.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	200.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	200.000,00	100,00%

Μέτρο 4.3

Τίτλος Έργου: Σεμινάρια κατάρτισης δημοτικών υπαλλήλων

Άξονας/Μέτρο: 4.3

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων.

Φορέας λειτουργίας: Κ.Ε.Κ.

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Σεμινάρια κατάρτισης δημοτικών υπαλλήλων.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο.

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Ανάθεση των προγραμμάτων σε πιστοποιημένο ΚΕΚ.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	100.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	100.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	100.000,00	100,00%

Μέτρο 4.4

Τίτλος Έργου: Συμμετοχή αιρετών σε συνέδρια, σεμινάρια και επίσκεψη σε άλλους ΟΤΑ

Άξονας/Μέτρο: 4.4.

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων.

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων.

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: Συμμετοχή αιρετών σε συνέδρια, σεμινάρια και επίσκεψη σε άλλους ΟΤΑ.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο.

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Επιλογή Συνεδρίων και αιρετών-Εφαρμογή.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	100.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	100.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	100.000,00	100,00%

Μέτρο 4.5**Τίτλος Έργου:** Δράσεις διασύνδεσης αποδήμων**Άξονας/Μέτρο:** 4.5**Φορέας υλοποίησης:** Δήμος Καλυμνίων.**Φορέας λειτουργίας:** Δήμος Καλυμνίων, Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης.**Περιγραφή φυσικού αντικειμένου:** 6 δράσεις διασύνδεσης αποδήμων.**Τρόπος υλοποίησης:** Δημόσιο έργο.**Βαθμός ωριμότητας:** Α**Ενέργειες που πρέπει να γίνουν:** Δημιουργία ομάδας παρακολούθησης-Εφαρμογή.**Χρηματοδοτικό σχήμα**

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1)Δημόσια Δαπάνη	440.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	440.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	440.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για τους αποδήμους**Άξονας/Μέτρο:** 4.5**Φορέας υλοποίησης:** Δήμος Καλυμνίων.**Φορέας λειτουργίας:** Δήμος Καλυμνίων, Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης.**Περιγραφή φυσικού αντικειμένου:** 3 προγράμματα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.**Τρόπος υλοποίησης:** Δημόσιο έργο.**Βαθμός ωριμότητας:** Α**Ενέργειες που πρέπει να γίνουν:** Ανάθεση των προγραμμάτων σε πιστοποιημένο ΚΕΚ.**Χρηματοδοτικό σχήμα**

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1)Δημόσια Δαπάνη	500.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	500.000,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2)Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	500.000,00	100,00%

Τίτλος Έργου: Δικτύωση των αποδήμων

Αξονας/Μέτρο: 4.5

Φορέας υλοποίησης: Δήμος Καλυμνίων

Φορέας λειτουργίας: Δήμος Καλυμνίων, Κάλυμνος ΑΕ-Ιδιώτης-Συμπράξεις

Περιγραφή φυσικού αντικειμένου: 7 δράσεις δικτύωσης αποδήμων.

Τρόπος υλοποίησης: Δημόσιο έργο.

Βαθμός ωριμότητας: Α

Ενέργειες που πρέπει να γίνουν: Θεσμοθέτηση-Εφαρμογή.

Χρηματοδοτικό σχήμα

Πηγή χρηματοδότησης έργου	Ποσό σε €	% στο συνολικό κόστος
(1) Δημόσια Δαπάνη	9.400.000,00	100,00%
Δήμος Καλυμνίων	9.400.00,00	100,00%
ΠΔΕ	0,00	0,00%
(2) Ιδιωτική Συμμετοχή	0,00	0,00%
Συνολικό Κόστος	9.400.00,00	100,00%

Για την εκτίμηση των εσόδων λήφθηκαν υπόψη τα οικονομικά στοιχεία που αφορούν τα παρελθόντα έτη αλλά και ο προϋπολογισμός για το έτος 2009. Η πρόβλεψη των εσόδων για κάθε πηγή χρηματοδότησης έγινε με το μέσο όρο του ποσοστού υλοποίησης των παρελθόντων ετών αφού λήφθηκε υπόψη και μία αύξηση της τάξης του 5% κατά έτος. Όσον αφορά τις δαπάνες ακολουθήθηκε η ίδια μεθοδολογία εκτίμησης όπως και στα έσοδα.

Επίσης παρουσιάζονται πίνακες με τα έσοδα και τα έξοδα του Δήμου Καλυμνίων, τις ANEK ΑΕ, της ΔΕΥΑΚ, του ΔΛΤΚ, της Κάλυμνος ΑΕ, καθώς και δύο πίνακες στο τέλος με τα συνολικά έσοδα και έξοδα του δήμου και υπόλοιπων οργανισμών.

ΕΣΟΔΑ Δ.Λ.Τ. ΚΑΛΥΜΝΟΥ			ΕΤΟΣ 2009
0	Τακτικά έσοδα		
1	Πρόσοδοι από ακίνητη περιουσία		19.500,00
2	Έσοδα από κινητή περιουσία		2.500,00
7	Λοιπά τακτικά έσοδα		277.000,00
Μερικό Σύνολο			299.000,00
1	Έκτακτα έσοδα		
13	Επιχορηγήσεις για επενδύσεις		575.000,00
15	Προσαυξήσεις, πρόστιμα, παράβολα		3.500,00
16	Λοιπά έκτακτα έσοδα		2.500,00
Μερικό Σύνολο			581.000,00

2	Έσοδα Π.Ο.Ε που βεβαιώνονται για πρώτη φορά		
	Έσοδα Π.Ο.Ε που βεβαιώνονται για πρώτη φορά		20.000,00
	Μερικό Σύνολο		20.000,00
3	Εισπράξεις από δάνεια και απαιτήσεις Π.Ο.Ε.		
	Εισπράξεις από δάνεια και απαιτήσεις Π.Ο.Ε.		110.000,00
	Μερικό Σύνολο		110.000,00
4	Εισπράξεις και επιστροφές χρημάτων		
	Εισπράξεις και επιστροφές χρημάτων		16.500,00
	Μερικό Σύνολο		16.500,00
5	Χρηματικό υπόλοιπο		
	Χρηματικό υπόλοιπο		250.000,00
	Μερικό Σύνολο		250.000,00
	Σύνολο		1.276.500,00

ΕΞΟΔΑ Δ.Λ.Τ. ΚΑΛΥΜΝΟΥ		ΕΤΟΣ 2009
0	Γενικές υπηρεσίες	
611	Αμοιβές και έξοδα ελεύθερων επαγγελματιών	5.500,00
612	Δαπάνες αιρετών	6.000,00
62	Παροχές τρίτων	3.000,00
64	Λοιπά γενικά έξοδα	11.800,00
67	Πληρωμές για μεταβιβάσεις εισοδημάτων σε τρίτους	1.500,00
	Μερικό Σύνολο	27.800,00
10	Οικονομικές υπηρεσίες	
60	Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	66.000,00
62	Παροχές τρίτων	14.000,00
63	Έξοδα δημοσιεύσεων	500,00
64	Λοιπά γενικά έξοδα	1.000,00
66	Δαπάνες προμήθειας αναλώσιμων	4.300,00
67	Επενδύσεις	3.000,00
	Μερικό Σύνολο	88.800,00
30	Υπηρεσία τεχνικών έργων	
611	Αμοιβές και έξοδα ελεύθερων επαγγελματιών	31.500,00
62	Παροχές τρίτων	2.500,00
64	Μεταφορές	10.000,00
70	Επενδύσεις	985.000,00
	Μερικό Σύνολο	1.029.000,00
80	Προβλέψεις	
	Προβλέψεις	122.500,00
	Μερικό Σύνολο	122.500,00
90	Αποθεματικό	
	Αποθεματικό	8.400,00
	Μερικό Σύνολο	8.400,00
	Σύνολο	1.276.500,00

ΕΣΟΔΑ ΚΑΛΥΜΝΟΣ Α.Ε.		ΕΤΟΣ 2009
73	Πωλήσεις υπηρεσιών	495.000,00
74	Επιχορηγήσεις και διάφορα έσοδα	0,00
75	Έκτακτα και ανόργανα έσοδα	62.900,00
Σύνολο		557.900,00
ΕΞΟΔΑ ΚΑΛΥΜΝΟΣ Α.Ε.		ΕΤΟΣ 2009
60	Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	375.000,00
61	Αμοιβές και έξοδα τρίτων	20.200,00
62	Παροχές τρίτων	0,00
63	Φόροι-τέλη	3.150,00
64	Διάφορα έξοδα	152.000,00
65	Τόκοι και συναφή έξοδα	2.000,00
66	Αποσβέσεις	0,00
Σύνολο		552.350,00

ΕΣΟΔΑ ΑΝΕΚ Α.Ε.		ΕΤΟΣ 2009
73	Πωλήσεις υπηρεσιών	1.004.386,00
74	Επιχορηγήσεις και διάφορα έσοδα	1.542.703,00
75	Έσοδα παρεπόμενων ασχολιών	10.000,00
Σύνολο		2.557.089,00
ΕΞΟΔΑ ΑΝΕΚ Α.Ε.		ΕΤΟΣ 2009
60	Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	821.010,00
61	Αμοιβές και έξοδα τρίτων	195.026,00
62	Παροχές τρίτων	391.670,00
63	Φόροι-τέλη	1.554,00
64	Διάφορα έξοδα	751.751,00
65	Τόκοι και συναφή έξοδα	31.515,00
66	Αποσβέσεις	100.000,00
Σύνολο		2.292.526,00

ΕΣΟΔΑ Δ.Ε.Υ.Α.Κ.		
0	Τακτικά έσοδα	ΕΤΟΣ 2009
1	Έσοδα από παροχή υπηρεσιών	2.830.100,00
2	Έσοδα κεφαλαίου	54.500,00
Μερικό Σύνολο		2.884.600,00
1	Έκτακτα έσοδα	
	Έκτακτα έσοδα	32.500,00
Μερικό Σύνολο		32.500,00
Σύνολο		2.917.100,00
ΕΞΟΔΑ Δ.Ε.Υ.Α.Κ.		ΕΤΟΣ 2009
10	Εδαφικές εκτάσεις οικόπεδα	50.000,00
12	Μηχανήματα-τεχνικές εγκαταστάσεις, λοιπός μηχανολογικός εξοπλισμός	3.500,00
13	Μεταφορικά μέσα	25.000,00
14	Έπιπλα και λοιπός εξοπλισμός	5.000,00
15	Ακίνητ/σεις υπό εκτέλεση	524.700,00
16	Ασώματες ακινητοποιήσεις και έξοδα πολυετούς απόσβεσης	2.000,00
26	Ανταλλακτικά παγίων στοιχείων	12.000,00

45	Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	126.070,00
60	Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	1.379.500,00
61	Αμοιβές και έξοδα τρίτων	95.000,00
62	Γενικά έξοδα-επισκευές, συντ/σεις	197.500,00
63	Φόροι-τέλη	2.000,00
64	Διάφορα έξοδα	85.900,00
65	Τόκοι και συναφή έξοδα	700,00
81	Έκτακτα και ανόργανα έξοδα	23.000,00
	Υποχρεώσεις παρελθόντων οικονομικών ετών	372.000,00
	Σύνολο	2.903.870,00

ΕΣΟΔΑ Δ. ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ		ΕΤΟΣ 2009
0	Τακτικά έσοδα	
1	Πρόσοδοι από ακίνητη περιουσία	81.300,00
2	Πρόσοδοι από κινητή περιουσία	315.000,00
3	Έσοδα από ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα	1.220.000,00
4	Έσοδα από λοιπά τέλη-δικαιώματα και παροχή υπηρεσιών	646.200,00
5	Φόροι και εισφορές	2.020.500,00
6	Έσοδα από επιχορηγήσεις	4.571.000,00
7	Λοιπά τακτικά έσοδα	20.000,00
	Μερικό Σύνολο	8.874.000,00
1	Έκτακτα έσοδα	
11	Έσοδα από εκποίηση κινητής και ακίνητης περιουσίας	0,00
12	Επιχορηγήσεις για κάλυψη λειτουργικών δαπανών	6.385.000,00
13	Επιχορηγήσεις για επενδυτικές δαπάνες	11.138.796,00
14	Δωρεές-κληρονομίες-κληροδοσίες	15.000,00
15	Προσαυξήσεις-πρόστιμα-παράβολα	109.800,00
16	Λοιπά έκτακτα έσοδα	227.594,00
	Μερικό Σύνολο	17.876.190,00
2	Έσοδα παρελθόντων οικονομικών ετών	
21	Τακτικά έσοδα	223.000,00
22	Έκτακτα έσοδα	0,00
	Μερικό Σύνολο	223.000,00
3	Εισπράξεις από δάνεια και απαιτήσεις Π.Ο.Ε.	
31	Εισπράξεις από δάνεια	857.000,00
32	Εισπρακτέα υπόλοιπα προηγούμενων οικονομικών ετών	5.000,00
	Μερικό Σύνολο	862.000,00
4	Εισπράξεις υπέρ του δημοσίου και τρίτων	
41	Εισπράξεις υπέρ του δημοσίου	2.250.000,00
42	Εισπράξεις υπέρ τρίτων	1.000,00
	Μερικό Σύνολο	2.251.000,00
5	Χρηματικό υπόλοιπο	
511	Χρηματικό υπόλοιπο από τακτικά έσοδα	0,00
512	Χρηματικό υπόλοιπο από έκτακτα έσοδα	235.000,00
	Μερικό Σύνολο	235.000,00
	Γενικό Σύνολο	30.321.190,00

ΕΞΟΔΑ Δ. ΚΑΛΥΜΝΙΩΝ		ΕΤΟΣ 2009
6	Έξοδα	
60	Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	5.127.500,00

61	Αμοιβές και έξοδα τρίτων	782.500,00
62	Παροχές τρίτων	656.950,00
63	Φόροι-τέλη	8.100,00
64	Λοιπά γενικά έξοδα	410.020,00
65	Πληρωμές για την εξυπηρέτηση δημοσίας πίστωσης	1.197.750,00
66	Δαπάνες προμήθειας αναλωσίμων	370.400,00
67	Πληρωμές-Μεταβιβάσεις σε τρίτους	1.837.632,00
68	Λοιπά έξοδα	15.000,00
Μερικό Σύνολο		10.405.852,00
7	Επενδύσεις	
71	Αγορές κτιρίων, τεχνικών έργων και προμήθειες παγίων	532.250,00
73	Έργα	14.252.000,00
74	Μελέτες, έρευνες, πειραματικές εργασίες και ειδικές δαπάνες	1.243.570,00
75	Τίτλοι πάγιας επένδυσης (συμμετοχές σε επιχειρήσεις)	160.000,00
Μερικό Σύνολο		16.187.820,00
8	Πληρωμές Π.Ο.Ε., αποδόσεις και προβλέψεις	
81	Πληρωμές Π.Ο.Ε.	1.197.659,00
82	Αποδόσεις	2.523.620,00
85	Προβλέψεις μη εισπραχης	0,00
Μερικό Σύνολο		3.721.279,00
9	Αποθεματικό	
	Αποθεματικό	6.239,00
Μερικό Σύνολο		6.239,00
Γενικό Σύνολο		30.321.190,00

Πίνακας 1: Εκτίμηση εσόδων Δήμου Καλυμνίων

Περιγραφή	Π/Υ 1ου έτους	Π/Υ 2ου έτους	Π/Υ 3ου έτους	Π/Υ 4ου έτους
Τακτικά έσοδα	13.556.986,00	14.234.835,00	14.946.577,00	15.693.906,00
Έκτακτα έσοδα	20.105.293,00	21.110.558,00	22.166.086,00	23.274.390,00
Έσοδα παρελθόντων οικονομικών ετών	223.000,00	234.150,00	245.858,00	258.150,00
Έσοδα ΠΟΕ που βεβαιώνονται για πρώτη φορά	20.000,00	21.000,00	22.050,00	23.153,00
Εισπράξεις από δάνεια και απαιτήσεις ΠΟΕ	972.000,00	1.020.600,00	1.071.630,00	1.125.212,00
Εισπράξεις υπέρ του δημοσίου και τρίτων	2.267.500,00	2.380.875,00	2.499.919,00	2.624.915,00
Χρηματικό υπόλοιπο	485.000,00	509.250,00	534.713,00	561.448,00
Σύνολα	37.629.779,00	39.511.268,00	41.486.833,00	43.561.174,00

Πίνακας 2: Εκτίμηση δαπανών Δήμου Καλυμνίων

Περιγραφή	Π/Υ 2009	Π/Υ 2010	Π/Υ 2011	Π/Υ 2012	Π/Υ 2013
Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις	126.070,00	132.374,00	138.992,00	145.942,00	153.239,00
Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	7.769.010,00	8.157.461,00	8.565.334,00	8.993.600,00	9.443.280,00
Αμοιβές και έξοδα τρίτων	1.135.726,00	1.192.512,00	1.252.138,00	1.314.745,00	1.380.482,00
Παροχές τρίτων	1.265.620,00	1.328.901,00	1.395.346,00	1.465.113,00	1.538.369,00
Φόροι-τέλη	15.304,00	16.069,00	16.873,00	17.716,00	18.602,00

Διάφορα έξοδα	1.437.471,00	1.509.345,00	1.584.812,00	1.664.052,00	1.747.255,00
Τόκοι και συναφή έξοδα	1.231.965,00	1.293.563,00	1.358.241,00	1.426.153,00	1.497.461,00
Αποσβέσεις	474.700,00	498.435,00	523.357,00	549.525,00	577.001,00
Πληρωμές-μεταβιβάσεις σε τρίτους	1.839.132,00	1.931.089,00	2.027.643,00	2.129.025,00	2.235.476,00
Επενδύσεις	17.798.020,00	18.687.921,00	19.622.317,00	20.603.433,00	21.633.605,00
Προβλέψεις	3.866.779,00	4.060.118,00	4.263.124,00	4.476.280,00	4.700.094,00
Αποθεματικό	14.639,00	15.371,00	16.139,00	16.946,00	17.794,00
Υποχρεώσεις παρελθόντων οικονομικών ετών	372.000,00	390.600,00	410.130,00	430.637,00	452.168,00
Σύνολο	37.346.436,00	39.213.759,00	41.174.446,00	43.233.167,00	45.394.826,00

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Άρθρο

- «Σφουγγάρι και σφουγγαράδες», από το ένθετο «Επτά Ημέρες» της εφημερίδας Καθημερινή, 13/9/1998.
- «Η Μακραίωνη Ιστορία της Καλύμνου», από το ένθετο «Επτά Ημέρες» της εφημερίδας Καθημερινή, 21/8/1994.

B. Βιβλία

- Πάπυρος: Λάρους Μπριτάνικα, Διδακτικός Οίκος: ΕΒΓΩ, Εκδοτικός Οργανισμός: Πάπυρος, Τόμος 21
- Δημήτρης Λούκας, «Οι Σφουγγαράδες της Καλύμνου», Εκδόσεις: Αλέξανδρος ΕΠΕ, Θεσσαλονίκη 2008.
- Σακελλάρης Τρικοίλης, «Η Νεότερη Ιστορία της Καλύμνου-Κοινωνική Διαστρωμάτωση», Εκδοτικός Οίκος: Λιβάνη, Αθήνα 2007.
- Χαλκιδιού-Σκυλλά Φανερωμένη, «Η σφουγγάρι ή τομάρι-Η ζωή των σφουγγαράδων της Καλύμνου, μέσα από αληθινές μαρτυρίες», Κάλυμνος 2009.
- Αθηνά Ταρσούλη, «Κάλυμνος», Εκδόσεις: Σκάφανδρο.

C. Ηλεκτρονικές Διευθύνσεις

- <http://epalkalymnou.gr/laographia>
- <http://sites.google.com/site/anagnostirionmouses>.
- <http://diagomihalis.blogspot.com>
- <http://www.dkblog.gr/sunedria/eisigiseis>
- <http://old.eyploia.gr>
- <http://www.geodifhs.com/4/post/2010/71169>

- <http://elwikipedia.org/wiki>
- <http://www.kalymniansvoice.gr>
- <http://www.eparhiokalymnou.gr>